

MAANPUOLUSTUS- KORKEAKOULU

Sotahistorian laitos

Jari Leskinen

**TAKTISISTA VOITOISTA
STRATEGISEEN TAPPIOON**

**YHDYSVALLOISSA KÄYTY VÄITTELY
VIETNAMIN SODAN (1965–75)
STRATEGIASTA, TAKTIIKASTA
JA OPETUKSISTA**

**JULKAISUSARJA 2
N:o 5/1998**

Jari Leskinen

**TAKTISISTA VOITOISTA
STRATEGISEEN TAPPIOON**

**YHDYSVALLOISSA KÄYTY VÄITTELY
VIETNAMIN SODAN (1965 - 75)
STRATEGIASTA, TAKTIIKASTA JA OPETUKSISTA**

Summary

FROM TACTICAL VICTORIES TO STRATEGIC DEFEAT

**The debate in the United States over the strategy, tactics,
and lessons of the Vietnam War (1965-75)**

MAANPUOLUSTUSKORKEAKOULU

Sotahistorian laitos

Helsinki 1998

Maanpuolustuskorkeakoulun Sotahistorian laitoksen julkaisusarja 2

N:o 5

ENGLISH SUMMARY

MA Nicholas Hill

ISBN 951-25-1010-3

ISSN 1239-7016

Gummerus Kirjapaino Oy

Jyväskylä 1998

Lukijalle

Maanpuolustuskorkeakoulun sotahistorian laitoksen toiminta painottuu upseerin perus- ja jatkokoulutuksessa annettavaan opetukseen ja sitä palvelemaan tutkimustoimintaan. Laitoksen päätoiminta-alueet ovat Suomen sotahistoria, uusimman ajan sotataidon historia ja sotataidon teorian kehittyminen. Sotataidon kehityksen suunnan määrittäminen edellyttää tutkimustoiminnan suuntaamista myös Suomen sotien jälkeiseen aikaan.

Hyvällä sotataidon hallinnalla on perinteisesti tasoitettu materiaalista ylivoimaa sodassa. Käydyt sodat ovat taktiikan ja sotilasjohtamisen tutkimuksen laboratorioita. Jotkut sodankäynnin yleiset periaatteet ovat säilyneet muuttumattomina vuosituhansia. Ongelmana on niiden tunnistaminen. Mutta historiasta ei yksin löydy ratkaisua valittavalle taktiikalle tulevassa sodassa.

Valtiotieteiden tohtori Jari Leskinen on ollut määrääkaise-
na tutkijana sotahistorian laitoksella. Laitoksen tutkimustoiminnan keskeisenä tavoitteena on tuottaa tietoa sotataidon kehittymisestä toisen maailmansodan jälkeen. Tämä oli myös VTT Jari Leskisen toimeksianton perustana hänen aloittaessaan työnsä 1997 kesällä. Hänen nyt valmistunut tutkimusraporttinsa on laitoksemme tutkimuspolitiikan mukainen. Leikillisesti voidaan sanoa laitoksemme vastaavan tutkimusaiheeseen kohdistuvasta kritiikistä ja vastuu varsinaisista tutkimustuloksista on yksin tekijällä.

Sotahistorian laitoksen puolesta kiitän VTT Jari Leskistä ennakkoluulottomasta tutkijan asenteesta ja laadukkaasta tutkimusraportista. Teoksen kustannustoimittajana on toiminut laitoksemme tutkija filosofian tohtori Eero Elfvingren. Parhaat kiitokset myös hänelle.

Helsingissä marraskuussa 1998

Sotahistorian laitoksen johtaja, ye-evl, VTM Ari Raunio

SISÄLLYS

1. JOHDANTO	7
1.1. Tutkimuksen tausta	7
1.1.2. Hävitty sota haluttiin unohtaa	8
1.2. Tutkimuksen tavoitteet ja rajaus	12
1.3. Sotataidon määrittely	17
2. VÄITTELYLINJAT STRATEGIASTA:	
KOVAN LINJAN "HAUKAT"	23
2.1. Sota olisi ollut voitettavissa	23
2.2. Poliittinen johto "vesitti" ilmasodan	24
2.3. Maavoimat "strategisessa konkurssissa"	32
3. VASTAKUMOUSELLINEN SUUNTAUS	40
3.1. Kalliit ja tehottomat ilmapommitukset	40
3.2. Maavoimien väärä strategia	50
3.2.1. Pohjois-Vietnam Sun Tzun, Clausewitzin ja Maon sotataidon kintereillä	52
3.3. Vastakumouksellisen suunnan englantilainen näkemys	58
3.3.1. Douhetismin vahva vaikutus	69
4. VIETNAMIN SODAN "KYYHKYT"	73
4.1. Vietnamin soveltumattomuus Yhdysvaltain voimalle	73
4.2. Vastasissisotakaan ei olisi tuonut voittoa	79
5. VIETNAMIN SOTA JA KARL von CLAUSEWITZ	84
5.1. Operatiivisen tason ja varman voiton korostus	84
5.2. Clausewitzin 1980-luvun sanansaattaja: Harry G. Summers, Jr.	87
5.2.1. Yhdysvallat toimi vastoin sotataidon periaatteita	90

5.2.2.	Yhdysvaltain strategia vain "suurta taktiikkaa"	95
5.2.3.	Vääränlaista sotaa väärällä alueella ja toisarvoista vihollista vastaan.	99
5.2.4.	Olisiko Clausewitz hävinnyt sotansa Vietnamissa?	101
6. SODAN STRATEGINEN OPETUS		109
6.1.	Joukot lähetettävä sotaan vain voittamaan	109
6.2.	Diplomatiaa ja voiman harkittua käyttöä	112
6.3.	Sotataidon ympyrä sulkeutuu: Vietnamista Persianlahdelle	115
7. TAKTIikka VIETNAMIN SODASSA		124
7.1.	Väittelyä taktisista opetuksista	124
7.2.	"Etsi ja tuhoa" -operaatiot	127
7.3.	Taktinen menestys ei korvannut strategista virhettä	131
8. SODAN TÄRKEIMMÄT TAKTISET KOKEMUKSET		136
8.1.	Helikoptereiden verkkainen kehittäminen	136
8.2.	Ilmamekanisoinnin synty	139
8.3.	Helikoptereiden taktinen ja operatiivinen merkitys	142
8.3.1.	Taktisen menestyksen kehittäminen operatiiviseksi sotatoimeksi	146
9. LOPUKSI		155
SUMMARY		160
LÄHTEET		184

1. JOHDANTO

1.1. Tutkimuksen tausta

Kun Pohjois-Vietnam aloittamallaan suurhyökkäyksellä onnistui verraten nopeasti valtaamaan koko Etelä-Vietnamin keväällä 1975, Yhdysvalloissa jouduttiin hyväksymään katkera tosiasia: maa oli hävinnyt historiansa ensimmäisen sodan. Vaikka viimeiset amerikkalaisjoukot oli vedetty pois Etelä-Vietnamista jo maaliskuussa 1973 ja Etelä-Vietnamin puolustus oli jätetty pelkästään maan kansallisen armeijan vastuulle, huhtikuun lopussa 1975 tapahtunut Etelä-Vietnamin miehittäminen merkitsi samalla tosiasiallista tappiota myös amerikkalaisille. Tappion hinta ei ollut pieni: Etelä-Vietnamin hallituksen puolustamisessa Yhdysvallat menetti kaatuneina hieman yli 57 000 miestä. Niin ikään sodassa haavoittui vakavasti yli 153 000 amerikkalaissotilasta. Taloudellisesti Yhdysvaltain asevoimien sodankäynti ja Valkoisen talon antama sotilasapu Etelä-Vietnamille olivat vaatineet miljardeja dollareita, jotka tulivat rasittamaan amerikkalaista yhteiskuntaa vielä vuosikausia. Menetettyjen ihmishenkien ja dollareiden lisäksi sota aiheutti syvän henkisen trauman, joka vaikuttaa amerikkalaisessa yhteiskunnassa vielä nykyäänkin.

Amerikkalaisten oli hyvin vaikea ymmärtää tappiota, koska itse Etelä-Vietnamin taistelukentillä Yhdysvaltain asevoimat ei ollut hävinnyt sisseille yhtäkään merkittävää taistelua. Sotataidolliselta kannalta katsottuna tätä yhtälöä oli vaikea ellei peräti mahdotonta ymmärtää. Maa oli siis sodankäynnin taktiikan kannalta katsottuna menestynyt jopa kiitettävästi, mutta se ei ollut kuitenkaan estänyt tappiota strategisessa mielessä. Vanhaa sanontaa käyttäen: Yhdysvallat voitti taistelut, mutta hävisi itse sodan. Muutamien sodan jälkeisten hiljaiselossa vietettyjen vuosien jälkeen Yhdysvalloissa ryhdyttiin kysymään, olivatko maan asevoimat sotataidollisesti täydellisessä konkurssissa. Tappion

kärsiminen piskuiselle Pohjois-Vietnamille oli niin traumaattinen kokemus, että koko sodasta haluttiin visusti vaieta vuosikausia. Toisin kuin olisi ollut odotettua, sota ei heti aiheuttanut suurta kansallista väittelyä häviöön johtaneista syistä. Itsekritiikin aika tuli vasta useita vuosia myöhemmin.

1.1.2. Hävitty sota haluttiin unohtaa

Syksyllä 1971, kun Yhdysvallat oli vetäytymässä koko Vietnamin sodasta ja vastaavasti Pohjois-Vietnamin sodanjohto valmisti menestyksellisten sotatoimien rohkaisemana uusia hyökkäyksiä Etelä-Vietnamiin vastaan, eräs etelävietnamilainen kadetti kysyi Vietnamin Kansallisessa Sotilasakatemiassa sotahistoriasta luennoineelta amerikkalaiselta historioitsijalta:

"Olemme aikaisemmin saaneet oppia, että Yhdysvallat ei ole koskaan hävinnyt yhtäkään sotaa. Kun te amerikkalaiset olette vetäytyneet nyt joukkojanne pois Vietnamista, oletteko yhä edelleen samaa mieltä?"¹

Tähän perin kiusalliseen, mutta perusteltuun kysymykseen luennoitsija vastasi, että Yhdysvallat oli jo saavuttanut kolmesta tärkeimmästä tavoitteestaan kaksi: ensinnäkin Yhdysvallat oli onnistunut torjumaan Pohjois-Vietnamin miehitysaikaiset vuodesta 1965 lähtien ja toiseksi estänyt Pohjois-Vietnamin armeijan suoran tunkeutumisen Etelä-Vietnamiin. Kolmannen tavoitteen toteutuminen eli Etelä-Vietnamin säilyminen itsenäisenä jatkossakin tulisi luennoitsijan mielestä selviämään vasta tulevaisuudessa. Mikäli Etelä-Vietnamin hallitus pystyisi tulevaisuudessa - eli ainakin kymmenen vuotta - pitämään puoliaan pohjoista vihollistaan vastaan ja vakiinnuttamaan asemansa Yhdysvaltain

¹ Dave Richard Palmer, *Summons of the Trumpet. U.S.-Vietnam in Perspective* (2. painos, San Rafael, California 1979), s. 261 - 262.

antaman materiaalisen avun turvin, niin tällöin voitaisiin luennoitsijan mielestä hyvällä syyllä katsoa, että Yhdysvallat olisi saavuttanut kaikki päämääränsä ja näin ollen voittanut koko sodan. Mikäli Pohjois-Vietnamin onnistuisi kaikesta huolimatta miehittää Etelä-Vietnam, se merkitsisi luennoitsijan mukaan, että Yhdysvallat tulisi todellakin häviämään historiansa ensimmäisen sodan.²

Vastauksen löytymiseen ei mennyt kymmentä vuotta. Jo vajaan neljän vuoden kuluttua eli huhtikuussa 1975 Pohjois-Vietnamin joukkojen marssiessa voittajina Saigoniin, kadettien sotahistorian opettaja joutui katkerana tunnustamaan, että mahdottomana pidetty lopputulos oli toteutunut: Yhdysvallat oli todellakin hävinnyt historiansa ensimmäisen sodan.³

Näin totesi Vietnamin sodassa mukana ollut ja sotahistorioitsijana tunnettu Yhdysvaltain maavoimien prikaatikenraali **Dave Richard Palmer** 1970-luvun loppupuolella ilmestyneissä muistelmissaan.

Vietnamin sodan trauma vaikutti Yhdysvalloissa niin vahvana, että hävitystä sodasta ryhdyttiin kriittisesti kirjoittamaan vasta 1970- ja 1980-luvun vaihteesta alkaen. Luonnollisesti hävittyä sotaa ja siitä saatuja kokemuksia analysoitiin tarkasti asevoimien suljetussa piirissä, mutta julkinen kansallinen itsekritiikki häviöön johtaneista syistä sai odotella itseään vuosikausia. Tämä näkyy selvästi esimerkiksi maa- ja ilmavoimien ammattijulkaisuissa ja muissa julkisissa tutkimuksissa, joissa vältettiin kajoamista avoimeen haavaan. Näitä julkaisuja lukiessa voi ensialkuun luulla, että koko sotaa ei olisi käytykään. Vietnamin sota haluttiin yksinkertaisesti unohtaa. Tämän vuoksi huomiota suunnattiin tietoisesti Euroopan turvallisuusongelmiin. Muutos oli todella silmään pistävä.

² Ibid.

³ Ibid.

Vietnamin sodassa kaatuneiden amerikkalaisotilaiden muistomerkki symbolisoi hyvin sodan aiheuttamaa henkistä traumaa: puoliksi maan sisälle pystytetty muistomerkki on kuin avoin haava amerikkalaisessa yhteiskunnassa. Washington D.C.:ssä olevan muistomerkin läheisyydessä joka päivä päivystävät amerikkalaiset veteraanijärjestöjen edustajat muistuttavat vierailijoille, että Yhdysvaltain hallitus ei ole tehnyt riittävästi sodassa kadonneiden kohtalon selvittämiseksi. (Kuva Ari Raunion kokoelmasta)

Esimerkiksi Vietnamin sodan aikana maavoimien aikakauslehdessä *Army Magazine* vuosien 1968 - 1970 numerot sisältävät peräti puolen sataa artikkelia Vietnamin sodasta ja siitä saaduista kokemuksista. Samaan aikaan ilmestyi vain kuusi Euroopan asioihin keskittyvää artikkelia. Pohjois-Vietnamin toteuttaman Saigonin valtaamisen myötä vuonna 1975 tuli unohduksen aika. Huomio suunnattiin tietoisesti kohti Euroopan asioita: vuosina 1976 - 78 ilmestyi vain neljä sotaa käsittelevää artikkelia, kun taas Euroopan asioihin pureutuvia kirjoituksia ilmestyi huomattavasti aikaisempaa enemmän.⁴

⁴ Alexander S. Cochran Jr.; *The Impact of Vietnam on Military Plan-*

Edellä mainittu pätee myös ilmavoimiin. Vasta 1970- ja 80-luvun vaihteessa ryhdyttiin varovasti käsittelemään Pohjois-Vietnamia vastaan kohdistettujen massiivisten ilmapommitusten vaikutusta sodan kulkuun ja lopputulokseen. Esimerkiksi Yhdysvaltain ilmavoimien virallista linjaa heijasteleva ja ilmavoimien doktriinipuolen vakaan tutkimiseen erikoistunut *Air University Review* julkaisi vasta vuodesta 1983 lähtien artikkeleita, joissa syvällisemmin analysoitiin pommitusten strategista luonnetta.⁵

Itsetilitystä ei voitu kuitenkaan padota loputtomiin, ja 1980-luvun puoliväliin mennessä Vietnamin sotaa käsittelevää kirjallisuutta oli ilmestynyt jo verraten runsaasti. Tästä eteenpäin kirjallisuus on vain kasvanut kasvamistaan sillä lopputuloksella, että näihin päiviin mennessä Vietnamin sodasta on tullut yksi tutkituimmista ja samalla väitellyimmistä sodista Yhdysvalloissa harjoitettavassa sotahistorian tutkimuksessa. Niin ikään 1980-luvun alusta lähtien on järjestetty lukuisia tieteellisiä seminaareja, joissa tutkijat ovat voineet väitellä tappioon johtaneista syistä. Vietnamin sotaa käsittelevässä tutkimuksessa on luonteenomaisena piirteenä juuri mielipiteiden jyrkkä eroavaisuus. Toisaalta tämä on varsin luonnollista, sillä sotilaallinen tappio - aivan kuin mikä tahansa muukin inhimillinen epäonnistuminen - aiheuttaa jälkikäteen aina enemmän ristiriitaisia näkemyksiä kuin voittoisaan loppuun viety sodankäynti.

ning, 1972 - 1982: Some Tentative Thoughts. Kirjassa *Military Planning in the Twentieth Century. Proceedings of the Eleventh Military History Symposium 10-12 October 1984*. USAF Academy 1984. Edited by Harry R. Borowski, Office of Air Force History, United States Air Force (Washington D.C., 1986), s. 374 ja 382 (viite 13).

⁵ Raymond W. Leonard, *Learning from History: Linebacker II and U.S. Air Force Doctrine*. Kirjassa *Selected Readings*. Combat Studies Institute, C610. U.S. Army Command and General Staff College, Fort Leavenworth (Kansas 1994), s. 209 lähtien.

1.2. Tutkimuksen tavoitteet ja rajaus

Käsillä olevan tutkimuksen tavoitteena on tuoda esille sodasta käydyn väittelyn päälinjoja. Täten Vietnamin sodan lopputuloksesta käytävästä väittelystä kiinnostunut lukija saa riittävän yleiskuvan ennen kuin ryhtyy syvällisemmin perehtymään eri suuntausten esittämiin näkökantoihin ja tämän kautta muodostamaan omaa näkemystään tappion syistä. Virikkeen tutkimusaiheen valintaan olen saanut amerikkalaisen professorin ja Vietnamin sotaa käsittelevän tutkimuksen kärkinimiin kuuluvan **George C. Herringin** 1980-luvun alussa kirjoittamasta lyhyestä artikkelista (*Military Affairs* 46 / April 1982). Tässä artikkelissa Herring on jaotellut ja nimennyt itse asiassa ensimmäisenä tutkijana suuntauksia, joiden välillä on käyty väittelyä ja yhä edelleenkin taitetaan "sanan miekkaa" Vietnamin sodan tappioon johtaneista syistä.

Herring jaottelee käydyn väittelyn kolmeen pääsuuntaukseen, joiden esittämät näkemykset eroavat hyvinkin suuresti toisistaan. Vaikka hän myöntää itsekin jaottelunsa karkeuden, se on saanut laajaa hyväksyntää muilta tutkijoilta. Herringin jaottelun eduksi voidaan myös lukea, että hänen artikkelinsa on sisällytetty Yhdysvaltain maavoimien Komentaja- ja yleisesikuntakorkeakoulun (*U.S. Army Command and General Staff College*, Fort Leavenworth, Kansas) sotahistorian opetuksesta vastaavan laitoksen (*Combat Studies Institut*) opiskelijoilleen laatimiin lukuvaatimuksiin. Samoin maavoimien Sotakorkeakoulun (*War College*, Carlisle Barracks, Pennsylvania) opetuksessa kiinnitetään vakavaa huomiota Vietnamin sodan tappiosta käytävään väittelyyn.⁶ Yhdysvaltain maavoimien korkeimpien sotilasopetus-

⁶ George C. Herring, *American Strategy in Vietnam: The Postwar Debate*, s. 611 - 617. Kirjassa *The Evolution of Modern Warfare*. *Combat Studies Institute* C610. Terms II and III, Syllabus/Book of Readings. U.S. Army Command and General Staff College, Fort Leavenworth (Kansas 1996). Herringin artikkeli on alunperin julkaistu aikakauslehdessä: *Military Affairs* 46 / April 1982, s. 57 - 63. Ks. myös Ronald H. Spector, "How Do You Know If You're Winning?": Perception and Reality in America's Military Perfor-

laitosten oppilaille eli tulevalle maavoimien korkeimmalle johdolle on haluttukin painottaa, että Vietnamin sodan tappion syistä ei ole olemassa yhtä ainoata totuutta. Herringin 1980-luvun alussa kirjoittaman artikkelin jälkeen sodan syiden tutkimuksessa on vielä ilmennyt täysin uudenlaisia näkemyksiä, jotka tämän tutkimuksen laatija on katsonut ansaitsevan tulla määritellyksi vielä neljäntenä suuntauksena.

Vietnamin sodan ja sitä seuranneen hiljaiselon jälkeen Yhdysvalloissa on siis syntynyt hyvin kiivasta väittelyä sodassa harjoitetusta strategiasta ja taktiikasta. Toisaalta sotilastaustan omaavien strategian- ja toisaalta siviilitutkijoiden välillä on erimielisyyttä erityisesti sodassa harjoitetun strategian kelpoisuudesta. Onkin kysytty, olisiko sota ollut lopulta voitettavissa tai olisiko Yhdysvalloilla ainakin ollut mahdollisuus välttää niin musertavalta tappiolta, joka toteutui viimeistään keväällä 1975 Pohjois-Vietnamin vallattua suurhyökkäyksellä lopulta koko Etelä-Vietnamin.

Toisaalta useat tutkijat ovat myös esittäneet, että Yhdysvalloilla ei ollut alun alkaenkaan minkäänlaisia mahdollisuuksia selviytyä Vietnamin olosuhteissa käytävästä sodasta voittajana. Yhdysvaltain vastustajana näet oli sissisodan mestarillisesti taitavan ja kurinalaisesti johdetun valtion sotilas- ja poliittinen johto, joka tappioista piittaamatta ja Kiinan sekä Neuvostoliiton suoralla materiaalisella tuella pyrki ideologisen fanaattisesti lopulliseen päämääräänsä eli Etelä-Vietnamin liittämiseen kommunistiseen Pohjois-Vietnamiin. Pohjois-Vietnamin sotilasjohdolla oli pitkä sotakokemus, jota se kaikin keinoin hyödynsi Yhdysvaltain joukkoja vastaan. Olivathan sissien ja pohjoisvietnamilaisten tärkeimmät sotilaskomentajat hankkineet kokemusta jo ranskalaisia vastaan käydyssä Indo-Kiinan ensimmäisessä sodassa vuosina 1946 - 1954 ja uudelleen 1960-luvun alusta lähtien taistelussa Etelä-Vietnamin hallituksen joukkoja vastaan. Näin pohjoisvietnamilainen

mance in Vietnam, 1965 - 1970. Kirjassa Jayne S. Werner and Luu Doan Huynh (editors), *The Vietnam War. Vietnamese and American Perspectives* (New York 1993), s. 153.

set osasivat tehokkaasti hyödyntää sissitaistelukokemustaan Yhdysvaltain maailman kehittyneintä sotatekniikkaa vastaan. Kiistelyä ei pelkästään käydä sotilaiden ja siviilitutkijoiden välillä, vaan molempien ryhmien sisällä esiintyy erimielisyyttä sodan lopputulokseen johtaneista syistä. Väittelyä on käyty ja käydään edelleenkin myös siitä, oliko koko sota pohjimmiltaan lähinnä poliittista taistelua vai oliko kyseessä täysiverinen sotilaallinen konflikti. Onko Yhdysvalloilla ollut opittavaa sodasta niin strategisessa kuin taktisessakin mielessä?⁷

Tässä tutkimuksessa aihetta käsitellään sotataidollisesta näkökulmasta. Tämä valinta perustuu Maanpuolustuskorkeakoulun Sotahistorian laitoksen nykyisiin tutkimustavoitteisiin. Laitos on laajentanut tutkimustoimintansa käsittämään Suomen sotahistorian lisäksi myös toisen maailmansodan jälkeisen ajan sotien historian. Sotahistorian laitoksen tutkimusten näkökulma painottuu sotataitoon. Näkökulman valintaa puolustaa myös jo edellä esitetty toteamus, että taktiset voitot eivät yksinään riitä strategiseen menestykseen. Niin ranskalaisen kuin amerikkalaisten käymissä Vietnamin sodissa oli lopulta kyse siitä, kumpi hallitsi ja sovelsi paremmin sotataidon klassisia periaatteita. Tuskin on liioiteltua todeta, että Vietnamin sota - aivan kuin Suomen talvisota aikanaan - oli Daavidin ja Goljatin kamppailua, jossa heikompi pystyi tasoittamaan vastustajan valtavaa materiaalista ylivoimaa ennen kaikkea paikallisiin olosuhteisiin kehitetyn sotataidollisen ajattelun ja taistelutaktiikan avulla.

Sodan voittamiseen ei siis riitä, että omaa ylivoimaisen sotatekniikan ja massiiviset resurssit käydä näännyttävää kulutusotaa

⁷ Vietnamin sodan strategiasta käytävästä debatista: ks. esim. Herring (1996), s. 611 - 613 ja Nguyen Manh Hung, *The Vietnam War in Retrospect: Its Nature and Some Lessons*. Kirjassa *The American War in Vietnam. Lessons, Legacies, and Implications for Future Conflicts*. Edited by Lawrence E. Grinter and Peter M. Dunn. *Contributions in Military Studies*, Number 67 (Greenwood Press, Westport, Connecticut 1987), s. 20 - 21. Ks. myös George R. Vickers, *U.S. Military Strategy and the Vietnam War*. Kirjassa Jayne S. Werner and Luu Doan Huynh (editors), *The Vietnam War. Vietnamese and American Perspectives* (New York 1993), s. 113 lähtien.

alivoimaista vihollista vastaan. Vietnamin sodan kiivaimpina aikoina eli vuosina 1967 - 1969 Yhdysvallat pystyi lähettämään sotatoimialueelle ja sieltä pois jopa miljoona miestä. Maa pystyi myös huoltamaan, maajoittamaan ja varustamaan joukot aseilla ja ammuksilla varmasti tehokkaammin kuin yksikään muu valtio olisi tähän pystynyt. Taistelukentällä Yhdysvaltain maavoimien joukot olivat lyömättömiä ja aiheuttivat viholliselle musertavia tappioita. Tästä huolimatta Pohjois-Vietnam ja sen Etelä-Vietnamissa toimivat sissit saivat kunnian vastaanottaa palkinnoista korkeimman eli voiton koko sodassa. Kuinka tämä oli mahdollista kaikkien Yhdysvaltain taktisten menestysten jälkeen? Tässä yhteydessä ei voida olla tuomatta esille amerikkalaisen ja pohjoisvietnamilaisen everstin ajatuksenvaihtoa Hanoissa keväällä 1975. Yhdysvaltain maavoimien eversti **Harry G. Summers, Jr.** totesi itsevarmasti pohjoisvietnamilaiselle kollegalleen eversti **Tulle**, että nämä eivät koskaan pystyisi lyömään amerikkalaisjoukkoja taistelukentällä. Hieman mietittyään pohjoisvietnamilainen eversti vastasi: "*Tämä saattaa varmasti olla totta, mutta sillä ei ole merkitystä*".⁸ Keskustelulla oli varmasti vaikutusta Summersin myöhemmin esittämiin arvioihin Yhdysvaltain tappioon johtaneista syistä, jotka perustuivat ennen kaikkea sotataidon ajattomiin periaatteisiin. Eversti Summersin esittämiin kriittisiin ajatuksiin palataan tarkemmin vielä edempänä.

Edelleen aihetta käsitellään pääasiassa Yhdysvaltain maavoimien näkökulmasta käsin. Tähän rajaukseen on olemassa monta perusteltua syytä. Koko sodan johtamiseksi muodostetussa asehaarojen yhteisessä sodanjohdossa maavoimilla oli hallitseva asema. Sota oli etupäässä maavoimien sotaa pelkkien henkilömäärienkin perusteella. Sotaan osallistui yli kolme miljoonaa amerikkalaissoitilasta vuosina 1965 - 1973. Tästä määrästä yli puolet kuului maavoimiin. Jos mukaan otetaan vielä merijalkaväki, niin tällöin maavoimiin kuuluneiden osuus

⁸ Harry G. Summers, Jr., *On Strategy: The Vietnam War in Context*. Strategic Studies Institute, US Army War College, Carlisle Barracks (Pennsylvania 1981), s. 1.

sotaan osallistuneista nousee noin 75 prosenttiin. Sodan luonteesta johtuen maavoimat kantoi raskaimman taakan myös tappioutilastojen perusteella. Kaatuneista, haavoittuneista ja kadonneista suurin osa kuului juuri maavoimiin. Tämän tutkimuksen kannalta on myös oleellista, että Vietnamin sodan jälkeen maavoimille laadittujen ohjesääntöjen työstämiseen osallistui ennen kaikkea upseereita, jotka olivat palvelleet Etelä-Vietnamissa ja hankkineet kokemusta Vietnamin sodasta.⁹

Aikarajauksessa on keskitytty vuosina 1965 - 1975 harjoitettuun sodankäyntiin. Vuonna 1965 Yhdysvaltain asevoimat liittyi sotaan taistelujoukoillaan, jotka vedettiin Etelä-Vietnamista pois vuonna 1973. Yhdysvaltain joukkojen määrä oli korkeimmillaan vuoden 1968 lopussa, jolloin Etelä-Vietnamissa palveli kaikkiaan hieman yli 536 000 amerikkalaisotilasta.¹⁰

Kaiken kaikkiaan Yhdysvaltain osalta Vietnamin sota voidaan jakaa karkeasti neljään eri vaiheeseen: ensimmäinen ja vallankumouksellisen sissisodan aikakaudeksi kutsuttu jakso alkaa vuodesta 1959. Tällöin Pohjois-Vietnamin kommunistisen puolueen keskuskomitea teki päätöksen Etelä-Vietnamin miehittämisestä. Saman vuoden lopussa Etelä-Vietnamin hallituksen aseman vahvistamiseksi maassa oli noin 760 amerikkalaista sotilasneuvonantajaa.¹¹

Toisen vaiheen voidaan katsoa alkavan helmikuussa 1965, jolloin Yhdysvaltain asevoimat liittyi sotaan taistelujoukoillaan. Kolmannen vaiheen on määritetty alkavan tammikuussa 1968. Tällöin Pohjois-Vietnam aloitti kauan valmistelemansa Tet (*Tet Mau Than*, uusivuosi)-hyökkäyksen. Tämä Yhdysvallat täysin yllättänyt hyökkäys osoittautui epäonnistuneeksi alusta lähtien, mutta taktisesta tappiosta huolimatta Pohjois-Vietnam tuli saavuttaneeksi sillä strategista menestystä. Hyökkäyksen torjumisen jälkeen Yhdysvaltain poliittinen johto ryhtyi siirtä-

⁹ Cochran Jr., s. 371.

¹⁰ Harry G. Summers, Jr., *Vietnam War Almanac* (New York 1985), s. 48.

¹¹ Summers, Jr. (1985), s. 29 ja 324 - 326.

mään vastuuta sodankäynnistä yhä enemmän etelävietnamilaisille. Samalla amerikkalaisia joukkoja ryhdyttiin vähentämään asteittain. Jakson voidaan katsovan päättyvän vuonna 1972, jolloin Pohjois-Vietnam toteutti, mutta nytkin sotilaallisesti epäonnistuneen, *Eastertide*-hyökkäyksen. Seuraavan vuoden tammikuussa allekirjoitettiin Pariisissa koko sodan virallisesti päättänyt rauhansopimus, jota Pohjois-Vietnam ei kuitenkaan aikonutkaan kunnioittaa.¹²

Neljännän ja viimeisen Vietnamin sodan jakson voidaan katsoa alkaneen rauhansopimuksen allekirjoittamisesta eli tammikuusta 1973 lähtien. Tällöin Pohjois-Vietnam aloitti poliittisen taistelun Etelä-Vietnamia vastaan. Tämä vaihe päättyi suoraan sotilaalliseen toimintaan jo keväällä 1975. Tällöin Pohjois-Vietnam miehitti aloittamallaan salamahyökkäyksellä nopeassa tahdissa koko Etelä-Vietnamin.¹³ Vuotta myöhemmin maailma kuuli Vietnamin sosialistisen tasavallan syntysanat. Pääkaupungiksi valittiin entisen Pohjois-Vietnamin pääkaupunki Hanoi. Samassa yhteydessä entisen Etelä-Vietnamin pääkaupunki Saigon nimettiin Ho Chi Minhiksi.

1.3. Sotataidon määrittely

Maavoimien taktista kehitystä tarkastelevassa tutkielmassaan Yhdysvaltain maavoimien Komentaja- ja yleisesikuntakorkeakouluun (*U.S. Army Command and General Staff College*) kuuluvan *Combat Studies Institutin* tutkija **Robert A. Doughty** on kiteyttänyt osuvasti Vietnamin sodan strategiaa luonnehtimalla, että "*asevoimamme voittivat jokaisen taistelun, mutta tämä maa hävisi silti sodan [...] Syynä tähän oli se järjestön strategia, joka seurasi meitä 14 perättäistä vuotta*".¹⁴ Käsillä ole-

¹² Ibid., s. 324 - 326.

¹³ Ibid., s. 324 - 326.

¹⁴ Robert A. Doughty, *The Evolution of US Army Tactical Doctrine, 1946 - 76*. Leavenworth Papers. Combat Studies Institute, US Army Com-

van tutkimuksen kannalta kenties vieläkin osuvammin sodan lopputulosta on luonnehtinut pohjoisvietnamilainen upseeri, jonka mukaan *"Yhdysvaltain häviö Vietnamsissa oli kaikkea muuta kuin sotilaallinen häviö. Se oli yhdysvaltalaisen sotataidon häviö"*.¹⁵

Sodankäynnille on pyritty luomaan teorioita aina noin 500-vuotta ennen ajanlaskun alkua eläneen kiinalaisen sotapäällikön **Sun Tzun** ajoista lähtien. Useimmiten sotataito on jaettu strategiaan, operaatiotaitoon ja taktiikkaan. Nykyisen sodankäynnin ajattelun luoja on pidetty preussilaista teoreetikkoa **Karl von Clausewitzia** (1780 - 1831), jonka määrittelemä sotataito jakaantuu strategiaan ja taktiikkaan. Sotataidolla Clausewitz ymmärsi taitoa käyttää olemassa olevia keinoja taistelussa mukaan lukien taistelujoukon perustaminen, varustaminen ja kouluttaminen. Sotataito oli siis ennen muuta sodan toteuttamista, johon kuuluivat tulevan taistelun huolellinen suunnittelu ja toteuttaminen. Clausewitz halusi ennen muuta painottaa, että sotataito ei voinut perustua millään muotoa minkäänlaisiin matemaattisiin laskelmiin. Tämän johdosta hän tarkasteli perusteellisesti sotataidon psykologisia ja filosofisia puolia, jotta sodan syvin olemus voitaisiin määrittellä. Niinpä Clausewitz vastusti jyrkästi kaikkia yrityksiä luoda sotataidon teoriaa, joka sisältäisi sodankäynnille ehdottomia periaatteita. Clausewitzin uskollisena oppilaana itseään pitänyt Saksan yleisesikunnan päällikkö sotamarsalkka **Helmut von Moltke** (1800 - 1891) piti tätä itsestään selvänä asiana kirjoittaessaan, että *"sotataito ei ole mitään muuta kuin terveen ihmisjärjen käyttöä"*. Vain tämä oli von Moltken mielestä sotataidon ainoa periaate.¹⁶

Niin ikään Yhdysvalloissa sotataito jaettiin strategiaan ja taktiikkaan aina 1980-luvun alkuun saakka, jolloin käsite operaatiotaito

mand and General Staff College, Fort Leavenworth (Kansas 1979), s. 40.

¹⁵ Nhuan Vu, "Black Page in the History of the U.S. Military Art", Tap Chi Cong San, no 12 / 1984, s. 51 - 53.

¹⁶ Sampo Ahto, Sotataito. Kirjassa Strategian käsikirja. Sotatieteen laitoksen julkaisuja XXI (Helsinki 1983), s. 121 - 122.

otettiin virallisesti käyttöön. Vietnamin sota opetti Yhdysvalloille karvaalla tavalla, että strategisten tavoitteiden ja taktisten taisteluiden väliltä puuttui tyystin välittävä yhteys eli sodankäynnin operatiivinen taso. Vaikka Clausewitzin sotataito jakaantui ainoastaan strategiaan ja taktiikkaan, niin hän paneutui myös syvällisesti operatiivisen sotataidon perustekijöihin, joista paljolti riippuivat onnistuneen sotatoimen suunnittelu ja toteuttaminen.¹⁷ Sen sijaan venäläisen määritelmän mukaan sotataito on kaikkien sotatieteiden tärkein osa, jota muut tukevat. Näin sotataito muodostaa ylätasoa, joka puolestaan koostuu toistensa kanssa hierarkkisessa vuorovaikutussuhteessa olevista strategiasta, operaatiotaidosta ja taktiikasta, ja tässä järjestyksessä.¹⁸

Sotataidon määrittely on ollut siis paljolti riippuvainen siitä, milloin ja minkä valtion tarpeisiin termiä on määritelty. Eräiden varmastikin kriittisimmästä päästä olevien aikamme sodankäynnin tutkijoiden mukaan koko sotataidon määrittely ei ole enää mielekäästä, koska erityisesti länsimaissa sotataito on ajautunut peruuttamattomasti umpikujaan. Esimerkiksi ranskalainen upseeri **Ferdinand Otto Miksche** on laajassa tuotannossaan tullut tähän johtopäätökseen. Hänen mukaansa sodankäynnistä on tehty yksinkertaisesti niin kallista, ettei länsivalloilla olisi todellisuudessa varaa eikä mahdollisuusiakaan käydä enää tehokkaasti tavanomaista sotaa. Kehitystä valaisee Mikschen esimerkiksi Yhdysvalloista: vielä toisen maailmansodan aikana Yhdysvallat pystyi sadalla miljoonalla dollarilla hankkimaan tuhat panssarivaunua tai vastaavasti 400 lentokonetta. Vajaata puolta vuosisataa myöhemmin tuolla summalla kyettiin saamaan ainoastaan reilusti alle puolensataa panssarivaunua tai alle kymmenen taistelukonetta.¹⁹

¹⁷ Risto Kolstela, Clausewitz ja Yhdysvaltain sotataito. Maanpuolustuskorkeakoulu, Historian laitos, julkaisusarja 2, n:o 3 (Saarijärvi 1998), s. 12 - 14, 75, 91 ja 114 - 116.

¹⁸ Ali Mättölä, Venäjän sotataidon kehitysnäkymiä. Maanpuolustuskorkeakoulu (Defensor patriae) 2 / 1998 (Helsinki 1998), s. 35.

¹⁹ Sampo Ahto, Sodankäynti umpikujassako? Ferdinand Otto Miksche: Vom Kriegsbild, Stuttgart 1976. Sotilasaikakauslehti 6 - 7 / 1977, s. 426 -

Edelleen Miksche päättelee, että erityisesti 1970-luvulla alkaneen valtavan teknisen kehityksen seurauksena varsinaisten taistelujoiden määrä on asteittain pienentynyt. Niinpä nykyään suurin osa "sotilaista" on sellaisissa tehtävissä, että varsinainen taistelutoiminta häiritsee suuresti heidän toimintaansa. Teknisen henkilöstön ja huollon valtava lisääntyminen ovat aiheuttaneet sen, että varsinaiset taistelijat ovat jääneet vähemmistöksi. Esimerkkinä Miksche tuo esille amerikkalaisen divisioonan perustamisen: sen toimintakyvyn ylläpitämiseen tarvitaan 48 000 henkilöä. Tästä määrästä ainoastaan 6 000 sotilasta ansaitsee tulla määritellyksi varsinaisiksi taistelijoiksi.²⁰

Clausewitzin näkemyksestä poiketen muutamat sotataidon teoreetikot ovat tavoitelleet aikaansaada eksaktia sotataidon teoriaa, jossa selvästi tulisi esille sodankäynnin lainalaisuudet, periaatteet ja jopa säännöt. Tämän suunnan edustajista varmasti yksi näkyvimmistä oli Clausewitzin aikalainen **Antoine-Henri Jomini** (1779 - 1869), jonka mukaan "*Voiton kaava*" oli olemassa. Se piti vain tunnistaa ja löytää. Jominin ajattelu sai vastakaikua erityisesti Yhdysvalloissa, jossa sotilaallinen ajattelu 1800-luvun alkupuolelta aina 1980-luvun alkuun saakka on perustunut pääasiassa Jominin määrittelemiin periaatteisiin. Sotahistorioitsijat ovatkin osuvasti kuvanneet, että Yhdysvaltain sisällissodassa molempien puolien kenraalit ratsastivat miekka toisessa ja Jominin sodankäynnin periaatteita luetteleva kirja toisessa kädessä. Vielä nykyäänkin Jominin selväpiirteisellä periaateajattelulla on Yhdysvalloissa merkittävä asema, vaikka 1980-luvun alussa tapahtuneen sotataidon operatiivisen tason käyttöönoton jälkeen Clausewitzin ja myös Sun Tzun sotateoriat ovat nousseet etualalle amerikkalaisessa sotataidollisessa ajattelussa.²¹

427.

²⁰ Ibid.

²¹ Kolstela, s. 42 - 45 ja 114 - 116, Pekka Visuri, Turvallisuuspolitiikka ja strategia (Juva 1997), s. 34 - 36 ja Pekka Saariaho, Teoria doktriinin perustana. Yhdysvaltain maavoimien uusi taisteluoppi sodankäynnin periaatteiden valossa. Maanpuolustuskorkeakoulu, Taktiikan laitos, julkaisusarja 1,

Clausewitzin ja Jominin jälkeen sotataidon teoreettisessa ajattelussa tapahtui seuraava merkittävä askel ensimmäisen maailmansodan jälkeen. Tällöin englantilaiset **John Frederick Charles Fuller** ja **Sir Basil Liddell Hart**, amerikkalainen **George Patton**, ranskalainen **Charles de Gaulle**, saksalainen **Heinz Guderian** ja venäläinen **Mihail Tuhatshevski** vaativat, että ensimmäisen maailmansodan miettimättömälle taisteluhautasodankäynnille oli luotava vaihtoehto. Lentoaseen ja erityisesti panssarivaunujen tehosta vakuuttuneet teoreetikot ryhtyivät kehittämään liikesodankäynnin teoriaa kohti yhä täydellisempää mekanisointia. Tämän tavoitteena oli siirtää sodankäynti mahdollisimman nopeasti vastustajan operatiiviseen syvyyteen. Sodankäynti olisi näin siirrettävä operatiiviselle tasolle, jotta nopeus pysyisi jatkuvasti mahdollisimman suurena. Hyökkäyksiä ei siis suunnattaisi päin vihollista, vaan sen ryhmytyksen läpi. Näin taistelun kaaosta pystyttäisiin hallitsemaan olemalla nopeampi kuin vihollinen.

Ennen kaikkea läntisissä suurvalloissa nämä ennakkoluulottomat salamasodankäynnin ensimmäiset opinkappaleet saivat vastaanansa ankaraa kritiikkiä. Seurauksena oli, että ensimmäisessä maailmansodassa tulosta tuottanut näännyttävä kulutussodankäynti säilytti paikkansa sotataidollisessa ajattelussa maailmansotien välisenä aikana. Yhdysvalloissa, Englannissa ja Ranskassa kävi, kuten voittajille on ollut tapana käydä: voittoisan sodan jälkeen huomiota kiinnitettiin vain saatuihin sotakokemuksiin. Tunnettuahan on, että edellisen sodan voittajat ovat mielellään pitäneet menestykseen johtaneita menetelmiään pätevinä myös valmistautuessaan seuraavaan sotaan. Tämän vuoksi kriittiseen ja ennakkoluulottomaan sotataidolliseen kehitystyöhön ei tunnettu tarvetta, vaan tyydyttiin vain tutkimaan sodassa hyväksittyjä koettuja menetelmiä. Sen sijaan sodan hävinneessä Saksassa ja osin Neuvostoliitossakin panssari- ja ilma-aseen yhteistoimintaan perustuvasta salamasodankäynnistä - Neuvostoliitossa se muotoutui "sy-

vien operaatioiden" opiksi - otettiin vaarin 1930-luvulla - jopa kirjaimellisesti.²²

Näin ei käynyt Yhdysvalloissa, missä kulutussotataito säilytti hallitsevan asemansa jopa toisen maailmansodan jälkeen. Olihan tämäkin sota päättynyt voittoa Saksan ja Japanin säälimättömän kuluttamisen avulla. Vasta Vietnamin sodan jälkeen Yhdysvalloissa ryhdyttiin vakavasti pohtimaan salamasodankäynnin hengessä, kuinka voittaa tulevan sodan ensimmäinen taistelu - näin siksi, että seuraavan sodan ensimmäinen taistelu saattaa olla sen viimeinen.²³

²² Saariaho, s. 12 ja Sampo Ahto, Sotateoriat maailmansotien välisenä aikana. Kirjassa Sotahistoriallinen Aikakauskirja 3 / 1984. Sotahistoriallisen Seuran ja Sotatieteen laitoksen julkaisuja (Joensuu 1984), s. 96 - 121 ja Peter Paret (ed.), Gordon A. Craig and Felix Gilbert, Makers of Modern Strategy from Machiavelli to the Nuclear Age (Princeton, New Jersey 1986), s. 181.

²³ Field Manual 100-5, Operations, 1 July 1976. HQ Department of The Army (Washington DC 1976), s. 1 - 1. Ks. myös Roger A. Beaumont, Joint Military Operations. A Short History (Westport, Connecticut 1993), s. 170.

2. VÄITTELYLINJAT STRATEGIASTA: KOVAN LINJAN "HAUKAT"

2.1. Sota olisi ollut voitettavissa

Ensimmäinen suuntauksista voidaan nimetä "haukkojen" tai kovan linjan koulukunnaksi, koska tämän suunnan kannattajien mielipiteet muistuttavat paljolti 1960-luvulla Yhdysvaltain turvallisuuspoliittisessa keskustelussa kovaa linjaa ajaneiden korkeiden konservatiivisten virkamiesten ja johtavien poliitikkojen ajatuksia. Tämän linjan tulkinnat saivat myös lähes virallisen aseman 1980-luvun alussa presidentti **Ronald Reaganin** ja puolustusministeri **Alexander Haigin** hallintokausilla, jolloin käynnistettiin Yhdysvaltain mittavin varustautuminen sitten toisen maailmansodan päivien.

Kovan linjan kannattajista näkyvimpiä ovat olleet muutamat Yhdysvaltain asevoimien upseerit, jotka palvelivat johtotehtävissä Vietnamin sodan aikana. Strategiasta käytävän väittelyn kiivautta kuvaava hyvin se, että nämä johtavat upseerit ovat tunteneet tarvetta tarttua kyntään puolustaakseen toimintaansa ja vierittääkseen häviöön johtaneet syyt poliitikkojen ja siviilivirkamiesten harteille. Samalla he ovat luonnollisesti halunneet tuoda esille omia näkemyksiään Yhdysvaltain häviöön johtaneista syistä. Esimerkiksi sotilaallisista operaatioista Vietnamin vastanneen johtoportaassa (*US Military Assistance Command, Vietnam; USMACV* tai arkisemmin "*Mack-vee*") komentaja eli käytännössä Yhdysvaltain Etelä-Vietnamissa olleiden joukkojen komentaja kenraali **William Westmoreland** (*USMACV:n* komentaja vuosina 1964 - 1968, maavoimien komentaja vuosina 1968 - 1972) ja hänen sodan aikainen esimiehensä Tyynenmeren voimaryhmän komentaja amiraali **Ulysses S. Grant Sharp** (komentaja vuosina 1964 - 1968) ovat kirjoittaneet muistelmansa, joita yleisesti pidetään kovan linjan näkyvimpinä teoksina. Näiden lisäksi sodan aikana Etelä-Vietnamissa neuvonantajana toimineen prikaatikenraali **Dave Richard Palmerin** teosta Vietna-

min sodasta ja sen strategiasta voidaan hyvällä syyllä pitää yhtenä kovan linjan tunnetuimmista ja käytetyimmistä kirjoista.²⁴

Usein ammattisotilaan taustan omaavilla "haukoilla" on ollut lähtökohtana väittämä, että Yhdysvallat hävisi sodan, koska sen asevoimat ei saanut lupaa maan poliittiselta johdolta käyttää sisseihin nähden ylivoimaista sotilaallista voimaansa parhaalla mahdollisella tavalla. Kovan linjan edustajien mukaan syyn häviöstä joutuu kantamaan viime kädessä maan korkein poliittinen johto siviiliasiantuntijoi-
neen, joka johti Washingtonista käsin sotaa huomioimatta juuri ollenkaan kentällä toimivan sotilasjohdon näkemyksiä sodan kulusta. Näin kovan linjan edustajat lähtevät siitä, että Yhdysvaltain asevoimien resurssit ovat olleet ja tulevat myös periaatteessa aina riittämään poliittisen johdon asettamien tavoitteiden täyttämiseksi. Tämä kuitenkin edellyttää, että asevoimat saa huolehtia täysin itse annetun tehtävän toteuttamistavasta. "Haukkojen" mukaan näin ei käynyt Vietnamin sodan aikana, koska poliittinen johto pelasi aivan omaa strategista peliään ammattisotilaiden kustannuksella. Ilman siviilien sekaantumista Yhdysvallat olisi voittanut sodan milloin tahansa.²⁵

2.2. Poliittinen johto "vesitti" ilmasodan

"Haukkojen" pureva kritiikki suuntautuu erityisesti Yhdysvaltain Pohjois-Vietnamiin kohdistamien massiivisten ilmapommitusten täysin

²⁴ Herring (1996), s. 611 - 612. Ks. myös George C. Herring, *America's Longest War: The United States and Vietnam, 1950 - 1975* (New York 1979), s. 282.

Kovaa linjaa edustavia muistelmia: William C. Westmoreland, *A Soldier Reports* (Garden City, N.Y., 1976) ja Ulysses S. Grant Sharp, *Strategy for Defeat. Vietnam in Retrospect* (San Rafael, California 1978) ja Dave Richard Palmer, *Summons of the Trumpet. U.S.-Vietnam in Perspective* (2. painos, San Rafael, California 1979).

²⁵ Herring (1996), s. 611 - 613 ja Herring (1979), s. 281 lähtien. Ks. myös Nguyen Manh Hung, s. 20 ja Sharp, s. 96.

vääränlaiseen toteuttamistapaan. Heidän mukaansa ilmapommitusten toisenlaisella toteuttamisella olisi saatettu vaikuttaa suuresti ellei peräti ratkaisevasti sodan lopputulokseen. Syyn vääränlaisen ilmastrategian omaksumisesta he vierittävät maan silloiselle poliittiselle johdolle ja sen siviilineuvonantajille, jotka omaa strategista pelotepeleään pelaten sivuuttivat päätöksenteossa lähes kaikki sotilaalliset välttämättömyydet. Vastuun koko sodan lopputuloksesta "haukat" vierittävät presidentti **Lyndon B. Johnsonin** ja puolustusministeri **Robert McNamaran** niskoille, koska juuri heidän aloitteestaan kehitettiin ja toteutettiin epäonnistuneeksi osoittautunutta asteittain voimistuvan ilmapommituksen strategiaa. Yhdysvaltain presidentin, puolustusministerin ja Kansallisen Turvallisuusneuvoston tärkeimmän sotilaallisen neuvoa-antavan elimen, korkeimmasta sotilasjohdosta muodostetun Puolustushaaraneuvoston (*Joint Chiefs of Staff, JCS*; koostui maa-, meri- ja ilmavoimien sekä merijalkaväen komentajista) enemmistö katsoi sodan alussa, että juuri ilmavoimien laajamittainen käyttö Pohjois-Vietnamia vastaan olisi avain sotamenestykselle. Siviilijohdon valitseman strategian vuoksi sotilasjohdolla ei ollut kuitenkaan lopulta minkäänlaisia mahdollisuuksia saavuttaa voittoa ilmavoimien avulla. Presidentti Johnson ja puolustusministeri McNamara asettivat näet jatkuvasti poliittisia tavoitteita palvelevia rajoitteita ilmasodan täysimittaiselle toteuttamiselle.²⁶

²⁶ Ibid. ja Alan L. Gropman, *Lost Opportunities: The Air War in Vietnam, 1961 - 1973*. Kirjassa *The American War in Vietnam. Lessons, Legacies, and Implications for Future Conflicts*. Edited by Lawrence E. Grinter and Peter M. Dunn. *Contributions in Military Studies, Number 67* (Greenwood Press, Westport, Connecticut 1987), s. 49 - 51. Ks. myös Leonard, s. 204.

Puolustushaaraneuvosto perustettiin toisen maailmansodan jälkeen ja sen puheenjohtajan presidentti nimittää kahdeksi vuodeksi kerrallaan. Neuvosto koordinoi yhteistyötä eri puolustushaarojen välillä, laatii strategiset suunnitelmat asevoimien käytöstä ja kehittämisen suuntaviivoista. Puheenjohtaja valvoo operatiivisten johtoportaiden (1990-luvun alussa: Tyyneenmeren-, Euroopan -, Eteläinen-, Atlantin-, Keskinen-, Erikoisoperaatioiden-, Maavoimien-, Kuljetusten-, Avaruuden- ja Strategisten ilmavoimien Johtoporras) toimintaa ja välittää presidentin ja puolustusministerin antamat käskyt eri johtoportaille. Lisäksi neuvoston työtä tukee oma yleisesikunta

Ilmastrategian osalta Johnsonin ja McNamaran määräykset Pohjois-Vietnamin pommitustauoista ja toisarvoisten kohteiden pommittamisesta ja ylipäättään poliittisen johdon välinpitämättömyys ylimmän sotilasjohdon ilmapommitussuunnitelmia kohtaan merkitsivät "haukkojen" mielestä, että Pohjois-Vietnamilla säilyi kaikesta huolimatta kyky lähettää tappioiden peittämiseksi vereksiä joukkoja ja varusteita Etelä-Vietnamiin. Näin ilmapommitukset eivät alun alkaenkaan kohdistuneet sellaisia Pohjois-Vietnamissa olevia kohteita vastaan, joiden tuhoamisella olisi vaikutettu maan kykyyn ja tahtoon jatkaa näännyttävää sotaa. Valitut kohteet olivatkin usein lähes merkityksettömiä maatalousvaltaisen Pohjois-Vietnamin sotapotentiaalille. Kovan linjan kannattajien mielestä tämä strategia ei voinut lopulta johtaakaan muuhun kuin tappioon. Poliittisen johdon määräysvallan vuoksi strategiset ilma-voimat joutuivat toimimaan vastoin omassa doktriinissaan ilmaistuja sotataidollisia periaatteita.²⁷

Toisin sanoen pommituskampanjat eivät olleet luonteeltaan offensiivisia eivätkä perustuneet siihen tosiasiaan, että Yhdysvalloilla oli hallussaan lähes täydellinen ilmaherruus. Vietnamin sodan aikana Puolustushaaraneuvoston puheenjohtajana toiminut amiraali **Thomas H. Moorer** on todennutkin, että siviilijohdon toteuttama asteittain voimistuvan pommittamisen strategia oli koko ilmavoimien strategista luonnetta vastaan: ilmavoimillahan oli juuri kyky yhdistää nopeus, yllätyks ja massiivinen hyökkäys. Nyt siviilistrategit ottivat ilmavoimat osak-

(Joint Staff). Em. organisaatiosta ks. esim. Hannu Ojala, Yhdysvaltain interventiokyky ja sen kehitysnäkymät 1990-luvulla. Maanpuolustuskorkeakoulun (MpKK) diplomityö nro 1846 (elokuu 1993, MpKK:n yleisesikuntaupseerikurssin kurssikirjasto), s. 4 - 10.

²⁷ Gropman, s. 49 - 51 ja Joe P. Dunn, On Legacies and Lessons: The Literature and the Debate ja Earl H. Tilford, Jr., Air Power in Vietnam: The Hubris of Power. Kirjassa The American War in Vietnam. Lessons, Legacies, and Implications for Future Conflicts. Edited by Lawrence E. Grinter and Peter M. Dunn. Contributions in Military Studies, Number 67 (Greenwood Press, Westport, Connecticut 1987), s. 9 ja 76.

Ks. myös Guenter Lewy, America in Vietnam (New York, 1978), s. 393 ja Leonard, s. 204.

si näännytyssotaansa, johon ei kuulunut ilmavoimien kykyjen ja resurssien maksimaalinen hyödyntäminen. Jatkuvat pommitustauot vain pitkittivät sotaa, koska taukojen aikana Pohjois-Vietnam pystyi vahvistamaan kaikessa rauhassa ilmapuolustustaan, hajauttamaan tärkeimpiä sotilaskohteitaan ja korjaamaan pommituksista aiheutuneita vaurioita. Ilmastrategian toteuttamisen siirtymistä siviilien käsiin kuvaa hyvin tulevien ilmapommitusten suunnittelu- ja vahvistustapa: presidentti Johnson itse lähimpine siviiliavustajineen tarkisti viikoittain tai jopa useamminkin, tarvittaessa muutti ja lopulta hyväksyi sotilaiden suunnitteleman listan kohteista, joiden pommittaminen toteutettaisiin järkeimmällä pommituskalustolla eli strategisilla ilmavoimilla.²⁸

Yhdysvaltain ilmavoimien eversti ja Vietnamin ilmasotatoimiin osallistunut **Alan L. Gropman** kirjoittaakin, että Johnson neuvonantajineen otti ilmapommitusten toteuttamisen täydelliseen valvontaansa jo vuonna 1964 suoritetuista ensimmäisistä iskuista lähtien. Ironisesti Gropman kirjoittaa, että Yhdysvaltain ilmavoimien suurimman yksittäisen pommituskampanjan *Rolling Thunderin* (2.3.1965 - 31.10.1968) pommituskohteet valittiin presidentti Johnsonin, puolustusministeri McNamaran ja heidän lähimpien siviilineuvonantajiansa neuvottelulounailla, joita pidettiin joka tiistai. Näihin tilaisuuksiin ei juurikaan kutsuttu ammattisotilaita ennen vuotta 1967. Tästä seurasikin Gropmanin mukaan, että *Rolling Thunder* oli valtaviin kustannuksiinsa nähden lopulta lähes hyödytön pommituskampanja. Kiinan ja Neuvostoliiton oletettuja vastareaktioita peläten poliittinen johto suuntasi rasakat pommitukset kaikkiin muihin kuin sotilaallisesti tärkeisiin kohteisiin. Gropmanin mukaan toisenlaisella strategialla sota olisi ollut voitettavissa. Presidentti Johnson, puolustusministeri McNamara ja heidän siviilistrategiansa tekivät tämän kuitenkin täysin mahdottomaksi.²⁹

²⁸ Ibid.

²⁹ Ibid.

Kaiken kaikkiaan ilmavoimien toiminta pakotettiin olemaan luonteeltaan vain reagoivaa ja palvelemaan poliittisen johdon harjoittamaa pelotepoliitikkaa. "Haukkojen" mukaan tästä seurasi vääjäämättä, että rajoitettua voimankäyttöä leimasi näkyvä tehottomuus: kun Pohjois-Vietnamin tärkeimpiä asutuskeskuksia ja vähäistä teollisuutta ei saanut tuhota täydellisesti, satojen tuhansien tonnien pommikuormat putosivat paljolti pelkkään viidakkoon näkymätöntä ja usein vain oletettua vihollista vastaan. Kapasiteetista ei kuitenkaan ollut pulaa: kiinteäsiipisillä koneilla lennettiin sodan aikana noin 1,25 miljoonaa lentosuoritusta. Vastaavasti helikoptereiden osuudeksi tuli noin 37 miljoonaa lentosuoritusta. Saavutuksiin nähden hinta oli kuitenkin korkea: ilmavoimat menetti Vietnamissa 1960-luvun alusta sodan päättymiseen kaikkiaan yli 3 700 kiinteäsiipistä konetta ja yli 4 800 helikopteria. Syystä on esitetty, että Yhdysvaltain ilmavoimat ei ole koskaan tuhannut resursseja niin hyödyttömästi kuin mitä Vietnamin sodassa tehtiin.³⁰

Gropman yhdessä useiden muiden sotilasjohtoon kuuluneiden kovan linjan kannattajien tavoin on toisaalta myös tuonut julki, että vastuuta ilmastrategian valinnasta ei voida yksin säilyttää siviilijohdon harteille. Kyseessä oli myös maa- ja ilmavoimien keskinäinen varsin suuri näkemusero tulevasta strategiasta. Suunniteltaessa vuonna 1964 ensimmäisiä laajempia iskuja ilmavoimien johto esitti huomattavasti pidemmälle meneviä pommitustoimia, kuin mitä asevoimien ylin johto oli suunnitellut. Ilmavoimien komentaja kenraali **Curtis E. LeMay**

³⁰ Amerikkalaisten saamat kokemukset ilma-aseen käytöstä Vietnamin sodassa lentotoimintalajeittain tarkasteltuna. Maanpuolustuskorkeakoulun historian ryhmätyö, työryhmä 8. Maanpuolustuskorkeakoulu, Jatkotutkintokeskus, yleisesikuntaupseerikurssit (marraskuu 1996, MpKK:n Historian laitos), s. 4 - 5 ja Gropman, s. 63 - 64. Tappioista (v. 1961 - 1971) ks. myös Raphael Littauer and Norman Uphoff (ed), *The Air War in Indochina. Revised Edition. With a Preface by Neil Sheehan.* Air War Study Group, Cornell University (Boston 1972), s. 283.

Kuten yleensä, niin tässäkin tapauksessa tappioluvuissa on tiettyjä eroavaisuuksia eri virallisten lähteiden välillä.

vaatikin, että iskut olisi kohdennettava ennen kaikkea Pohjois-Vietnamin pääkaupunkia Hanoita ja maan tärkeintä tuontisatamaa Haiphongia vastaan. Tällöin Kiinan ja Neuvostoliiton sotilaallinen apu kyettäisiin katkaisemaan kerralla. Ilmaiskut suunnattaisiin näin todellisen vihollisen eli Pohjois-Vietnamin tärkeimpiin kohteisiin. Vain tällä tavalla voitaisiin todella vaikuttaa Pohjois-Vietnamin kykyyn jatkaa materiaalin välittämistä Etelä-Vietnamiin, sillä pelkkien huoltoreittien pommittamisella - kuten Yhdysvaltain Puolustushaaraneuvosto uskoi - ei lopulta-kaan kyettäisi ratkaisemaan sotaa.³¹

LeMay sai näkemyksilleen voimakasta vastustusta erityisesti silloiselta maavoimien komentajalta kenraali **Earl G. Wheeleriltä**, Puolustushaaraneuvoston puheenjohtajalta kenraali **Maxwell Taylorilta** ja monilta muilta korkeilta maavoimien upseereilta. Nämä kannattivat puolustusministeri McNamaran ilmavoimien peloterooliin ja asteittaiseen voimankäytön lisäämiseen perustuvaa strategiaa. Yhdysvaltain maavoimien ylin johto kannatti sodan alussa puolustusministeriön varovaista ja tiukasti ohjeistettua ilmavoimien voimankäyttöä. Lisäksi maavoimien ylin johto arvioi yhteisymmärryksessä puolustusministeri McNamaran kanssa, että maavoimat tulisi varmistamaan lopullisen voiton käytävässä sodassa. Maavoimien ja puolustusministeriön piirissä jopa vaadittiin, että ilmavoimien olisi keskityttävä lähinnä maavoimien tukemiseen Etelä-Vietnamissa ja sen rajojen välittömässä läheisyydessä.³²

Muutamien kovan linjan kannattajien mielestä tämä asiantila ei koskenut pelkästään sodan alkuvaihetta. Esimerkiksi Tyynenmeren voimaryhmän komentaja amiraali Ulysses S. Grant Sharp on kritisoinut, että vaikka Puolustushaaraneuvosto sodan kuluessa esittikin

³¹ Gropman, s. 50. Ks. myös Leonard, s. 204.

³² Ibid. ja Pasi Kesseli (toim.), Kumouksellinen ja vastakumouksellinen sota. Tutkimus Malaijan (1948 - 60), Vietnamin (1946 - 75) ja Algerian (1954 - 62) sodista. Maanpuolustuskorkeakoulu, Historian laitos, julkaisusarja 2, n:o 4 (Saarijärvi 1998), s. 94.

poliittiselle johdolle ilmapommitusten suuntaamista yhä enemmän Hanoita ja Haiphongin satamaa vastaan, niin se ei kuitenkaan esittänyt vaatimuksiaan tarpeeksi voimakkaasti, jotta poliittinen johto olisi lopulta suostunut käymään tehokkaampaa ilmasotaa. Niinpä ilmavoimien voimankäytön kahlitseminen tuli käytännössä jatkumaan koko sodan ajan. "Haukat" ovatkin usein siteeranneet kenraali LeMayn arviota ilmavoimien merkityksestä: LeMay nimittäin on esittänyt, että Yhdysvaltain ilmavoimat olisi tarvittaessa voinut laatia suunnitelman sodan loppettamiseksi kymmenessä päivässä, mutta poliittinen johto ei olisi koskaan hyväksynyt sellaisen toteuttamista käytännössä.³³

Presidentti Johnsonin ja puolustusministeri McNamaran määräyksestä ensimmäisen suuren pommitusoperaation eli *Rolling Thunderin* toteuttamiselle asetettiin poliittisista syistä merkittäviä sotilaallisia rajoitteita. Näitä olivat mm. kiellot Hanoi keskustan, Pohjois-Vietnamin ilmatorjuntayksiköiden, maatalouden kastelujärjestelmien ja Haiphongin sataman pommittamisesta. Viimeksi mainittu rajoitus oli erityisen merkittävä Pohjois-Vietnamille, koska maan kyky jatkaa sodankäyntiä oli riippuvainen erityisesti Neuvostoliiton ja Kiinan antamasta avokätisestä materiaaliavusta. Suurta helpotusta Pohjois-Vietnamille merkitsivät myös Yhdysvaltain poliittisen johdon määräämät lentokieltoalueet Kiinan rajan läheisyydessä. Lentokieltoalueiden olemassaolon huomattuaan Pohjois-Vietnam rakensi nopeasti näille alueille suuria ammusvarastoja ja voimakkaita tutka-asemia. Alueille Pohjois-Vietnam sijoitti myös kaikki ilmavoimiensa koneet, missä ne saivatkin olla turvassa sodan aikana. Lentokieltoalueiden vuoksi amerikkalaiset koneet eivät pystyneet seuraamaan pohjoisvietnamilaisia hävittäjiä niiden tukikohtiin, vaikka nämä olivat hyökänneet ensin Yhdysvaltain pommikoneita vastaan.³⁴

³³ Sharp, s. 268 ja Leonard, s. 204.

³⁴ Em. MpKK:n yleisesikuntaupseerikurssin ryhmätyö "Amerikkalaisten saamat kokemukset ilma-aseen käytöstä Vietnamin sodassa lentotoimintalajeittain tarkasteltuna", s. 11 - 12.

Näin Yhdysvaltain poliittinen johto tietoisesti antoi Kiinan reaktion varalta - Yhdysvalloillahan oli traumaattisia kokemuksia taistelusta satoja tuhansia kiinalaissotilaita vastaan Korean sodan ajalta - vastustajalleen mahdollisuuden ylläpitää sodankäyntikykyä. Vasta sodan loppuvaiheessa toteutetuissa *Linebacker I* ja *II* -pommituskampanjoissa (10.5.-23.10. ja 18.-29.12.1972) otettiin huomioon keskeisemmin sotilaalliset tarkoitukset. Näistä pommituksista puhuttiin, että niillä Pohjois-Vietnam tultaisiin saattamaan "takaisin kivikauteen". Suurta kansainvälistä julkisuutta saanut ja paheksuntaa aiheuttanut *Linebacker II* -pommituskampanja eli Pohjois-Vietnamin massiivinen ilmapommitus joulun aikana 1972 täytti poliittisen tavoitteensa: Pohjois-Vietnamin hallitus suostui palaamaan rauhanneuvotteluihin. Aika oli kuitenkin auttamattomasti ajanut Yhdysvaltain ohi. Aikaa pelatakseen Pohjois-Vietnamin hallitus suostui rauhanneuvotteluihin lopullisen tavoitteensa eli Etelä-Vietnamin valtaamisen hyväksi. Rauhanneuvottelujen alkaessahan Yhdysvallat oli jo hyvää vauhtia vetäytymässä koko sodasta. Rauhanneuvottelut olivat pohjoiselle vain välitavoite ja poliittinen välttämättömyys lopullisen tavoitteen eli voiton saavuttamiseksi. Eihän Pohjois-Vietnam ollut taipunut rauhanneuvotteluihin ennen vuotta 1972, vaikka sodan alusta lähtien toteutetuissa massiivisissa *Rolling Thunder* -pommituksissa Yhdysvallat oli pudottanut satoja tuhansia tonneja pommeja ja taistellut yli puolen miljoonan sotilaan voimin seitsemän vuoden ajan.³⁵

Yhdysvaltain ilmavoimien kenraali (res.) **T.R. Milton** on yksiselitteisesti todennut heti Etelä-Vietnamin kukistumisen jälkeen, että koko sota oli ollut alusta lähtien pelkkää sekamelskaa. Hänen mukaansa joulukuussa 1972 toteutettu Pohjois-Vietnamin pommituskampanja eli *Linebacker II* oli ainoa operaatio, jonka avulla sota olisi voitu voittaa. Mikäli Yhdysvaltain poliittinen johto olisi lähtenyt sotaan voit-

³⁵ Pekka Sivonen, Ydinasepelote Yhdysvaltain poliittisen vallankäytön muovaajana. Ulkopoliittisen instituutin julkaisuja (Jyväskylä 1992), s. 228 - 229.

taakseen sen, tämänkaltainen massiivinen pommituskampanja olisi pitänyt toteuttaa jo heti sodan alussa.³⁶ Tämä puolestaan oli mahdotonta. Yhdysvaltain poliittinen johto ei alun alkaenkaan ryhtynyt tavoittelemaan sotilaallista voittoa todellisesta vastustajasta eli Pohjois-Vietnamista, vaan pyrki ainoastaan estämään Pohjois-Vietnamia saavuttamasta sen tärkeintä tavoitetta eli Etelä-Vietnamin miehitystä.³⁷

2.3. Maavoimat "strategisessa konkurssissa"

Harjoitetusta maasodasta kovan linjan kannattajat toteavat, että poliittisen johdon määräämien rajoitusten vuoksi Vietnamissa toimivalla sotilasjohdolla ei ollut muuta mahdollisuutta kuin käydä tappioita tuottavaa näännytysotaa sissejä vastaan eli toimia "etsi ja tuhoa" ("*search and destroy*") -periaatetta noudattaen. Tämä taas ei voinut johtaa pidemmän päälle muuhun kuin häviöön. Monet kovan linjan kannattajat ovat arvioineet, että näännytysstrategia ei ollut strategiaa ollenkaan, mikäli strategialla ymmärretään sodan viemistä voittoisaan loppuun. "Haukat" väittävätkin, että Etelä-Vietnamin hallituksen olemassaolon varmistamiseen ei olisi riittänyt pelkästään sodankäynti sissejä vastaan, vaan ratkaisua olisi pitänyt hakea taistelulla Pohjois-Vietnamin päävoimia vastaan. Tässäkin tapauksessa häviön syy vieritetään poliittisen johdon ja sen siviiliasiantuntijoiden niskoille, jotka rajoittamalla ratkaisevalla tavalla maasotatoimia pakottivat ammattisotilaat toimimaan kaikkia sotataidon klassisia periaatteita vastaan. "Haukat" ovatkin esittäneet, että Yhdysvallat oli Vietnamissa täydellisessä "strategisessa konkurssissa".³⁸

³⁶ T.R. Milton, USAF and the Vietnam Experience. Air Force Magazine 6 / 1975, s. 56.

³⁷ Sivonen, s. 210 - 216 ja 272.

³⁸ Herring (1996), s. 612.

Yksi kovan linjan näkyvimmistä edustajista, Yhdysvaltain Tyynenmeren voimaryhmän komentaja amiraali Sharp on Vietnamin sotaa ja sen strategiaa käsittelevissä muistelmissaan "*Strategy for Defeat. Vietnam in Retrospect*" todennut, että poliittisen johdon toteuttaman politiikan johdosta sotilaat yksinkertaisesti pakotettiin harjoittamaan alusta lähtien "tappion strategiaa", joka oli kaikkia sodankäynnin periaatteita vastaan. Tämä koski niin meri-, ilma- kuin maavoimien sodankäyntiä. Massiivisia ilmapommituksia ja laivaston tulivoimaa ei alun alkaenkaan yhdistetty tukemaan maavoimien taistelua Etelä-Vietnamissa. Hyökkäystoiminta kohdentui Hanoiin ja Haiphongin sataman sijasta täysin toisarvoisia kohteita vastaan. Tämän johdosta Pohjois-Vietnam pystyikin jatkuvasti lähettämään vereksiä joukkoja ja sotamateriaalia etelään. Kohtalokkainta oli, että maavoimilta ja merijalkaväeltä kiellettiin hyökkäystoiminta itse vihollista eli Pohjois-Vietnamia vastaan. Sharpin mukaan poliittinen johto pakotti sotilaat luopumaan Yhdysvaltain asevoimien ylivoimaisen teknologian, liikkuvuuden, tulivoiman ja sen käyttötarkkuuden hyödyntämisestä. Tästä seurasi, että amerikkalaiset sotilaat joutuivat käytännössä taistelemaan "toinen käsi sidottuna selän taakse".³⁹

"Haukkojen" mukaan kelvottomasta "etsi ja tuhoa" -strategiasta huolimatta Yhdysvalloilla olisi ollut ylivoimaisen sotapotentialinsa vuoksi vielä suuria mahdollisuuksia vaikuttaa lopputulokseen. Tappioita tuottava nälännytyssota ei ollut pidemmän päälle mielekäästä Pohjois-Vietnamillekaan. Amerikkalaisten toteuttamat "etsi ja tuhoa" -operaatiot aiheuttivat vuoteen 1967 mennessä sisselle suuria miehistö- ja kalustotappioita. Paljolti tämän vuoksi Pohjois-Vietnamin sotilasjohto joutui vaihtamaan strategiaansa ja pyrkimään ensi vaiheessa nopeaan sotilaalliseen ratkaisuun. Pohjois-Vietnam aloittikin tammikuussa 1968 koko Etelä-Vietnamin alueen käsittävän Tet -hyökkäyksen. Yllätyksestä ja näkyvästä alkumenestyksestä huolimatta hyökkäys päät-

³⁹ Sharp, s. 96.

tyi kuitenkin jo muutaman viikon sisällä aloittajansa täydelliseen sotilaalliseen tappioon.⁴⁰

Sissien hyökkäys yllätti etelävietnamilaiset ja amerikkalaiset sotilaat, paitsi aloituksella niin myös rajuudella. Jopa tukevien ase-lajien ja huoltoportaan henkilöstö - mm. esikuntien viestimiehet, kokit ja kirjurit - joutuivat tarttumaan aseeseen oman turvallisuutensa vuoksi. Useissa kaupungeissa taisteluja käytiin talo talolta. Tet - hyökkäystä ei ollut alunpitäen tarkoitettu poliittisten tarkoituserien toteuttamiseksi eli lähinnä vaikuttamiseksi Yhdysvaltain kotirintaman mielialoihin. Näinhän Pohjois-Vietnamin virallinen historiankirjoitus ja muutamat länsimaiset tutkijat ovat esittäneet sodan jälkeen. Avautuneet asiakirjat osoittavat, että Indo-Kiinan kommunistisen puolueen keskuskomitean Vietnamin direktoraatti ei juuri huomionnut hyökkäyksen jälkeen laatimassaan arviossa operaation vaikutuksia Yhdysvaltain yleiseen mielipiteeseen. Hyökkäyksen suunnittelijat olivatkin pakotettuja pian myöntämään, että suunnittelussa ja valmistautumisessa oli vakavasti aliarvioitu Yhdysvaltain joukkojen taitoa ja voimaa torjua sissien hyökkäys. Pohjois-Vietnamin mieluisaksi yllätykseksi Tet -hyökkäys osoittautui myöhemmin merkittäväksi poliittiseksi voitoksi, joka ratkaisevasti heikensi Yhdysvaltain poliittisen johdon halua jatkaa tappioita tuottavaa sotaa. Sotilaalliseen ratkaisuun Tet -hyökkäyksellä ei ollut alun alkaenkaan suuria mahdollisuuksia. Kevyen aseistuksensa vuoksi hyökkäykseen osallistuneet sissit omasivat hyvän liikkumiskyvyn, mutta raskaan tulen vähäisyys merkitsi ratkaisevan iskukyvyn puutetta ja lopulta väijäämätöntä tappiota hyökkääjälle.⁴¹

⁴⁰ Herring (1996), s. 612.

⁴¹ Tammikuussa 1968 alkaneen Tet -hyökkäyksen sotilaallisesta tavoitteesta kertoo hyvin sen mittavuus. Samanaikaisen hyökkäyksen kohteeksi joutui kaikkiaan yli sata kaupunkia. Näihin kuuluivat mm. 36 Etelä-Vietnamin maakunnallista pääkaupunkia (maakunnallisia pääkaupunkeja oli yhteensä 44). Kuudesta itsenäisestä suurkaupungista viisi - mukaan lukien suurimmat kaupungit, pääkaupunki Saigon ja Hue - joutui hyökkäyksen kohteeksi. Sissit kohdistivat hyökkäyksen jopa psykologisesti tärkeää Yhdysvaltain Saigonin suurlähetystä vastaan. Lisäksi 242:sta piirikunnallises-

"Haukkojen" mukaan hyökkäyksen torjumisen jälkeen Yhdysvallat menetti lopullisesti mahdollisuuden saavuttaa sotilaallinen voitto. Tet -hyökkäykseen osallistui kaikkiaan noin 85 000 sissiä ja Pohjois-Vietnamin joukkoihin kuulunutta sotilasta. Tästä määrästä ainakin puolet kaatui hyökkäyksen ensimmäisinä viikkoina. Lisäksi tuhansia sissejä haavoittui ja joutui vangiksi. On arvioitu, että puolen vuoden jälkeen hyökkäyksen aloittamisesta sissit olivat menettäneet jopa 120 000 miestä. Merkittävintä oli, että raskaat tappiot kohdentuivat erityisesti sissien kentällä toimiviin sotilasjohtajiin ja kokeneimpiin rivitaistelijoihin. Kaiken kaikkiaan Yhdysvaltain vihollinen oli kokenut ehdottomasti sodan suurimmat miehistötappiot ja materiaalimenetykset. Vaikka sissit olivat onnistuneet yllättämään täysin Yhdysvaltain ja Etelä-Vietnamin joukot ja tulittamaan avainkohteita, niin puolustaja pystyi kuitenkin nopeasti ja alusta lähtien torjumaan yllätyshyökkäyksen määrällisesti ja laadullisesti ylivoimaisen kaluston ja menestyksellisten taktisten liikkeiden ansiosta. Tästä osoituksena ovat Yhdysvaltain ja Etelä-Vietnamin asevoimien tappioluvut hyökkäyksen ensivaiheen torjunnan aikana. Sissien noin 45 000 kaatunutta vastaan puolustajan tappiot kaatuneina olivat vain kolme ja puoli tuhatta miestä. Tästä Yhdysvaltain osuus oli hieman yli 1 000 kaatunutta.⁴²

Menestyksellisen puolustustaistelun ja vihollisen suurten tappioiden rohkaisemana Yhdysvaltain sotilasjohto näki tilaisuutensa vihdoinkin koittaneen strategisen aloitteen saamiseksi ja edelleen sodan lopulliseen voittoon viemiseksi.⁴³ Klassisten sodankäynnin ja ennen kaikkea jominilaisten periaatteiden mukaisesti koulutettu sotilas-

ta pääkaupungista 64 sai vastaanottaa yllätyshyökkäyksen.

Herring (1996), s. 612 ja Palmer, s. 189 alkaen. Ks. myös Sivonen, s. 222 - 223; Bernard C. Nalty (ed), *The Vietnam War. The History of America's Conflict in Southeast Asia*. (London 1996), s. 189 ja Harry G. Summers, Jr., *Historical Atlas of the Vietnam War* (New York 1995), s. 130.

⁴² Ibid. Tässäkin tapauksessa tappioluvut hieman vaihtelevat eri lähteiden välillä.

⁴³ Palmer, s. 204 - 206.

johto ryhtyi nopeasti suunnittelemaan uuden strategian hengessä lopullista iskua. Tämä toteutettaisiin voimakkaalla vastahyökkäyksellä ratkaisevasti heikentynyttä vihollista vastaan. Yhdysvaltain maavoimien voimassa oleva doktriini korostikin **Antoine-Henri Jominin** (1779 - 1869) sotataidon periaatteita, jotka Sun Tzun ja Clausewitzin mukaisesti korostivat mm. hyökkäystä ratkaisevana taistelulajina, voimien ajallista ja paikallista keskittämistä ratkaisukohtaan, ylivoiman tärkeyttä, oman toimintavapauden säilyttämistä ja vihollisen takaa-ajon merkitystä lopullisen voiton varmistamiseksi. Olihan Jomini katsonut, että varman "voiton kaava" oli olemassa. Se piti vain etsiä ja löytää. Jominin periaatteet tunnustettiin soveltuvan hyvin Yhdysvaltain kaltaiselle maalle, joka kykenisi Napoleonin oppien mukaisesti keskittämään massojen voiman ratkaisukohtaan.⁴⁴ Tet -hyökkäyksen jälkeen haluttiin viimeinkin ryhtyä toteuttamaan oikeaoppista strategiaa, joka johtaisi samalla myös koko sodan voittamiseen. "Haukkojen" mukaan Yhdysvaltain sotilasjohto yritti lopultakin murtaa siviilijohdon määräysvalan sotatoimien toteutuksessa. Painottihan voimassa ollut maavoimien taisteluoppi *Field Manual 100-5* vuodelta 1962 juuri hyökkäystä Sun Tzun ja Clausewitzin hengessä mm. seuraavasti:

"Hyökkäyksellisyys on välttämätöntä ratkaisevien tulosten saavuttamiseksi ja toimintavapauden mahdollistamiseksi. Se mahdollistaa komentajalle aloitteen ja aloitteella komentaja määrää tahtonsa viholliseen nähden: valitsemalla taistelupaikan ja taistelun kulun, käyttämällä hyväksi vihollisen heikkouksia ja nopeasti muuttuvia tilanteita sekä valmiudella kohdata odottamattomia tilanteen kehityksiä. Komentaja voi olla pakotettu puolustustaisteluun. Sen tulee kuitenkin olla vain tilapäinen vaihe, kun odotetaan mahdollisuutta hyökkäyksen aloittamiseen tai kun keskitetään joukkoja tärkeimmille alueille. Jopa puolustuksessa komentaja etsii jokaisesta tilaisuudesta hankkia aloite ja päästä ratkaiseviin tuloksiin hyökkäyksellä."⁴⁵

⁴⁴ Ks. esim. FM-100-5/1956 ohjesääntösuomenno. Pääesikunnan Ohjesääntötoimiston asiakirja nro 148 / 8b, sal / 21.6.1956, s. 33 lähtien ja Visuri, s. 34 - 35.

⁴⁵ Field Manual 100-5, Operations. 19 February 1962. HQ Department

Suunnitellun vastahyökkäyksen toteuttamiseksi sotilasjohto pyysi poliittiselta johdolta valtuuksia lähettää Vietnamiin 206 000 sotilasta lisää siellä jo olleiden yli puolen miljoonan sotilaan lisäksi. Näin hyökkäyksen vaatima ylivoima olisi saavutettu, sillä Yhdysvaltain joukot olisivat kasvaneet jopa 40%:lla. Joukkojen lopullinen määrä olisi kivunnut yli 730 000:n. Lisäksi Etelä-Vietnamin hallituksen ja Yhdysvaltain liittolaisten joukoissa palveli tuona aikana yhteensä noin 860 000 sotilasta.⁴⁶

Presidentti Johnsonin hallinto kuitenkin torjui sotilasjohdon suunnitelmat massiivisesta maavoimien vastahyökkäyksestä, joka olisi edellyttänyt reservien laajamittaista kutsumista palvelukseen. Sotilasjohdon suureksi takaisuksi pyydettyjä vahvennuksia ei suostuttu lähettämään Etelä-Vietnamiin. Tärkeät vaalit olivat tulossa, minkä vuoksi epäsuositun sodan eskaloiminen ei tullut kysymykseen. Näin kovan linjan kannattajien mielestä poliittinen johto tietoisesti luopui voiton avaimista lisääntyvien tappioiden ja niistä seuraavan mahdollisen vaalitappion pelossa. Osansa kovan linjan kritiikistä saavat myös joukkotiedotusvälineet. Yksittäisiin Tet -hyökkäyksen taisteluihin keskittyneet välittivät suurelle yleisölle täysin virheellistä tietoa Yhdysvaltain todellisesta sotamenestyksestä ja loivat joukkohysteriaa yhä laajenevassa sodan vastustajien piirissä. Tämä puolestaan heijastui suoraan Valkoisen Talon kielteisiin kannanottoihin vastahyökkäyksen edellyttämien lisäjoukkojen lähettamisestä. Näin Yhdysvaltain poliittinen johto taas kerran onnistui vesittämään taistelussa saadun taktisen voiton poliittiseksi ja psykologiseksi tappioksi. Katkeraan sävyyn "haukat" ovat kritisoineet, että Yhdysvaltain poliittisen johdon valitseman strategian seurauksena maailman voimakkaimmalla sotilasmahdilla ei ollut

of The Army (Washington DC 1962), s. 46.

⁴⁶ Herring (1996), s. 612; Palmer, s. 205 - 206 ja Sharp, s. 213 lähtien. Vaikka Yhdysvallat kantoi selkeän päävastuun sotatoimien suunnittelusta ja toteutuksesta, niin Etelä-Vietnamin hallituksen avuksi lähetettiin joukkoja mm. Australiasta, Etelä-Koreasta, Thaimaasta, Uudesta Seelannista ja Filippiineiltä. Näiden joukkojen koostumuksesta ja määristä ks. esim. Summers, Jr. (1985), s. 36 - 58 (määrät) ja 173.

tahtoa tunnustaa tosiasioita. Siksi vihollinen pystyi lopulta kääntämään taktisen tappionsa strategiseksi voitoksi.⁴⁷

Tet -hyökkäyksen jälkeisen vastahyökkäyssuunnitelman epäonnistuttua "haukkojen" kritiikissä on luonnehdittu, että poliittisen johdon päätös muistutti irvokasta nyrkkeilyottelua. Siinä mitä todennäköisin ottelun voittaja eli Yhdysvallat valmistautuessaan antamaan vastustajalle ratkaisevan tyrmäysiskun heittääkin yhtäkkiä pyyhkeensä kehään ja luopuu ottelusta. Näin fyysisesti heikommasta vastustajasta tuleekin alun huonosta kilpailumenestyksestä huolimatta yllättäen ottelun lopullinen voittaja.⁴⁸

Perustellusti voidaankin todeta, että päinvastoin kuin Yhdysvallat, Pohjois-Vietnamin sotilasjohto kykeni erottamaan taktisen ja strategiset hyökkäyksen välisen eron. Ryhtymällä sissisodasta eli taktisesta puolustuksesta avoimeen hyökkäykseen tammikuussa 1968 Pohjois-Vietnam osoitti kykynsä käydä taktista hyökkäyssotaa strategisen tavoitteen eli Etelä-Vietnamin valtaamiseksi. Vaikka Tet -hyökkäys ei ollutkaan yllätyksestään huolimatta millään muotoa taktinen taidonnäyte, niin Pohjois-Vietnam tuli suurista tappioista huolimatta lopulta - ja vastoin omia odotuksiaan - saavuttaneeksi hyökkäyksellään strategista menestystä. Tetin jälkeen Yhdysvaltain poliittinen johto ryhtyi vakavasti valmistelemaan vetäytymistä sodasta. Samalla poliittinen aloite sodan lopettamiseksi siirtyi lopullisesti Pohjois-Vietnamille.⁴⁹ Tästä myös seurasi, että Tet -hyökkäyksen jälkeen Yhdysvallat selvästi siirtyi strategiseen puolustukseen. Osoitettiin todettakin, että aikaisemmista sodista ensimmäinen maailmansota muistutti ehkä eniten Vietnamin sotaa ja erityisesti vuonna 1968 tapahtunutta Tet -hyökkäystä. Kuten ensimmäisen maailmansodan länsirintamalla, niin myös Vietnamissa tilanne ajautui käytännössä pattitilanteeseen. Tätä sotaa käyvät osapuolet eivät kuitenkaan olleet valmiita myöntämään. Vuonna 1968 mo-

⁴⁷ Ibid.

⁴⁸ Herring (1996), s. 612.

⁴⁹ Summers, Jr. (1981), s. 69.

lemmat osapuolet pyrkivät kaikin keinoin ulos tästä umpikujasta.⁵⁰ Pohjois-Vietnam pyrki siihen Tet -hyökkäyksellään, joka sotilaallisesti epäonnistui, ja Yhdysvaltain sotilasjohto aikomallaan massiivisella vastahyökkäyksellä, johon maan poliittinen johto ei antanut suostumustaan.

⁵⁰ Mackubin Thomas Owens, Vietnam as Military History. Kirjassa The Evolution of Modern Warfare. Combat Studies Institute C610. Terms II and III, Syllabus/Book of Readings. U.S. Army Command and General Staff College, Fort Leavenworth (Kansas 1996), s. 624. Artikkelin on myös julkaistu aikakauslehdessä: Joint Forces Quarterly 3 / 1993, s. 7 - 14.

3. VASTAKUMOUKSELLINEN SUUNTAUS

Toisen suuntauksista muodostavat vastakumouksellisen toiminnan kannattajat, jotka osin yhtyvät kovan linjan "haukkojen" näkemyksiin. Tämänkin suunnan kannattajat katsovat, että sota olisi ollut voitettavissa. "Haukkojen" mukaisesti he ovat myös pitäneet tärkeänä, että Yhdysvallat sitoutui puolustamaan Etelä-Vietnamin hallitusta laajenemishaluista Pohjois-Vietnamia vastaan.

Näihin seikkoihin yhtäläisyydet sitten loppuvatkin. Päinvastoin kuin "haukat" vastakumouksellisen toiminnan kannattajat ovat korostaneet, että sodan tappiollisesta tuloksesta oli vastuussa siviilijohdon sijasta maan korkein sotilasjohto, joka valitsi tavanomaisen sodankäyntitavan sissejä vastaan. Sotilasjohdon olisi pitänyt omaksua samanlainen sodankäyntitapa, kuin mitä vihollinen toteutti. Kyseessä olevan suuntauksen edustajat ovat korostaneet, että Vietnamin sota oli luonteeltaan ennen kaikkea poliittista taistelua ja vallankumouksellista sotaa. Tähän Yhdysvaltain sotilasjohdon olisi pitänyt osallistua vastakumouksellisella sodankäyntitavalla. Koska näin ei menetelty, vastakumouksellisen toiminnan kannattajat ovat arvioineet, että sota ei voinutkaan päättyä muuhun kuin tappioon.⁵¹

3.1. Kalliit ja tehottomat ilmapommitukset

Ilmasodan osalta mielipiteet "haukkojen" kanssa käyvät suuresti ristiin. Vastakumouksellisen suunnan tutkijat ainoastaan yhtyvät "haukkojen" arvioon ilmasodan tehottomuudesta. Päinvastoin kuin "haukat" he ovat kuitenkin katsooneet, että massiivisilla ja taloudellisesti kalliiksi käyneillä *Rolling Thunder* -ilmapommituksilla ei aiheutettu Pohjois-Vietnamille ratkaisevia tai korvaamattomia tappioita. Tämän suunnan edustajat

⁵¹ Herring (1996), s. 613 - 614.

ovat muistuttaneet, että Yhdysvaltain sotilasjohto ei lopultakaan ollut ottanut mitään oppia toisen maailmansodan ja Korean sodan aikana harjoitetun ilmasodan vähäisistä tuloksista. Päinvastoin ydinaseen kaikkivoipaisuuteen luottaen sotilasjohto edelleen piti ilmavoimia sodan ratkaisijana. Vastakumouksellisen suunnan edustajat ovat palauttaneet mieliin, että toisen maailmansodan ja Korean sodan aikana jopa sotilaatkin olivat joutuneet myöntämään massiivisten ilmapommittusten tehottomuuden vastustajan huoltoreittejä vastaan. Esimerkiksi Korean sodan aikana Yhdysvaltain ilmavoimat tuhosi varmasti yli 800 siltaa, lähes 900 rautatieveturia, noin 15 000 rautatievaunua ja lähes 75 000 maantieajoneuvoa. Näistä suurista tuhoista huolimatta ilmavoimat ei kyennyt katkaisemaan pysyvästi Pohjois-Korean huoltoyhteyksiä. Korean sodassa Yhdysvaltain vastustaja pystyi nopeammin korjaamaan ja rakentamaan uudelleen maanteitä, siltoja ja rautatieyhteyksiä, kuin mitä Yhdysvallat pystyi ilmavoimillaan tuhoamaan. Materiaalia piilotettiin lentäjiltä luoliin ja tunneleihin, joista sitä siirrettiin joukoille yön pimeydessä - aivan kuin mitä tapahtui sittemmin Vietnamin sodassa. Jopa Yhdysvaltain ilmavoimien virallisessa historiikissa on jouduttu toteamaan, että Korean sodassa pitkälle koulutetut amerikkalaislentäjät nykyaikaisine lentokoneineen eivät pystyneet massiivisilla pommituksillaan kukistamaan pelkillä hakuilla ja lapiolla varustettua kouluttamatonta työläisarmeijaa.⁵²

Sama toistui Vietnamin sodassa. Pommituksista huolimatta Pohjois-Vietnam pystyi pitämään sotaa käyvän yhteiskuntansa perustoinnot käynnissä ja kykeni jatkuvasti lähettämään sotamateriaalia ja vereksiä joukkoja Etelä-Vietnamiin. Tämä onnistui paljolti maan elinkeinorakenteen ansiosta. Maatalousmaana Pohjois-Vietnamin sodankäyntikyky ei perustunut pitkälle kehittyneeseen teollisuuteen. Tämän vuoksi maailman vahvimmalle ilma-aseelle eli Yhdysvaltain strategisille ilmavoimille ei ollut yksinkertaisesti riittävästi sotilaallisesti merkittä-

⁵² Lewy, s. 379 - 395.

viä pommituskohteita, jotka tuhoamalla olisi pystytty ratkaisevasti heikentämään Pohjois-Vietnamin sodankäyntikykyä. Pommituksilla ei myöskään kyetty estämään Pohjois-Vietnamia lähettämästä Laosin ja Kamputsean kautta joukkoja ja materiaalia etelään (vuosina 1969 - 1973 salaisena aloitettu, mutta julkisuuteen vuotanut Kamputsean ilmapommitus eli operaatio "Menu", johon kuuluivat "Breakfast", "Lunch" ja "Dinner" -pommitusoperaatiot). Sissit onnistuivat jatkuvasti harhauttamaan Yhdysvaltain ilmavoimia kuljettamalla sotilasapua etelään huonon sään ja yön pimeyden turvin. Rautateiden, maanteiden ja siltojen nopean korjaamisen mahdollistamiseksi tarvittavaa materiaalia oli ennakkovarastoitu säännöllisin välimatkoin. Tuhottujen tai vahingoittuneiden kohteiden korjaamiseen ja uudelleenrakentamiseen ei sisseiltä ja pohjoisvietnamilaisilta kulunutkaan kovin kauan aikaa. Lähes säännöllisesti Yhdysvaltain ilmavoimat joutui hyökkäämään heti uudelleen sellaisia kohteita vastaan, jotka haluttiin pitää toimintakyvyttöminä pysyvästi. Kertaalleen tuhotut kohteet olivatkin usein enemmän tai vähemmän toiminnassa jo seuraavana päivänä. Edelleen liikenteen solmukohtien kiertämiseksi pohjoisvietnamilaiset rakensivat jatkuvasti varareittejä, joita käyttämällä pystyttiin harhauttamaan amerikkalaislentäjiä. Harhauttamisessa lähestyttiin jopa "taiteen tasoa" rakentamalla esimerkiksi vedenalaisia siltoja ja käyttämällä hyvällä menestyksellä peitteistä maastoa kohteiden naamioimisessa. Pohjois-Vietnam oli mobilisoinnut jopa puoli miljoonaa henkeä varmistamaan etelään suuntautuvien sotilasapulähetysten perillemenon. Elintärkeitä toimintoja ja varastoja hajautettiin pitkin maaseutua ja erityisesti maan alle rakennettuihin tunneliverkostoihin.⁵³

⁵³ Lewy, s. 379 - 395. Ks. myös Mark Clodfelter, *The Limits of Air Power. The American Bombing of North Vietnam* (New York 1989), s. 132 - 133; Herring (1979), s. 148 - 149; William W. Momyer, *Air Power in Three Wars* (Washington D.C. 1978), s. 178 ja 190 ja Tilford, Jr., s. 76.

Vietnamin sodassa sissit rakensivat pelkillä lapioilla tunneliverkostoja, jotka toimivat tukikohtina vihollisen selustassa. Kuvassa noin 200 kilometriä käsitävän tunnelin eräs suuaukko. Tunneli sijaitsee 80 kilometriä Saigonista luoteeseen lähellä Kamputsean rajaa ja se rakennettiin kolmeen tasoon. Ensimmäinen taso on noin 3 metrin, keskimäinen n. 6 metrin ja alimmainen n. 9 metrin syvyydessä. Maa-aineksen tiiviydestä johtuen tunneleissa ei tarvittu tukirakenteita. Tunneleiden keskimääräinen korkeus on n. 120 - 140 cm leveyden ollessa n. 80 cm. Tunneleissa toimi myös kenttäsaaraala. (Kuva Martti Peltosen kokoelmasta)

Yhdysvalloissa jouduttiin tunnustamaan, että pohjoiskorealaisten lisäksi myös pohjoisvietnamilaiset olivat lukeneet Sun Tzunsan. Aasialainen ikivanha, satoja vuosia ennen ajanlaskun alkua kehitetty sotataito pystyi haastamaan 20. vuosisadan kehittyneimmän tekniikan kilpailuun sotamenestyksestä. Tämä muinainen kiinalaisteoreetikko oli

sotataidossaan juuri korostanut huollon ja harhauttamisen ratkaisevaa merkitystä. Olihan Sun Tzu painottanut, että huollon puutteellinen suunnittelu ja laiminlyöminen johtaisi vääjäämättömästi kaaokseen ja sitä myötä sodan menettämiseen. Tästä Pohjois-Vietnamin sotilasjohdosta ottikin vaarin huolehtimalla samalla Sun Tzun erään keskeisimmän opin käytäntöönpanemisesta. Tämä oli Sun Tzun sanoin: "*kaikki sodankäynti perustuu harhaanjohtamiseen*". Tämän vuoksi taitavan kenraalin on oltava mestari salailussa, näennäisen rakentamisessa ja vihollisen hämmentämisessä, jotta omat tavoitteet pystyttäisiin kätke-
mään.⁵⁴

Käsiteltävänä olevan suuntauksen edustajat ovat edelleen painottaneet, että Yhdysvallat ei onnistunut pommituksilla murtamaan Pohjois-Vietnamin kansan ja sen johtajien tahtoa jatkaa suuria tappioita tuottavaa sotaa. Onkin luonnehdittu, että Yhdysvallat sortui käyttämään tykkiä pyrkiessään ampumaan alas vikkellä karpästä. Ja tämä taistelumuoto ei tuonut valtaville kustannuksille vastaavaa hyötyä. Tästä on hyvänä esimerkkinä Yhdysvaltain virallistenkin laskelmien tulokset pommitusten kustannuksista ja arvioiduista tuloksista. Esimerkiksi vuosien 1965 - 1968 aikana toteutetun *Rolling Thunder* -ilmapommituskampanjan ensimmäisenä vuonna sen välittömät kustannukset olivat jopa 460 miljoonaa dollaria. Tällä summalla aiheutettiin viholliselle kuitenkin vain noin 70 miljoonan dollarin aineelliset vahingot. Summien perusteella Yhdysvallat joutui maksamaan 6,60 dollaria jokaista yhden dollarin vihollisvahinkoa vastaan. Samaan aikaan eli vuonna 1965 Pohjois-Vietnam vastaanotti Kiinalta ja Neuvostoliitolta avokätistä sotamateriaali- ja talousapua jopa 400 miljoonan dollarin edestä. Avun johdosta Pohjois-Vietnamin bruttokansantuote ei laskenut, vaan vuonna 1965 jopa nousi peräti 6 prosenttia huolimatta Yhdysvaltain pommituksista!⁵⁵

⁵⁴ Sun Tzu, Sodankäynnin taito. Suomentanut Heikki Karkkolainen (Vaasa 1982), ks. esim. s. 8, 51 ja 76.

⁵⁵ Lewy, s. 379 - 396. Ks myös Clodfelter, s. 134 - 135 ja James P.

Seuraavana eli vuonna 1966 epäsuhde kasvoi vieläkin suuremmaksi: Yhdysvaltain 1 247 miljoonan dollarin ilmasodan kustannukset 130 miljoonan dollarin vastustajan vahinkoja vastaan. Toisin sanoen 9,90 dollarilla aiheutettiin vain yhden dollarin arvosta vahinkoa Pohjois-Vietnamille. Edelleen erään laskelman mukaan ilmapommitusten taloudelliset kustannukset nousivat niin korkeiksi, että yhdestä kaatuneesta sissistä Yhdysvallat joutui maksamaan lopulta jopa 400 000 dollaria.⁵⁶

Miljoonilla lentosuorituksilla ja useiden miljoonien pommitonien pudottamisilla ei siis lopultakaan kyetty murtamaan vihollisen henkistä tahtoa jatkaa sodankäyntiä. Päinvastoin tulos muistuttikin paljolti toisen maailmansodan aikana toteutettujen pommitusten vaikutusta. Kuten aikanaan saksalaisten niin myös pohjoisvietnamlaisien henkinen vastarinta ja yhtenäisyys vihollista vastaan sen kuin vahvistuivat, mitä suuremmiksi ilmapommitukset kävivät. Ennen kaikkea pommitukset edesauttoivat Pohjois-Vietnamin kommunistipuoluetta. Puolue saattoi hyvällä syyllä vaatia kansaansa yhä suurempiin uhrauksiin lopullisen voiton saavuttamiseksi. Näin pommituksillaan Yhdysvallat tuli - täysin oman ideologiansa vastaisesti - pönkittäneeksi kommunistipuolueen asemaa. Hävityksen ulottuessa Pohjois-Vietnamin kotirintamalle puolue saattoi turvallisuuteen vedoten vahvistaa yksinvaltaista asemaansa ja kansalaistensa kontrollia. Puolueen ei tarvinnut nähdä paljoa vaivaa propagandatyössä vakuuttaakseen kansalaisiaan siitä, että Yhdysvallat oli mitä raakalaismaisinkin vastustaja turvautuessaan siviiliväestön terroripommituksiin. Samoin käytävässä kylmässä sodassa Neuvostoliitto, Kiina ja muut sosialistiset maat saivat hyvän syyn perustella Pohjois-Vietnamille antamaansa materiaaliapua vetoamalla

Harrison, *History's Heaviest Bombing*. Kirjassa Jayne S. Werner and Luu Doan Huynh (editors), *The Vietnam War. Vietnamese and American Perspectives* (New York 1993), s. 132.

⁵⁶ Ibid.

pohjoisvietnamilaisien tarpeeseen vahvistaa itsepuolustusta ilmapommituksia vastaan.⁵⁷

Edelleen Yhdysvaltain sotilastiedustelun tehottomuus vaikutti ulkomaisen avun virtaamiseen Pohjois-Vietnamille. Helmikuussa 1965 Neuvostoliiton pääministeri **Aleksei Kosygin** vieraili Hanoissa juuri samaan aikaan, kun Yhdysvaltain koneet pommittivat kaupunkia. Neuvostoliiton pääministerin hengen alttiiksi asettanutta pommitusta pidettiin luonnostaan räikeänä provokaationa. Jo pelkästään arvovaltasuista Neuvostoliitto oli pakotettu lisäämään voimakkaasti Pohjois-Vietnamille antamaansa sotilaspuolustusta heti Kosyginin vierailun jälkeen.⁵⁸ Kuten edellä jo todettiin, apu ei ollut vähäistä. Todennäköisesti Yhdysvallat olisi odottanut Neuvostoliiton pääministerin vierailun päättymistä, mikäli tiedustelu olisi ollut tehtäviensä ja ajan tasalla. Yhtä kaikki, pommitukset kääntyivät lopulta myös Yhdysvaltain poliittista ja sotilaallista johtoa vastaan. Pohjois-Vietnamiin kohdistettujen pommitusten jatkuessa ja kasvaessa alkoi esiintyä arvostelua jo Yhdysvaltojen lähimpien liittolaisten keskuudessa. Niin ikään Yhdysvalloissa orastanut sodanvastainen liike vahvistui merkittävästi juuri pommitusten vuoksi. Taloudellisten kustannusten lisäksi pommituksista koitui lopulta myös raskas ulko- ja sisäpoliittinen hinta.⁵⁹

Vastakumouksellisen toiminnan kannattajat myös kritisoivat voimakkaasti "haukkojen" näkemystä, että pommittamalla Pohjois-Vietnamiä vieläkin intensiivisemmin Yhdysvallat olisi onnistunut lopulta voittamaan sodan. He ovat painottaneet, että mikäli Pohjois-Vietnamin sodankäyntikykyyn olisi todella haluttu vaikuttaa, se olisi edellyttänyt

⁵⁷ Lewy, s. 379 - 396 ja 416 - 417. Ks. myös Stanley J. Michael Jr., Vietnam: failure to follow the principles of war. Marine Corps Gazette. Professional Magazine For United States Marines 8 / 1977, s. 59. Neuvostoliiton ja Kiinan suhtautumisesta sekä Pohjois-Vietnamille annettavasta avusta ja sen määrästä ks. lähemmin: Daniel S. Papp, Vietnam: The View from Moscow, Peking, Washington (Jefferson, North Carolina 1981), s. 59 lähtien.

⁵⁸ Visuri, s. 333 ja Papp, s. 59 lähtien.

⁵⁹ Lewy, s. 396 ja 416 - 417. Ks. myös Michael Jr., s. 59.

vähintäänkin Pohjois-Vietnamin sodankäyntikyvyille täysin välttämättömän sotamateriaalin tuonnin päättäväistä katkaisemista Kiinasta ja Neuvostoliitosta. Tässäkään Yhdysvallat ei osoittanut riittävää rohkeutta. Yhdysvaltain poliittinen johto ei suostunut Kiinan tai Neuvostoliiton vastatoimien pelossa sotilasjohdon vaatimuksiin Pohjois-Vietnamin tärkeimmän tuontisataman Haiphongin pommittamiseen ja muiden suurempien satamien miinoittamiseen. Toisaalta satamien tuhoamisella Yhdysvallat ei olisi saanut aikaan mitään pysyvää, koska satamien ohella Kiinan ja Pohjois-Vietnamin rautateiden välityksellä olisi tarvittaessa pystytty kuljettamaan koko meriteitse saapuva apu. Juuri rautateiden välityksellä kulki huomattava osa ulkomailta - lähinnä sosialistisista valtioista - lähetetystä sotamateriaalista. Kiinan ja Pohjois-Vietnamin välisten rautateiden suurta merkitystä kuvastaa hyvin niiden toimivuuden varmistamiseksi tehdyt ratkaisut: jo sodan alussa syksyllä 1965 Kiina lähetti Pohjois-Vietnamiin jopa 50 000 miehen vahvuisen pioneeriosaston. Sen tehtävänä oli huolehtia maiden välisten rautateiden kunnossapysymisestä.⁶⁰

Vastakumouksellisen suunnan kritisoimien ilmapommitusten tulokset eivät vastanneetkaan niihin uhrattuja kustannuksia, vaikka Yhdysvaltain ilmavoimat suoritti sodan aikana maailmanhistorian massiivisimmat pommitukset. Vuosien 1965 - 1968 *Rolling Thunder* -pommituskampanja tuli maksamaan Yhdysvalloille pelkästään pudonneina tai vahingoittuneina lentokoneina noin kuusi miljardia dollaria. Kolmi-
vuotisen pommituskampanjan aikana Yhdysvaltain ilmavoimien koneet pudottivat Etelä-Vietnamin alueelle noin 2,2 miljoonaa tonnia ja Pohjois-Vietnamin alueelle - lähteestä riippuen - noin 700 000 - 800 000 tonnia pommeja. Kampanjalla arvioitiin tuotetun Pohjois-Vietnamille aineellisia vahinkoja noin 600 miljoonan dollarin edestä. Samaan aikaan etupäässä Kiina ja Neuvostoliitto liittolaisineen antoivat Pohjois-Vietna-

⁶⁰ Lewy, s. 392 - 393 ja Papp, s. 78.

mille noin kahden miljardin dollarin arvosta taloudellista ja sotamateriaalia.⁶¹

Kaiken kaikkiaan Vietnamin sodassa Yhdysvallat pudotti koko Vietnamin, Laosin ja Kamputsean alueelle yli seitsemän miljoonaa tonnia pommeja eli moninkertaisesti enemmän, kuin mitä Yhdysvallat pudotti räjähteitä toisen maailmansodan kaikilla rintamilla ja Korean sodassa yhteensä. Lisäksi lentokoneista levitettiin viidakkoon yli 72 miljoonaa litraa kasvimyrkkyä sissien piilopaikkojen paljastamiseksi. Nämä kaikki kohdentuivat alueelle (Vietnamin pinta-ala: 329 566 km²), joka on vain hieman pienempi kuin Suomen pinta-ala (338 145 km²). Tätä valtavaa määrää voidaan verrata myös aikaisempiin sotiin, vaikka eri sotien vertaileminen on aina enemmän tai vähemmän ongelmallista. Toisessa maailmansodassa Saksaa vastaan suunnattujen ilmapommitusten kiivaimpana aikana eli heinäkuusta 1944 huhtikuuhun 1945 Englannin ja Yhdysvaltain ilmavoimat pudottivat Saksaan noin 1,2 miljoonaa tonnia pommeja. Vastaavasti samassa sodassa Yhdysvallat pommitti Japania noin 147 000 tonnin määrällä. Ilmavoimainpainotteisessa Persianlahden sodassa Irakin vastainen liittokunta kohdisti Saddam Husseinin joukkoja vastaan noin 110 000 tonnin pommikuorman.⁶²

Huomattavaa oli kuitenkin, että pommituksilla ei kyetty vähentämään Pohjois-Vietnamista etelään lähtevää sotilasapua. Pommitukset eivät heijastuneet konkreettisesti itse Etelä-Vietnamin taistelukentille. Huolimatta *Rolling Thunder* -pommituksista Pohjois-Vietnam kykeni lähettämään etelän taistelukentille noin puoli miljoonaa koulutettua ja hyvin varustettua miestä. Tällä miesmäärällä saavutettiin myös konkreettisia tuloksia, jotka suoraan vaikuttivat amerikkalaisten

⁶¹ Lewy ilmoittaa Pohjois-Vietnamiin pudotetun joulukuuhun 1967 mennessä n. 864 000 tonnia pommeja, kun taas Glodfelter kirjaa vuosien 1965 - 1968 aikana pudotetun 643 000 tonnia samalle alueelle. Lewy, s. 385 - 396 ja 416 - 417 ja Glodfelter, s. 8 - 9 ja 129. Ks. myös Herring (1996), s. 613 ja Harrison, s. 130 - 133 ja Visuri, s. 389 - 391.

⁶² Ibid.

tappioihin. Tilastot puhuvat karua kieltä: vuosien 1965 - 1968 Yhdysvaltain ilmavoimien hyökkäykset nelinkertaistuivat Pohjois-Vietnamia vastaan, mutta samaan aikaan Yhdysvaltain vastustajan päävoimat vahvistuivat jopa 75 prosenttia, sissien hyökkäykset amerikkalaisia vastaan viisinkertaistuivat ja ylipäättänsä vihollisen aktiviteetti yhdeksänkertaistui.⁶³ Poliittisista rajoituksista vapaammat ja sotilaalliset vaatimukset paremmin huomioon ottaneet pommituskampanjat *Linebacker I* ja *Linebacker II* vuonna 1972 eivät olleet myöskään pohjimmitaan strategisia - kuten "haukat" väittävät, koska ne eivät pystyneet estämään Pohjois-Vietnamia toimittamasta joukkoja ja aseita etelään.⁶⁴

Yhtä kaikki, vastakumouksellisen suunnan edustajat ovat voimakkaasti kritisoineet sotilaiden yritystä voittaa sota pelkillä ilmapommituksilla, jotta vaativimpaan, mutta samalla tärkeimpään tehtävään ei tarvitsisi uhrata voimia. Tällä tarkoitetaan Etelä-Vietnamin armeijan kouluttamista. Tästä mentaliteetista hyvänä esimerkkinä on tuotu esille presidentti Johnsonin neuvonantajan **John P. Roche** toukokuussa 1967 laatima muistio, jossa Roche esitti presidentille vakavan huolestumisensa sotilasjohdon ajattelutavan vaarallisuudesta. Roche mm. kirjoitti, että

"Minua on vaivannut käsitys (jota on painotettu jatkuvasti Ilmavoimien taholta), että pommitusvoimien avulla pystyttäisiin sodassa saavuttamaan lopulta *strategisesti* voitto. Samanlaisia oletuksia edustavat myös arviot, että pommittamalla Pohjois-Vietnamia saavuttaisimme edullisella tavalla ratkaisun Etelä-Vietnamissa ja näin välttyisimme kaikilta niiltä ongelmilta, joita tulisi Etelä-Vietnamin armeijan rakentamisesta."⁶⁵ (kurs. lähteessä)

⁶³ Lewy, s. 391.

⁶⁴ Lewy, s. 410 - 415. Huhti-lokakuun välillä 1972 toteutetun *Linebacker I*:n aikana Yhdysvaltain ilmavoimien, merijalkaväen ja laivaston lentokoneet lensivät n. 41 653 lentosuoritusta, jonka aikana pudotettiin Pohjois-Vietnamiin noin 155 548 tonnia pommeja. *Linebacker II* eli Pohjois-Vietnamin joulupommituksina tunnetuksi tullut pommituskampanja kesti ainoastaan 12 vuorokautta (18. - 29.12.1972) sisältäen n. 2 000 lentosuoritusta. Operaation aikana pudotettiin noin 20 370 tonnia pommeja.

⁶⁵ Lewy, s. 417.

3.2. Maavoimien väärä strategia

Sotilasjohdon "etsi ja tuhoa" -strategia saa myös osakseen suurta kriittisyyttä. Päinvastoin kuin "haukat" vastakumouksellisen suunnan kannattajat arvioivat, että strategia ei olisi toiminut Vietnamin olosuhteissa, vaikka sotilasjohto olisi saanutkin pyytämänsä vahvennukset sissien lopulliseksi tuhoamiseksi. He pitivätkin toteutettuja "etsi ja tuhoa" -operaatioita pelkinä jalkaväen perinteisinä hyökkäystoimintoina, jotka eivät millään muotoa soveltuneet aasialaisessa ympäristössä käytävään sissisotaan. Yhdysvaltain sotilasjohdon valitsema kulutusso-dankäynti toi tullessaan ongelmia, joihin ei pystytty löytämään ratkaisuja.⁶⁶ Sodan pitkittyessä kulutussota aiheutti Yhdysvaltain joukoille yhä suurempia tappioita ja sotaväsymystä. Maavoimia lisättiin jatkuvasti 1960-luvun puolivälin jälkeen, vaikka ei edes tarkoin tiedetty, mihin tarkoitukseen lisäjoukkoja käytettäisiin ja millä tuloksella.⁶⁷

Pahinta oli kuitenkin vihollisen täydellinen aliarviointi, joka ilmeni selvästi omaksutussa strategiassa. Yhdysvaltain sotilasjohto ei pystynyt kuvittelemaankaan, että sissit pystyisivät menestyksellisesti taistelemaan maailman mahtavinta sotakoneistoa vastaan saatikka siten, että sisseillä olisi jopa mahdollisuus voittaa koko sota. Jatkuvat virhearviointit sissien toimintamahdollisuuksista ja strategisista, operatiivisista sekä taktisista päämääristä johtivat siihen, että Yhdysvaltain maasotatoimet muodostuivat vaikeiksi jo alusta lähtien. Samalla päämäärättömyyden tuntu lisääntyi yhä suuremmissa määrin amerikkalaisjoukkojen keskuudessa. Yhdysvaltain sotilasjohto ei kiinnittänyt huomiota operatiivisiin tavoitteisiin, koska voimassa ollut doktriini ei tuntenut Vietnamin kaltaisen sodan mahdollisuutta ja toimimista aasialaisessa sissisodassa. Sotilasjohto joutui pakostakin valitsemaan kulu-

⁶⁶ Lewy, s. 46. Ks. myös Herring (1996), s. 613 - 614.

⁶⁷ Juha Tenhunen, Vietnamin sodan maasotatoimien tärkeimmät operatiivis-taktilliset kokemukset. Sotakorkeakoulun diplomityö nro 1122 (1973, Sota-arkisto), s. 8.

tussodan, koska sodan luonne vaikeutti suuresti operatiivisen ja taktisen tason taitojen käyttöä. Sodan luonne myös vaikutti vahingollisesti operatiivisen tason sodanjohtoon. Eräs amerikkalaisen armeijakunnan komentaja totesi yksiviivaisesti kysyttäessä häneltä arviota juuri jae-
tusta operaatiokäskystä: *"En koskaan lue niitä, sillä ne vain hämmen-
tävät minua."*⁶⁸

Toiminnalta puuttuivat siis selvästi määritellyt päämäärät. Puhuttiin yleisesti voitosta, mutta ei kuitenkaan määritelty, mitä sillä lopulta tarkoitettiin. Yhdysvallat pyrki lyömään vihollisen, mutta sissit onnistuivat jatkuvasti väistämään ratkaisua. "Etsi ja tuhoa" -operaatioilla Yhdysvallat saavutti vain lyhytaikaisia taisteluvittoja samalla kun operaatioilla aiheutettiin tuhoja, jotka pidemmän päälle tulivat vaikuttamaan kohtalokkaasti Etelä-Vietnamin tulevaisuuteen. Etsimisen ja tuhoamisen tuloksena sisseille tosin aiheutettiin vakaviakin menetyksiä, mutta Pohjois-Vietnam pystyi jatkuvasti lähettämään vereksiä voimia tappioiden peittämiseksi. Etsintäoperaatioiden aikana Yhdysvaltain ja Etelä-Vietnamin joukot tuhosivat maaseutua järjestelmällisesti, mikä puolestaan aiheutti laajoja pakolaistulvia. Tämä taas lisäsi yhteiskunnallista sekasortoa etelässä ja vahvisti sissien kannatusta maaseutu-
väestön piirissä. Keskittämällä huomio vain Pohjois-Vietnamin ilmapommituksiin laiminlyötiin lähes kokonaan Etelä-Vietnamin armeijan ja yhteiskunnan kehittäminen. Tuloksena olikin, että jo ennestään heikko Etelä-Vietnamin taloudellinen ja sosiaalinen järjestelmä ajautui yhä suurempaan sekasortoon.⁶⁹

Vastakumouksellisen suunnan edustajat katsovat, että Yhdysvaltain häviöön johtaneita syitä on etsittävä sodan käytännön toteuttajien eli sotilasjohdon toimista. Johtavia upseereita on syytetty kyyttömyydestä sopeutua uusiin sodankäyntitapoihin. Yhdysvaltain sotilasjohto takertui uusissa ja vieraisissa olosuhteissa vanhaan massiivista

⁶⁸ Kolstela, s. 75. Ks. myös Herring (1996), s. 614.

⁶⁹ Herring (1996), s. 613 - 614.

tulenkäyttöä ja liikettä korostavaan kulutussodankäyntiin, joka lähinnä Eurooppaan tarkoitettuna ei soveltunut Vietnamin olosuhteisiin. Sotilasjohto ei yksinkertaisesti ymmärtänyt sodan kumouksellista luonnetta. Näin ei kyetty myöskään luomaan sodan todellista luonnetta vastaavaa sodankäyntitapaa, joka olisi korostanut vastakumouksellista toimintaa. Sotataidolliselta kannalta tarkasteltuna Yhdysvaltain ja Pohjois-Vietnamin kenraaleilla oli ratkaiseva näkemys sodankäynnin tavoitteesta: Yhdysvaltain sotilasjohto piti asevoimaa lähinnä työkaluna vihollisen lyömiseksi ja tuhoamiseksi, mutta Pohjois-Vietnamin sotilasjohto käytti armeijaansa - ottaen vaarin Clausewitzin sotataidon periaatteista - ennen kaikkea instrumenttina poliittisten tavoitteiden toteuttamiseksi. Vastakumouksellisen koulukunnan edustajat ovat arvioineetkin, että toisenlaisella strategialla sota Etelä-Vietnamissa olisi ollut voitettavissa - ja viime kädessä itse etelävietnamilaisten toimesta, mikäli heidän ei olisi annettu kopioida Yhdysvaltain virheitä.⁷⁰

3.2.1. Pohjois-Vietnam Sun Tzun, Clausewitzin ja Maon sotataidon kintereillä

Toisessa maailmansodassa saavutettu voitto ja usko ydinaseen kaikkivoipaisuuteen osoittautuivat varsin tuhoisaksi Yhdysvalloissa harjoitettulle sotataidolliselle ajattelulle. Huomiota suunnattiin vain kulutussodankäyntiin, joka ei ollut ennen Vietnamin sotaa tuottanutkaan sen toteuttajille pettymystä.⁷¹ Onkin esitetty, että toisen maailmansodan jälkeen aina jopa 1980-luvulle saakka Yhdysvaltain sotataidollista kehitystä leimasi pysähtyneisyys.⁷²

⁷⁰ Lewy, s. 437 - 439. Ks. myös Herring (1996), s. 614.

⁷¹ Kolstela, s. 53.

⁷² RUSIn (Royal United Services Institute for Defence Studies, Lontoo) apulaisjohtajan Michael Codnerin esittämä arvio Yhdysvaltain sotataidon kehityksestä. Sotilastaustan omaava Codner on erikoistunut erityisesti Englannin ja Yhdysvaltain sotilasdoktriineihin. Lontoossa sijaitseva RUSI on it-

Sen sijaan Pohjois-Vietnamissa sotataidollisen ajattelun kehittämiseen suhtauduttiin aivan toisella tavalla. Pohjois-Vietnamin sotilasjohto oli omaksunut sissisodan mestarin ja "sissisodan Clausewitziksi" nimetyn **Mao Tse-tungin** sotataidollisia näkemyksiä, jotka puolestaan ankkuroituivat Sun Tzun ja Clausewitzin periaatteisiin. Olihan Mao korostanut Clausewitzin periaatteita seuraten, että sota oli vain politiikan välikappale. Tämän vuoksi sotavoiman päätehtävä oli vain ja ainoastaan poliittinen. Maon sanoin "*puolue komentaa kiväärejä, eikä pidä koskaan sallia, että kiväärit komentaisivat puoluetta*". Siksi sotilaat eivät saaneet toimia pelkästään sotilaallisten näkökohtien mukaan, vaan sodan toteuttamisessa oli aina pidettävä mielessä tavoiteltu poliittinen päämäärä. Ehdottoman poliittisen kurin vaatimus sisältyi myös Maon periaatteisiin. Aiheellisesti on todettukin, että varmasti itse Clausewitz olisi hämmästynyt todetessaan, että seuraavalla vuosisadalla hänen periaatteensa vietii niin pitkälle, että pelkkä totteleminen ei enää riittänyt. Nyt jopa yksittäisen sotilaan tuli olla paitsi poliittisesti valveutunut niin myös poliittisen johdon sokea käsikassara.⁷³

Maon ja Clausewitzin periaatteita noudatettiinkin Pohjois-Vietnamin sotilasjohdossa. Pohjois-Vietnamin ehkä eniten mainetta niittänyt sotilasjohtaja kenraali **Vo Nguyen Giap** oli tutustunut perinpohjin Clausewitzin tuotantoon omaksuen preussilaisteoreetikon näkemykset politiikan ja asevoiman kiinteästä suhteesta. Giap perustikin sotilaalliset ratkaisunsa juuri Clausewitzin periaatteeseen, jonka mukaan sodankäyntiä voitiin perustella vain poliittisten tavoitteiden saavuttamisella. Clausewitzia mukailleen myös Giap vaati, että poliittinen tavoite tuli olla tarkoin määritelty. Vasta sitten tuli määritellä aseellisen

senäinen maanpuolustusasioihin ja kansainväliseen turvallisuuteen keskittyvä tutkimuslaitos, joka toimii kiinteässä yhteistyössä Englannin puolustusministeriön ja ulkoministeriön kanssa. Maanpuolustuskorkeakoulun (MpKK) Historian laitoksen 28.5.1998 laatima matkakertomus vierailusta RUS:issa. Alaliite 2.1: Havaintoja keskustelusta RUS:n apulaisjohtaja Michael Codnerin kanssa. MpKK:n Historian laitos, Helsinki.

⁷³ Ahto (1984), s. 127 - 132.

voiman käytön laajuus asetetun poliittisen tavoitteen saavuttamiseksi.⁷⁴ Giap oli sisäistänyt Clausewitzin sanat, että

"ensimmäinen ja suurenmoisin ja ratkaisevin toimi siinä arvostelussa, jota valtiomies ja sotapäällikkö harjoittaa on se, että hän tässä suhteessa käsittää oikein sen sodan, johon hän ryhtyy, eikä käsitä sitä, tai yritä tehdä sitä sellaiseksi, mitä se ei olosuhteiden luonteen mukaisesti voi olla. Tämä on siis ensimmäinen ja laajin kaikista strategisista kysymyksistä [...] sota ei ole pelkkä poliittinen toimi, vaan myös todellinen poliittinen väline, poliittisen kanssakäymisen jatko ja sen loppuunsaattamista toisin keinoin".⁷⁵

Näin Clausewitz oli korostanut, että vain poliittinen tarkoitus osoitti sodan päämäärän. Pohjois-Vietnamilla oli käytännössä vain yksi poliittinen tavoite Ranskan vetäytymisen jälkeen: amerikkalaisten karkottaminen etelästä, Etelä-Vietnamin miehittäminen ja Vietnamin yhdistäminen.⁷⁶ Tämän käytännön toteutuksessa Giap todennäköisesti seurasi sissisodassaan Clausewitzin oppeja. Clausewitz tuotannossaan juuri painotti strategian ja myös taktiikan osalta, että

"meidän täytyy valita vihollisen ryhmyksestä yksi kohta ja hyökätä siihen ylivoimalla jättäen vihollisen muu armeija epävarmuuteen mutta pitäen sitä toimessa."⁷⁷

Clausewitzin ja Maon ohella kenraali Giapin sotataidolliseen näkemykseen olivat keskeisesti vaikuttaneet myös Napoleon ja Sun Tzu. Jälkimmäisen kirjoituksista laadittu kirja "Sodankäynnin taito" on nykyäänkin ajatonta luettavaa paitsi sotataidon filosofisena niin myös sota-

⁷⁴ Cecil B. Currey, *Victory at Any Cost. The Genius of Viet Nam's Gen. Vo Nguyen Giap* (London 1997), s. 152.

⁷⁵ Carl von Clausewitz, *Ajatuksia sodasta ja johtamisesta. Alkuteos: Vom Kriege* (12. painos). Suomentanut O. V. Kaarnakari (Helsinki 1980), s. 40 ja 42.

⁷⁶ Currey, s. 152. Clausewitzin periaatteista ks. esim. Carl von Clausewitz. *On War*. Edited and Translated by Michael Howard and Peter Paret (Princeton, New Jersey 1984), s. 87 - 99.

⁷⁷ Carl von Clausewitz, *Principles of War*. Teoksessa *Roots of Strategy. Book 2, 3. Military Classics*. du Picq's Battle Studies, Clausewitz's Principle of War, Jomini's Art of War (Harrisburg 1987), s. 325.

politiikan ja strategian tutkimuksena. Sodan luonne, aiheet ja seuraukset eivät ole loppujen lopuksi kovinkaan paljoo muuttuneet sitten muinaisen kiinalaisen sotapäällikön päivien. Sun Tzu keskittyi ennen muuta strategisiin kysymyksiin, mutta myös taktisista ja teknisistä seikoista hänellä oli selvät näkemykset. Nimenomaan strategiaan liittyvät kysymykset olivat tehneet vaikutuksen Giapiin. Kuten Clausewitz niin myös Sun Tzu toteaa, että sota on politiikan viimeinen keino tavoitteen saavuttamiseksi. Erityisesti Giap piti mielessä Sun Tzun periaatteen: *"Kun vihollinen etenee, me peräännyimme; kun vihollinen leiriytyy, ryhdymme häiritsemään sitä; kun vihollinen on uupunut, me hyökkäämme; kun vihollinen perääntyy, ryhdymme takaa-ajoon."*⁷⁸

Sun Tzun sotataidon opit tarjosivat Giapille myös monta muutakin hyvää neuvoa, jotka olivat kuin luotuja sissisotaan Yhdysvaltoja vastaan. Varmasti eräänä tärkeimmistä oli Sun Tzun periaate, joka toteutuikin lähes kirjaimellisesti: Yhdysvaltain taktiset menestykset eivät lopulta johtaneet strategiseen voittoon. Sun Tzun sanoin:

"Sotataidon huippu ei ole sadan voiton saavuttaminen sadassa taistelussa. Sotataidon huippu on vihollisen kukistaminen ilman taistelua. Sodassa on siten ensisijaisen tärkeää hyökätä vihollisen strategiaa vastaan."⁷⁹

Sun Tzun muistakin periaatteista löytyi varteenotettavia ohjeita Yhdysvaltain teknisesti ylivoimaista konearmeijaa vastaan. Sun Tzu kirjoittikin, että

"kaikki sodankäynti perustuu harhauttamiseen. Siksi, kun olet voimissasi, teeskentele kyvyttömyyttä, kun aktiivinen, toimeentomutta. Kun olet lähellä, anna vaikutelma, että olet kaukana, kun kaukana, että olet lähellä. Tarjoa viholliselle syötti ja houkuttele häntä, teeskentele hajaannusta ja lyö hänet. [...]

⁷⁸ Currey, s. 153.

⁷⁹ Sun Tzu, s. 86.

Mikään ei ole vaikeampaa kuin sotaliike. [...] Siksi, marssi epäsuoria reittejä käyttäen ja harhauta vihollinen houkuttelemalla häntä syöteillä. Näin voit lähteä liikkeelle hänen jälkeensä, mutta saapua perille ennen häntä. Se joka tähän pystyy, ymmärtää suorran ja epäsuoran strategian.

Vihollinen ei saa tietää, missä aion ryhtyä taisteluun. Sillä jos hän ei tiedä, missä aion taistella, hänen on valmistauduttava monissa paikoissa. Ja kun hän valmistautuu monissa eri paikoissa, on vastus valitsemassani kohdassa vähäinen.

Sillä jos hän valmistautuu eturintamassa, hänen selustansa on heikko, ja jos selustassa, rintama on murrettavissa, Jos hän valmistautuu vasemmalla sivustalla, oikea on haavoittuvainen, ja jos oikealla sivustalla, vasemmalla on vähemmän joukkoja. Ja kun hän valmistautuu kaikkialla, hän on heikko kaikkialla."⁸⁰

Kenraali Giap uskalsi olla myös eri mieltä esikuvansa kanssa muutamista sodankäynnin periaatteista. Sun Tzu nimittäin kirjoitti, että mikäli vihollisen voimat olivat yli kymmenen kertaa vahvemmat, niin tuli pidättäytyä taistelusta. Tähän Giap on todennut 1980-luvun lopussa antamassaan haastattelussa, että mikäli Pohjois-Vietnam olisi toiminut tämän periaatteen mukaisesti, maa joutuisi todennäköisesti käymään sissisotaa viidakossa vielä haastatteluhetkelläkin.⁸¹

Sotataidolliselta kannalta Giapin ajatuksenjuoksu erosi useassa muussakin suhteessa amerikkalaisten kollegojen näkemyksistä. Giapin mukaan sodassa on lähinnä kaksi päätekijää - ihmiset ja aseet. Molemmat ovat tärkeitä, mutta edellinen on lopulta ratkaisevampi. Tähän liittyi myös sotilaalta vaadittava sisukkuus: Vietnamin sissiliikkeen luoja ja Pohjois-Vietnamin johtajaa **Ho Tsi Minhiä** mukaillen Giap katsoi, että sisukkuus oli eräs tärkeimmistä asioista, jotka joukkojen tuli muistaa ennen taisteluun lähtemistä. Päätäväisyyden avulla kaikki asiat tulisivat saatetuiksi menestykselliseen lopputulokseen. Ratkaisevaksi eroksi muodostuikin Giapin toteuttama Maon pitkitetyn sodankäynnin strategia, johon keskeisesti liittyi ihmisen ja si-

⁸⁰ Sun Tzu, s. 76, 105 ja 109.

⁸¹ Currey, s. 154.

sukkuuden korostaminen. Tähän puolestaan sisältyi määrän korostaminen laadun kustannuksella lopullisen päämäärän toteuttamiseksi. Niinpä Giapin johtamaan sissisotaan kuului väistämättä, että Pohjois-Vietnamin poliittinen johto oli valmistautunut - päinvastoin kuin Yhdysvaltain poliittinen johto - kohtaamaan suuriakin miestappioita laajamittaisessa ja pitkäaikaisessa sissisodassa. Amerikkalaisista komentajista poiketen Giapin sotatoimien suunnittelutyöhön ei kuulunut mahdollisten suurtenkaan omien miestappioiden laskeminen, mikäli suunniteltu sotatoimi tulisi viemään askeleenkin lähemmäksi lopullista tavoitetta.⁸²

Kaiken kaikkiaan vastakumouksellisen suuntauksen edustajat ovat arvioineet, että sotilaat eivät olleet muuta byrokraattista virkamieskuntaa kummempia. Jouduttuaan Vietnamissa täysin valmistautumattomina uuteen ja outoon tilanteeseen Yhdysvaltain sotilasjohto turvautui perinteiseen massiivista tulta ja liikettä korostavaan sodankäyntitapaan, joka Eurooppaan tarkoitettuna ei kuitenkaan soveltunut Vietnamin olosuhteisiin. Tästä seurasi, että suurvallan sotilasjohdolla oli lähes ylitsepääsemättömiä vaikeuksia muuttaa strategiaansa, kun sen kelvottomuus oli tullut vääjäämättömästi esille vuosien saatossa.⁸³

Sen sijaan Yhdysvaltain maavoimien olisi pitänyt ryhtyä aktiivisesti kehittämään uudenlaisia sodankäynnin muotoja, jotka olisivat paremmin vastanneet vastustajan sodankäyntitapaa. Ennen kaikkea Yhdysvallat teki kohtalokkaan virheen jättämällä Etelä-Vietnamin kansallisen armeijan kouluttamisen vähälle huomiolle. Vähäisessäkin kouluttamisessaan Yhdysvallat sortui omiin virheisiinsä: etelävietnamilaisia ei olisi pitänyt kouluttaa käymään tavanomaista raskaaseen tuleen ja liikkeeseen perustuvaa sodankäyntiä, vaan heitä olisi pitänyt harjoittaa käymään vastakumouksellista sotaa. Tämän suuntauksen edustajat ovat jopa esittäneet, että amerikkalaisten olisi tarvittaessa pitänyt

⁸² Currey, s. 152 ja 331 - 334. Ks. myös Visuri, s. 48 ja 379.

⁸³ Lewy, s. 437 - 438. Ks. myös Herring (1996), s. 614.

omaksua hyvällä omallatunnolla "täysiverisen kolonialistisen valtion" rooli varustaessaan ja kouluttaessaan Etelä-Vietnamin armeijan joukkoja selviytymään itsenäisesti sodassa sissejä vastaan. Mikäli näin olisi menetelty, sota olisi mahdollisesti päättynyt aivan toisella tavalla kuin se päättyi keväällä 1975.⁸⁴

3.3. Vastakumouksellisen suunnan englantilainen näkemys

Etelä-Vietnamissa 1960-luvun alussa toiminut Kauko-Idän vastakumouksellisten sotien asiantuntija englantilainen **Sir Robert Thompson** totesikin jo sodan aikana, että niin Yhdysvaltain ylin poliittinen kuin sotilaallinenkin johto eivät kyenneet alkuunkaan ymmärtämään Vietnamin sodan todellista luonnetta. Tästä seurasi edelleen, että ponnisteluista huolimatta Yhdysvalloissa ei ymmärretty Mao Tse-tungin kehittämän kumouksellisen sodankäynnin strategiaa ja taktiikkaa. Molempia Pohjois-Vietnamin sotilasjohto toteutti menestyksellä kenraali Giapin johdolla. Maon mukaanhan sissisodan strategia on sitä, että asetetaan yksi mies kymmentä vastaan. Sen sijaan sissisodan taktiikassa asetetaan kymmenen miestä yhtä vastaan.⁸⁵ Näin Mao korosti Clausewitzin mukaisesti omien voimien taloudellista käyttöä ja vihollisen varmaa tu-

⁸⁴ Ibid.

⁸⁵ Sir Robert Thompson oli erikoistunut Kauko-Idän vastakumoukselliseen toimintaan ja hän on kirjoittanut aiheesta useita kirjoja ja artikkeleja. Thompson oli Burmassa jo toisen maailmansodan aikana ja sodan jälkeen hän organisoி menestyksellisesti 1950-luvulla vastakumouksellista sotaa Malajialla. Vastakumouksellisen toiminnan asiantuntijana Thompson toimi Etelä-Vietnamin hallituksen neuvonantajana vuosina 1961 - 65. Vielä tämänkin jälkeen hän antoi asiantuntija-apuaan useiden eri valtioiden hallituksille - mm. Yhdysvaltain hallitukselle ja maan kansalliselle turvallisuusneuvostolle, minkä johdosta hän toimi uudelleen asiantuntijana Etelä-Vietnamissa 1960-luvun lopussa.

Robert Thompson, *No Exit from Vietnam* (London 1969), s. 47. Thompsonin näkemyksiä Vietnamin sodasta tiiviimmässä muodossa voi lukea hänen toimittamastaan kirjasta: *War in Peace. An Analysis of Warfare since 1945*. Consultant Editor Sir Robert Thompson. Introduction by John Keegan (London 1981), s. 181 - 220.

hoamista. Ylivoiman vaatimus oli myös Maon keskeisimpiä sotataidollisia periaatteita. Käytännössä Maon strategia jakaantui kolmeen vaiheeseen. Maon sanoin ensimmäinen vaihe

"käsittää ajanjakson, jolloin vihollinen on strategisessa hyökkäyksessä ja me olemme strategisessa puolustuksessa. Toiselle vaiheelle on luonteenomaista strateginen vakiutuminen vihollisen puolella ja meidän vastahyökkäyksemme valmistelu. Kolmas vaihe on lopulta vihollisen strategisen vetäytymisen ja meidän strategisen vastahyökkäyksemme ajanjakso."⁸⁶

Toki Yhdysvalloissa tunnettiin Maon kolmivaiheinen sissisodan strategia, mutta hyvin usein - ja etenkin sodan alkuvaiheessa - se leimattiin pelkäksi epätieteelliseksi propagandaksi kommunistipuolueen aseman vahvistamiseksi kansan silmissä.⁸⁷ Tunnepitoista ja vähättelevää suhtautumista sitä kohtaan tapahtui laajemminkin. Hyvällä syyllä voidaan yhtyä Giapin elämäkerran kirjoittajan amerikkalaisen sotahistorian professorin ja maavoimien everstin (res.) **Cecil B. Curreyn** toteamukseen, että sotataidollisesti lahjakkaan ja varmasti tämän vuosisadan yhden merkittävimmän sodanjohtajan Giapin elämä ja sotataidollinen ajatuksenjuoksu ovat lähes tuiki tutkimattomia. Giapiin liittyvän tutkimuksen olemattomuus - erityisesti Yhdysvalloissa - on outoa ottaen huomioon, että hän oli vuosikaudet yhden suurvallon "arkkivihollinen". Giapin sotataidon "voiman lähde" eli käytännön sotakokemusta ei käy vähättelemään. Hän oli taistelussa suurimman osan elämästään

⁸⁶ Ahto (1984), s. 130. Ks. myös esim. Robert C. Suggs and Brenda M. Wolak, Mao's Three Stages: Fact Or Fantasy? Military Review. Professional Journal of the US Army 11 / 1966, s. 92 - 97.

Giapin noudattaman Maon kolmivaiheisen strategian osalta on esitetty hieman poikkeaviakin käsityksiä. On esimerkiksi arvioitu, että Giapilla olisi ollut Maon strategiasta poiketen jopa viisivaiheinen strategia. Lisäksi on esitetty, että Giap olisi sisällyttänyt Maon ensimmäiseen vaiheeseen myös psykologisen sodankäynnin eli kansan ja sivistyneistön tuen hankinnan. Edelleen Maon toiseen vaiheeseen Giap sisällytti valmistautumisen eli joukkojen organisoimisen kolmatta vaihetta varten. H.T. Hayden (ed), *Shadow War. Special Operations and Low Intensity Conflict* (California 1992), s. 228. Ks. myös Kesseli (toim.), s. 54.

⁸⁷ Suggs ja Wolak, s. 95 - 97.

ensin japanilaisia, sitten ranskalaisia, etelävietnamilaisia, amerikkalaisia, kamputsealaisia ja lopulta entisiä tukijoita kiinalaisia vastaan. Giapin merkitystä ei vähennä se, että mainittuja vihollisia vastaan taistelllessaan hän aina saavutti myös menestystä.⁸⁸

Varmasti Maon vaiheteorialla oli poliittisia päämääriä ja sotilaallisia heikkouksia, mitkä ovat ilmenneet muissa tämän vuosisadan sissisodissa. Malajilla 1950-luvulla vastakumouksellisen sodan organisaattorina toiminut Thompson on arvioinut, että Malajilla sissit toimivat suoraan Maon strategian pohjalta. Päinvastoin kuin Kiinassa ja myöhemmin Vietnamissa Maon strategia ei kuitenkaan onnistunut Malajilla.⁸⁹ Yhtä kaikki, Giapin johtaman Pohjois-Vietnamin sotilaallinen menestys ensin Ranskaa ja lopulta jopa Yhdysvaltoja vastaan tuli olemaan 1970-luvulta lähtien tietynasteisena henkisenä esikuvana myös länsimaille laadittaessa alueellista puolustusta koskevia suunnitelmia.⁹⁰

Sun Tzulta ja Clausewitzilta vaikutteita saanut Mao määritteli vuonna 1930 laatimassaan kirjoitelmassa sissitaktiikan seuraavasti:

"Taktiset näkemykset, jotka olemme saaneet viimeisten kolmen vuoden aikana, eroavat tosiasiallisesti kaikesta antiikin tai uuden ajan taktiikasta, olkoon se sitten kiinalaista tai ulkomaalaista alkuperää. Meidän taktiikallamme massat voidaan panna liikekannalle yhä suuremmin joukoin, eikä kukaan vastustaja, olkoon hän kuinka mahtava tahansa, ole tasavertainen kanssamme. Meidän taktiikamme on **sissitaktiikkaa**. Se rakentuu oleellisesti seuraavien periaatteiden varaan: Hajoitamme voimamme pannaksemme massat liikekannalle; keskitämme ne antaaksemme iskun vastustajalle. Vihollinen etenee, me väistymme; vihollinen pystyttää leirinsä, me emme anna hänelle hetkenkään rauhaa; vihollinen uupuu, me hyökkäämme; vihollinen vetäytyy, me pysymme sen kintereillä."⁹¹ (lihav. J. L.)

⁸⁸ Currey, s. xviii - xix / Prefase.

⁸⁹ Thompson (1981), s. 84 - 85.

⁹⁰ Visuri, s. 48.

⁹¹ Ahto (1984), s. 129.

Tämä kiinalainen maalaus havainnollistaa Mao Tse-tungin sissisodan periaatetta. Kuva voisi esittää myös kenraali Giapin toimintaa amerikkalaisia vastaan.

Edelleen Maon sissisodassa kansa muodosti veden, jossa sissit olivat kaloja. Sissisodassa ei näin ollut selviä rintamalinjoja; rintamaa ei ollut missään, mutta silti rintama kulki kaikkialla, missä vihollinen vain vaikutti. Maon kultaisen säännön mukaan sissitaktiikassa tuli aiheuttaa huomiota idässä, jotta pystyttäisiin yllättäen iskemään lännessä.⁹²

Yhdysvaltain sotilasjohdon ymmärtämättömyys sodan luonteesta johti vääjäämättä myös vääränlaisen strategian valitsemiseen. Eräänä syynä tähän oli myös amerikkalainen kansanluonne, joka ei ollut paras mahdollinen sotataidollisten periaatteiden kannalta. Robert Thompsonin mukaan amerikkalaista luonnetta leimasi erityisesti kärsimättömyys, impulsiivisuus ja aggressiivisuus. Tämä paljastui erinomaisen hyvin ulkopuoliselle tarkkailijalle. Kokemuksensa perustella Thompson arvioikin, että amerikkalaista esikuntatyöskentelyä lei-

⁹² Thompson (1969), s. 47. Ks. myös Vo Nguyen Giap, *People's War, People's Army* (Hanoi 1974), s. 23.

masi valtava "kiireen ja hyöriän tunne": jos vain jotakin tapahtui sissien taholta, tämä aiheutti tavattoman voimakkaan käskytsymyrskyn amerikkalaisissa esikunnissa. Toimintaa leimasi ennen kaikkea periaate, että "jotain piti tehdä" ja nopeasti. Thompsonin mukaan oli kuitenkin valitettavaa, että impulsiivinen toiminta ei perustunut tarkkaan harkittuun etukäteisajatteluun. Tämän vuoksi päätökset äkillisissä ongelmatilanteissa olivat luonteeltaan paljolti hetkellisiä "ad hoc" -ratkaisuja. Ennalta tarkkaan harkittuja ratkaisuja ei suosittu, koska ne veivät aivan liian paljon aikaaan.⁹³

Thompsonin mukaan sotataidollisia periaatteita vastaan oli myös yhteistyön heikkous niin Yhdysvaltain asevoimien sisällä kuin Yhdysvaltain ja Etelä-Vietnamin asevoimien välillä. Sotataidollisessa mielessä kysymys oli ennen kaikkea voiman taloudellisesta käytöstä ja johtamisen ykseydestä, joita jo Clausewitz oli painottanut teoriassaan. Esimerkkinä Thompson tuo esille, että niin tärkeässä toiminnassa kuin sissejä vastaan suunnatussa sotilastiedustelussa vallitsi täysin epäkelpo käytäntö. Hänen kysyessään, kuinka monta tiedusteluorganisaatiota oli olemassa Saigonin ympäristössä vaikuttavien sissien seuraamiseksi, vastauksena kerrottiin, että toimintaa varten oli olemassa yhteensä seitsemäntoista etelävietnamlaista ja amerikkalaista tiedusteluelintä. Useimmat näistä eivät kuitenkaan olleet keskenään minkäänlaisessa yhteistyössä havaintojen keräämiseksi, vaihtamiseksi ja muokkaamiseksi. Thompsonin mukaan epäpätevä tiedustelu oli sota-toimien kannalta paljon turmiollisempaa kuin se, että koko tiedustelua ei olisi ollut laisinkaan.⁹⁴

Amerikkalaisten väkivalta sotataidon teoreetikoita ja periaatteita vastaan pani hänet kirjoittamaan, että Yhdysvaltain sotilaat tulkitsivat täysin väärin Clausewitzin ja hänen uskollisen oppilaansa Saksan yleisesikunnan päällikön sotamarsalkka Helmuth von Moltken nä-

⁹³ Thompson (1969), s. 122 - 127.

⁹⁴ Thompson, (1969), s. 122 - 129.

kemyksiä. Yhdysvaltain ylivoimainen sotatekniikka ja valtavat resurssit olivat Thompsonin mukaan syrjäyttäneet sotataidon kehittämisen, jota tuli toteuttaa upseerien "korvien välissä". Thompson päättelikin, että *"vanhoillisten amerikkalaisten komentajien ainoa päämäärä Vietnamsa oli tuhota vihollisen pääjoukot taistelukentällä."* Ja tällä tavoitteella ei ollut mitään tekemistä sotataidon syvällisen ymmärtämisen kanssa.⁹⁵

Ylipäätensä Thompson ihmetteli englantilaisena suuresti, miksi Yhdysvaltain sotilasjohto oli niin mieltynyt Clausewitzin korostamaan rintamahyökkäykseen, mutta sen sijaan jätti täysin huomioimatta toisen sotataidollisen teoreetikon eli englantilaisen **Sir Basil Liddell Hartin** (1895 - 1970) näkemykset epäsuorasta strategiasta (*The Indirect Approach*).⁹⁶ Thompson ei myöskään pitänyt ajatuksiaan ominaan. Hän sanoi yhdysvaltalaisille korkeille upseereille jo Vietnamin sodan aikana, että *"teidän amerikkalaisten ongelma on se, että aina kun te kaksinkertaistatte ponnistelunne, niin te aina jotenkin onnistutte samalla kohottamaan virheen neliöön!"*⁹⁷

Englantilaisena upseerina Thompson oli sisäistänyt maanmiehensä Liddell Hartin sotataidollisia näkemyksiä, vaikka tämä ei ollut kovinkaan yleistä englantilaisessa virallisessa sotilasajattelussa. Hyvällä syyllä Liddell Hartia voidaan pitää tämän vuosisadan yhtenä merkittävimmistä - ja monien tutkijoiden mielestä ehkä kaikista tärkeimpänä - sotataidollisista teoreetikoista. Hän oli johtava salamasodankäynnin tieteellinen kehittäjä jo 1920-luvulta lähtien ja kykeni varsin osuvasti ennustamaan tulevan sodankäynnin kehitystä. Useiden uranuurtajien tapaan hän sai kuitenkin karvaasti kokea, että on varsin vaikeata olla profeetta omalla maallaan. Hänen voimakasta kritiikkiään vanhentuneita käsityksiä vastaan ja menneisyyden sotakokemuksiin

⁹⁵ Ibid.

⁹⁶ Thompson, (1969), s. 129 ja Robert Thompson, *Peace Is Not At Hand* (London 1974), s. 169.

⁹⁷ Thompson, (1969), s. 89.

perustuvia ennakkoluultomia näkemyksiään ei hyväksytty Englannin sotilasjohdossa. Todennäköisesti tämän vuoksi Hänen Majesteettinsa sotilasjohto johdonmukaisesti kieltäytyi ylentämästä häntä. Liddell Hart ei saavuttanutkaan kapteenia korkeampaa arvoa. Kaiken kaikkiaan Liddell Hartista tuli maailmansotien välisenä aikana ajatustensa johdosta maansa sotilasjohdon silmissä - englantilaisen sanonnan mukaisesti - virallinen "outsider".⁹⁸

Sen sijaan Liddell Hartin lähes koko kirjallinen tuotanto käännettiin ennen toista maailmansotaa niin Neuvostoliitossa kuin Saksassakin, joissa hänen sotataidollisia näkemyksiään arvostettiin korkealle. Thompsonin kärkevä kritiikki Yhdysvaltain komentajien tavoitteesta tuhota vihollisen pääjoukot taistelukentällä perustui siis Liddell Hartin 1920-luvulla muotoilemaan näkemykseen epäsuorasta strategiasta. Liddell Hartin mukaan epäsuora strategia pyrkii sotilaalliseen ratkaisuun, jossa todellisena päämääränä ei ole niinkään hakeutua ratkaisutaisteluun, vaan ennen kaikkea edulliseen asemaan. Ellei tämä johda strategiseen ratkaisuun, niin viimein sen tekee asetelman kehittäminen sotatoimeksi ja taisteluksi. Liddell Hart tutkiessaan sotilasstrategiaa eri aikakausina - ja ennen kaikkea kiinalaisen Sun Tzun ajatuksia strategiasta - oli tullut siihen johtopäätökseen, että kautta aikojen sodissa ei ole saavutettu paljoakaan menestystä, mikäli strateginen toimintatapa ei ole ollut enemmän tai vähemmän epäsuoraa. Epäsuoruus on ollut paitsi fyysistä niin myös psykologista, sillä useimmissa sodissa vihollisen fyysisen ja henkisen tasapainon järkyttäminen on ollut ratkaiseva alkusku lopulliselle lyömiselle. Olihan Sun Tzu jo ensimmäisenä opetuksenaan korostanut, että hyökkäyksen tuli välttää vihollisen vahvoja kohtia. Tämän johdosta hyökkäys tuli suunnata vain vas-

⁹⁸ Ahto (1984), s. 104 ja 108 - 109 ja Bengt Svensson, Sir Basil Liddell Harts strategiska teorier och dess tillämplighet på modern krigföring. Militärhögskolan, Strategiska Institutionen, Serie S:1 / 1996 (Sverige 1996), s. 5 - 7 ja 20.

Liddell Hart sai maaltansa julkisen tunnustuksen vasta vuonna 1966, jolloin hänen aateloitiin.

tustajan heikkouksia vastaan. Liddell Hartin määrittelemässä liikesodankäynnissä tavoitteena ei ollut siis pelkästään vihollisen fyysinen tuhoaminen, vaan yhtä tärkeänä tavoitteena oli murtaa vastustajan taistelutahto. Näin fyysinen, psykologinen ja moraalinen vaikutus kuuluvat kaikki erottamattomasti liikesodankäyntiin.⁹⁹

Liddell Hartin määrittelemä käsite "strategia" voidaan tässä yhteydessä paljolti rinnastaa käsitteeseen "operaatiotaito". Strategiaa koskevassa määrittelyksessään Liddell Hart painotti erityisesti vastustajan vastarinnan vähentämistä erityisesti psyykkisin keinoin, jotta varsinainen kenttätaistelu jäisi lopulta toisarvoiseen asemaan. Siten strategian tai operaatiotaidon todellisena tavoitteena oli vastustajan vastarintamahdollisuuksien ratkaiseva vähentäminen.¹⁰⁰ Vihollisen fyysistä tuhoamista tavoittelevat Yhdysvaltain komentajat tekivät juuri päinvastoin. Sen sijaan Pohjois-Vietnamin sotilasjohto oli ilmeisesti lukenut ja omaksunut Liddell Hartin näkemyksiä. Liddell Hart muotoilikin oppinsa epäsuorasta strategiasta seuraavasti:

"Strategian (tai operaatiotaidon) pyrkimyksenä on rajoittaa varsinaista taistelua niin paljon kuin mahdollista. Viimeksi mainitun tosiasian kiistävät ne, jotka ovat sitä mieltä, että sodankäynnin ainoa järkevä tarkoitus on vihollisen aseellisen voiman tuhoaminen ja jotka pitävät siksi taistelua strategian ainoana tavoitteena sekä ovat läpikotaisin vakuuttuneita Clausewitzin lauseesta, että veren täytyy olla voiton hinta [...]"

Vaikka ratkaisutaistelu olisikin ainoa tavoite, jokaisen on kuitenkin myönnettävä, että strategian tehtävänä on luoda silloin tälle taistelulle mahdollisimman edulliset edellytykset. Mutta mitä edullisempia edellytykset ovat, sitä rajoitetummaksi jää varsinainen taistelu. Täydellinen strategia olisi silloin sitä, että saadaan aikaan ratkaisu ilman, että ylipäätään syntyy aseellista taistelua. Se

⁹⁹ Richard D. Hooker Jr., Redefining Maneuver Warfare. Military Review. The Professional Journal of the United States Army 2 / 1992, s. 52 - 53. Ks. myös Raimo Heiskanen, Talvisodan operaatioiden johtaminen ja edellytysten luominen sodankäynnille päämajan operatiivisen osaston näkökulmasta. Toimittanut Pekka Kurenmaa (Saarijärvi 1996), s. 68 ja Svensson, s. 7 lähtien.

¹⁰⁰ Ahto (1984), s. 104 - 105 ja Svensson, s. 7 lähtien.

merkitsee sitä, että vihollisen voimat tuhotaan siten, että ne pakotetaan laskemaan aseensa [...]

Sotapäällikön tehtävänä ei ole etsiä taistelua vaan ennemminkin luoda strategisesti niin edullinen tilanne, että ratkaisu putoaa itsestään kypsänä hedelmänä tai sitten tarvitaan vain viimeinen, taistelun avulla annettava isku. Toisin sanoen: Strategian tehtävänä on voimien siirtäminen. Tämän voimilla käytävän pelin seurauksena on, että vihollisen joukko hajoaa ja sulaa pois tai että se murtuu taistelussa."¹⁰¹

Näin Liddell Hart määritteli käsityksensä mm. täydellisestä strategias-
ta. Se suuresti muistutti esimerkiksi strategisten kysymysten parissa askaroineen Sun Tzun edellä mainittua ajatusta sotataidon huipusta eli vihollisen kukistamisesta ilman taistelua. Liddell Hart oli omaksunutkin jokseenkin täydellisesti kiinalaisen Sun Tzun ajatuksia esimerkiksi tiedonhankinnan ja harhauttamisen tärkeydestä. Olihan Sun Tzu korostanut, että *"kun olet lähellä, anna vaikutelma, että olet kaukana; kun kaukana, että olet lähellä. Tarjoa viholliselle syötti ja houkuttele häntä, teeskentele hajaannusta ja lyö hänet."*¹⁰² Teoriansa epäsuorasta strategiasta Liddell Hart muotoili kahdeksaksi johtolauseeksi, jotka olivat päteviä niin strategian kuin taktiikankin harjoittamisessa. Nämä johtolauseet olivat seuraavat:

- "1. Sovita tavoitteesi niiden välineiden mukaisiksi, jotka Sinulla on käytettävissä.
2. Pidä tavoite aina mielessäsi.
3. Valitse hyökkäyssuunta, jossa Sinua odotetaan vähiten.
4. Käytä hyväksesi suuntaa, jossa on vähäisin vastarinta (sikäli kuin tuo suunta johtaa Sinua lähemmäksi tavoitetta).
5. Valitse hyökkäyssuuntasi siten, että eri osatavoitteiden valinta jää Sinulle avoimeksi.

¹⁰¹ Ahto (1984), s. 104 - 105. Ks. myös Svensson, s. 8 - 9.

¹⁰² Visuri, s. 29.

6. Pidä huoli siitä, että taistelumenetelmäsi on joustava ja pystyy sovittautumaan muuttuvien tilanteiden mukaiseksi.
7. Älä ryhdy iskuun, jos vastustajasi odottaa Sinua torjuntavalmiina.
8. Älä milloinkaan uusi hyökkäystäsi epäonnistumisen jälkeen samassa muodossa ja samassa suunnassa."¹⁰³

Liddell Hartin eräs silmään pistävä ominaisuus oli se, että yhtenä harvoista sotataidollisista teoreetikoista hän uskalsi arvostella julkisesti Clausewitzin ja tämän oppilaiden esittämiä sotataidollisia ajatuksia. Erityisesti Liddell Hart kritisoi Clausewitzia vastustajaan kohdistuvan tuhoamisopin luoja. Ilman suurempia peittelyitä Liddell Hart nimitti Clausewitzia "nerokkaaksi paholaiseksi", jonka virheelliset sotataidolliset periaatteet olivat olleet syynä ensimmäisen maailmansodan järjettömiin tuhoamistaisteluihin Verdunissa, Sommessa ja Passchendaelissa. Toisaalta monet Liddell Hartin tuotantoon perehtyneet tutkijat ovat todenneet, että itse asiassa molempien teoreetikoiden ajatukset kävivät lopulta samaan suuntaan. Molemmat olivat todellisuudessa samoilla linjoilla siitä, että tuhoamistaistelu oli vain yksi sotataidon menetelmistä.¹⁰⁴

Robert Thompsonin kriittiset huomiot amerikkalaisten kärsimättömästä ja impulsiivisesta mielenlaadusta sekä sen ilmentymisestä esimerkiksi esikuntatyöskentelyssä epäkelpoina "ad hoc" -ratkaisuina perustuivat varmasti osaltansa Liddell Hartin näkemyksiin epäsuorasta strategiasta. Liddell Hart korostikin, että omia joukkoja olisi liikuteltava siten, että vihollisen olisi vaihdettava hätiköidysti painopistettään. Näin vihollinen hajottaisi joukkojaan ja joutuisi tilanteeseen, jossa sen huoltoyhteydet tukialueelle joutuisivat suureen vaaraan.¹⁰⁵

¹⁰³ Ahto (1984), s. 106 ja Svensson, s. 14 - 15.

¹⁰⁴ Ahto (1984), s.104 ja 139 ja Svensson, s. 8 ja 28. Ks. myös Liddell Hartin Clausewitzia kohtaan osoittamasta kritiikistä: esim. Brian Bond, Liddell Hart. A Study of his Military Thought (London 1977), s. 33, 37 - 39, 43 - 44, 47, 52, 73, 78 - 81 ja 262. Ks. myös Svensson, s. 8.

¹⁰⁵ Ahto (1984), s. 105.

Vietnamin sodassa sissit toimivat juuri näin pakottamalla amerikkalaiset tekemään nopeita, mutta lyhytjänteisiä päätöksiä. Mutta sissit olivatkin tietoisia vihollisensa esikuntatyöskentelyn luonteesta ja saivat kärsimättömät amerikkalaiset toimimaan usein juuri halutulla tavalla eli tekemään ennalta suunnittelemtomia "ad hoc" -ratkaisuja. Sissit ymmärsivät teoreettisen taktiikan ohella myös sovellettua taktiikkaa Sun Tzun hengessä. Olihan Sun Tzu määritellyt, että *"tunne itsesi, tunne vastustajasi ja sinun ei tarvitse pelätä sadankaan taistelun lopputulosta. Tunne olosuhteet ja voittonsi on täydellinen."* Thompsonin mukaan tilannetta ei parantanut Yhdysvaltain materiaalisten resurssien yltäkylläisyys ja siitä seurannut erheellinen luottamus materiaalin voimaan. Kun amerikkalaisten toteuttama ratkaisu ongelmatilanteessa ei toiminutkaan odotetulla tavalla, niin kukaan ei vaivautunut selvittämään, oliko itse ratkaisu ollut lopulta oikea vai väärä. Thompsonin mukaan aivan liian usein päädyttiin vain arvioimaan, että resurssit olivat olleet riittämättömät ja tämän vuoksi seuraavalla kerralla raakaa voimaa tulvaisiin käyttämään entistä enemmän.¹⁰⁶ Näin massiivisen tulenkäytön korostunut merkitys säilyi amerikkalaisten komentajien sotataidollisessa ajattelussa.

Thompson kiinnitti huomiota myös sodan psykologisiin puoliin. Hän varoitti etelävietnamilaisia liian suoraviivaisista ratkaisuisista: jos päätavoitteena oli kumouksellisen aineksen likvidointi mahdollisimman suuressa määrin, olisi vaarana, että kumoukselliseen toimintaan valmiita henkilöitä ilmestyisi lopulta enemmän kuin heitä ehdittäisiin likvidoida. Tämän vuoksi vastasissitoimia suunniteltaessa olisi kiinnitettävä erityistä huomiota väestön lojaalisuuden vahvistamiseen. "Kansan kannatuksen voittaminen" oli Thompsonin mukaan kaikista tärkein toimi, jonka jokaisen sotilaan ja siviilivirkamiehen oli pidettävä

¹⁰⁶ Thompson (1969), s. 126 - 127. Sovelletusta taktiikasta ks. esim. Hannu Koskinen, Operaatiotaidon ja taktiikan tutkimuksesta. Maanpuolustuskorkeakoulu (Defensor patriae) 2 / 1998 (Helsinki 1998), s. 11.

johtotähtenään kaikissa sissejä vastaan suunnatuissa operaatioissa.¹⁰⁷ Psykologisiin tekijöihin oli myös Liddell Hart kiinnittänyt vakavaa huomiota. Hän korosti, että henkiset seikat vaikuttivat huomattavasti enemmän asioiden todelliseen kulkuun kuin pelkät materiaaliset tekijät. Napoleonin mukailleen Liddell Hart katsoi, että moraalin suhde fyysiseen oli sama kuin kolmen suhde yhteen. Liddell Hartin sanoin

"varjelkoon tämä toteamus meitä siltä tyhmyydeltä, että yrittäisimme ratkoa strategisia kysymyksiä matemaattisesti. Strategia ei ole massojen vertailevaa punnitsemista toisiinsa nähden eikä linjojen ja kulmien geometristä piirtämistä."¹⁰⁸

3.3.1. Douhetismin vahva vaikutus

Strategisten kysymysten matemaattista ratkaisutapaa edustivat Thompsonin mukaan myös Yhdysvaltain massiiviset Pohjois-Vietnamiin kohdistuneet ilmapommitukset. Thompsonin mukaan pommitukset olivat amerikkalaisten ehkä suurin strateginen virhe, minkä he tekivät koko sodan aikana. Samalla laajojen pommitusten tulokset osoittivat 1920-luvulla vaikuttaneen italialaisen kenraalin ja ilmasotateoreetikon **Giulio Douhetin** (1869 - 1930) periaatteet täysin kestävämmiksi.¹⁰⁹ Pohjois-Vietnamin väestön henkinen selkäranka ei murtunut Yhdysvaltain ilmavoimien pommituksissa. Douhet oli 1920-luvun alussa julkaissut teoriansa, jonka mukaan tulevissa sodissa ratkaisevaa roolia tulisi näyttelämään vain totaalinen ilmasodankäynti. Lentoaseen ja ennen kaikkea raskaiden pommikoneiden kehitys tulisi Douhetin mukaan mullistamaan koko sodankäynnin, minkä johdosta syntyisivät aivan uu-

¹⁰⁷ Anthony Short, *The Origins of the Vietnam War* (3. painos, Singapore 1996), s. 256.

¹⁰⁸ Ahto (1984), s. 105 - 106.

¹⁰⁹ Robert B. Asprey, *War in the Shadows. The Guerrilla in History* (London 1975), s. 1380.

denlaiset sodankäynnin strategis-operatiiviset periaatteet. Nämä olivat Douhetin mukaan seuraavat:

1. Rintaman ja kotirintaman ero tulisi häviämään. Tämän vuoksi myös jako siviilien ja sotilaiden välillä olisi kuin veteen piirretty viiva.
2. Maavoimilla ei olisi enää merkitystä suurhyökkäyksen toteuttajana.
3. Ilmatorjunta ja ylipäätänsä menestyksellinen puolustautuminen ilmahyökkäyksiä vastaan tulisi olemaan mahdotonta.
4. Vihollisen asevoiman tuhoaminen ei olisi enää välttämätöntä, sillä massiivisten ilmahyökkäysten toteuttaminen vastustajan teollisuutta sekä väestö- ja hallintokeskuksia vastaan lannistaisi vihollisen ja murtaisi väestön henkisen selkärangan heti sodan alussa. Näin vihollinen pystyttäisiin pakottamaan rauhaan hyvin nopeasti.
5. Kaikki nämä tehtävät voidaan suorittaa vain itsenäisten ilmavoimien avulla, jonka rungon muodostavat pitkän toimintamatkan omaavat raskaat pommikoneet eli voimakkaan itsepuolustusaseistuksen (konekiväärit ja pikatykit) ja suuren pomminkantokyvyn omaavat "ilmaristeilijät".¹¹⁰

Douhetismi näkyi voimakkaana Yhdysvaltain ilmavoimien ja korkeimman sotilasjohdon näkemyksissä. Näin oli erityisesti Vietnamin sodan alkuaikana. Massiiviset ilmapommitukset saivat strategisen roolin lisäksi myös puhtaasti taktisia piirteitä: esimerkiksi vuonna 1968 sissien piirittämän Yhdysvaltain Khe Sanhin -tukikohdan puolustamiseksi käytettiin järeintä pommituskalustoa eli B-52 -strategisia pommikoneita. Tukikohdan puolustajien tukemiseksi pudotettiin ja ammuttiin noin 110 000 tonnia pommeja ja raketteja (B-52 -pommikoneiden osuus noin 76 000 tonnia) eli enemmän kuin Yhdysvaltain lentokoneet pudottivat Irakin joukkoja vastaan Persianlahden sodassa vuonna 1991. Vii-

¹¹⁰ Visuri, s. 45 ja 388 - 389. Ks. myös Ahto (1984), s. 132 - 137.

meksi mainittuun sotaanhan Yhdysvallat keskitti jopa puolet ilmavoimistaan.¹¹¹

Douhetismi vaikutti Vietnamin sodan aikana merkittävällä tavalla Yhdysvaltain poliittisen ja sotilaallisen johdon strategisessa suunnittelussa. Ilmapommitusten avulla katsottiin voitavan ratkaisevasti pienentää tappioita maasodassa. "*Säästä ihmishenkiä, älä ammuksia*" -periaatteen toteuttaminen on hyvä esimerkki tästä ajattelusta. Ennen kaikkea italialaiskenraalin näkemys ilmapommitusten merkityksestä lopullisen voiton varmistajana oli houkutteleva ajatus, koska voiton toteuttamiseksi ei tarvinnut välttämättä ryhtyä suuria tappioita tuottavaan vihollisalueen - eli Pohjois-Vietnamin - miehitysopeeraatioihin. Olihan Douhet kirjoittanut, että

"ilmavoimilla on mahdollisuus voittaa, koska ne voivat järkyttää vastustajan materiaalista ja moraalista vastarintaa siinä määrin, että vihollisen on taivuttava voimakkaamman tahtoon. Vastustajan alueen miehitys on merkitykseltään toisarvoinen ja luonteeltaan pelkkä poliisitoimi."¹¹²

Eräiden tutkijoiden mielestä Yhdysvaltain ilmavoimien ja maan poliittisen johdon piirissä ei paljoakaan oltu paneuduttu toisen maailmansodan ja Korean sodan opetuksiin. Nämä sodathan olivat osoittaneet selkeästi, että strategisilla ilmapommituksilla - pl. atomipommien pudottamisella Japaniin - oli ollut vain marginaalinen merkitys lopullisen voiton saavuttamisessa. Pelkällä ilmasodankäynnillä ei voida siis yksinään saavuttaa sodalle asetettuja tavoitteita. Aiheellisesti on myös kysytty,

¹¹¹ Khe Sanhin puolustamiseksi suoritettiin tammikuun puolivälin ja maaliskuun lopun välisellä ajalla 1968 jopa 5 100 lentoa (B-52 -pommikoneilla 2 700 ja rynnäkkökoneilla 2 400 lentoa) eli keskimäärin noin 300 pommituslentoa päivässä hyvin rajoitetulle alueelle. Visuri, s. 340 ja 389 - 391 ja Summers, Jr. (1985), s. 100 ja 266. Ks. myös Harrison, s. 130 - 133.

Ks. myös em. MpKK:n yleisesikuntaupseerikurssin ryhmätyö "Amerikkalaisten saamat kokemukset ilma-aseen käytöstä Vietnamin sodassa lentotoimintalajeittain tarkasteltuna", s. 1 ja 44 - 52.

¹¹² Ahto (1984), s. 134.

ottiko Yhdysvallat oppia edes Vietnamin sodan pommituskampanjoista. Vietnamin sodan jälkeenkin Yhdysvallat on ylläpitänyt suurta pommituskalustoa, joka tarvittaessa kykenee suorittamaan massiivisia konventionaalisia ilmapommituksia.¹¹³

¹¹³ James Clay Thompson, *Rolling Thunder. Understanding Policy and Program Failure* (The University of North Carolina Press 1980), s. 155 - 156.

4. VIETNAMIN SODAN "KYYHKYT"

4.1. Vietnamin soveltumattomuus Yhdysvaltain voimalle

Kovan linjan ja vastakumouksellisen toiminnan kannattajien lisäksi on määritettävissä vielä kolmannenkin suuntauksen edustajat. Näiden ns. "kyyhkyjen" mukaan Yhdysvaltain tappio ei olisi ollut vältettävissä, vaikka maan sotilasjohto olisikin saanut poliittiselta johdolta luvan käyttää sotilaallista voimaa rajoituksetta tai ainakin huomattavasti vapaammin, kuin mitä lopulta tapahtui. Tappiota ei olisi "kyyhkyjen" mukaan voitu välttää, vaikka Yhdysvaltain joukot olisivat omaksuneet toisenlaisen sodankäyntitavan, joka olisi paremmin soveltunut sissejä vastaan käytävään taisteluun. Näin "kyyhkyt" eivät yhdy kovan linjan ja vastakumouksellisen suunnan näkemyksiin Vietnamin sodan tappioon johtaneista syistä. Sen sijaan he ovat korostaneet, että koko ongelman ydin on huomattavasti monitahoisempi. Yhdysvaltain tappioon johtaneita syitä on ennen kaikkea etsittävä muualta kuin sotilaallisen voimankäytön rajoituksista tai vääränlaisesta sodankäyntitavasta. Syvällisemmät tutkimukset Vietnamin yhteiskunnallisista olosuhteista, Yhdysvaltain kokemattomuudesta käydä vastasissisotaa ja Vietnamin roolista Yhdysvaltain kommunisminvastaisessa turvallisuuspolitiikassa antavat paremmin vastauksia, kun analysoidaan tappioon johtanutta kehitystä.¹¹⁴

"Kyyhkyjen" mukaan Yhdysvaltain asteittainen ajautuminen yhä syvemmälle Vietnamin sotaan johtui paljolti siitä, että Yhdysvalloissa vallitsi enemmän tai vähemmän sanaton yksimielisyys maan asevoimien kyvystä suoriutua annetuista tehtävistä ilman tappion vaaraa. Tämä mielipide perustui Yhdysvaltain vastaansanomattomaan asemaan maailman mahtavimpana valtiona, minkä se oli saavuttanut toisen maailmansodan jälkeen. Yhdysvalloissa ei siis yksinkertaisesti

¹¹⁴ Herring (1996), s. 614 - 615.

uskottu, että maan asevoimat voisi kohdata sotilaallisen tappion tai että sota voisi laajentua myös poliittisesti. Yhdysvallat itsetunnossaan ei yksinkertaisesti voinut kuvitella, että köyhän ja pienen Pohjois-Vietnamin autoritaarinen johto tulisi fanaattisesti tulevia tappioita laskematta käymään sota maailman suurinta asemahtia vastaan lopullisen päämääränsä eli Etelä-Vietnamin miehittämisen toteuttamiseksi. Siksi "kyyhköt" ovat esittäneet, että edes massiivinen sodan eskaloiminen ei olisi tuonut muutosta sodan lopputulokseen.¹¹⁵

Puheena olevan suunnan yksi näkyvimmistä henkilöistä on amerikkalainen **Robert E. Osgood**, joka on tunnetuin rajoitetun sodankäynnin teoreetikko. Jo 1950-luvulla hän julkaisi teorian, joka käsittelee sotilaallista voimankäyttöä ulkopoliittisena viestittämisen keinona. Osgoodin teoriolla olikin erittäin suuri vaikutus siihen, millaisen toimintamallin Yhdysvallat omaksui Vietnamin sodassa. Tässä yhteydessä ei kuitenkaan paneuduta syvemälle Osgoodin rajoitetun sodankäynnin teoriaan, mutta sen sijaan kiinnitetään huomiota hänen Vietnamin sodan jälkeen esittämiinsä arvioihin tappioon johtaneista syistä.

Osgoodin ensimmäisenä väittämänä on, että Yhdysvaltain tappion pääsyy ei ollut vääränlainen strategia tai haluttomuus ottaa suurempaa vastuuta Etelä-Vietnamin armeijan kouluttamisesta. Sen sijaan perustavin syy tappiolle on löydettävissä Etelä- ja Pohjois-Vietnamin yhteiskunnallisten olosuhteiden ja historiallisen taustan eroista: koko Etelä-Vietnamin tasavalta oli syntynyt enemmän tai vähemmän sattumalta suurvaltojen neuvottelujen tuloksena vuonna 1954. Maalta puuttuivat täysin kaikki kansallisvaltion tosiasialliset tunnusmerkit. Maatalouteen perustuvaa valtiota hallittiin keskitetysti kaupungeista käsin maaseudun ja kyläyhteisöjen kustannuksella. Pääkaupungin korruptoituneet ja ranskalaisen virkamieskoulutuksen saaneet hallintoviranomaiset eivät omanneet minkäänlaista kokemusta demokraattises-

¹¹⁵ Herring (1996), s. 614 - 615 ja Robert E. Osgood, *Limited War Revisited. A Westview Special Study* (Boulder, Colorado 1979), s. 37 - 51.

ta hallintotavasta. Lisäksi yhteiskuntajärjestys ja valtiollinen turvallisuus perustuivat täysin epäluotettavan ja vastasisissotaa taitamattoman armeijan varaan. Kaiken kaikkiaan sotilasjuntan hallitsemaan Etelä-Vietnamiin ei koskaan ehtinyt syntyä sellaista kansallisuustunnetta, jonka voimin maa ja sen väestö olisivat voineet pitää puoliaan pohjoisen naapurinsa jatkuvia valloituspyrkimyksiä vastaan. Tämän hengen muodostamiseksi Etelä-Vietnamin sotilasjunta oli enemmän kuin kykenemätön.¹¹⁶

Osgoodin mukaan Yhdysvaltain antama mittava taloudellinen apu ja sotilaallinen tuki maaseudun väestön eristämiseksi sisseistä eivät pystyneet korvaamaan Etelä-Vietnamin hallituksen taitamattomuutta kilpailla kansan kannatuksesta. Toisaalta Yhdysvaltain johtamat eristämisyrietykset ja muut vastakumouksellisen sodankäynnin erikoisoperaatiot eivät alun alkaenkaan ottaneet onnistuakseen, koska ne eivät tarpeeksi suuressa määrin perustuneet riittävään paikallisolojen tuntemukseen. Lisäksi Yhdysvaltain yritykset kärsivät huonosti johdosta ja välinpitämättömästä hallinnosta sekä eristämistoimien ja maavoimien yhteistyön puutteesta. Yhdysvaltain ja Etelä-Vietnamin välillä olikin aivan liian suuri kulttuurinen kuilu vastakumouksellisen sodankäynnin menestykselliselle toteuttamiselle.¹¹⁷

Osgoodin mukaan on todennäköistä, että kaikki huolellisemminkin suunnitellut ja valmistellut yritykset saada aikaan Etelä-Vietnamista yhtenäinen, sissejä vastaan torjuntakykyinen ja yhteen hiiheen puhaltava yhteiskunta olisivat olleet tuomittuja epäonnistumaan. Etelä-Vietnamin yhteiskunta oli aivan liian hajanainen vastustamaan sissejä. Pohjois-Vietnam pystyi käymään väsyttävää sotaa ilman aikarajaa, koska se pystyi mukauttamaan sodankäynnin intensiteettiä ajan ja paikan mukaan. Pohjois-Vietnam onnistuikin väsyttämään Yhdysvaltoja, jonka poliittisella johdolla ei ollut halua eikä mahdollisuuttakaan

¹¹⁶ Osgood, s. 37 - 51.

¹¹⁷ Ibid.

tukea loputtomasti Etelä-Vietnamin heikkoa hallitusta ja käydä jatkuvasti tappioita tuottavaa sotaa.¹¹⁸

Toki sotilaallisen väliintulon vaaroista varoitettiin jo etukäteen Yhdysvaltain poliittista ja sotilasjohtoa, mutta turhaan. Ennen taistelujoukkojen lähettämistä Etelä-Vietnamiin Yhdysvaltain akateemisissa tutkijapiireissä esitettiin varoittavia sanoja Yhdysvaltain ja Vietnamin liian suurista eroavaisuuksista. Esimerkiksi tämän vuosisadan eräs tunnetuimmista kansainvälisen politiikan teoreetikoista **Hans J. Morgenthau** poliittisessa realismissaan varoitti Vietnamin soveltumattomuudesta Yhdysvaltain voimalle ja vaikutusvallalle.¹¹⁹

Kansan yhteenhitaaminen muodostuikin taitamattomalle Etelä-Vietnamin hallinnolle ylivoimaiseksi tehtäväksi. Etelä-Vietnamin yhteiskuntarakenteen vuoksi tehtävä olisi ollut vaativa sotilasjunttaa demokraattisemmallekin hallinnolle. Etelä-Vietnamin yhteiskunta ei perustunut mihinkään yhteiseen perinteeseen, vaan maassa vallitsi pienten puolueiden, etnisten ja uskonnollisten ryhmien välinen kiivas kamppailu vaikutusvallasta. Ainoastaan perheet ja kylät olivat yhteisöjä, jotka omasivat koossapitävän historiallisen tradition ja voiman. Nämä eivät kuitenkaan voineet edesauttaa koko valtiota käsittävän kansallishengen syntymistä - vaan päinvastoin: pieninä, tiukasti rajattuina ja sisäänpäin lämpiävinä yhteisöinä perheet ja kylät vain jarruttivat koko väestöä yhdistävän kansallishengen kehittymistä.¹²⁰

Heikon kansallistunteen vuoksi Etelä-Vietnamin maaseutu tarjosikin otollisen maaperän Pohjois-Vietnamin tukeman kansallisen vapautusrintaman kurinalaisesti johdetuille sisseille, jotka lupasivat parempaa tulevaisuutta maaseutuväestölle taistelemalla korruptoituneita viranomaisia, maata hallitsevia upseereita ja ulkomaalaisia vastaan.

¹¹⁸ Ibid.

¹¹⁹ Herring (1996), s. 614.

¹²⁰ Douglas S. Blaufarb, *The Counterinsurgency Era: U.S. Doctrine and Performance, 1950 to the Present* (New York, 1977), s. 91 - 93. Ks. myös Herring (1996), s. 614 - 615.

Samanaikaisesti kenraali Giapin sissit pyrkivät huolellisesti valikoiden likvidoimaan etelävietnamilaisia virkamiehiä, jotka pyrkivät ylläpitämään hallituksen vaikutusvaltaa kansan keskuudessa. Kansallistunteen vahvistamista eivät edesauttaneet Yhdysvaltain ja Etelä-Vietnamin hallituksen toimet maan väestön keskittämiseksi kaupunkeihin ja suurimpiin kyliin, minkä toteuttamiseksi väestöä yritettiin ajaa lähes väkipakolla maaseudulta kaupunkeihin. Näin pyrittiin heikentämään maaseudun merkitystä sissien tukialueena.¹²¹

Historia on kuitenkin opettanut, että ihmisten pakkoviennillä ei useinkaan saada kestäviä tuloksia. Kaupungistamisella vain vahvistettiin sissien kannatusta, sillä maataloudesta elantonsa hankkiva väestö ei ollut halukas muuttamaan vuosisataisilta asuinloiltaan kaupunkeihin ja täysin vieraisiin työtehtäviin. Pahinta oli kuitenkin, että räjähdysmäisesti kasvaneet kaupungit eivät pystyneet tarjoamaan useinkaan mielekästä tai ylipäättänsä mitään työtä maaseudulta pakkomuutetulle väestölle.

Osgood kiinnittää huomiota myös Yhdysvaltain sodankäyntitapaan. Vietnamissa Yhdysvaltain asevoimat pakotettiin toimimaan vastoin kaikkia voimassa olevan doktriininsa periaatteita. Asteittainen voimankäytön lisääminen oli kaikkea muuta, kuin mihin Yhdysvaltain joukot oli koulutettu. Voimassa ollut doktriini korosti vain massiivisen tulivoiman keskittämistä vihollisen tuhoamiseksi niin nopeasti kuin mahdollista. Toisaalta Osgoodin mukaan vapaampien käsien antaminen sotilaille eli sodan nopea eskaloiminen ei olisi tuonut Yhdysvalloille lopullista voittoa, koska Pohjois-Vietnamin johto taisteli taktisista tappioista ja ajasta piittaamatta vain voittaakseen koko sodan. Tämän johdosta oli täysin selvää, että yksikään pohjoisvietnamilaisista johtajista ei voinut luopua tästä tavoitteesta, mikäli halusi säilyttää paikkansa maan valtaeliitissä. Yhdysvaltain joukkojen ajaminen pois Etelä-

¹²¹ Osgood, s. 37 lähtien. Ks. myös Blaufarb, s. 91 - 93 ja Sivonen, s. 241 - 242.

Vietnamista, Etelä-Vietnamin armeijan kukistaminen, maan miehittäminen ja yhdistäminen lopulta Pohjois-Vietnamiin olivat kiveen hakattuja tavoitteita. Näistä ei suostuttu tinkimään vähäisemmässä määrin edes suurten tappioiden uhallakaan. Yhdysvalloissa ei todellakaan tunnettu Pohjois-Vietnamin johdon luonteenlaatua ja päättäväisyyttä viedä sota voittoisaan loppuun. Sen sijaan Yhdysvallat oli jatkuvasti altavastaajan asemassa, koska sen tavoitteet olivat huomattavasti rajallisemmat.¹²²

Sen sijaan Etelä-Vietnamin ja Yhdysvaltain vastustaja oli ratkaisevasti eri asemassa. Pohjois-Vietnam oli kurinalaisesti johdettu valtio, joka pystyi tarjoamaan kansalaisilleen voimakkaan tunteen yhteisestä tehtävästä ja tavoitteesta. Yhteenkuuluvuuden tunnetta oli helppo vahvistaa Yhdysvaltain massiivisten ilmapommitusten kohdentuessa Pohjois-Vietnamin siviiliväestöön. Sotilaalliseltakin kannalta Pohjois-Vietnam omasi ratkaisevan edun: maan sotilasjohdolla oli vuosikausien käytännön kokemus sissitaistelusta ranskalaisia vastaan. Pohjois-Vietnamilla oli - tukijansa Kiinan ohella - varmasti maailman paras kokemus sissitoiminnan organisoimisesta, jota se edelleen kehittämällä toteutti fanaattisen päättäväisesti huolimatta suurista mies- ja kalustotappioista ja alkaneista ilmapommituksista. Pohjois-Vietnam ei yksinkertaisesti ymmärtänyt tai halunnut ymmärtää Yhdysvaltain aseittaisen sotilaallisen painostuksen politiikkaa. Yhdysvaltain tappion syyt ovatkin löydettävissä viime kädessä Vietnamissa vallinneista yhteiskunnallisista olosuhteista ja historiallisesta perinnöstä, ei lopultaakaan itse sodassa harjoitetusta strategiasta ja taktiikasta.¹²³

"Kyyhkyjen" eräänä pääväittäjänä on näkemys, että Yhdysvallat oli alun alkaenkin tuomittu häviöön: rajoitetulla sodankäynnillä ei kyetty saavuttamaan menestystä. Voitto eli Etelä-Vietnamin säilyminen itsenäisenä olisi toteutunut ainoastaan tuhoamalla täydellisesti

¹²² Osgood, s. 43 - 46. Ks. myös Wallace J. Thies, *When Governments Collide. Coercion and Diplomacy in the Vietnam Conflict, 1964 - 1968* (University of California Press, 1980), s. 219 - 220.

¹²³ Osgood, s. 37 - 48 ja Herring (1996), s. 614 - 615.

koko Pohjois-Vietnam joko ilmapommitusten tai maavoimien avulla. Tämä oli puolestaan niin sisä- kuin ulkopoliittisesti täysin mahdotonta. Vietnam ei yksinkertaisesti ollut sovelias Yhdysvaltain rajoitetun voimankäytön politiikalle, eikä Pohjois-Vietnamin johto ollut ollenkaan halukas taipumaan Yhdysvaltain painostukseen. Ja tätä oli monen amerikkalaisen hyvin vaikea ymmärtää, koska se soti täydellisesti menestymiseen perustuvaa amerikkalaista traditiota vastaan.¹²⁴

4.2. Vastasissisotakaan ei olisi tuonut voittoa

Käsiteltävänä olevan suunnan kannattajat ovat myös ottaneet kantaa vastakumouksellisen suunnan kannattajien esittämään vaatimukseen Yhdysvaltain tiukemmasta ja jopa kolonialistisesta roolista Etelä-Vietnamin yhteiskunnan vahvistamiseksi pohjoisen miehityspyrkimyksiä vastaan. Tässäkin tapauksessa "kyyhkyjen" vastaukset ovat olleet kielteisiä. On katsottu, että Etelä-Vietnamin sisäinen valtataistelu ei juurikaan antanut Yhdysvalloille mahdollisuutta vaikuttaa siihen, että vallassa oleva sotilasjunta olisi todella ryhtynyt merkittäviin yhteiskunnallisiin uudistuksiin kansallisen yhtenäisyystunteen synnyttämiseksi. Toisaalta esitetty vaatimus Yhdysvaltain tiukemmasta ja jopa kolonialistisesta roolista Etelä-Vietnamin yhteiskunnan lujittamiseksi ei lopultakaan olisi ollut toteuttamiskelpoinen. Yhdysvaltain ja Etelä-Vietnamin välillä oli tosiasiallisesti liian valtava kulttuuriero "yhteisen sävelen" löytämiseksi. Vietnamilaiset olivat perinteisesti aina suhtautuneet hyvin kielteisesti ulkopuolisiin isäntiin. Viime kädessä kolonialistisen roolin omaksuminen olisi ollut kaikkea Yhdysvaltain julistamaa vapaudenaatetta ja henkistä perintöä vastaan.¹²⁵

¹²⁴ Herring (1996), s. 615.

¹²⁵ Herring (1996), s. 614 - 615.

Vaatus strategian muuttamisesta vastakumouksellisen sodankäynnin tarpeita vastaavaksi saa myös kielteisen vastauksen Osgoodin arvioissa. Yhdysvalloilla ei yksinkertaisesti ollut juurikaan aikaisempaa käytännön kokemusta, saatikka doktriinia vastasisisodankäynnistä. Siksi Yhdysvalloilta puuttui vastasisisodankäyntiin tarvittavat joukot ja materiaali lähes tyystin. Kaikki tämä päti myös Yhdysvaltain kouluttamiin Etelä-Vietnamin armeijan joukkoihin, jotka koulutettiin taistelemaan Yhdysvaltain maavoimien aseiden ja tavanomaista sodankäyntiä korostavan doktriinin mukaan. Resurssien ohella perustavaa laatua olevan esteen vastasisitoiminnalle muodosti Etelä-Vietnamin ja erityisesti sen maaseudun heikko poliittinen kyky torjua pohjoisen yrityksiä voittaa kansan mielipiteet puolelleen. Paljolti näiden syiden vuoksi Yhdysvalloilla ei ollut käytännössä muuta mahdollisuutta kuin turvautua massiivisiin ilmapommituksiin ja käydä tappioita tuottavaa "etsi ja tuhoa" -näännytysotaa. Toisin sanoen maa yritti doktriininsa mukaisesti tuhota suuren tulivoiman omaavien tavanomaisien joukkojen mahdollisimman paljon vihollisia. Tämä Euroopan sotänäyttämölle suunniteltu mekanisoitu sodankäyntimuoto soveltui perin huonosti aasialaiseen maastoon, sissien taktiikkaa vastaan ja ylipäättänsä sisällissodan luonteeseen, jossa sissien ja siviilien erottaminen toisistaan oli usein mahdotonta.¹²⁶

Toisaalta Osgood myös painottaa, että Yhdysvalloilla ei ollut paljon vaihtoehtoja: mikäli olisi päätetty keskittää voimat vastasisitaisteluun, se olisi edellyttänyt vastasisitoimintaan keskittyvän massiivisen organisaation rakentamista. Näin laajaan vastasisitoimintaan pelkästään erikoisjoukkojen (*The Army Special Forces*) eli vihreiden barettien resurssit eivät olisi riittäneet. Toisaalta laaja-alaiseen vastasisisodankäyntiin keskittyvän organisaation rakentaminen olisi pidemmän päälle haitannut merkittävästi maavoimien kykyä käydä tavanomaista sotaa. Vastasisitoiminnan korostuminen olisi näet vastaavas-

¹²⁶

Osgood, s. 39 - 43. Ks. myös Herring (1996), s. 614 - 615.

ti verottanut joukkojen ja niiden johtajien mahdollisuuksia harjoittaa tavanomaista sodankäyntiä.¹²⁷ Ja tähän kulutussotaan koulutetut amerikkalaiset komentajat olisivat tuskin hevin suostuneet.

Osgood myös arvioi, että vaikka Yhdysvallat olisi ryhtynyt painottamaan voimakkaammin vastasisissodankäyntiä maavoimien taisteluissa, se olisi vääjäämättömästi tuonut tullessaan amerikkalaisjoukoille paljon suuremmat tappiot. Tähän puolestaan Yhdysvaltain kotirintama ei olisi ollut valmis, mutta sen sijaan Pohjois-Vietnam oli valmis ajan voittamiseksi kestämaan suuriakin tappiota. Osgood myös asettaa epäilyksenalaiseksi Yhdysvaltain taidon käydä vastasisissotaa. Hänen mukaansa sissisota oli oleellinen osa kenraali Giapin kokonaisstrategiaa eikä vain pelkästään vastatoimi amerikkalaisjoukkoja vastaan. Mikäli Yhdysvallat olisi yrittänyt painottaa voimakkaammin vastasisisitoimintaa, tämä olisi vaatinut suurempia määriä amerikkalaisjoukkoja. Ennen kaikkea vastasisissodassa Yhdysvaltain joukot olisivat vain tulleet enemmän sidotuiksi passiiviseen kylien vartiointitehtäviin.¹²⁸

Lopullista naulaa Yhdysvaltain tappion arkkuun merkitsi vuonna 1968 tapahtunut Tet -hyökkäys, vaikka se muodostui Yhdysvalloille taktiseksi voitoksi ja sisseille puhtaaksi tappioksi. Televisiotoimittajat toivat kuitenkin valikoituja Tet -hyökkäyksen kiivaita taistelutapahtumia amerikkalaisiin koteihin sillä seurauksella, että Yhdysvaltain julkinen mielipide, johtavat poliitikot ja viime kädessä presidentti Johnson katsoivat ajan loppuneen Yhdysvaltain osalta. Mahdollinen voitto Etelä-Vietnamissa näytti tulevan vääjäämättömästi liian kalliiksi. Osgoodin mukaan hyvänä esimerkkinä on vuonna 1973 solmitun rauhansopimuksen jälkeiset tapahtumat. Huolimatta sopimuksesta sissit jatkoivat toimintaansa Etelä-Vietnamin hallitusta vastaan, mutta Yhdys-

¹²⁷ Ibid.

¹²⁸ Osgood, s. 39 - 43 ja 113 - 114. Ks. myös Herring (1996), s. 615 ja Blaufarb, s. 251 ja 261 - 263.

vallat ei ollut enää kiinnostunut sotilaallisesti rankaisemaan Pohjois-Vietnamia sopimuksen räikeästä rikkomisesta.¹²⁹

Vastasissitoiminta olisi muodostunut mahdottomaksi toteuttaa yksistään kokemuksen puutteen vuoksi. Etelä-Vietnamissa toiminut amerikkalainen ylempi päällystö oli suurelta osin hankkinut sotakokemusta toisesta maailmansodasta ja Korean sodasta, ja useat jopa molemmista. Nämä kulutussodankäynnin periaatteilla käydyt sodat eivät olleet tarjonneet kokemusta vastasissisodankäynnistä. Osa amerikkalaisupseereista oli myös saanut kokemusta japanilaisia vastaan käydyistä viidakkotaisteluista Tyynenmeren saarilla, mutta näissäkään taisteluissa ei ollut kysymys vastasissitoiminnasta. Näin vastasissitaktiikka oli jäänyt melko vieraaksi Yhdysvaltain maavoimille.¹³⁰

Vastasissitaktiikkaa oli käytännössä myös mahdotonta omaksua riittävässä määrin, koska Yhdysvaltain asevoimien rotaatiojärjestelmä ei mahdollistanut oppia tuntemaan olosuhteita tarvittavassa laajuudessa. Jotta Yhdysvallat olisi kyennyt muuttamaan sodankäyntiä kulutussodasta yhä enemmän vastasissitoimintaa painottavaksi, se olisi edellyttänyt vähintäänkin pitkäaikaista perehtymistä alueen olosuhteisiin ja sen väestöön. Vietnamin sodan aikana kokemusta niin vastasissi- kuin tavanomaisestakaan sodankäynnistä ei juurikaan kertynyt Yhdysvaltain asevoimien rotaatiojärjestelmän vuoksi, vaikka sotaa käytiin peräti yhdeksän vuotta. Upseereilla rotaatio kesti ainoastaan puoli vuotta ja joukoilla 13 kuukautta. Toisin kuin toisen maailmansodan aikana Yhdysvalloilla ei ollut Vietnamissa kentällä upseereita, jotka olisivat omanneet todella vuosikausien taistelukokemuksen aasialaisessa ympäristössä ja pystyneet välittämään sen joukoille. Yksikön johtajat vaihtuivat aivan liian usein. Miehistö joutuikin käymään sotaa vaihtuvien ja kokemattomien upseereiden komennossa. Vierais-

¹²⁹ Ibid.

¹³⁰ James F. Dunnigan and Raymond M. Macedonia, *Getting It Right. American Military Reforms After Vietnam to the Persian Gulf and Beyond* (New York 1993), s. 82 - 83.

sa olosuhteissa ja väijyvien sissien keskellä yksikön sisälle ei ehtinyt muodostua välttämätöntä yhteenkuuluvuuden henkeä päällystön ja miehistön välille. Miehistöllä ei ollut näin useinkaan johtajaa, jonka kokemukseen se olisi voinut täysin luottaa taistelujen keskellä.¹³¹

Vastustajaan verrattuna ero oli hyvin suuri ja kohtalokas: sissien ja Pohjois-Vietnamin päällystön ja miehistön sotakokemus karttui vuosi vuodelta jo aiempien vuosikymmenten sissitaistelukokemuksen päälle. Lisäksi sissit tunsivat perinpohjin toimintamaastonsa ja ympärillä olevan väestön. Luonnollisestikaan sisseillä ei ollut vastaavaa rotaatiojärjestelmää. Sissien päällystö ja miehistö toimivat yhdessä vuodesta toiseen. Tämä oli mahdotonta Yhdysvaltain päällystölle ja joukoille, jotka lähtivät alueelta kokemuksen karttumista ajatellen aivan liian nopeasti. Vaihtuvat johtajat uusine joukkoineen tulivat puolestaan oudolle alueelle, jossa käytiin vieraalta vaikuttavaa sotaa. Uusi ja outo maasto ei ehtinyt tulla tarpeeksi tutuksi, jotta joukoilla olisi ollut todella edellytyksiä käydä laajamittaista hyökkäyssotaa. Rotaatiojärjestelmän vuoksi yksiköstä saattoi kotiutua samanaikaisesti useita taistelukokemusta omaavia veteraaneja, joiden tilalle tulivat juuri Etelä-Vietnamin kamaralle saapuneet täysin kokemattomat alokkaat. Tilannetta ei parantanut "tulikasteen" puuttuminen eli se, että uusilla joukoilla ei ollut useimmiten aikaisempaa kokemusta toimimisesta vihollisen tulen alla.¹³²

¹³¹ Dunnigan and Macedonia, s. 82 - 83 ja Kolstela, s. 79.

¹³² Ibid.

5. VIETNAMIN SOTA JA KARL von CLAUSEWITZ

5.1. Operatiivisen tason ja varman voiton korostus

Risto Kolstela on käsitellyt erinomaisessa tutkimuksessaan Clausewitzin sotataidollisten periaatteiden vaikutusta Yhdysvaltain maavoimien sotataitoon toisen maailmansodan jälkeen. Tähän aiheeseen ei tarvitsekaan enää puuttua tässä yhteydessä kovinkaan seikkaperäisesti. Kolstelaa mukaillen voidaan kuitenkin vielä tuoda esille eräs keskeisimmistä opetuksista Vietnamin sodasta. Tämä oli havainto operatiivisen tason merkityksestä. Vietnamin sodan jälkeen Yhdysvalloissa jouduttiin myöntämään, että Clausewitzin teorian kaikki sodankäynnin tasot - strateginen, operatiivinen ja taktinen - on otettava huomioon. Näin jouduttiin tunnustamaan, että operatiivinen ulottuvuus on kuitenkin lopulta perinteisin sodankäynnin ulottuvuus. Laajimmillaan ymmärrettyinä se sulkee sisäänsä sotavoiman käytön eri tasot - kuten poliittikan, strategian, operaatiotaidon ja taktiikan. Clausewitzkin näki sodan paljolti operatiivis - sosiaalisena ilmiönä. Toisin sanoen Yhdysvaltain maavoimissa on kantapään kautta tiedostettu, että pelkästään taktisilla voitoilla ei kyetä voittamaan sotaa eli saavuttamaan strategisia tavoitteita - eikä etenkään silloin, kun valtiojohdon puolelta ei ole selvästi määritelty strategisia päämääriä. Mukana tulee olla myös operatiivinen taso, joka puuttui täysin Vietnamin sodassa.¹³³

Tämän puutteen korjaamiseen on kiinnitetty huomiota esimerkiksi Yhdysvaltain maavoimien Komentaja- ja yleisesikuntakorkeakoulun kursseilla. Operaatiotaidon merkitys Clausewitzin hengessä korostui entisestään 1980-luvun alussa, jolloin Komentaja- ja yleisesikuntakorkeakouluun perustettiin jatkotutkinto-osasto maavoimien operaatiotaidon opetusta varten. Erityisesti strategian kursseilla korostetaan

¹³³ Kolstela, ks. esim. s. 61, 86, 89 - 99 ja 114. Ks. myös Tapani Hyötyläinen, "Preeriasoturi". Kylkirauta 3 / 1997. Kadettikunta ry:n jäsenlehti nro 196 (Loimaa 1997), s. 39 - 40.

jatkuvasti, että operatiivisen tason suunnittelijat ja päättäjät ovat yhdistävänä linkkinä täysin välttämättömiä strategisen tason tavoitteiden ja taktisen tason tehtävien välillä. Näin pystytään toteuttamaan strategisen, operatiivisen ja taktisen tason linkitys, joka jäi kohtalokkaalla tavalla puuttumaan Vietnamin sodassa.¹³⁴

Viime vuosikymmenen alussa Yhdysvalloissa noussut suuri kiinnostus Clausewitzin ajatuksiin tuli näkyvästi esille vuonna 1982 julkaistussa operatiivisessa ilma-maataisteluopissa eli kenttäohjesääntö *FM 100-5 (Operations)*, joka paljolti perustui Clausewitzin sotateoriaan. Siinä on jopa muutamissa kohdissa suoraan siteerattu Clausewitzin tekstiä. Ohjesäännössä haluttiin korostaa sotataidon operatiivisen tason vastaansanomaton merkitystä suurten yhtymien operaatioiden ja sotatoimien suunnittelussa ja toteutuksessa. Muutenkin vuoden 1982 taisteluoppi sisälsi useita Clausewitzin sotataidollisia periaatteita. Merkittävää oli nyt, että Clausewitzin korostama kansan, hallituksen ja armeijan muodostama kolmiyhteys tuli ensimmäistä kertaa selvästi esille. Niin ikään vuoden 1982 taisteluopissa tunnustettiin politiikan asema sodan korkeimpana tasona.¹³⁵

Sampo Ahdon mukaan verrattaessa Clausewitzin ja edellä mainitun taisteluopin periaatteita voidaankin nähdä pitkälle meneviä yhtäläisyyksiä. Clausewitzin sotataidolliset pääperiaatteet sisälsivät mm. seuraavia ohjeita:

- "1. Kaikki tarjolla olevat voimat on hyödynnettävä.
2. Voimat on keskitettävä sinne, missä pääiskujen on määrä tapahtua. Muissa suunnissa on otettava riskejä, jotta voitaisiin olla sitäkin varmempia menestyksestä pääsuunnassa. Jälkimmäisen rinnalla takaiskut muualla menettävät merkityksensä.
3. Aikaa ei saa hukata. Pelkkä nopeus tukahduttaa jo alkuunsa vihollisen sata toimenpidettä. Yllätys on voiton tehokkain periaate.

134

Ibid.

135

Kolstela, s. 89 - 99 ja 114.

4. Saavutettua menestystä on käytettävä hyväksi äärimmäisellä tarmolla. Vasta lyödyn vihollisen takaa-ajo antaa voitolle hedelmät.¹³⁶

Vuoden 1982 taisteluoopissa mainitut periaatteet korostivat mm., että

- tavoitteet on oltava realistisia ja ne on asetettava siten, että ne johtavat vastustajan tuhoamiseen.
- hyökkäyksen ensisijaisuus: hyökkäys on ainoa taistelulaji, jonka avulla aloite voidaan säilyttää ja pakottaa vihollinen mukautumaan omaan tahtoon.
- voimat on keskitettävä ja voimaa on käytettävä taloudellisesti.
- liikkeen suuri merkitys: liike on oleellinen osa taisteluvoimaa.
- johtamisen on oltava keskitettyä.
- on huolehdittava joukkojen ja toimintojen suojattavuudesta.
- yllätyksen ratkaiseva merkitys: on aina pyrittävä yllätykseen.
- yksinkertaiset ja huolellisesti laaditut suunnitelmat ovat menestyksen edellytyksiä.¹³⁷

Vietnamin sodan jälkeen Yhdysvaltain turvallisuusstrategiassa on tapahtunut perustavaa laatua oleva ajattelunmuutos. Sotilaallisen voiman käytössä on lähdeyly selkeästi siitä, että mikäli asevoimaan joudutaan turvautumaan, niin sen taistelukyky on mitoitettava riittävän suureksi nopean ratkaisun saavuttamiseksi. Näin korostetaan selvän ylivoiman vaatimusta varman voiton saavuttamiseksi. Oleellista on myös, että strategiset tavoitteet täyttävä pikainen ratkaisu toteutuu mahdollisimman vähäisillä tappioilla. Esimerkiksi tällä haavaa Yhdysvaltain maavoimien doktriinissa - joka on tosin ajatuksellisesti osa asevoimien yhteiskäyttöä korostavaa doktriinia - korostetaan, että operaatioissa on kaiken voiman yhteiskäytöllä pyrittävä saamaan aikaan rat-

¹³⁶ Ahto (1983), s. 122. Ks. myös Kolstela, s. 89 - 99.

¹³⁷ Ahto (1983), s. 122 - 123.

kaiseva taistelukyky eli ylivoima nopean voiton toteuttamiseksi. Tämä tapahtuu yhdistelemällä Clausewitzin ja jominilaisuuden periaatteita eli vaikuttamalla clausewitziläiseen painopisteeseen jominilaisten "ratkaisevien pisteiden" kautta. Näin maavoimien operatiivisen suunnittelun kulmakivet - operatiivinen painopiste (*center of gravity*), operatiiviset toimintasuunnat (*lines of operation*), ratkaisevat pisteet (*decisive points*) ja taistelun kulminoituminen (*culmination*) - ovat keskeisessä asemassa maavoimien uudessa doktriinissa. Maavoimien tehtävänä on siis käydä taistelua ja voittaa se strategisten tavoitteiden saavuttamiseksi.¹³⁸

5.2. Clausewitzin 1980-luvun sanansaattaja:

Harry G. Summers, Jr.

Clausewitzin sotataidon korostuminen Yhdysvaltain maavoimien doktriinissa perustuu suurelta osin 1980-luvun alussa ilmestyneisiin uudentyyppisiin tulkintoihin Vietnamin sodan tappioon johtaneista syistä. Kolmen suuntauksen ylläpitämä väittely Vietnamin sodan tappioon johtaneesta strategiasta sai täysin uuden ulottuvuuden 1980-luvun alussa,

¹³⁸ Markku Koli, Maavoimien rooli Yhdysvaltain kansallisessa turvallisuusstrategiassa. Sotilasaikakauslehti 9 / 1993 (Mikkeli 1993), s. 528 - 534. Artikkelissaan Koli tuo esille kenttäohjesäännön *FM 100-5 (Operations)* määrittelemän operatiivisen suunnittelun kulmakivien sisällön:

Operatiivinen painopiste: kaiken voimavaikutuksen ja liikkeen lähde. Keskipiste, jonka toiminnasta nämä tekijät ovat täysin riippuvaisia. Operatiivinen painopiste on ominaisuus, kyky tai sijainti, johon perustuvat joukon toiminnan vapaus, fyysinen voima ja taistelutahto.

Operatiiviset toimintasuunnat: voiman suuntautuminen suhteessa viholliseen. Operatiiviset toimintasuunnat määritetään joukon tukialueen ja tavoitteiden välille.

Ratkaisevat pisteet: suovat komentajalle edullisen asetelman viholliseen nähden ja siten vaikuttavat merkittävästi taisteluun.

Taistelun kulminoituminen: **hyökkäys** kulminoituu, kun hyökkääjän taisteluvoima puolustajaan nähden ei ole enää riittävä hyökkäyksen jatkamiseksi tavoitteeseen saakka. **Puolustus** kulminoituu, kun puolustus murtuu eikä puolustajalla ole enää kykyä vastahyökkäykseen.

kun Korean ja Vietnamin sodan veteraani eversti **Harry G. Summers, Jr.** julkaisi suurta niin kansallista kuin kansainvälistä keskustelua herättäneen kirjansa "*On Strategy. The Vietnam War in Context*". Kirjan ilmestyminen nosti huomattavasti Vietnamin sodan strategiasta käytävän väittelyn tasoa, koska käsitellessään kriittisesti tappioon johtaneita syitä Summers ensimmäisenä tutkijana perusti purevan arvostelunsa klassisten sotataidollisten periaatteiden varaan. Vaikka Summers on saanut arvostuksen ohella myös lähes yhtä paljon voimakasta kritiikkiä arvovaltaisiltakin sotahistorioitsijoilta, hänen kirjansa on liioittelematta tehnyt historiaa sanan laajassa merkityksessä. Summersin sotakokemuksiin ja sotataidon laaja-alaiseen tuntemiseen perustuneen kriittisen analyysin jälkeen väittely Vietnamin sodasta ja ylipäättänsä Yhdysvaltain upseeriston sotataidon tasosta on jatkunut huomattavasti syväällisempänä ja moniulotteisempänä. Tämä on ollut seurausta kirjoittajan valitsemasta näkökulmasta. Summers kytkee kriittisen analyysinsä kiinalaisen sotapäällikön Sun Tzun ja erityisesti Sun Tzulta vaikutteita ammentaneen preussilaisen sotateoreetikon Karl von Clausewitzin sotataidolliseen ajatteluun.¹³⁹

Summersia on mahdotonta sijoittaa minkään edellä mainitun suuntauksen sisälle, vaikka hän tuo esille kovan linjan kannattajien mukaisesti, että toisenlaisella strategialla Vietnamin sota olisi ollut täysin voitettavissa. Entisenä ammattisotilaana häntä ei voida kuitenkaan missään tapauksessa määrittää kovan linjan kannattajaksi, koska hänen mukaansa syyt tappiollisesta lopputuloksesta voidaan säilyttää lopulta vain Yhdysvaltain korkeimman sotilasjohdon ja Vietnamin toimineen korkeimman päällystön harteille. Toki maan taitamattomalla siviilijohdolla oli oma merkittävä osuutensa häviöön johtaneista syistä. Korkeimpien upseereiden virheelliset arviot ja toimet olivat kuitenkin sodan lopputulosta ajatellen Summersin mielestä viime kädessä ratkaisevia. Vielä vähemmän Summers tuntee sympatiaa vastakumouk-

¹³⁹

Joe P. Dunn, s. 5 - 12.

sellisen suunnan edustajien tai "kyyhkyjen" esittämiä näkemyksiä kohtaan, koska hän torjuu jyrkästi kaikki selitysyrietykset Vietnamin sodan kumouksellisesta luonteesta. Summersin mukaan Vietnamin sota oli alusta loppuun vain tavanomaista sotaa. Tästä johtuen sissitoiminta Etelä-Vietnamissa oli vain Pohjois-Vietnamin yksi sodankäyntitavoista lopullisen tavoitteen eli Etelä-Vietnamin miehittämiseksi. Tähän palataan tarkemmin vielä jäljempänä. Samaan hengenvetoon Summers vastustaa jyrkästi rajoitetun sodankäynnin teorioita, joihin ei sisältynyt klassisten sotataidollisten periaatteiden kunnioitusta.¹⁴⁰

Summersin mukaan yksi merkittävimmistä osasyistä vääränlaisen strategian harjoittamiseen oli sotilasjohdon omaksuma periaerikkalainen "pärjäämisen" asenne eli "*can do it*" tai "*management mentality*". Tämä tulkinta on saanut kannatusta myös monilta muilta tutkijoilta vieläpä sillä lisäyksellä, että koko amerikkalaisen yhteiskunnan on katsottu olleen "*can do*" -asenteen kyllästämä "*can do*" -aikakautena eli teknisten keksintöjen kulta-aikana 1960-luvulla. Pohjimmiltaan mentaliteetin juuret ovat löydettävissä amerikkalaisesta uudisraivaajahengestä. Sotilaalliselta kannalta katsottuna "pärjäämisen" henki ammensi voimansa aikaisemmista amerikkalaisten käymistä sodista, joista Yhdysvallat oli massiivisen tulivoimansa ansiosta selviytynyt aina voittajana. Summersin mukaan Yhdysvaltain voitonmahdollisuudet Etelä-Vietnamin sodassa mitätöityivät niin Yhdysvaltain korkeimman sotilasjohdon kuin Vietnamissa toimivan korkeimman päällystön vääränlaisen asenteen johdosta. Asenne johti alusta pitäen yhä suurempiin virheisiin: sotaan liittymisen jälkeen sotilasjohto ei enää ollut halukas tai kykenevä muuttamaan epäpäteväksi osoittautunutta ja paljolti improvisoitua strategiaansa, kun sodan todellinen luonne tuli esille.¹⁴¹

¹⁴⁰ Joe P. Dunn, s. 5 - 12 ja Mackubin Thomas Owens, s. 618 - 621.

¹⁴¹ Joe P. Dunn, s. 5 - 6.

"Can do" -asenteesta ks. esim. George C. Herring, The Strange "Dis-sent" of Robert S. McNamara. Kirjassa Jayne S. Werner and Luu Doan Huynh (editors), The Vietnam War. Vietnamese and American Perspectives (New York 1993), s. 140.

Vietnamin sodan tappiosta oli myös vastuussa puolustushaarojen komentajista muodostettu Puolustushaaraneuvosto (*Joint Chiefs of Staff, JCS*), joka presidentin ja puolustusministerin tärkeimpänä sotilasasioista neuvoa antavana elimenä ei Summersin mukaan riittävän voimallisesti vastustanut poliittisen johdon strategian toteuttamisesta antamia virheellisiä määräyksiä.¹⁴²

5.2.1. Yhdysvallat toimi vastoin sotataidon periaatteita

Puolustushaaraneuvoston ja korkeimman poliittisen johdon yhteistoiminta tai paremminkin sen lähes täydellinen puuttuminen rikkoi räikeästi Clausewitzin johtamisen ykseyttä koskevaa periaatetta vastaan. Summers tuokin esille, että Puolustushaaraneuvoston puheenjohtaja ei juuri koskaan vaatinut kahdenkeskisiä neuvotteluja presidentin kanssa. Toisaalta ei presidenttikään juuri jäänyt kaipaamaan univormupukuisten ammattilaisten näkemyksiä. Kun Puolustushaaraneuvoston puheenjohtaja - ja paljolti omasta tahdostaan - ei juurikaan tullut tavanneeksi presidenttiä pelkästään kahden kesken, niin vielä vähemmän kunkin puolustushaaran komentaja tuli tavanneeksi presidenttiä silmästä silmään ilman, että tapaamisissa olisi ollut vastaväittäjinä toimivia puolustusministeriön siviilivirkamiehiä.¹⁴³

Summersin mukaan ei ollutkaan ihme, että sodankäynti Vietnamissa soti kaikkia sotataidollisia periaatteita vastaan. Kukaan ei halunnut ottaa selvää vastuuta sotatoimista ja niiden onnistumisesta. Eräs korkea-arvoinen virkamies totesikin, että teoriassa kaikki presidentistä alaspäin olleet virkamiehet olivat vastuullisia sotatoimien hoidosta, mutta käytännössä kukaan ei ottanut vastuuta niiden onnistumisesta. Yhtenäisen johdon puuttuminen ei koskenut vain Washington

¹⁴² Ibid.

¹⁴³ Summers, Jr. (1981), s. 27 - 31.

D.C.:ssä toimivaa keskushallintoa, vaan näin oli myös itse sotatoimialueella. Kun vielä toisessa maailmansodassa sekä Euroopan ja Tyynenmeren rintamilla että Korean sodassa Yhdysvaltain sotilasjohto oli sijoittanut strategisen sodanjohtonsa suhteellisen lähelle sotatoimialuetta, niin tätä toimivaksi osoittautunutta periaatetta ei enää toteutettu Vietnamin sodassa. Vietnamin sodassa strateginen esikunta toimi Honolulussa, peräti 9 000 kilometrin päässä itse taistelualueesta. Jos strateginen esikunta olisi perustettu esimerkiksi Etelä-Vietnamin pääkaupunkiin Saigoniin, Yhdysvaltain sotilasjohto olisi varmasti saanut aivan toisenlaisen - ja myös objektiivisemmän - kuvan koko sodasta.¹⁴⁴

Johtamisen ykseyden osaltakin Yhdysvaltain sotilasjohto toimi vastoin voimassa olleen taisteluopin periaatteita: vuonna 1962 vahvistetussa Yhdysvaltain maavoimien taisteluopissa juuri korostettiin Clausewitzin hengessä yhtenäisen johtajuuden ensiarvoisuutta täyden taisteluvoiman saavuttamiseksi. Strategisen esikunnan sijoittaminen Hawaijille merkitsi vääjäämättä, että Etelä-Vietnamissa taistelevien amerikkalaisjoukkojen komentaja kenraali Westmoreland oli ainoastaan sotatoimialueen taktinen, ei strateginen komentaja. Näin toimimalla Yhdysvaltain korkein sotilasjohto oli päättänyt olla ottamatta oppia toisen maailmansodan johtamisjärjestelmästä, joka oli mahdollistanut yhden sotataidollisen perusperiaatteen, yhtenäisen johdon toteutumisen.¹⁴⁵

Summers on erityisesti korostanut, että 1960-luvulla alkanut Vietnamin sota eli Indo-Kiinan toinen sota oli kaikkea muuta kuin vallankumouksellista sissisotaa. Se oli alusta alkaen tavanomaista so-

¹⁴⁴ Toisen maailmansodan aikana Yhdysvaltain strateginen esikunta sijaitsi Euroopan rintamalla aluksi Lontoossa, josta se siirtyi sittemmin etenevän mukana. Tyynenmeren rintamalla strateginen esikunta toimi ensin Australiassa, sitten Uudessa-Guineassa ja lopulta Filippiineillä. Korean sodan aikana Japaniin sijoitettuna strateginen esikunta sijaitsi hyvin lähellä itse sotatoimialuetta. Summers, Jr. (1981), ks. esim. s. 27 - 31, 80 - 81 ja 87 - 92. Ks. myös Kolstela, s. 79.

¹⁴⁵ Ibid.

taa, jota Yhdysvaltain siviili- ja sotilasjohto ei kuitenkaan kyennyt ymmärtämään. Summersin mukaan ainoastaan Indo-Kiinan ensimmäinen sota eli ranskalaisten vuosina 1946 - 1954 käymä sota Vietnamissa oli luonteeltaan vallankumouksellista sissisotaa, mutta Indo-Kiinan toisen sodan luonne oli jo aivan toinen. Se oli vain ja ainoastaan tavanomais- ta sotaa.¹⁴⁶

Summersin mukaan tämä voidaan hyvin todeta vertaamalla ensimmäisen ja toisen Indo-Kiinan sodan lopputuloksen luonteen eroavaisuuksia. Dien Bien Phussa olleen ranskalaisen varuskunnan piiritäminen ja valtaaminen vuonna 1954 suoritettiin puhtaasti sissien ope- raationa. Sen sijaan Yhdysvaltain vetäytymisen jälkeen tapahtunut Pohjois-Vietnamin asevoimien suurhyökkäys Etelä-Vietnamiin ja sen jälkeen nopeasti seurannut Saigonin valtaaminen keväällä 1975 ei to- teutunut sissien toimesta, vaan päävastuun hyökkäyksestä kantoi Pohjois-Vietnamin armeija. Sisseillä ei olisi ollutkaan hyökkäyksen to- teuttamiseen minkäänlaisia edellytyksiä, sillä vuoden 1968 epäonnis- tuneen Tet -hyökkäyksen jälkeen sissit eivät todellisuudessa oman- neet enää merkittävää sotilaallista voimaa. Summersin mukaan onkin ironista, että Pohjois-Vietnam valtasi lopulta koko Etelä-Vietnamin si- netöiden samalla Yhdysvaltain historian ensimmäisen sotilaallisen hä- viön juuri tavanomaisen sodankäynnin avulla eli sodankäynnillä, johon amerikkalaisten ja etelävietnamaisten joukot olivat parhaiten koulutet- tu ja varustettu. Joukkojen koulutus, massiivinen tulivoima ja suuri lii- kuntakyky eivät kuitenkaan pystyneet estämään tappiota, koska Yh- dysvaltain sotilasjohto ei kyennyt ymmärtämään, millaisesta sodan- käynnistä Vietnamissa oli lopulta kyse.¹⁴⁷

¹⁴⁶ Summers, Jr. (1981), s. 53 - 57. Ks. myös Harry G. Summers, Jr., A Strategic Perception of the Vietnam War. Kirjassa The American War in Vietnam. Lessons, Legacies, and Implications for Future Conflicts. Edited by Lawrence E. Grinter and Peter M. Dunn. Contributions in Military Studies, Number 67 (Greenwood Press, Westport, Connecticut 1987), s. 87 - 93.

¹⁴⁷ Ibid.

Edellä esitetyn perusteella Summers väittää, että Yhdysvaltain poliittinen ja sotilaallinen johto ei ymmärtänyt, että Pohjois-Vietnamin hallitus käytti Etelä-Vietnamissa toimivia sissejä ainoastaan kuullissina todellisten aikeidensa peittämiseksi. Näin sissisota Etelä-Vietnamissa oli todellisuudessa alusta lähtien Pohjois-Vietnamin suunnittelema, valmistelema, toteuttama ja ylläpitämä sodankäynnin muoto. Summers viittaakin Vietnamissa sodan jälkeen tehtyihin paljastuksiin: jopa Pohjois-Vietnamin entinen sotilasjohtokin on tullut myöntäneeksi, että sodan aikana sissitoiminta Etelä-Vietnamissa oli täysin suunniteltu ja johdettu Pohjois-Vietnamista käsin. Itse asiassa Pohjois-Vietnamin kommunistipuolueen täysistunnossa jo 1950-luvun lopussa oli tehty päätös aloittaa sissitoiminta Etelä-Vietnamin hallituksen kaatamiseksi ja maan yhdistämiseksi. Vasta tämän päätöksen jälkeen perustettiin sissitoimintaa varten Kansallinen Vapautusrintama (*National Liberation Front, NLF*). Etelä-Vietnamissa toimiva sissiliike ei siis ollut alun alkaenkaan syntynyt millään lailla spontaanisti eikä liike omannut tietyn asteista autonomiaa, kuten usein on väitetty. Sissiliike oli täysin Pohjois-Vietnamin luoma ja käyttämä käsikassara Etelä-Vietnamin hallituksen kaatamiseksi ja maan miehittämiseksi.¹⁴⁸

Paljolti tämän johdosta Yhdysvaltain sotilasjohto ei kyennyt ymmärtämään strategiansa yli, että Pohjois-Vietnamin harjoittama sissisota Etelä-Vietnamissa oli ainoastaan Pohjois-Vietnamin taktista, ei strategista sotaa. Pohjois-Vietnamin sotilasjohto toteutti itse säntillisesti Clausewitzin sodankäynnin teoriaa, esimerkiksi voiman taloudellista käyttöä määrittelevän periaatteen osalta. Käymällä sissisotaa etelässä Pohjois-Vietnam halusi vain säästää päävoimiaan ja pelata aikaa uuttamalla Yhdysvaltain joukkoja ja sen kotirintamaa. Sen sijaan tais-teleamalla vain sissejä vastaan Yhdysvallat laiminlöi täysin Clausewitzin erään keskeisimmistä periaatteista eli painopisteen merkityksen. Clau-

¹⁴⁸ Summers, Jr. (1981), s. 53 - 57. Ks. myös Summers, Jr. (1987), s. 89.

sewitzille painopiste oli kaiken liikkeen ja voiman keskus, josta kaikki toiminta riippui. Siksi painopiste tuli asettaa vihollisen painopistettä vastaan hyökkäys toisensa jälkeen, eli Clausewitzia mukaillen painopisteen tulee iskeä painopistettä vastaan, jotta vihollinen saataisiin pois ja myös pidettyä poissa tasapainosta.¹⁴⁹

Näin ei käynyt Vietnamissa. Yhdysvallat tietoisesti kieltäytyi suuntaamasta voimatoimia Pohjois-Vietnamin tärkeimpiä painopisteitä eli sen armeijaa, pääkaupunkia Hanoita, Kiinasta ja Neuvostoliitosta tulevia avustuskuljetuksia ja Pohjois-Vietnamin johtoa vastaan. Sen sijaan Yhdysvallat keskittyi suuntaamaan voimansa sissejä vastaan, jotka olivat vain yksi sodankäynnin väline Pohjois-Vietnamille. Näin Yhdysvallat keskitti voimansa ja liikkeensä väärää painopistettä vastaan. Summersin mukaan etelässä toiminut sissiliike ei edes ansaitse tulla huomioiduksi minkään arvoisena painopisteenä, koska se oli Pohjois-Vietnamille puhdas työväline muiden joukossa. Todisteena tästä Summers esittää vuonna 1968 toteutetun Tet -hyökkäyksen. Hyökkäystä seuranneissa Yhdysvaltain vastahyökkäyksissä sissit tuhottiin käytännöllisesti katsottuna täydellisesti, mutta tästä huolimatta sota jatkui yhtä kiivaana entiseen malliin. Summers esittääkin, että vääränlaisen strategiansa pakottamana Yhdysvaltain asevoimat oli kuin raivon vallassa oleva yksinkertainen härkä, joka hyökkäsi vain toreadorin punaista viittaa, ei itse härkätaistelijaa vastaan. Yhdysvallat ei antanut arvoa Clausewitzin periaatteille voiman taloudellisesta käytöstä tai painopisteen välttämättömyydestä - tai ylipäätensä millekään muulle Clausewitzin määrittelemälle sotataidon periaatteelle.¹⁵⁰

¹⁴⁹ Summers, Jr. (1981), s. 53 - 57 ja 80. Ks. myös Summers, Jr. (1987), s. 89 - 92.

¹⁵⁰ Ibid.

5.2.2. Yhdysvaltain strategia vain "suurta taktiikkaa"

Summers on ironisesti todennut Vietnamin sodan osoittaneen, että Yhdysvaltain sotilasjohdon valitsemaa strategia ei ansaitse edes nimeä "strategia". Se oli hänen mukaansa parhaimmillaan vain "suurta taktiikkaa", jolla ei kyetä voittamaan itse sotaa. Toki tämä "suuri taktiikka" osoitti tehokkuutensa taistelukentällä, sillä sen avulla Yhdysvallat aiheutti vastustajalleen hyvin huomattavia tappioita. Pohjois-Vietnamin merkittävin kenraali Vo Nguyen Giap on myöntänyt menettäneensä taisteluissa noin 600 000 miestä pelkästään vuosien 1965 - 1968 aikana. Suurten miestappioiden tuottaminen ei kuitenkaan yksinään riitä sodan voittamiseen. Summers siteeraakin Clausewitzin periaatetta, jonka mukaan sotilaallinen voitto on lopulta toteutunut vain silloin, kun sodan poliittinen päätavoite eli rauha on saavutettu. Clausewitzia mukaillen Summers muistuttaakin, että taktiset voitot eivät johda automaattisesti strategiseen menestykseen ja päinvastoin. Ironista oli, että Yhdysvaltain toinen toistaan seuranneet taktiset voitot eivät lopulta estäneet strategista tappiota. Toisaalta Pohjois-Vietnamin jatkuvat taktiset tappiot eivät estäneet pohjoisvietnamilaisia saamasta lopulta strategista voittoa sodassa.¹⁵¹

Vakavana puutteena Summers pitää maansa korkeimpien upseereiden kyvyttömyyttä ymmärtää vihollisen strategian ja taktiikan välisiä eroavaisuuksia. Kun Pohjois-Vietnam siirtyi sodassa strategiseen hyökkäykseen toteuttamalla välillä taktista hyökkäystä ja välillä taktista puolustusta aina kulloisestakin tilanteesta riippuen, niin Yhdysvaltain sotilasjohto ei enää kyennyt pysymään vastustajan ajattelun perässä. Se jatkuvasti sekoittikin Pohjois-Vietnamin strategian ja taktiikan keskenään. Niinpä Yhdysvaltain sotilasjohto sortui pitämään täysin väärin Pohjois-Vietnamin taktista hyökkäystä strategisena hyökkäyksenä. Summersin mukaan Pohjois-Vietnam harjoitti jatkuvasti strate-

¹⁵¹ Summers, Jr. (1981), s. 53 - 57.

gista hyökkäystä. Hyökkäyshän muuttuu aina strategiseksi, kun se kohdistuu poliittisen tavoitteen saavuttamiseen eli siihen, minkä vuoksi sotaa ylipäättänsä käydään. Ja Pohjois-Vietnamilla oli vain yksi poliittinen tavoite: Etelä-Vietnamin miehittäminen. Tämän tavoitteen saavuttamiseksi strategisella hyökkäyskannalla ollut Pohjois-Vietnam harjoitti aina tilanteen mukaan välillä taktista puolustusta siirtyäkseen aika ajoin taktiseen hyökkäykseen.¹⁵²

Pahinta oli kuitenkin, että amerikkalaisten ymmärtämättömyys ei koskenut pelkästään vihollisarvioita. Summersin mukaan Yhdysvaltain sotilasjohto sekoitti täydellisesti myös oman strategian ja taktiikan keskenään. Niinpä Yhdysvaltain korkein sotilasjohto ei tiennyt mistä puhui, kun se ylpeänä luonnehti vuonna 1968 Tet -hyökkäyksen jälkeen toteutettua vastahyökkäystä strategiseksi hyökkäykseksi. Summersin mukaan Yhdysvallat ei tehnyt koko sodan aikana yhtäkään strategista hyökkäystä, koska maasotatoimia ei kertaakaan ulotettu Pohjois-Vietnamin maaperälle. Sen sijaan Yhdysvallat kohdisti sotatoimensa vain toisen luokan tekijää eli etelässä toimivia Pohjois-Vietnamin sissejä vastaan. Yhdysvaltain Tetin jälkeistä vastahyökkäystä voidaankin luonnehtia ainoastaan taktiseksi hyökkäykseksi, mutta ei missään nimessä strategiseksi hyökkäykseksi.¹⁵³

Kaiken kaikkiaan Summers arvioi, että toisen maailmansodan jälkeen Yhdysvaltain sotilasjohdon sotataidollinen kyvykkyys oli laskenut luvattoman alhaiselle tasolle. Tämä koski erityisesti sotilasstrategian selkeätä ymmärtämistä ja hahmottamista. Voittoisan toisen maailmansodan jälkeen ylivoimaiseen sotilastekniikkaan ja viime kädessä ydinaseiden kaikkivoipaisuuteen luottaen niin maavoimien kuin ylipäättänsä maan koko sotilasjohto oli täysin laiminlyönyt teoreettisen

¹⁵² Ks. esim. Summers, Jr. (1981), s. ja 67 - 77 ja Noel C. Eggleston, On Lessons: A Critique of the Summers Thesis. Kirjassa *The American War in Vietnam. Lessons, Legacies, and Implications for Future Conflicts*. Edited by Lawrence E. Grinter and Peter M. Dunn. *Contributions in Military Studies*, Number 67 (Greenwood Press, Westport, Connecticut 1987), s. 113.

¹⁵³ Summers, Jr. (1981), s. 67 - 77.

strategisen ajattelun kehittämisen. Korkeimpien upseerien ajatuksenjuoksu strategisissa kysymyksissä oli kaikkea muuta kuin johdonmukaista ja selväpiirteistä. Useat amerikkalaisupseerit pitivät sotilasstrategian tutkimusta jopa täysin hukkaan heitettyinä aikana, koska heidän mielestään ydinaseiden käyttöönotto oli tehnyt perinteiset strategian periaatteet kestävämmiksi.¹⁵⁴

Summersin mukaan toisen maailmansodan jälkeen Yhdysvaltain johtava upseeristo oli mennyt mukaan valtio-oppineiden teoreetikkojen kehittämään "rajoitetun sodankäynnin" -teorian työstämiseen kohtalokkain seurauksin: keskittymällä valtio-opillisiin teorioihin voiman käytöstä upseerit olivat nopeassa tahdissa kadottaneet otteen ymmärtää perinteistä Clausewitzin sotataidollisiin periaatteisiin pohjautuvaa strategiaa. Samalla upseereista oli tullut siviiliasiantuntijoiden tapaisia "akateemisia valtio-oppineita" ja "systeemianalytikkoja". Upseerit olivat menettäneet kyvyn ymmärtää, että voiman käytön perimmäisenä tarkoituksena on aina voiton saavuttaminen. Keskittymällä rajoitetun sodankäynnin teoreettisiin malleihin ja luottamalla massiivisen tulivoiman tehoon johtavat upseerit olivat tulleet kykenemättömiksi esittämään perinteiseen sotataitoon pohjautuvia peruskysymyksiä. Näin tapahtui, koska akateeminen teoria rajoitetusta sodankäynnistä ei juuri sisältänyt sotataidon perinteisiä kysymyksiä, kuten esimerkiksi kuinka poliittiset tavoitteet voidaan saavuttaa asevoimaa käyttämällä. Kuinka pystytään tuhoamaan vihollisen strategia? Kuinka taktisia voittoja tulisi käyttää strategisen tavoitteen saavuttamiseksi? Näiden sijasta päähuomio suunnattiin kysymykseen: kuinka pystytään viestittämään Pohjois-Vietnamille ja edelleen Kiinalle varoittavia kehoituksia lopettaa sisäsisota Etelä-Vietnamissa? Summersin mukaan toisen maailmansodan jälkeinen kehitys oli yksinkertaisesti synnyttänyt Yhdysvaltain upseeriston sisälle hyvin huolestuttavan "strategisen tyhjiön".¹⁵⁵

¹⁵⁴ Summers, Jr. (1981), s. 28 ja 111 - 112.

¹⁵⁵ Ibid. ja Mackubin Thomas Owens, s. 618 - 620.

Summersin väittämä ei olekaan vailla perusteita, sillä jo toisen maailmansodan alussa strategiantutkijoiden piirissä pantiin huolestuneena merkillä Yhdysvaltain johtavien upseereiden vähäinen ja pintapuolinen kiinnostus maasodankäyntiä koskevia sotateorioita kohtaan. Tämä ei sinänsä ollut uutta, sillä muutamia harvoja poikkeuksia lukuunottamatta amerikkalaiset upseerit - toisin kuin esimerkiksi saksalaiset, englantilaiset, ranskalaiset, venäläiset ja kiinalaiset kollegansa - eivät ole koskaan tunteneet suurempaa kiinnostusta perehtyä syvällisemmin klassisiin sotataidollisiin kysymyksiin. Niinpä puhtaasti teoreettiset kysymykset ovat kiinnostaneet enemmän amerikkalaisia siviiliprofessoreja kuin ammattisotilaita. Alan johtaviin tutkijoihin kuullut amerikkalainen professori *Edward Mead Earle* kirjoitti asiaan tuskastuneena jo 1940-luvulla, että

"merkittävin vaikutuksemme sodankäynnille on ollut taktiikan ja tekniikan aloilla pikemminkin kuin strategiassa [...] siirtomaa- ja vallankumousajan esi-isämme kehittivät naamiointin perustaktiikkaa [...] sisällissotamme taktiikkaa on tutkittu huolellisesti sukupolvien ajan eurooppalaisissa esikunnissa [...] sotilastekniikan alalla olemme esitelleet muulle maailmalle kivääreitä, joissa on vaihdettavia osia, konekiväärin, tähytyspallon [...] laskuvarjon, syöksypommittajia, sukellusveneen ja lentokoneen... [...]"

Mutta me emme ole saaneet aikaan Clausewitzin tai Vaubanin kaltaisia teoreetikkoja. [Meristrategi Alfred Thayer] Mahan on ainoa yhtä merkittävä sotateoreetikkomme."¹⁵⁶

¹⁵⁶ Niu Sien-chong, Two Forgotten American Strategists. *Military Review*. Professional Journal of the US Army 11 / 1966, s. 53.

Alfred Thayer Mahanin (1840 - 1914) ja hänen isänsä *Dennis Hart Mahan* (1805 - 1871) ovat eräitä tunnetuimpia meristrategikkoja.

Sébastien le Prestre de Vauban (1633 - 1707) oli ranskalainen insinööriupseeri ja marsalkka, joka kehitti 1600-luvun jälkimmäisellä puoliskolla vanhan bastionijärjestelmän pohjalta uuden linnoitusjärjestelmän. Vaubanin linnoitusjärjestelmä, jota sovellettiin useiden maiden linnoituksiin (mm. Viapori - Suomenlinna), säilytti asemansa aina 1800-luvun puoliväliin saakka.

5.2.3. Vääränlaista sotaa väärällä alueella ja toisarvoista vihollista vastaan

Summers on painottanut, että heti Vietnamin sodan alussa Yhdysvaltain sotilasjohdon olisi pitänyt muistaa Korean sodasta saatu oppi. Kuten Koreassa 1950-luvun alussa niin myös hieman yli kymmenen vuotta myöhemmin Vietnamissa Yhdysvaltain sotilasjohdon olisi pitänyt ymmärtää, että strateginen puolustus yhdistettynä taktiseen hyökkäykseen pohjoisvietnamilaisia vastaan olisi kaikista parhaiten estänyt Pohjois-Vietnamia eli Yhdysvaltain todellista vihollista toteuttamasta tavoitteitaan. Näin Yhdysvallat olisi saavuttanut oman tavoitteensa: status quon säilymisen Etelä-Vietnamissa eli Vietnamin jaon säilymisen muuttumattomana. Taktisella hyökkäyksellä olisi estetty Pohjois-Vietnamin tavoitteiden toteutuminen ja luotu todelliset edellytykset rauhanneuvotteluille. Näinhän tapahtui Korean sodassa, jossa Yhdysvaltain poliittiset ja sotilaalliset tavoitteet löysivät toisensa. Yhdysvalloilla ei ollut mitään aikeita tuhota Pohjois-Koreaa ja vielä vähemmän sen liittolaista Kiinaa, vaan ainoastaan säilyttää Korean jako entisellään. Yhdysvaltain asettama rajallinen tavoite toteutuikin. Etelä-Korea säilyi itsenäisenä ja on sitä edelleen. Voitto ei tietenkään ollut yhtä loistava kuin toisessa maailmansodassa saavutettu voitto muutamaa vuotta aikaisemmin. Mutta se oli kuitenkin voitto sanan täydessä merkityksessä, koska asetut poliittiset tavoitteet - Korean jaon pysyminen entisellään ja sodan päättyminen - täytyivät.¹⁵⁷

Summersin mukaan Vietnamissa käyty sota oli siis luonteeltaan tavanomaista sotaa, johon Yhdysvaltain sotilasjohdon olisi pitänyt vastata vastaavalla tavalla eli hyökkäyksellä todellista vihollista Pohjois-Vietnamin armeijaa vastaan. Tarvittaessa hyökkäys olisi pitänyt ulottaa jopa Hanoiin saakka. Vain tällä tavalla olisi kyetty eristämään Etelä-Vietnamissa toimivat sissit. Näin ei kuitenkaan käynyt. Yh-

¹⁵⁷ Summers, Jr. (1981), s. 47, 64 ja 77 ja Eggleston, s. 113 - 114.

dysvallat ryhtyi toteuttamaan strategiaa, joka kohdentui ainoastaan sotilaallisesti toisarvoisia ja Pohjois-Vietnamin talutusnuorassa olevia sisesejää vastaan. Samalla Yhdysvallat harjoitti voiman taloudellista käyttöä Pohjois-Vietnamin armeijaa vastaan, vaikka juuri sitä vastaan olisi pitänyt kohdistaa aseelliset toimet. Olihan Pohjois-Vietnamin armeija kaiken voiman ja liikkeen keskus eli painopiste, johon olisi pitänyt keskittää kaikki amerikkalaisten voima ja liike. Näin vastakumouksellista sotaa harjoittamalla Yhdysvallat kävi vääränlaista sotaa. Lisäksi amerikkalaiset kävivät sotaa väärässä paikassa, koska maasotaa toteutettiin ainoastaan Etelä-Vietnamissa. Kaiken kaikkiaan vääränlainen strateginen ajattelu johti Summersin mukaan myös vääränlaisiin sotilaallisiin toimiin itse kentällä - ja tästä ei voinut seurata pidemmän päälle muuta kuin tappio.¹⁵⁸

Vietnamin sodan häviöön johtaneita syitä voidaan Summersin mukaan parhaiten ymmärtää Clausewitzin muotoilemien sota-aidollisten periaatteiden avulla. Clausewitzin tuotannosta Summers nostaa esille erityisesti seuraavat periaatteet: päämäärä, hyökkäyksellinen toiminta, voimien taloudellinen käyttö, yksinkertaisuus ja suoraviivaisuus, yhdistetty johto, taisteluvoiman keskittäminen, taisteluliikkeet, yllätys ja salaaminen sekä varmistaminen. Summersin mukaan Yhdysvaltain sotilasjohto epäonnistui lähes jokaisen periaatteen toteuttamisessa.¹⁵⁹

Sen sijaan Pohjois-Vietnamin johtamien sissien toiminnassa nämä sotataidolliset periaatteet toteutuivat suurelta osin. Pohjois-Vietnamilla ja sisseillä oli selvästi määritelty päämäärä, jonka toteuttamiseksi oli toimittu jo sukupolven ajan ennen Yhdysvaltain osallistumista sotaan taistelujoukoillaan. Pohjois-Vietnam vei taistelun vihollisensa alueelle säästämällä näin omia voimiaan lopullisen tavoitteen saa-

¹⁵⁸ Summers, Jr. (1981), s. 53 lähtien. Ks. myös Summers, Jr. (1987), s. 87 - 93.

¹⁵⁹ Summers, Jr. (1981), s. 53 lähtien. Ks. myös Summers, Jr. (1987), s. 90 - 93 ja Eggleston, s. 112.

vuttamiseksi. Voimien taloudellista käyttöä, ylivoimaa ja yllätystä kuvailevia periaatteita toteutettiin myös hyökkäysoperaatioissa, joiden ajankohdan ja paikan sissit useimmiten saivat määrätä. Toisin kuin Etelä-Vietnamin ja Yhdysvaltain joukkojen välillä, sisseillä oli täysin yhtenäinen ja kurinalainen johtamisjärjestelmä. Niin ikään sissit välttivät yllätykset ja säilyttivät toimintavapautensa salaamalla ja varmistamalla huolellisesti tulevat operaatiot. Lopulta Pohjois-Vietnamin sotilasjohto oli pitänyt huolen, että se noudatti jo Clausewitzin suuresti korostamaa periaatetta sodan kolmiyhteydestä: jotta armeija saisi kaiken tarvitsemansa tuen sodan toteuttamista varten, tuli kansan, hallituksen ja armeijan välillä vallita tasapaino. Tämä jäi täysin puuttumaan Yhdysvalloilta, sillä maan poliittinen johto lähti sotaa ilman kansan selvää ja yksiselitteistä hyväksyntää.¹⁶⁰

5.2.4. Olisiko Clausewitz hävinnyt sotansa Vietnamissa?

Ottaessaan Clausewitzin sotataidollisen teorian näkemystensä pohjaksi Summers tuli myös antaneeksi vastustajilleen mahdollisuuden esittää kritiikkiä verraten helposti: Clausewitzin tuotanto jäi hänen aikaisen kuolemansa vuoksi varsin keskeneräiseksi ja seuraaville sukupolville perin vaikeaselkoiseksi. Asiaa ei parantanut se, että kirjoittaja oli juuri ennen kuolemaansa todennut olevansa tyytymätön tuloksiinsa. Samalla Clausewitz oli korostanut, että koko teoria tultaisiin vielä päivittämään täysin uudelleen. Muistiinpanoissaan Clausewitz toteaaakin, että *"käsikirjoituksen nykyistä muotoa ei voida pitää muuna kuin kokoelmana materiaalista, josta sodan teoria tulisi valmistaa."*¹⁶¹

Tämän johdosta Summersin vastustajat ovat muistuttaneet, että Clausewitz itse kielsi tulevia tutkijoita ottamasta kirjaimellisesti

¹⁶⁰ Ks. esim. Michael Jr., s. 56 - 62.

¹⁶¹ Kolstela, s. 36.

keskeneräiseksi jääneitä ajatuksiaan. Jyrkimmät vastustajat ovat jopa todenneet, että Summers on tehnyt Clausewitzin teoriasta täysin väärää johtopäätöksiä. Niin ikään muutamat kriitikot ovat avoimesti epäilleet, onko Summers edes perehtynyt syvällisesti Clausewitzin tuotantoon. Tästä puolestaan on seurannut, että Summersin johtopäätökset on leimattu lähinnä vain poleemisiksi puheenvuoroiksi Vietnamin sodasta, koska hän ei edes pyrikään todistamaan väitteitään tieteellisin keinoin. Samaan hengenvetoon on myös väitetty, että Summersin näkemyksillä ei ole todellisuudessa kovinkaan suurta kannatusta maavoimien piirissä.¹⁶²

Kriitikot ovat myös pureutuneet Summersin väittämään, että Vietnamin sota oli ainoastaan tavanomaista sotaa vallankumouksellisen sodan sijasta. Monet arvostelijat eivät hyväksy väitettä, vaan ovat korostaneet sodan vallankumouksellista luonnetta. Toisin sanoen Vietnamin ongelma oli ennen muuta poliittista, ei sotilaallista laatua. Samalla arvostelijat ovat esittäneet, että Clausewitzilla ei ollut juuri mitään sanottavaa aasialaisissa olosuhteissa käytävästä sissi- ja vastassissisodasta. Clausewitz oli ammentanut voimapolitiikan ajatuksia niin **Machiavelli**ltä kuin saanut sotataidollisia vaikutteita **Fredrik II Suurelta** (hallitsija 1740 - 1786) ja **Napoleon Bonapartelta** (hallitsija 1799 - 1815). Ennen kaikkea Clausewitz oli laatinut teoriansa toteutettavaksi eurooppalaisella taistelukentällä ja lopulta vain Preussin sotataidon hyväksi. Kriitikot ovat jopa ironisesti väittäneet, että mikäli Clausewitz olisi kenraalina päässyt vaikuttamaan Yhdysvaltain Vietnamin sodan

¹⁶² Summersin vastaisesta kritiikistä ks. esimerkiksi: merijalkaväen eversti (res.) ja sotahistorioitsija Allan R. Milletin kirjoittama kirja-arvostelu Summersin kirjasta "On Strategy. Vietnam War in Context", reviewed by Col Allan R. Millet. Marine Corps Gazette. Professional Magazine For United States Marines 8 / 1982, s. 75 - 76; Peter M. Dunn, On Strategy Revisited: Clausewitz and Revolutionary War. Kirjassa The American War in Vietnam. Lessons, Legacies, and Implications for Future Conflicts. Edited by Lawrence E. Grinter and Peter M. Dunn. Contributions in Military Studies, Number 67 (Greenwood Press, Westport, Connecticut 1987), s. 95 lähtien ja samassa kirjassa oleva Egglestonin artikkeli, s. 111 lähtien.

strategiaan, hän olisi todennäköisesti hävinnyt sotansa. Pelkästään Pohjois-Vietnamin johdon peräänantamaton päättäväisyys viedä sota voittoisaan loppuun saakka hinnalla millä hyvänsä olisi todennäköisesti aiheuttanut Clausewitzille harmaita hiuksia.¹⁶³

Summersin arvostelijat ovat korostaneet, että tappioon johtaneita syitä ei voida tutkia vetoamalla pelkästään Clausewitzin vaikeaselkoiisiin ja keskeneräisiin kirjoituksiin menestykseen johtavasta sotataidosta. Jo pelkkä Clausewitzin tuotannon ikä aiheuttaa väistämättömiä ongelmia, vaikka hänen määrittelemänsä sotataidolliset periaatteet ovatkin keskeisimmiltä osiltaan ajatonta luettavaa. Tämän johdosta monet tutkijat ovat tähdentäneet, että sotataidon kehittämiseksi Clausewitz oli kuin **Newton** tai **Galileo Galilei** fysiikalle ja tähtitieteelle: näiden kolmen teoreetikon havainnot ja päätelmät ovat saaneet kiistämättömän universaalien aseman, mutta tutkimuskentät ja välineet ovat suuresti muuttuneet heidän ajatustensa jälkeen.¹⁶⁴ Erityisesti teknologian nopea kehitys on mitätöinyt Clausewitzin toteamuksen tekniikan merkityksestä: olihan Clausewitz arvioinut, että koska kaikilla soitaakäyvillä on lähes identtinen tekniikka, teknologialla ei ole merkitystä sodassa. Pian Clausewitzin kuoleman jälkeen alkanut huima teknistyminen teollisen vallankumouksen vauhdittamana muutti kuitenkin kaiken. Pian kuuluisaksi tulikin siirtomaaupseerin itsevarma luonnehdinta tekniikan merkityksestä taisteltaessa määrällisesti ylivoimaisia kapinoitsijoita vastaan: "*Tapahdun mitä tahansa, meillä on Maxim -konekiväärit, heillä ei.*"¹⁶⁵

Tähän päivään mennessä muutosvauhti on tullut yhä huimmaksi. Ei ole tavatonta, että esimerkiksi elektroniikan kehittyminen on tuonut tekniikkaan kasvutekijöitä, joiden prosenttiluvut ovat

¹⁶³ Joe P. Dunn, s. 10 - 11 ja Peter M. Dunn, s. 95 lähtien.

¹⁶⁴ Ibid.

¹⁶⁵ Sakari Ahvenainen, Sodankäynnistä, elektroniikasta ja elsosta. Tiede ja ase. Suomen Sotatieteellisen Seuran vuosijulkaisu nro 52 / 1994 (Joen-suu 1994), s. 100 - 130.

kymmeniä prosentteja vuodessa, tai vastaavasti kasvun satakertaistumisen kymmenessä vuodessa. Ja elektroniikan osuus esimerkiksi täsmäaseissa on aivan keskeinen. Unohtaa ei sovi tietenkään elsoa eli elektronista sodankäyntiä, joka on nopeasti siirtymässä taistelukentän tukitoiminnasta kaikkialla vaikuttavaksi strategis-operatiiviseksi sodankäynnin tekijäksi. Teknisen kehityksen myötä sodankäynnin keinot tulevat siis muuttumaan hyvinkin nopeasti. Neuvostoliittolainen sotatieteilijä marsalkka **Nikolai Ogarkov** ennusti jo vuonna 1982 elektronisen sodankäynnin keinojen ja täsmäaseiden muuttavan sodan luonteen paljolti sen kaltaiseksi, kuin mitä Persianlahden sodassa koettiin vajaa kymmentä vuotta myöhemmin.¹⁶⁶

Voimakasta kritiikkiä on myös saanut aikaan Summersin esittämä väite, että toisenlaisella strategialla Vietnamin sota olisi ollut voitettavissa. Useat tutkijat ovat arvioineet, että esikuvansa Kiinan tavoin Pohjois-Vietnamin johdon fanaattinen usko lopulliseen voittoon oli Yhdysvaltain kärsivällisyydelle aivan liian voimakas. Kiinassa Maon johtama ja miljoonia ihmishenkiä vaatinut sissisota oli kestänyt vuodesta 1927 vuoteen 1949. Pohjois-Vietnamin johto osoitti vähintäänkin yhtä suurta kärsivällisyyttä ja piittaamattomuutta uhrauksista kuin esikuvansa. Pohjoisvietnamilaiset jaksoivat käydä sotaa yli kolmekymmentä vuotta, ennen kuin miljoonien omien siviilien ja sotilaiden hengen vaatinut voitto toteutui vuonna 1975. Kärsimättömille amerikkalaisille moinen ajan käyttö oli yksinkertaisesti aivan mahdotonta. Ajasta ja sen kuluttamisesta tulikin Pohjois-Vietnamille käyttökelpoinen ase. Aasiassa vallalla oleva ajankäsitys poikkeaaakin radikaalisti länsimaisesta näkemyksestä. Buddhalaisuuden ja kongfutselaisuuden ajankäsitys on syklinen. Siihen ei liity länsimaille ominaisia tiukkoja rajoja ja taloudellisia hyötynäkökohtia eli ajan mittaamista taloudellisilla mitoilla.¹⁶⁷ Vaikka Pohjois-Vietnam kommunistisena valtiona olikin tiukan

¹⁶⁶ Ibid. ja Mättölä, s. 36.

¹⁶⁷ Eggleston, s. 111 - 121, Tilford, Jr., s. 72 ja Peter M. Dunn, s. 95 lähtien. Ks. myös Ahto (1984), s. 129. Vietnamin henkisestä perinteestä ks.

ateistinen, niin esimerkiksi 2 500 vuotta kestäneen historiansa aikana kärsimystä korostava buddhalaisuus on vaikuttanut suuresti koko Aasian henkiseen kehitykseen. Sen sijaan kärsimyksen korostaminen ei puolestaan kuulunut Yhdysvaltain henkiseen perinteeseen.

Tämän johdosta Pohjois-Vietnamin strategia sisälsi ajan pelaamista ja ratkaisun välttämistä. Tämä oli oikeaan osunut valinta, sillä Vietnamin sota oli Yhdysvalloille aivan liian pitkäjänteistä. Siksi Yhdysvaltain asteittaisella painostuspolitiikalla ei ollut menestymisen edellytyksiä Aasiassa. Yhdysvaltain sotilasjohto ei ollut ilmeisesti ottanut vaarin edeltäjiensä näkemyksiä sodan kestosta.¹⁶⁸ Maavoimien komentaja kenraali **George C. Marshall, Jr.** olikin todennut toisen maailmansodan aikana, että "*demokratia ei voi taistella seitsenvuotista sota.*"¹⁶⁹ Sen sijaan tämä ei välttämättä pätenyt totalitäärisesti hallittuun valtioon.

Aiheellisesti Summersin arvostelijat ovat kysyneet, kumpi oli todellisuudessa aidosti kiinnostunut Etelä-Vietnamin kohtalosta: omalla maaperälläään toimivat sissit ja maan miehittämiseen pyrkinyt Pohjois-Vietnamin johto vai kaukana kotimaastaan sotaa käyvä Yhdysvallat? Kumpi osapuolista oli lopulta valmis odottamaan kauemmin ja uhraamaan enemmän ihmishenkiä Etelä-Vietnamin puolesta? Olisivatko äänestäjät Yhdysvalloissa hyväksyneet, että amerikkalaisia joukkoja olisi pidetty Etelä-Vietnamissa ja mahdollisen hyökkäyksen jäl-

esim. Neil L. Jamieson, *Understanding Vietnam* (Berkeley and Los Angeles, California 1995), s. 11 lähtien.

¹⁶⁸ Ks. esim. Edward Doyle ja Samuel Lipsman, *The Vietnam Experience. America Takes Over, 1965 - 67* (Boston 1982), s. 70.

Vietnamin kommunistinen puolue oli jopa hyväksynyt suunnitelman, jonka mukaan Yhdysvaltain joukoille tulisi tuottaa vähintään 50 000 miehen tappiot. Tällä määrällä uskottiin pystyttävän riittävästi horjuttamaan amerikkalaisten moraalialia ja aiheuttamaan sodanvastaisuutta, mikä johtaisi puolestaan Yhdysvaltain vetäytymiseen Vietnamista. On kuitenkin todennäköisesti sattumaa, että tämä arvio lopultakin toteutui lähes kirjaimellisesti: taisteluissa sissejä vastaan kaatui hleman yli 47 000 amerikkalaisisotilasta. Tämän lisäksi noin 10 000 sotilasta kuoli tapaturmien ja sairauksien johdosta.

¹⁶⁹ Russell F. Weigley, *The American Way of War. A History of United States Military Strategy And Policy* (New York 1973), s. 5.

keen myös Pohjois-Vietnamissa määrittelemättömän ajan, samalla kun amerikkalaisten tappiot olisivat kasvaneet jatkuvasti? Monien Summersin arvostelijoiden mukaan - niin vaikeakaan kuin monien amerikkalaisten on sitä myöntää - Vietnam ei yksinkertaisesti ollut sovelias Yhdysvaltain rajoitetulle sodankäynnille. Länsimaiselle demokraattiselle suurvallalle ei lopultakaan ollut mielekästä taistella suurella tulivoimalla pientä ja totalitääristä valtiota vastaan, joka uhrauksista piittaamatta kävi totaalista sotaa. Sodan soveltumattomuutta Yhdysvalloille ei vähentänyt se, että Pohjois-Vietnamin materiaalisena tukijana oli etupäässä kaksi totalitääristä suurvaltaa eli Kiina ja Neuvostoliitto. Näiden maiden poliittisten johtojen ei tarvinnut olla huolissaan tulevista vaaleista ja joukkotiedotusvälineiden sananvapaudesta.¹⁷⁰

Näiden arvioiden johdonmukaisena seurauksena on siis esitetty, että Summersin vaatima hyökkäys Pohjois-Vietnamiin ei olisi ratkaissut sotaa. Arvostelijat ovat turvautuneet Summersin omiin perusteluihin ja esittäneet, että hyökkäyksellä Pohjois-Vietnamiin olisi ollut menestystä vain silloin, kun Clausewitzin periaatteiden mukaisesti Yhdysvaltain joukot olisivat saaneet aikaan ratkaisevan taistelun Pohjois-Vietnamin päävoimien tuhoamiseksi. Summersin arvostelijat ovat pitäneet varmana, että Pohjois-Vietnam olisi tuskin tarjonnut suosiolla Yhdysvalloille tätä mahdollisuutta kymmeniä vuosia kestäneen ranskalaisia ja amerikkalaisia vastaan käydyn uuvuttavan taistelun jälkeen. Clausewitzin periaatteet sisäistäen Pohjois-Vietnamin sodanjohto olisi todennäköisesti hajottanut voimansa ja jatkanut sotaa Yhdysvaltain joukkojen selustassa. Viime kädessä pohjoisvietnamilaiset olisivat voineet käydä sotaa Kiinasta käsin.¹⁷¹ Ja Kiinan alueelle Yhdysvalloilla ei ollut menemistä.

Summersin kritiikot ovatkin kysyneet, kuinka tällöin Yhdysvallat olisi voinut toteuttaa Clausewitzin periaatetta ja keskittää suurta

¹⁷⁰ Eggleston, s. 120 - 121. Ks. myös Peter M. Dunn, s. 95 - 108.

¹⁷¹ Peter M. Dunn, s. 104 - 105.

tulivoimaansa vastustajaa vastaan, joka todennäköisesti ei olisi suostunut tarjoamaan minkäänlaista todellista painopistettä ja tätä kautta mahdollisuutta ratkaisutaisteluun. Mekanisoiduilla amerikkalaisjoukoilla ei olisi ollut mitään mahdollisuuksia ryhtyä menestykselliseen takaa-ajoon oudossa Pohjois-Vietnamin maastossa, joka oli kuin luotu puolustajalle. Toisin kuin amerikkalaisjoukot pohjoisvietnamilaiset olivat kykeneviä siirtymään jalkaisin pitkiäkin matkoja. Vaikeassa maastossa Yhdysvallat ei olisi kyennyt seuraamaan vihollista kovinkaan hyvin. Maaliikkuvuuden kannalta Pohjois- ja Etelä-Vietnam erosivat ratkaisevasti toisistaan. Pohjois-Vietnamin pinnanmuodostukselle tyypilliset vaikeakulkuiset vuoristot olisivat tarjonneet puolustajalle erinomaiset edellytykset tuottaa verraten helposti mekanisoidulle hyökkääjälle raskaita tappioita.¹⁷²

Summersin vastustajat ovat ottaneet suuntaa-antavaksi esimerkkitapaukseksi Kiinan keväällä 1979 vietnamilaisille antaman "oppitunnin". Tämä Kiinan toteuttama rangaistusluonteinen hyökkäys oli seurausta Vietnamin hieman aikaisemmin suorittamasta Kamputsean miehityksestä. Kiinalaisten hyökkäys rajan yli Vietnamiin aiheutti alusta lähtien suuria tappioita kiinalaisjoukoille, mutta tappioita eivät suinkaan tuottaneet pääkaupungin ympärille ryhmitetyt Vietnamin armeijan päävoimien eliittidivisioonat, vaan Kiinan vastaiselle rajalle keskitetyt suojajoukot. Maiden päävoimat eivät koskaan kohdanneet, koska kiinalaiset eivät lopulta kyenneet tai suurten tappioiden pelossa halunneet murtautua vietnamilaisten suojajoukkojen läpi. Aiheellisesti onkin kysytty, kumpi osapuolista todellisuudessa sai "oppitunnin". Erään kiinalaisen tiedustelu-upseerin antaman tiedon mukaan Kiina menetti lyhyessä, vain kuukauden päivät kestäneessä hyökkäysryityksessään jopa 58 000 miestä. Kiinan vastoin odotuksia saama oppitunti entiseltä liittolaiseltaan johti laajoihin puhdistuksiin ja uudistuksiin Kiinan armeijan sisällä. Vietnamilaiden fanaattisuuden ja pitkäaikaisen

¹⁷² Ibid.

sotakokemuksen vuoksi onkin esitetty, että Summersin peräänkuuluttama Yhdysvaltain suora hyökkäys olisi mitä todennäköisimmin tuottanut amerikkalaisille lyhyen ajan sisällä erittäin suuria ja sisäpoliittisesti kestäättömiä tappioita Pohjois-Vietnamin päävoimien taholta.¹⁷³

Kaiken kaikkiaan Summersin arvostelijat ovat katsoneet, että Clausewitzin periaatteet eivät yksinkertaisesti soveltuneet Vietnamin sodan olosuhteisiin. Clausewitzin teoria korosti painopisteitä ja vihollisen tuhoamista, mutta todennäköisesti Pohjois-Vietnamin johto ei olisi suonut näin tapahtuvan. Sissisodassa ei ole selviä painopisteitä ja sissisotaa käyvän vihollisen tuhoaminen on helpommin sanottu kuin tehty. Mikäli Yhdysvaltain joukot olisivat hyökänneet Hanoiin, ne olisivat raskaiden tappioiden jälkeen todennäköisesti löytäneet evakuoitun kaupungin. Samalla amerikkalaisjoukot olisivat joutuneet toteamaan, että vihollinen tulisi jatkamaan taistelua sissisotana selustassa ja päävoimien avulla Kiinasta käsin. Yhdysvallat ei olisi onnistunut tuhoamaan vihollista, kuten Clausewitzin sodankäynnin teoria edellytti. Olihan Clausewitz juuri painottanut, että jos armeija haluaisi saavuttaa täydellisen voiton, vihollisen tuhoaminen oli välttämätön toimenpide ja maan valtaaminen ainoastaan seurausta siitä. Niin kauan kuin vihollista ei olisi tuhottu, oli Clausewitzin mukaan aina vaarana, että se kukistaisi vastapuolen armeijan. Vietnamin sota ei myös tarjonnut Clausewitzin vaatimia painopisteitä, koska pohjoisvietnamilaiset joukot eivät olisi suostuneet tarjoamaan minkäänlaista kohdetta mihin iskeä ja saavuttaa ratkaisevaa voittoa. Niinpä sissisotaa käyvän Pohjois-Vietnamin joukkoja ei olisi kyetty saamaa pois tasapainosta, koska ne eivät olisi muodostaneet mitään selvää painopistettä. Summersin arvostelijoiden mukaan tästä kaikesta olisi seurannut, että preussilaiskenraali olisi todennäköisesti ollut ymmällään Vietnamin viidakossa.¹⁷⁴

¹⁷³ Peter M. Dunn, s. 107 - 108. Ks. myös Summers, Jr. (1995), s. 208.

¹⁷⁴ Joe P. Dunn, s. 10 - 11 ja Peter M. Dunn, s. 95 lähtien.

6. SODAN STRATEGINEN OPETUS

6.1. Joukot lähetettävä sotaan vain voittamaan

Käsiteltyjen neljän suuntauksen edustajat ovat toisiaan vastaan esittämän kritiikin ohella myös arvioineet sodasta saatuja opetuksia, jotka niin ikään poikkeavat osin suurestikin toisistaan. Yhteistä on kuitenkin, että esitettyjä arvioita on ainakin tietyssä mitassa otettu huomioon Vietnamin sodan jälkeisessä Yhdysvaltain sotataidollisessa kehitystyössä.

Kovan linjan kannattajien eli "haukkojen" mielestä Vietnamin sodassa harjoitettu rajoitetun voimankäytön politiikka oli Yhdysvaltain suurin strateginen virhe. Tämä ei kuitenkaan tarkoita, että hävityn sodan jälkeen sotilaallinen voimankäyttö olisi menettänyt painoarvoaan Yhdysvaltain kansainvälisten intressien turvaajana. Päinvastoin, voimankäyttö on kovan linjan kannattajien mielestä edelleenkin käyttökelpoinen keino globaalisten turvallisuusintressien puolustamisessa, mutta sen käyttö tulee olla ehdottoman määrätietoista. "Haukkojen" mukaan Vietnamin sota opetti Yhdysvalloille, että sotavoiman keskittämässä tulee keskeisesti huomioida ajan ja tarkoituksenmukaisuuden vaatimukset. Näin varmistetaan, että sota tullaan varmasti voittamaan jo ennen kuin itse sotatoimet on aloitettu. Joukot lähetetään taistelukentälle vain ja ainoastaan voittamaan.¹⁷⁵

Vietnamin sodasta Yhdysvallat oppi kantapään kautta, että maan ei tule sitoutua sodankäyntiin ennen kuin on perinpohjaisesti selvitetty, minkä vuoksi sotavoimaa tullaan lähettämään maan rajojen ulkopuolelle. Kun tämä perustavaa laatua oleva kysymys on huolellisesti selvitetty, sotilaallista voimaa tulee käyttää vihollista vastaan sitäkin rohkeammin ja niin suuressa määrin, että voitto on täysin varma sodan ensi hetkistä lähtien. Näin varmistetaan, että Vietnamin sodassa kaik-

¹⁷⁵ Herring (1996), s. 612 - 613 ja Sharp, s. 267 - 271.

kia sotataidollisia periaatteita vastaan sotiinut sodankäyntitapa ei toistuisi enää koskaan uudelleen. "Haukkojen" mukaanhan Yhdysvaltain poliittinen johto - ryhtymällä esittämään sovinnollisia neuvottelutarjouksia Pohjois-Vietnamille jo heti sodan alussa - vesitti sotilailta kaikki mahdollisuudet saavuttaa voitto. Tämä tarkoitti samaa kuin omien valtiokorttien asettaminen neuvottelupöydälle kuvapuoli ylöspäin ja vakuuttamalla samanaikaisesti vastustajalle, että esitettyjä kortteja ei tulvaisi enää käyttämään pelissä. Lisäksi kovan linjan kannattajien mukaan tulevissa sodissa on myös huolehdittava siitä, että tiedotusvälineiden raportoinnit sotatoimista vastaavat mahdollisimman pitkälle Yhdysvaltain sotapönnisteluja. Tällä tavalla varmistetaan, että Vietnamin sodan vapaan sotauutisoinnin kohtalokkaat ulko- ja sisäpoliittiset seuraukset eivät enää tule toistumaan.¹⁷⁶ Tämä vaatimus toteutuikin Persianlahden sodassa, josta kertovat uutisoinnit laadittiin lähes kokonaisuudessaan asevoimien ehdoilla. Näin joukkotiedotus tiukasti valjastettiin osaksi sodankäyntiä. Syystä toimittajat jäivät kaipaamaan Vietnamin sodan "vanhoja hyviä aikoja", jolloin asevoimien puolelta ei juurikaan yritetty rajoittaa tiedonvälitystä Yhdysvaltain kotirintamalle ja kansainväliseen levitykseen.¹⁷⁷

Edelleen kovan linjan kannattajien mukaan Vietnamin sota opetti, että kun poliittinen johto vastaisuudessa suunnittelee sotatoimia, niin tällöin sotilasjohdolle on annettava huomattavasti suurempi ellei peräti suurin vaikutusvalta sotaa koskevissa poliittisissa päätöksissä. "Haukkojen" mukaan Hanoi, Peking tai Moskovakaan eivät voi ottaa kunniaa sodan lopputuloksesta, koska se tapahtui tosiasiallisesti poliitikkojen ja heidän siviilistrategiensa toimesta Washington D.C:ssä.¹⁷⁸ Tässäkin suhteessa kovan linjan vaatimukset ovat toteutu-

¹⁷⁶ Herring (1996), s. 612 - 613 ja Sharp, s. 267 - 271.

¹⁷⁷ Ahvenainen, s. 95 ja Harry G. Summers, Jr., Full Circle. World War II to the Persian Gulf. Military Review. The Professional Journal of the United States Army 2 / 1992, s. 45 - 46.

¹⁷⁸ Herring (1996), s. 612 - 613 ja Sharp, s. 267 - 271.

neet, mikäli tarkastellaan Persianlahden sodan aikana vallinnutta johtamisen ykseyttä.

Kovan linjan kannattajat ovatkin saaneet äänensä kuuluville Vietnamin sodan jälkeisten sotilaallisten operaatioiden toteuttamistapojen suhteen. Vietnamin sodan opetuksesta Yhdysvalloissa ryhdyttiin presidentti **Jimmy Carterin** hallintokaudella perustamaan kahdensadantuhannen sotilaan vahvuista nopean toiminnan (tai iskun) joukkoa (*Rapid Deployment Force*). Joukon perustamisessa tulee hyvin esille Vietnamin sodan varmasti yksi tärkeimmistä sotilaallisista opetuksista: nopean toiminnan joukoilla pyritään varmistamaan, että Yhdysvallat ei sitoutuisi pitkäaikaiseen sotaan, vaan sotilaallisille toimille annetaan tietty rajallinen aika.¹⁷⁹

Joukon merkitys on vain kasvanut tälle vuosikymmenelle tultaessa: esimerkiksi 1990-luvun alussa lähes puolet aktiivipalveluksessa olevista maavoimien divisioonista ja yli puolet ilmavoimien hävittäjälennostoista kuuluivat nopean toiminnan joukkoihin. Joukkotyypin monipuolisuuden avulla Yhdysvallat kykenee suorittaman sotilaallisia operaatioita kaikilla sodankäynnin tasoilla alkaen humanitäärisistä operaatioista aina kaikkien puolustushaarojen keskitettyihin Joint -operaatioihin asti.¹⁸⁰

Presidenttien **Ronald Reaganin** ja **George Bushin** hallintokausilla Yhdysvallat toteutti hyvin pienin tappioin useita näyttäviä sotilaallisia toimia, joihin ei liittynyt vaaraa sotatoimien pitkittymisestä. Näitä nopean iskun operaatioita olivat esimerkiksi vuonna 1983 Grenadaan ja vuosien 1989 - 1990 vaihteessa Panamaan suoritettut interventiot, Libyan pääkaupungin Tripolin pommitus vuonna 1986 ja vuonna 1994 toteutettu maihinnousu Haitiin. Vietnamin sodan jälkeen Yhdysvallat on myös aktiivisesti tukenut kolmannen maailman sissiliikettä varoen kuitenkin tarkasti osallistumasta sotiin omilla joukoillaan. Yh-

¹⁷⁹ Sivonen, s. 248.

¹⁸⁰ Ojala, s. 67.

dysvaltain antamasta sotilasavusta ovatkin saaneet nauttia esimerkiksi Nicaraguan contrien lisäksi Afganistanin, Angolassa toimineen Unitan, Eritrean vapautusliikkeen ja Kamputsean sissit.¹⁸¹

Vietnamin sodan jälkeinen aika todella päättyi vasta tammi-kuussa 1991, kun Yhdysvaltain johtama liittokunta aloitti sotatoimet Irakia vastaan. Persianlahden sota oli sitten Vietnamin sodan Yhdysvaltain suurin sotilaallinen operaatio. Sen toteuttamistavassa realisoitui Vietnamin sodan varmasti kaikista tärkein opetus: ei enää pitkäaikaista asteittaista voimankäyttöä, vaan sotilaallista voimaa keskitetään päätäväisesti niin suuressa määrin, että voitto on täysin varma jo ennen ensimmäisiä sotatoimia. Toisin sanoen joukot lähetetään vain ja ainoastaan voittamaan. Opetuksiin myös kuului, että nopea voitto oli saavutettava mahdollisimman pienin tappioin. Tämä tuli esille harvinaisen selvästi esimerkiksi Persianlahden sodan uutisoinnissa: jotta kansainvälinen joukkotiedotus ei ehtisi reagoida kielteisesti Yhdysvaltain johtaman liittouman hyökkäykseen, koko sota tuli saattaa voittoisaan loppuun mahdollisimman nopeasti.¹⁸²

6.2. Diplomatiia ja voiman harkittua käyttöä

Vastakumouksellisen koulukunnan kannattajat ovat myös tähdentäneet, että häviö Vietnamin sodassa ei merkinnyt Yhdysvaltain sotilaallisen voimankäytön arvonmenetystä ulkopoliittisten tavoitteiden saavuttamiseksi. Vaikka Yhdysvallat ei voi eikä saa olla maailmanjärjestystä valvova poliisi, tarpeen vaatiessa Yhdysvaltain tulee tukea ahtaalle joutunutta liittolaistaan. Kovan linjan kannattajista poiketen kyse on kuitenkin myös siitä, että asevoimaa tulee käyttää tapauskohtaisesti. Jos tulevaisuudessa puhkeaisi vielä uudelleen Vietnamin kaltainen sota, niin

¹⁸¹ Sivonen, s. 247 - 248.

¹⁸² Ibid. ja Ahvenainen, s. 95.

Yhdysvaltain asevoimaa olisi käytettävä sodan luonteen mukaisesti. Amerikkalaisten ei tulisi vastata massiivista tulenkäyttöä korostavalla tavanomaisella sodankäynnillä, kun heikommin varustautunut vastustaja kävi sissisotaa. Yhdysvaltojen tulisi - kuten sen olisi pitänyt tehdä jo Etelä-Vietnamissa - keskittää resursseja ennen kaikkea tuettavaan valtioon, jotta se mahdollisimman nopeasti kykenisi itsenäisesti vastaamaan omasta puolustuksestaan.¹⁸³

Näin ei käynyt Vietnamissa. Yhdysvallat ei vahvistanut riittävästi Etelä-Vietnamin yhteiskunnallisia oloja sillä seurauksella, että Etelä-Vietnamin poliittinen järjestelmä ei kehittynyt demokraattisempaan suuntaan. Etelä-Vietnamin sotilasjuntan johtama hallitus ja hallinto ylipäänsä eivät omanneet sellaista henkistä kestävyyttä, jonka voimalla kansalaisia olisi pystytty mobilisoimaan sodan päämäärien hyväksi. Etelä-Vietnamin asevoimien erittäin nopea ja perinpohjainen romahdus vuonna 1975 Pohjois-Vietnamin suurhyökkäyksen paineessa osoitti konkreettisesti, että etelävietnamilaisilta sotilailta ja viime kädessä alueen väestöltä puuttui lopulta kykyä ja halua päättäväiseen vastarintaan.¹⁸⁴

"Kyyhkyjen" piirissä on esitetty lähinnä kahdenlaisia näkemyksiä Vietnamin sodan opetuksista. Toisaalta 1970-luvun lopussa esitetyissä arvioissa on painotettu sodan osoittaneen, että Yhdysvallat ei kykene puolustamaan maailmanlaajuisia intressejään pelkästään taloudellisen ja sotilaallisen ylivoimansa avulla. Tämän vuoksi olisi välttämätöntä, että vastaavanlaisten konfliktien estämiseksi ja riitakysymysten ratkaisemiseksi Yhdysvallat ryhtyisi enemmän suosimaan diplomaattisen tason yhteistyötä muiden valtioiden kanssa. Parhaimmillaan tämä merkitsisi uudenlaisen maailmanjärjestyksen syntymistä. Tämä tietysti merkitsisi, että diplomaattisten kompromissiratkaisujen vuoksi Yhdysvallat joutuisi tinkimään intresseistään, mutta pidemmän

¹⁸³ Lewy, s. 428 - 441 ja Herring (1996), s. 614 - 616.

¹⁸⁴ Ibid.

päälle valtioiden ja erityisesti suurvaltojen välinen rauhanomainen yhteistyö tuottaisi kiistatonta etua kaikille osapuolille.¹⁸⁵

Yhdysvaltain tulisikin kaikin keinoin välttää suoraa voimankäyttöä niin pitkälle kuin mahdollista. Tämä periaate pätisi etenkin kehitysmaihin, joissa Neuvostoliiton tukemat vallankumoukselliset liikkeet usein ammensivat voimansa juuri Yhdysvaltain vastaisesta toiminnasta. Vietnamin sota opetti, että Yhdysvaltain tulisi jatkossa tarkoin harkita aina tapauskohtaisesti, kuinka suurta voimaa tulisi kulloinkin käyttää. Arvioinnissa olisi huolellisesti selvitettävä, kuinka paljon kommunistisen sissiliikkeen menestyksellinen toiminta edesauttaisi Neuvostoliiton vaikutusvallan kasvua. Sotilaallista puuttumista tulisi harkita ainoastaan silloin, kun Neuvostoliiton tukemien sissiliikkeiden katsottaisiin voivan muuttaa voimasuhteita kyseisellä alueella.¹⁸⁶

Edellä kuvaillut arviot on laadittu ennen toisen supervallan Neuvostoliiton romahdusta. Paljolti tämän johdosta näkemykset ovat myös vääjäämättä osin vanhentuneet, eivätkä ne näin ollen vastaa kaikilta osiltaan tämän päivän tilannetta. "Kyyhkyjen" piirissä on myös esitetty hieman konservatiivisempia näkemyksiä Vietnamin sodan opetuksista. Jo edellä mainittu Robert E. Osgood suhtautuu huomattavasti pessimistisemmin kuin muut valtioiden välisen diplomaattisen kanssakäymisen vahvistamiseen. Osgoodin mukaan voiman sotilaallinen käyttö on ja tulee myös olemaan jatkossakin enemmän tai vähemmän välttämätöntä, jos Yhdysvallat haluaa estää toisen supervallan vaikutusvallan kasvua. Vietnamin sota kuitenkin osoitti, että voimankäytössä ei tule sortua liioitteluun ja ylilyönteihin, vaan voimaa on käytettävä hyvin harkitusti.¹⁸⁷

Osgoodin mukaan Vietnamin sodasta ei ole vedettävissä yksioikoista opetusta tulevaisuuden varalle, koska tulevien konfliktien juuret saattavat olla hyvin erilaisia. Jokainen konflikti, erityisesti kol-

¹⁸⁵ Herring (1996), s. 615 - 616.

¹⁸⁶ Ibid.

¹⁸⁷ Herring (1996), s. 616.

mannessa maailmassa on aina oma erillinen tapauksensa historialliseen taustoihin. Siksi myös Yhdysvaltain tulee aina tapaus kerrallaan harkita sotilaallisen intervention etuja ja haittoja. Vietnamin sota kuitenkin opetti voiton merkityksen. Kun on tehty ratkaiseva päätös sotilaallisesta väliintulosta, tällöin sotaan on lähdeävä vain, jotta se voitettaisiin mahdollisimman nopeasti. Edelleen Osgood toteaa, että mikäli epäsuora sotilaallinen apu ei riitä tuettavalle valtiolle, myöhemmin toteutettu suora sotilaallinen puuttuminen ei välttämättä tuo enää ratkaisua tilanteeseen. Riittämättömäksi todetun epäsuoran avustamisen jälkeen toteutettava suora sotilaallinen väliintulo voi jopa huonontaa entisestään tuettavan valtion asemaa. Näinhän juuri kävi Etelä-Vietnamissa. Tämän johdosta on elintärkeää, että suoralla sotilaallisella väliintulolla kriisi pystytään lopettamaan mahdollisimman nopeasti.¹⁸⁸

6.3. Sotataidon ympyrä sulkeutuu: Vietnamista Persianlahdelle

Harry G. Summersin esittämät näkemykset sodankäynnin yleisistä periaatteista - taktiikasta, operaatiotaidosta, strategiasta ja näiden vuorovaikutuksesta - on käsillä olevassa tutkimuksessa katsottu ansaitsevan tulla määritellyksi vielä neljäntenä suuntauksena keskusteltaessa kriittisesti Vietnamin sodasta ja sen opetuksista. Summersin saamasta voimakkaasta kritiikistä huolimatta on hyvä muistaa, että hänen näkemyksillään on ollut käännteentekevä merkitys Yhdysvaltain maavoimissa annettavalle korkeimmalle opetukselle. Summersin 1980-luvun alussa herättämä suuri kiinnostus Clausewitzin sotataidollisia periaatteita kohtaan näkyy tänä päivänäkin esimerkiksi Yhdysvaltain maavoimien Komentaja- ja yleisesikuntakorkeakoulun ja maavoimien Sotakorkeakoulun kursseilla, joissa oppilaille jopa jaetaan kopioita Summersin kirjallisesta tuotannosta. Summersin alullepanema suuri kiin-

¹⁸⁸

Ibid.

nostus Clausewitzin sotataittoa kohtaan erityisesti sodan poliittisella ja strategisella tasolla on myöhemmin Yhdysvaltain maavoimissa laajentunut käsittämään myös sotataidon operatiivisen ja taktisen tason.¹⁸⁹

Tässä yhteydessä ei voida sivuuttaa Summersin helmikuussa 1992 eli lähes vuosi Persianlahden sotatoimien päättymisestä kirjoittamaa artikkelia, jossa hän kokoaa yhteen Yhdysvaltain sotataidollisen kehityksen aina toisesta maailmansodasta lähtien. Tässä kehityskulussa Vietnamin sodan opetuksilla on aivan ratkaiseva vedenjakaja-asema. Artikkelissaan Summers tarkastelee kehitystä sellaisten sotataidollisten periaatteiden, kuten päämäärän, hyökkäyksellisen toiminnan, voimien keskittämisen ja taloudellisen käytön sekä yhdistetyn johdon pohjalta.¹⁹⁰

Summersin mukaan yksi keskeisimmistä sotataidon periaatteista, voiman käytöllä saavutettava päämäärä joutui ydinaseiden käyttöönoton jälkeen yhä enemmän vesitetyksi. Hiroshimaan ja Nagasakiin pudotettujen atomipommien myötä perinteiset sotataidolliset kysymykset alkoivat näyttää merkityksettömiltä. Ydinaseiden valtavan tuhovoiman vuoksi ei enää katsottu tarpeelliseksi pohtia kaikista tärkeintä sodan peruskysymystä: mitä poliittisia päämääriä asevoiman käytöllä pystyttäisiin saavuttamaan. Perinteinen sodankäynnin tutkimus heikentyi heikkenemistään. Strategiantutkimuksessa huomiota suunnattiin vain ydinaseiden peloterooliin.¹⁹¹

Vielä toisen maailmansodan aikana Yhdysvalloilla oli selvät ja julkituodut poliittiset päämäärät, jotka saavutettaisiin asevoiman käytöllä. Nämä olivat vihollisen sotavoiman tuhoaminen, vihollismaan miehittäminen ja oikeudenkäynnit hyökkäyssotaan ja ihmisoikeusrikoksiin syyllistyneitä vastaan. Näiden selkeiden tavoitteiden taakse Yhdysvaltain poliittinen ja sotilaallinen johto onnistui mobilisoimaan kansalaisensa, jotka olivat myös valmiita kestämään suuriakin uhrauksia

¹⁸⁹ Spector, s. 153. Ks. myös Kolstela, s. 61 - 62.

¹⁹⁰ Summers, Jr. (1992), s. 38 - 48.

¹⁹¹ Summers, Jr. (1992), s. 40 - 41.

asetettujen tavoitteiden puolesta. Päämäärä eli akselivaltojen sotilaallinen lyöminen tunnustettiin niin yksiselitteisen arvokkaaksi, että sen saavuttamiseksi ideologiset viholliset eli Neuvostoliitto ja läntiset demokraatit pystyivät yhdistämään voimansa.¹⁹²

Sen sijaan Vietnamin sodassa päämäärät olivat kaikkea muuta kuin selkeitä ja yksiselitteisiä. Yhdysvaltain poliittinen johto ei kyennyt ja lopulta ei halunnutkaan mobilisoida amerikkalaisia Vietnamin sodan taakse. Seuraukset olivat kohtalokkaat. Koko sota kohtasi varsin nopeasti voimakasta vastustusta kansalaisten keskuudessa: asepalveluksesta kieltäytymiset, rauhanliikkeiden nopea voimistuminen ja lopulta väkivaltaiset mielenosoitukset Yhdysvaltain yliopistojen kampuksilla ampumisvälikohtauksineen osoittivat konkreettisesti, että sodan päämäärä ei ollut selvä kansalaisille. Clausewitzin määrittelemät periaatteet päämäärästä alkoivat yhä suuremmissa määrin hämärtyä myös asevoimien korkeimmassa johdossa. Tästä erinomaista esimerkkinä on suurta huomiota herättänyt ja sittemmin monien tutkijoiden esiintuoma prikaatikenraali (myöh. maavoimien sotahistorian laitoksen johtaja) **Douglas Kinnardin** heti Yhdysvaltain Vietnamista vetäytymisen jälkeen laatima tutkimus. Se osoitti selvästi Vietnamin sodassa harjoitetun strategian virheellisyyden ja poliittisten päättäjien kykenemättömyyden määrittää sodalle selviä päämääriä. Kinnard haastatteli kaikkia niitä Yhdysvaltain kenraaleita, jotka olivat palvelleet Etelä-Vietnamissa. Tulos oli enemmän kuin lohduton: kenraaleista yli 70 prosenttia ilmaisi suoraan, että he olivat olleet täysin epätietoisia sodan tavoitteista. Toisin sanoen, jopa korkeinta sotilasjohtoa edustaneet kenraalit eivät täsmälleen tienneet, minkä vuoksi Yhdysvallat tuhansi resursseja satojen miljardien dollarien edestä ja kymmeniä tuhansia amerikkalaisia sotilaita haavoittui ja kaatui taisteluissa sissejä vastaan!¹⁹³

¹⁹² Summers, Jr. (1992), s. 40.

¹⁹³ Summers, Jr. (1992), s. 40 - 41. Ks. myös Summers, Jr. (1981), s. 66.

Päämäärän osalta Persianlahden sota merkitsi käännteentekevää muutosta. Ensimmäisen kerran sitten toisen maailmansodan Persianlahden sodalla oli selvä julkituotu tavoite, josta ei tingitty. Tavoitteena oli Irakin ajaminen pois Kuwaitista, maan hallitsijasuvun palauttaminen valtaan ja alueen turvallisuuden varmistaminen. Merkittävää oli, että toisen maailmansodan jälkeen Yhdysvallat oli saanut muodostettua ensimmäisen kerran aidon liittokunnan sanan varsinaisessa merkityksessä. Näin ei ollut tapahtunut Korean ja Vietnamin sodassa, joissa Yhdysvallat oli käytännössä kantanut päävastuun sota-toimista. Näissä sodissa muut mukana olleet Yhdysvaltain rinnalla taistelleet valtiot olivat vain nimellisesti mukana, jotta Yhdysvallat voisi puolustaa sotatoimiaan kommunistisia vihollisiaan vastaan.¹⁹⁴

Päämäärien kannalta katsottuna hyvin merkittävää oli myös määrätietoisesti toteutettu Yhdysvaltain kansakunnan mobiilisointi Irakia vastaa. Presidentti George Bush oli ensimmäinen amerikkalainen presidentti toisen maailmansodan jälkeen, joka uskalsi mobiilisoita koko kansakunnan julkituotujen päämäärien taakse. Vietnamin sodasta oppineena Yhdysvaltain poliittinen johto kutsui reserviläisiä hyvissä ajoin ennen varsinaisia sotatoimia mukaan sotaponnisteluihin. Samalla Bush tuli hankkineeksi kansan enemmistön täyden ja avoimen tuen sodan päämäärille. Yhdysvaltain kansan enemmistö oli näin jo ennen sotatoimien alkua antanut hyväksyntänsä tuleville ja mahdollisesti suurillekin tappioille.¹⁹⁵

¹⁹⁴ Korean sodan loppuvaiheessa heinäkuussa 1953 Yhdysvaltain joukot käsittivät yhteensä 302 483 sotilasta ja vastaavasti muista YK:n jäsenvaltioista (pl. Etelä-Korean joukot) sotatoimiin osallistui vain 39 145 sotilasta. Vietnamin sodassa vuonna 1969 amerikkalaisjoukkojen määrä kipusi 543 400 mieheen, mutta Yhdysvaltain liittolaisista (pl. Etelä-Vietnamin joukot) sotaan osallistui vain 68 889 miestä. Persianlahden sodassa tilanne oli toinen: noin 40:n valtion muodostamasta sotajoukosta peräti 28 prosenttia eli 205 000 sotilasta edusti muuta kuin Yhdysvaltain asevoimaa. Kaiken kaikkiaan Irakin vastaisessa liittokunnassa palveli 737 000 sotilasta. Summers, Jr. (1992), s. 40 - 41.

¹⁹⁵ Summers, Jr. (1992), s. 40 - 41.

Sotataidolliselta kannalta katsottuna voidaan hyvällä syyllä todeta, että päämäärien osalta ympyrä oli sulkeutunut sitten toisen maailmansodan päivien. Väliin jäivät varoittavina, mutta opettavaisina esimerkkeinä Korean ja erityisesti Vietnamin sota. Päämäärien toteuttamisen kannalta ehkä merkittävin muutos Korean ja Vietnamin sotaan verrattuna oli Persianlahden sodassa omaksuttu voimankäytön tapa: päinvastoin kuin Korean ja Vietnamin sodassa Persianlahden sodassa Yhdysvallat liittolaisineen kieltäytyivät päättäväisesti neuvottelemasta vihollisensa kanssa kesken sotatoimien. Aivan kuten sodassa Saksaa ja Japania vastaan toisen maailmansodan aikana, myös Irakia vastaan käytävä sota haluttiin viedä voittoisaan loppuun asti vain taistelukentällä tapahtuvan aseellisen voimankäytön avulla.¹⁹⁶

Taistelukentällä tapahtuvan ratkaisun mahdollisti **hyökkäyksellisen toiminnan** uudelleen tuleminen. Korean ja Vietnamin sodassa Yhdysvallat oli asettunut strategiseen puolustukseen. Samalla se oli luopunut tietoisesti strategisesta hyökkäyksestä, joka oli kuitenkin varmistanut voiton toisessa maailmansodassa tai ylipäätänsä kaikissa niissä sodissa, joihin Yhdysvallat oli osallistunut ennen Korean ja Vietnamin sotia. Toisen maailmansodan jälkeen Yhdysvallat oli omaksunut ulkopoliitikassaan kommunismin patoamisen, joka suuresti vahingoitti strategian sotilaallista ymmärtämistä. Patoamispolitiikkaa seuraten niin Korean kuin Vietnamin taistelukentillä ei tavoiteltu sotilaallista ratkaisua eli vastustajan asevoiman tuhoamista hyökkäyksen avulla, vaan tyydyttiin pelkästään status quon säilyttämiseen. Näinhän tapahtui kirjaimellisesti vuonna 1968, kun Yhdysvaltain poliittinen johto kieltäytyi antamasta ratkaisevaa sotilaallista iskuja sisseille näiden epäonnistuneen Tet -hyökkäyksen jälkeen. Sen sijaan Yhdysvallat pyrki jatkuvasti saamaan Pohjois-Vietnamin neuvottelupöytänsä ryhtymättä kuitenkaan ratkaisun tavoitteluun aseiden avulla itse taistelukentällä. Viiden pitkän neuvotteluvuoden jälkeen rauhansopimus saatiinkin ai-

¹⁹⁶ Ibid.

kaan vuonna 1973, mutta neuvotteluvoitto ei jäänyt pitkäikäiseksi. Jättämällä vihollisensa sotilaallisesti lyömättä Yhdysvallat hävisi historian­sa ensimmäisen sodan: vuonna 1975 pohjoisvietnamilaiset yksipuoli­sesti hylkäsivät rauhansopimuksen ja toteuttivat salamahyökkäyksen, joka johti nopeasti Etelä-Vietnamin kukistumiseen ja maan miehittämi­seen. Persianlahden sota oli Yhdysvaltain ensimmäinen suuremman luokan sota sitten toisen maailmansodan, jolloin strateginen puolustus korvattiin strategisella hyökkäyksellä.¹⁹⁷

Voimien keskittäminen ja taloudellinen käyttö ovat seu­raavia Summersin esille nostamia sotataidon periaatteita, joita Yhdys­vallat toisen maailmansodan jälkeen pyrki toteuttamaan oikeaoppisesti ensimmäisen kerran vasta Persianlahden sodassa. Yhdysvalloissa oli jouduttu tunnustamaan Clausewitzin hengessä, että strategiassa ei ole olemassa korkeampaa ja yksinkertaisempaa sääntöä kuin pitää joukot keskitettyinä. Periaatteeseen kuuluu, että nopealla keskittämällä hankittu suhteellinen ylivoima vihollisen painopistettä vastaan mahdol­listaa nopean menestyksen. Samalla kyetään myös välttämään joutu­masta tappioita tuottavaan kulutustaisteluun. Etelä-Vietnamissa ei kui­tenkaan noudatettu tätä periaatetta, koska Yhdysvallat ei keskittänyt joukkojaan todellisen vihollisen painopistettä eli Pohjois-Vietnamin ar­meijaa vastaan. Samalla nopea menestys jäi saamatta, ja jäljelle jäi kulutussodankäynnin harjoittaminen yhä suuremmiksi käyvin tappi­oin.¹⁹⁸

Toisen maailmansodan jälkeen Yhdysvallat keskitti voi­mansa Eurooppaan mahdollisen Varsovan liiton hyökkäyksen varalta. Samaan aikaan Vietnamia pidettiin lopulta vain toisarvoisena suunta­na, vaikka alueelle sijoitettiinkin suhteellisen paljon sotavoimaa. Näin Yhdysvallat toteutti voiman taloudellista käyttöä Vietnamissa, vaikka juuri siellä käytiin todellisia taisteluita. Summersin mukaan tämä tuli

¹⁹⁷ Summers, Jr. (1992), s. 41 - 43.

¹⁹⁸ Summers, Jr. (1992), s. 43. Ks. myös Summers, Jr. (1981), s. 79 läh­tien.

hyvin esille Vietnamin sodan vuosina esimerkiksi Yhdysvaltain maa-voimien Komentaja- ja yleisesikuntakorkeakoulun kurssien opetuksessa, jossa huomiota kiinnitettiin vain toimimiseen Euroopan sotänäyttämöllä.¹⁹⁹

Lopuksi Summers nostaa esille **yhdistetyn johdon** -käsitteen. Tämän periaatteen mukaan täyden taisteluvoiman tehokas käyttäminen vaatii yhdistettyä johtoa. Käytännössä se merkitsee kaikkien voimien samaan tavoitteeseen suuntautuvien toimintojen yhtenäisyyttä. Toisen maailmansodan aikana Yhdysvallat ja Iso-Britannia olivat saaneet muodostetuksi yhteisen elimen liittokunnan sodankäynnin ja johtamisen yhtenäistämiseksi. Tuo johtoelin osoittikin toimivuutensa sodan aikana. Yhdistetyn johdon -periaate toisen maailmansodan jälkeisissä sodissa kuitenkin heikkeni nopeasti, ja Vietnamin sodassa periaatteen toteuttaminen unohtui lähes täysin. Etelä-Vietnamin ja Yhdysvaltain eri puolustushaarat kävivät omaa sotaansa saaden käskyt välillä poliitikoilta ja toisinaan sotilailta. Yhdysvaltain Etelä-Vietnamissa olevien joukkojen komentaja kenraali William C. Westmoreland ei ollut taistelualueensa todellinen komentaja, vaan lopullinen määräysvalta ja vastuu taistelutoimista kuului noin 9 000 kilometrin päässä Honolulusa istuvalle Yhdysvaltain Tyynenmeren voimaryhmän komentajalle. Tämä järjestely soti avoimesti yhdistetyn johdon -periaatetta vastaa: johtosuhteiden seurauksena Westmoreland oli käytännössä ainoastaan sotatoimialueensa taktinen, ei strateginen johtaja.²⁰⁰

Vasta vuonna 1986 saatiin aikaan muutos, joka merkittävästi vahvisti johtamisen yhtenäisyyttä. Muutaman vuoden jälkeen seuranneessa Persianlahden sodassa toteutettu yhdistetyn johdon -periaate lunasti asetetut odotukset. Oppia oli haettu tässäkin tapauksessa toisen maailmansodan aikaisesta johtamismallista. Kuten kenraali **Dwight D. Eisenhower** oli ollut aikanaan Eurooppaan sijoitettu-

¹⁹⁹ Summers, Jr. (1992), s. 43.

²⁰⁰ Summers, Jr. (1992), s. 40, ja 46 - 48. Ks. myös Beaumont, s. 148 lähtien ja Summers, Jr. (1981), s. 87 - 92.

jen amerikkalaisten joukkojen komentaja, kenraali **Norman Schwarzkopfin** yksiselitteisessä määräysvallassa olivat kaikki Kuwaitissa olevat amerikkalaisjoukot. Vastaavasti saudi-arabialainen kenraaliluutnantti **Khalid bin Sultan** komensi saudien ja muiden mukana olleiden arabimaiden joukkoja. Kaikki muut liittolaisjoukot kuuluivat jomman kumman komentajan alaisuuteen. Näin Yhdysvallat oli saanut aikaan aidon liittokunnan, joka sulki sisälleen jopa joukon länsimaihin aikaisemmin kielteisesti suhtautuneita arabimaita. Tässäkin suhteessa ympyrä oli kiertänyt täyden kierroksen toisen maailmansodan päivistä: joukko arabi- ja länsimaita kuului nyt samaan liittoon yhteisen päämäärän toteuttamiseksi. Vietnamin sodan aikaisista sotataidollisista virheistä oli otettu oppia, mutta oppimisen hinta ei ollut vähäinen: satoja miljardeja menetettyjä dollareita ja 211 324 kaatunutta, kadonnutta ja haavoittunutta amerikkalaissohilasta.²⁰¹

Summersin eduksi on laskettava, että hän kirjoitti tuoreeltaan havaitsemistaan sotataidollisista parannuksista. Toisaalta helmikuussa 1991 solmitun aselevon jälkeinen aika on kuitenkin osoittanut, että Clausewitzin periaatteita ei täysin toteutettu tässäkään sodassa. Yhdysvaltain johtaman liittokunnan maahyökkäystä ei lopulta ulotettu tärkeintä painopistettä eli Bagdadia vastaan. Näin vihollisen voiman todellinen keskus jäi koskemattomaksi, ja Irakin johtaja **Saddam Hussein** sai pitää kiinni vallastaan. Heti aselevon jälkeen presidentti George Bush mielellään julisti sanomaansa "uudesta maailmanjärjestyksestä". Husseinin pian aloittamat shia-muslimien ja kurdien alullepanemien kapinoiden kovaotteiset kukistamiset ja niitä seuranneet laajamittaiset vainot aikaansivat kuitenkin, että Bush luopui varsin nopeasti ja vähin äänin retorisisista julistuksistaan. Huolimatta selvästä sotilaallisesta voitosta sota ei ollutkaan liittokunnalle poliittisesti niin voittoisa, kuin

201

Ibid.

heti sodan jälkeen ajateltiin.²⁰² Ja poliittinen tavoite on sodan keskeisin elementti. Olihan Clausewitz juuri kirjoituksissaan painottanut, että

"sotatoimen päämääränä tulee aina olla vihollisen aseistariisunta, taikka kukistaminen, miten sitä nyt sitten nimitettäköön [...] Niin kauan kuin en ole murskannut vastustajaa, on minun pelättävä, että hän murskaa minut; siis tällöin en ole enää oma herrani, vaan vastustaja määrää minulle säännöt, niinkuin minä määrään hänelle [...] Me näemme siis, että sota ei ole pelkkä poliittinen toimi, vaan myös todellinen poliittinen väline, poliittisen kanssakäymisen jatko ja sen loppuunsaattamista toisin keinoin."²⁰³

Aivan kuin Vietnamin sotaa niin myös Persianlahden sotaa tullaan tutkimaan vielä vuosikymmeniä. Oireellisesti Yhdysvaltain puolustusministeri **Dick Cheney** on todennut: *"Tuleva kansallinen turvallisuus ja nuorten amerikkalaisten elämä riippuu siitä, vedämmekö Persianlahden sodasta oikeat johtopäätökset. Se on tehtävä, jonka puolustusministeriö ottaa erittäin vakavasti."*²⁰⁴ Tulevaisuus tulee varmasti näyttämään, millaisia johtopäätöksiä Yhdysvalloissa on tehty Persianlahden sodan lopputuloksesta.

²⁰² Visuri, s. 341 - 342.

²⁰³ Clausewitz (1980), s. 26 ja 40.

²⁰⁴ Ahvenainen, s. 132.

7. TAKTIikka VIETNAMIN SODASSA

7.1. Väittelyä taktisista opetuksista

Yhdysvaltain maavoimia on siis luonnehdittu, että se ei hävinnyt yhtäkään merkittävämpää taistelua Vietnamissa. Paljolti tästä on myöhemmin seurannut yleisesti hyväksytyt toteamukset, että maavoimien taktiikka oli oikean suuntainen ja käytännössä toimiva. Jo sodan aikana taisteluista laaditut raportit paljon korostivat tekniikkaa ja teknisiä muutoksia taktisten tarkennusten sijasta. Niin ikään taisteluraporteissa tuotiin esille, että joukot olivat soveltaneet vastualueillaan doktriinia annettuun tehtävään, maastoon ja viholliseen nähden sopivalla tavalla.²⁰⁵

Toki taktiikan oikeellisuudesta on esitetty toisenlaisiakin mielipiteitä. Näkemykset ovat paljon seuranneet edellä esitettyjen koulukuntien mielipiteitä valitun strategian mielekkyydestä. Esimerkiksi maavoimien piirissä on esitetty näkemyksiä, että strategian tavoin myös taktiikkaa olisi pitänyt kehittää vastaamaan paremmin Etelä-Vietnamissa käytävän sissisodan luonnetta. Toisin sanoen Vietnamin sota osoitti maailman suurimman sotilasmahdin kykenemättömyyden voittaa kevyesti aseistettuja ja huonosti varustettuja sissejä pelkällä tavanomaisella sodankäyntitavalla. Voittaakseen Yhdysvaltain maavoimien olisi pitänyt pyrkiä lyömään sissit heidän omilla menetelmillään eli toteuttamalla vastasissisotaa. Tämä olisi edellyttänyt, että amerikkalaisten olisi pitänyt muuttua itse sisseiksi. Tämän näkemyksen vastustajat ovat puolestaan väittäneet, että Vietnamin sodan poikkeavan luonteen johdosta Yhdysvalloilla ei ollut sodasta juurikaan mitään taktisesti opit-

²⁰⁵ Doughty, s. 38 - 40 ja yleensä Vietnamin sodassa harjoitetusta taktikasta ks. s. 29 - 40

Maavoimien taktikasta ja sen kehittymisestä ks. lisäksi esim. Richard G. Stilwell, *An Evolution in Tactics - The Vietnam Experience*. Army 2 (february) / 1970, s. 15 - 23.

tavaa: Yhdysvaltain asevoimien todellisena tehtävänä oli Länsi-Euroopan puolustaminen Varsovan liiton joukkoja vastaan. Näin Yhdysvaltain tulisi jatkossakin kiinnittää päähuomio vain Euroopassa käytävään taisteluun. Tulevan sodan luonne tulisikin paljolti muistuttamaan toisen maailmansodan taisteluita, joissa massiivinen tulenkäyttö yhdistettynä liikkeeseen tulisi näyttämään pääroolia.²⁰⁶

Jälkimmäinen mielipide heijastuikin selvästi Vietnamin sodan jälkeen 1970-luvun lopussa ja 1980-luvun alussa ilmestyneissä Yhdysvaltain maavoimien taisteluopeissa (*FM 100-5/1976 ja 1982*). On syytä korostaa, että näissä maavoimien tärkeimmissä ohjesäännöissä ei kertaakaan edes mainittu Vietnamin sotaa nimeltä! Niin maakuin ilmavoimienkin johdossa katsottiin, että sodankäyntitapa siellä oli ollut aivan liian poikkeavaa. Tämän vuoksi sodasta ei ollut taktisessa mielessä juuri opittavaa valmistauduttaessa taistelemaan Neuvostoliiton johtaman Varsovan liiton joukkoja ja erityisesti niiden määrällisesti ylivoimaisia panssareita vastaan.²⁰⁷

Vietnamin sodan jälkeen keskeisessä asemassa uuden doktriinin kehittämisessä oli vuonna 1973 perustettu Yhdysvaltain maavoimien Koulutus- ja doktriiniesikunta *TRADOC (U.S. Army Training and Doctrine Command, Fort Monroe, Virginia)*, jonka ensimmäiseksi komentajaksi tuli kenraali **William DePuy**. Esikunnan vastuulle tulivat maavoimien koulutuksen johtaminen, doktriini ja näihin liittyvät kehittämisohjelmat. Kenraali DePuy oli palvellut komentajatehtävissä toisessa maailmansodassa ja Vietnamin sodassa, joten hän omasi käytännön sotakokemusta hyvinkin erilaisista sodankäyntitavoista.

²⁰⁶ Ks. esim. Doughty, s. 38 - 40 ja William L. Hauser, *Firepower Battlefield. Military Review. Professional Journal of the US Army* 10 / 1971, s. 21 - 27 ja Zeb B. Bradford, Jr., *US Tactics in Vietnam. Military Review. Professional Journal of the US Army* 2 / 1972, s. 63 - 76.

²⁰⁷ Peter M. Dunn and Lawrence E. Grinter; *Lessons, Legacies, and Implications of Vietnam*. Kirjassa *The American War in Vietnam. Lessons, Legacies, and Implications for Future Conflicts*. Edited by Lawrence E. Grinter and Peter M. Dunn. *Contributions in Military Studies, Number 67* (Greenwood Press, Westport, Connecticut 1987), s. 142 - 143.

Etelä-Vietnamissa DePuy oli palvellut kolme vuotta; kaksi vuotta eri esikunnissa operaatioupseerina ja vuoden jalkaväkidiivisioonan komentajana. Hänen johdollaan valmistui vuonna 1976 aktiivisen puolustuksen nimellä kulkenut taisteluoppi, jossa ei annettu juurikaan huomiota Vietnamin sodan taktisille kokemuksille. Kuten jo edellä mainittiin, vuonna 1976 ilmestyneessä taisteluopissa ei edes kertaakaan mainittu Vietnamin sotaa nimeltä. Sen sijaan toiseen maailmansotaan liittyvistä viittauksista ei ollut pulaa. DePuy arvosti sodankäynnin esikuvana ennen kaikkea Saksan toisen maailmansodan aikana harjoittamaa taktiikkaa ja erityisesti saksalaista panssaritaktiikkaa. Sen sijaan Vietnamin sotaa hän piti aivan liian poikkeavana Yhdysvaltain sotahistorian ja Euroopassa käytävän tulevan sodan kannalta. Siksi Vietnamin saaduille taktisille kokemuksille DePuy ei antanut arvoa tulevan taisteluopin laadinnassa.²⁰⁸

Taktisille kokemuksille ei myös antanut sijaa Vietnamin sodan strategia. DePuy on todennut paljolti Summersin mukaisesti, että Vietnamin sodassa harjoitettu strategia ei edes ansaitse tulla yhdistetyksi käsitteeseen "strategia". DePuy on katsonut, että koko sodasta yksinkertaisesti puuttui strategia. Yhdysvaltain sotilaallinen ja poliittinen johto oli lähtenyt siitä, että jo pelkät maan resurssit tulisivat riittämään sissien lyömiseen. Näin ollen ei ollut tarvetta noudattaa, saati suunnitella mitään tiettyä strategiaa. Massiivisen tulivoiman häikäilemätön käyttö oli aikaisemmin riittänyt Saksan ja Japanin kaltaisia suurvaltoja vastaan ja sittemmin satojen tuhansien kiinalaissotilaiden lyömiseen Koreassa. Samaa reseptiä päätettiin toteuttaa myös Vietna-

²⁰⁸ Paul H. Herbert, *Deciding What Has to Be Done: General William E. DePuy and the 1976 Edition of FM 100 - 5, Operations*. Leavenworth Papers, Number 16. U.S. Army Command and General Staff College, Fort Leavenworth (Kansas 1988), ks. esim. s. 11, 19 - 21, 35, 62. Vietnamin sodan mainitsemattomuudesta ks. myös FM 100-5, 29 April 1977. Operations, HQ Department of the Army (Washington DC 1977).

missa. Siksi ei ollutkaan mitään tarvetta laatia erityistä strategiaa alkeellisesti varustautuneita sissejä vastaan.²⁰⁹

7.2. "Etsi ja tuhoa" -operaatiot

Yhdysvaltain poliittisen johdon päätös rajoittaa maasotatoimet pelkäämään Etelä-Vietnamin alueelle merkitsi strategiselta kannalta jättiläisistä liikkuvaa puolustusta, jossa taktiset operaatiot olivat kuitenkin pääosin hyökkäyksellisiä. Yhdysvaltain tavoitteena oli vastustajan etsiminen ja sotilaallinen lyöminen eli toteuttaa niin sanottua "etsi ja tuhoa" ("*search and destroy*") -periaatetta, mutta sissit kuitenkin onnistuivat välttämään ratkaisua. Yhdysvaltain maavoimat oli täysin uudessa ja oudossa tilanteessa: sissi- ja vastasissitaistelusta ei ollut aikaisempaa kokemusta, minkä vuoksi maavoimilta puuttui Vietnamin olosuhteisiin toteuttamiskelpoinen doktriini. Sisseihin nähden teknisesti ylivoimaisilla Yhdysvaltain maavoimilla ei ollut muuta mahdollisuutta kuin käydä sotaa pataljoonaa ja usein jopa komppaniaakin pienemmillä yksiköillä. Hieman aikaisemmin käyty Korean sota ei myöskään tarjonnut kokemusta näännyttävästä sissitaistelusta. Korean sodassahan Yhdysvaltain massiivinen tulivoima pääsi oikeuksiinsa puolustettaessa yksittäistä maastonkohtaa ihmisaaltona vyöryvältä vihollisarmeijalta.²¹⁰

Yhdysvaltain maavoimille Vietnamin sota kaikessa outouudessaan muodostui ennen kaikkea komppanioiden ja niiden päälliköiden sodaksi. Taktisella tasolla komppanioiden päälliköt olivat avainasemassa sotatoimien suunnittelijoina, toteuttajina, itsenäisinä asioiden hoitajina ja alaiensa johtajina.²¹¹ Sissejä vastaan Yhdysvaltain maavoimat aloitti "etsi ja tuhoa" -sodankäynnin, joka samalla merkitsi

²⁰⁹ Ibid. ja Andrew F. Krepinevich, Jr., *The Army and Vietnam* (Baltimore, Maryland 1986), s. 165 (ks. myös viite 4, s. 299).

²¹⁰ Doughty, s. 29 - 31. Ks. myös Tenhunen, s. 7 - 8.

²¹¹ Doughty, s. 29 - 31.

omien tappioiden kasvamista ja sotaväsymyksen voimistumista sodan pitkittyessä. "Etsi ja tuhoa" -operaatioissa sissiosastoja pyrittiin etsimään aluksi kompanian tai jopa joukkueen avulla. Kun sissiosastoon oli saatu kosketus, alueelle tilattiin lisäjoukkoja helikoptereilla sissien saartamiseksi ja tuhoamiseksi. Toimintaan kuului elimellisesti massiivisen tulituen tilaaminen ilmavoimilta ja tykistöltä. Tämän seurauksena Vietnamin sodassa jalkaväen, tykistön ja ilmavoimien suhteet muuttuivat suuresti. Aikaisemmin jalkaväki oli ollut vastuussa kosketuksen otosta vastustajaan ja sen lopullisesta tuhoamisesta. Tykistön ja ilmavoimien tehtävänä oli ollut vain vastustajan pehmittäminen ennen jalkaväen hyökkäystä. Vietnamin tehtävät muuttuivat lähes päinvastaisiksi: jalkaväelle jäi lopulta vastuu vain kosketuksen syntymisestä, samalla kun ilmavoimat ja tykistö saivat näkyvän päävastuun vastustajan lopullisesta lyömisestä.²¹²

"Etsi ja tuhoa" -operaatiot olivat yleisin sodankäynnin muoto, missä yksiköiden koko saattoi vaihdella joukkueista aina useampiin divisiooniin saakka. Operaatiot eivät kuitenkaan noudattaneet tiettyä kaavaa, vaan käytännön toteutus vaihteli tapauksesta riippuen. Yleisimpinä toimintamalleina olivat ns. "hevoskenkä" ("*horseshoes*") ja "alasin ja moukari" ("*hammer and anvil*") -taktiikat. Edellisessä tapauksessa kyse oli vihollisen saartamisesta ja pakottamisesta hevosenkengän muotoon ryhmitetyn saarrostuksen sisälle tuhoamista varten. Jälkimmäisessä tapauksessa vihollinen pyrittiin saamaan sananmukaisesti moukarin ja alasin väliin: tietty vihollisen läpikulkemaksi oletettu maastonkohta miehitettiin ennakolta alasimeksi. Sitä vastaan eteni moukarin roolia toteuttava hyökkäävä osasto, jonka tavoitteena oli lyödä väliin jääneet sissit alasinta vasten. Molempiin malleihin myös kuului, että sissien oletettujen pakoreittien varrelle sijoitettiin väijytysjoukkoja.²¹³

²¹² Kesseli (toim.), s. 97 - 98 ja 113 - 114; Bradford, Jr., s. 71 - 72 ja Hauser, s. 23.

²¹³ Doughty, s. 31 - 32.

"Etsi ja tuhoa" -operaatiot saivat julkisessa keskustelussa hyvin pian voimakasta kritiikkiä. Taktiikkaa arvosteltiin viidakossa suoritettavaksi päämäärättömäksi etsimiseksi, jolla vain aiheutettiin suuria aineellisia tuhoja Etelä-Vietnamin maaseudun kyläyhteisöille. Arvostelun johdosta Yhdysvaltain Vietnamin joukkojen komentaja kenraali Westmoreland määräsi jo huhtikuussa 1968, että "etsi ja tuhoa" tuli terminä poistaa käytöstä. Sen sijaan operaatioita ryhdyttiin nimittämään huomattavasti verhotummalla tavalla, ja ryhdyttiinkin puhumaan mm. väkivaltaisesta tiedustelusta ja ylläköistä. Käytännössä operaatioiden toteuttamistavat eivät juuri muuttuneet, vaan etsiminen ja tuhoaminen jatkuivat tästäkin eteenpäin.²¹⁴

Sen sijaan toisessa ja kestoaltaan pidempiaikaisemmassa "alueen puhdistus" ("*clearing*") -operaatiossa korostui enemmän tietyn toiminta-alueen rauhoittaminen, vaikka tämänkin toteuttamistapoihin sisältyi paljon hyökkäyksellisiä piirteitä. Puhdistusoperaatiolla pyrittiin ensi sijassa heikentämään sissien poliittisia toimintaedellytyksiä ja vastaavasti vahvistamaan Etelä-Vietnamin hallituksen sotilaallista ja poliittista kontrollia alueen väestöstä. Kolmantena toimintamuotona olivat ns. "alueen varmistus" ("*securing*") -operaatiot, joilla nimensä mukaisesti pyrittiin varmistamaan puhdistusoperaatioiden tulokset. Käytännössä tämä tarkoitti, että etupäässä tiiviillä partioinnilla keskityttiin eliminoimaan paikalliset sissiosastot. Maaseutuväestön kannatuksen voittamiseksi varmistusoperaatiot sisälsivät lisäksi huollollisia toimia, kuten mm. lääkintähuollon järjestämistä alueen väestölle.²¹⁵

Vaikka Yhdysvaltain maavoimat joutuikin muuttamaan virallisesti "etsi ja tuhoa" -operaation nimeä, käytännössä sotatoimet eivät juurikaan muuttuneet. Samoin edellä esitetty operaatiojako oli loppujen lopuksi paljolti teoreettinen, koska amerikkalaisjoukkojen tavoitteena oli vain vihollisen tuhoaminen. Näin asian ymmärsivät erityisesti

²¹⁴ Doughty, s. 31 - 32.

²¹⁵ Doughty, s. 32.

kentällä toimivien joukkojen päälliköt ja komentajat. Nämä mielsivät toiminnan tavoitteeksi vain vihollisen tuhoamisen perinteisellä ja hyväksi koetulla tavalla eli massiivisella tulella. Sissien vastaisessa taistelussa johtavaksi periaatteeksi muodostuikin sanonta "*etsi, paikanna, taistele ja tapa*". Kuten edellä jo kuvailtiin, käytännössä maavoimien joukot huolehtivat kahdesta ensimmäisestä eli etsimisestä ja paikantamisesta. Tämän jälkeen sissien lopulliseksi lyömiseksi taistelu siirrettiin tykistölle, ilmavoimien rynnäkkökoneille ja taisteluhelikoptereille.²¹⁶

"Etsi ja tuhoa" -taktiikan elinvoimaisuuteen vaikutti keskeisesti myös vastustajan oma taktiikka: kevyen aseistuksensa ja lähes täydellisen paikallistuntemuksensa vuoksi sissit omasivat erittäin suuren liikkuvuuden ja harhautuskyvyn. Yhdysvaltain joukoille ei jäänyt muuta mahdollisuutta kuin jatkaa "etsi ja tuhoa" -operaatioita, joita toteutettiin lähinnä vain valoisana aikana. Toisaalta pyrkimys sissien lyömiseen massiivisella tulella perustui erottamattomasti Yhdysvaltain maavoimien sotataidolliseen ajatteluun, jonka juuret ulottuivat aina sisällissodan päiviin. Tämä sisälsi periaatteen, jonka mukaan omien joukkojen tappioiden minimoimiseksi tulivoimaa tuli käyttää vihollista vastaan maksimaalisella teholla. "*Säästä ihmishenkiä, älä ammuksia*" tai kuten Yhdysvaltain maavoimien komentaja kenraali **Matthew Ridgway** (maavoimien komentaja 1953 - 1955) julkilausui "*Teräs on halvempaa kuin ihmishenget ja sitä on helpompi hankkia*", olivat amerikkalaisiin komentajiin ja päälliköihin iskostettuja periaatteita, joita ei asetettu kyseenalaisiksi edes Vietnamin sodan poikkeavissa olosuhteissa.²¹⁷

²¹⁶ Doughty, s. 32 - 36.

²¹⁷ Ibid.

7.3. Taktinen menestys ei korvannut strategista virhettä

Yhdysvaltain maavoimien taktiikkaa hallitsi siis tulivoiman massiivinen käyttö, jolla pyrittiin minimoimaan omia tappiota ja vahvistamaan joukkojen taisteluvoimaa. Tulivoimalla oletettiin myös voitavan rajoittaa merkittäväällä tavalla sissien liikkuvuutta. Tässä ei kuitenkaan monesti saavutettu menestystä, sillä maastonsa perin pohjin tunteneet sissit pystyivät usein välttämään tykistön ja ilmavoimien tuli-iskuja. Niin ikään sissejä ei onnistuttu saamaan ratkaisutaisteluihin, vaikka Yhdysvaltain maavoimat omasi helikoptereiden avulla maailman parhaimman joukkojen taktisen ja operatiivisen kuljetuskyvyn. Helikoptereiden avulla pystyttiin pataljoonia, prikaateja ja jopa divisioonia siirtämään lyhyellä varoitusajalla hyvinkin nopeasti ja kauaksi omista tukikohdista.²¹⁸

Sen sijaan Yhdysvaltain maavoimien taktinen maaliikkuvuus oli kaukana operatiivisesta liikkuvuudesta. Raskas kalusto, vankumaton usko massiivisen tulivoiman ja sen tarkkuuden kaikkivoipaisuuteen heikensivät merkittävästi taktista liikkuvuutta. Eräs amerikkalainen prikaatin komentaja kuvasikin osuvasti Yhdysvaltain maavoimien taktista ongelmaa: *"Olemme aivan liian äänekkäitä, kömpelöitä, avuttomia ja hitaita saamaan kiinni valppaita ja vaikeasti tavoitettavia sissejä."* Yhdysvaltain taktiikan kehittäjille tulikin yhä selvemmin ilmi, että heidän maavoimiensa tapa taistella muistutti paljolti norsun ja jäniksen välistä kilpailua: norsun voimat ja koon omannut Yhdysvaltain maavoimat yritti epätoivoisesti ajaa takaa kevyesti aseistettuja sissejä, jotka pystyivät jäniksen nopeudella ja ketteryydellä väistämään ratkaisua. Sodan jatkuessa amerikkalaisten komentajien oli pakko myöntää, että kilpailu oli johtanut umpikujaan. Vaikka maavoimat pyrki ottamaan kaiken irti massiivisesta tulivoimasta, helikoptereiden kuljetuskyvystä ja mekanoisoiduista joukoista, sissit pystyivät kaikesta huolimatta jat-

²¹⁸

Doughty, s. 38.

kuvasti toteuttamaan sellaisia klassisia sotataidon periaatteita, kuten yllätystä, liikkuvuutta ja jatkuvaa toiminnan intensiteettiä.²¹⁹

Vietnamissa saatuja taktisia kokemuksia ei siis juurikaan hyödynnetty doktriinin kehitystyössä. Maavoimien laatimien arvioiden mukaan Vietnamin sotaa käytiin olosuhteissa, joiden luonne ei millään muotoa muistuttanut Euroopassa Varsovan liiton joukkoja vastaan käytävää mahdollista sotaa.²²⁰ Luonnollisesti yksi merkittävimmistä syistä taktisten kokemusten hyödyntämättömyyteen perustui siihen tunnustettuun tosiasiaan, että Yhdysvaltain maavoimat ei ollut hävinnyt sisseille yhtäkään taistelua. Tämän johdosta sodan lopputuloksen syiden on katsottu löytyvän etupäässä vääränlaisesta strategiasta eikä niinkään taktiikasta. Menestyksellinen taktiikka ei siten taannut koko sodan voittamista. Tästä on edelleen seurannut laajalti hyväksytty näkemys, että taktiikan parantamisyrietykset eivät olisi lopultakaan muuksi muuttaneet sodan lopputulosta.²²¹

Taktiset voitot eivät siis voineet mitätöidä virheellisen strategian seurauksia. Strategian osalta Yhdysvallat pyrki toteuttamaan Vietnamin sodassa Clausewitzin periaatetta, jonka mukaan hyökkäyksellä pyrittäisiin ennen kaikkea vihollisen tuhoamiseen. Clausewitzin sanoin vihollisen *"taisteluvoimat on tuhottava, so. saatettava sellaiseen tilaan, että ne eivät enää kykene jatkamaan taistelua."*²²² Tämä periaate oli toteutunut menestyksellisesti toisessa maailmansodassa, kun Saksa keväällä 1945 joutui myöntymään ehdottoman antautumisen vaatimukseen.²²³

Yhdysvallat ei kuitenkaan ottanut vaarin Clausewitzin ehkä tärkeintä periaatetta, joka oli oppi sodan kolmiyhteydestä eli tasapainon saavuttamisesta kansan, hallituksen ja armeijan välillä. Sen mu-

219

Ibid.

220

Kolstela, s. 75.

221

Doughty, s. 38 - 40.

222

von Clausewitz (1980), s. 43.

223

Richard A. McMahon, *Indirect Approach*. Army 8 (august) / 1969, s.

57.

kaan kenenkään ei pitänyt aloittaa sotaa tietämättä tavoitteita ja keinoja päämäärien saavuttamiseksi. Clausewitzin mukaan strategisella tasolla sodalla oli kolme peruspäämäärää:

1. "vallata ja tuhota vihollisen sotavoimat
2. ottaa hallintaan vihollisen voiman lähteet ja materiaali ja
3. voittaa julkinen mielipide."²²⁴

Näistä periaatteista Yhdysvallat yritti toteuttaa vain ensimmäistä ja sitäkin puolinaisesti, koska maavoimien sotilaallinen toiminta kohdistettiin vain sissejä, ei Pohjois-Vietnamin armeijaa vastaan. Näin todellisen vihollisen voimanlähteen eli Pohjois-Vietnamin armeijan eliminointi jäi suorittamatta. Samoin vaikutusyritykset Yhdysvaltain julkiseen mielipiteeseen jäivät tietoisesti toteuttamatta kohtalokkain seurauksin. Clausewitzin korostaman vihollismaan valloituksen ohella Yhdysvaltain sotilaallinen ja poliittinen johto laiminlöi preussilaisteoreetikon alleviivaaman tahdon merkityksen. Clausewitzin sanoin

"sotaa ei voida katsoa päättyneeksi, niin kauan kuin vihollisen **tahtoa** ei ole lannistettu, so. saatu sen hallitus ja liittolaiset allekirjoittamaan rauha tai kansa alistetuksi, sillä muuten voi taistelu syttyä uudelleen maassa sisäisesti tai liittolaisten avustamana. Tosin tämä voi tapahtua myös rauhan jälkeenkin, mutta se ei todista muuta kuin, että jokainen sota ei sisällä täydellistä ratkaisua tai vakiinnuttamista."²²⁵

Vietnamin sodassa kävi, kuten Clausewitz oli ennustanut: vuoden 1972 lopussa toteutettujen massiivisten ilmapommitusten avulla Yhdysvallat oli saanut Pohjois-Vietnamin neuvottelupöytään rauhansopimuksen allekirjoittamiseksi. Sopimus syntyikin vuoden 1973 alussa, mutta pommituksilla Yhdysvallat ei pystynyt nujertamaan pohjoisvietnamilaisien tahtoa saavuttaa lopullinen tavoite. Rauhansopimuksen ja Yhdysvaltain vetäytymisen jälkeen Pohjois-Vietnam jatkoi liittolaisten-

²²⁴ Kolstela, s. 28 - 29 ja liite 3, s. 6.

²²⁵ von Clausewitz (1980), s. 43 - 44.

sa Kiinan ja Neuvostoliiton materiaalisella tuella toimintaansa Etelä-Vietnamia vastaan, mikä johtikin huhtikuussa 1975 Saigonin valtauksen ja Etelä-Vietnamin täydelliseen sotilaalliseen romahdukseen.

Tässä yhteydessä ei ole tarvetta käsitellä yksityiskohtaisemmin Vietnamin sodan tapahtumia, osapuolten taktiikkaa ja joukkojen määriä, koska näistä aiheista on ilmestynyt runsain mitoin laadukasta tutkimusta. Uusimmasta suomenkielisestä tutkimuksesta voidaan nostaa esille **Pasi Kesselin** toimittama tutkimus *"Kumouksellinen ja vastakumouksellinen sota. Tutkimus Malaijan (1948 - 60), Vietnamin (1946 - 75) ja Algerian (1954 - 62) sodista"* ja **Martti Peltosen** tutkimus *"Korean ja Vietnamin sotien vaikutukset ilma-aseen käyttöajatuksiin ja käyttöön Yhdysvaltojen maavoimien sotatoimissa"*. Edelleen **Pekka Sivosen** väitöskirja *"Ydinasepelote Yhdysvaltain poliittisen vallankäytön muovaajana"* tarjoaa mielenkiintoisia näkemyksiä, esimerkiksi Yhdysvaltain poliittisen johdon 1960-luvulla harjoittaman pelotepolitiikan muodoista, tavoitteista ja taustoista. Edellä mainittujen ja käsillä olevan tutkimuksen lähdeluetteloista on vielä löydettävissä useita korkeatasoisia tutkimuksia, joita lukemalla pystyy saamaan kattavan kuvan Vietnamin sodan osapuolten sodankäyntitavoista, resursseista ja ylipäättänsä kokonaiskuvan toisen maailmansodan jälkeen käydyistä merkittävimmistä sissisodista.²²⁶

Samoin voidaan mainita jo hieman vanhempina, mutta edelleenkin varsin käyttökelpoisina julkaisemattomina tutkimuksina

²²⁶ Kesseli (toim.), s. 81 - 114 ja 180 - 183.

Erikseen voidaan vielä mainita Kesselin toimittamassa tutkimuksessa oleva liite nro 9, jossa on koottu yhteen Yhdysvaltain maavoimien kokemuksia ja menetelmiä vastasisitoiminnasta.

Kesselin toimittamassa tutkimuksessa käytettyjen lähteiden lisäksi voidaan tuoda esille em. Robert A. Doughtyn tutkimus "The Evolution of US Army Tactical Doctrine, 1946 - 76".

Pekka Sivonen, Ydinasepelote Yhdysvaltain poliittisen vallankäytön muovaajana. Ulkopoliittisen instituutin julkaisuja (Jyväskylä 1992) ja Martti Peltonen, Korean ja Vietnamin sotien vaikutukset ilma-aseen käyttöajatuksiin ja käyttöön Yhdysvaltojen maavoimien sotatoimissa. Maanpuolustuskorkeakoulu, Historian laitos, julkaisusarja 2, n:o 1 (Saarijärvi 1996).

Juha Tenhusen diplomityö "*Vietnamin sodan maasotatoimien tärkeimmät operatiivis-taktilliset kokemukset*"²²⁷ ja **Eero Riuttalan** diplomityö "*Yhdysvaltojen maavoimien taktiikan kehittyminen toisen maailmansodan jälkeen*". Riuttalan tutkimuksessa tulee myös hyvin esille, että taktiikan kannalta Yhdysvalloille Vietnamin sota oli enemmän kuin poikkeus. Siksi Vietnamin sodan sotakokemukset eivät saaneet kovinkaan suurta painoarvoa sodan jälkeen maavoimille kehitettävän doktriinin laadinnassa. Sen sijaan Israelin ja arabimaiden vuonna 1973 käymä sota oli Yhdysvaltain maa- ja ilmavoimien taktiikan kannalta merkittävin esimerkkitapaus. Niinpä Vietnamin sota ei tuonut mitään uutta Yhdysvaltain maavoimien taktiikan perusteisiin: sotaa käytiin perinteisellä taktiikalla, johon kuului pyrkimys korvata elävä voima tulella. Samoin taktiikka korosti joukkojen nopeutta ja nopeiden ratkaisujen merkitystä. Ainoastaan yhdessä suhteessa Vietnamin sodan kokemukset merkitsivät todella merkittävää kehitystä maavoimien taktiikalle. Tämä liittyi helikoptereiden käyttöönottoon ja laajemmin ilmamekani-soinnin nimellä kulkevan taisteluopin syntymiseen.²²⁸

²²⁷ Juha Tenhunen, Vietnamin sodan maasotatoimien tärkeimmät operatiivis-taktilliset kokemukset. Sotakorkeakoulun diplomityö nro 1122 (1973, Sota-arkisto).

²²⁸ Eero Riuttala, Yhdysvaltojen maavoimien taktiikan kehittyminen toisen maailmansodan jälkeen. Sotakorkeakoulun diplomityö nro 1302 (1977, Sota-arkisto), ks. esim. s. 9 - 11 ja 78 - 79 ja Jouni Laari, Ilmamekanisointi - Maasodankäynnin siirtyminen kolmanteen ulottuvuuteen. Maanpuolustuskorkeakoulu, Taktiikan laitos, taktiikan tutkimuksia, julkaisusarja 1, nro 1 / 1997 (Joutsa 1997), s. 46 - 48.

8. SODAN TÄRKEIMMÄT TAKTISET KOKEMUKSET

8.1. Helikoptereiden verkkainen kehittäminen

Yhdysvalloilla oli kokemusta helikoptereiden toimivuudesta jo 1940-luvun lopulta, kun niitä kokeiltiin pelastus- ja tiedustelutehtävissä. Yllättävää kyllä, kunnia helikoptereiden kehittämisestä kuuluu Yhdysvaltain merijalkaväelle, joka samoihin aikoihin otti ennakkoluulottomasti kopterit käyttöönsä kuljetusvälineenä maihinnousuoperaatioissa. Yhdysvaltain ilmavoimilla - ja aluksi myös maavoimilla - ei ollut juurikaan tekemistä helikoptereiden kehitystyössä. Ilmavoimien johto ryhtyi 1950-luvulla jopa voimakkaasti vastustamaan helikoptereiden kehittä-lyä ja laajempaa käyttöönottoa. Tässä se myös aluksi onnistui, minkä seurauksena helikoptereiden kehitys eteni varsin verkkaisesti.²²⁹

Toisen maailmansodan jälkeinen aika aina 1960-luvun alkuun saakka oli ydinaseita kuljettavien Yhdysvaltain strategisten pommikoneiden kunnian päiviä. Tämän johdosta ilmavoimien johdossa ei juurikaan tunnettu kiinnostusta maavoimien taktiseen ilmakuljetukseen ja tulitukeen. Toisaalta ilmavoimien johdossa myös laskettiin - ja täysin aiheellisesti, että helikoptereiden laajempi käyttöönotto tulisi vastaa-vasti vähentämään taktisten ilmavoimien merkitystä. Tästä puolestaan seuraisi automaattisesti ilmavoimille myönnettävän rahoituksen vähe-nemistä ja ylipäättänsä taktisten ilmavoimien roolin pienenemistä maa-voimien tukemisessa. Vallitsevan doktriinin mukaisesti ilmavoimissa ei juurikaan eroteltu ydin- ja tavanomaisen sodan metodeita. Niinpä ilma-voimien johto ei tuntenut suurempaa kiinnostusta kehittää ilmavoimien

²²⁹ Jonathan M. House, *Toward Combined Arms Warfare: A Survey of 20th-Century Tactics, Doctrine, and Organization*. U.S. Army Command and General Staff College, Combat Studies Institute, Research Survey No. 2 (1984), s. 160 - 161. Ks. myös Laari, s. 36 - 38 ja 46 - 47 sekä Peltonen, s. 30 - 33 ja Doughty, s. 27 - 29.

toimintaa tavanomaisessa sodankäynnissä ja ennen kaikkea maaso-
dankäyntiin liittyen.²³⁰

Kaikesta tästä seurasi, että maa- ja ilmavoimien suhteet olivat kaikkea muuta kuin yhteistyötä korostavat. Tämä ei ollut tyypillistä vain Yhdysvalloissa, vaan esimerkiksi sen tärkeimmässä liittolaismaassa Englannissa oli vallalla samantapainen tilanne. Yhdysvaltain ilmavoimien mukaisesti myös Hänen majesteettinsa kuninkaalliset ilmavoimat eli *RAF* piti helikoptereihin uhrattuja varoja täysin hukkaan heitettyinä resursseina. *RAF*:n johto ei ollut kiinnostunut kuljetusvälineestä, jolla ei ollut suoranaista taisteluarvoa. Englannin ilmavoimissa pidettiinkin 1950-luvun alussa helikopteria "*kalliina, monimutkaisena ja merkityksettömänä lentokoneena, joka oli luonteeltaan epäluotettava ja vaikea huoltaa*".²³¹

Korean sodan aikana Yhdysvaltain merijalkaväki käytti hyvällä menestyksellä helikoptereita huolto- ja pelastustehtävissä. Menestyksen myötä myös maavoimien johto kiinnostui helikoptereiden hyödyntämisestä Korean niemimaan vaikeakulkuisessa maastossa. Helikoptereilla pystyttiin evakuoimaan haavoittuneita taistelukentiltä ja toimittamaan ammustäydennystä ja muuta välttämätöntä huoltoa alueille, jonne ei ollut muuten pääsyä. Korean sodan aikana myös huomattiin, että helikoptereilla pystytään toteuttamaan myös vaativampia hyökkäystehtäviä. Helikoptereiden vastaananomattomana etuna oli, että ne takasivat maajoukoille erittäin suuren taktisen ja jopa operatiivisen liikkuvuuden maastosta riippumatta. Tästä saatiin ensimmäisiä kokemuksia lokakuussa 1951, kun helikoptereilla siirrettiin merijalkaväkipataljoonan noin 1 000 miestä kuudenkymmenen kilometrin päähän lähtöalueelta. Ilmakuljetus kesti vain 6 tuntia ja 15 minuuttia, kun maakuljetuksena siirtoon olisi tarvittu noin kaksi vuorokautta. Ilmavoimissa-

²³⁰ Ibid.

²³¹ Guy Hartcup, *The Silent Revolution. The Development of Conventional Weapons, 1945 - 85* (London 1993), s. 133 - 134.

kin jouduttiin nyt myöntämään, että helikopterit olivat tulleet jäädäkseen.²³²

Korean sodan jälkeen Yhdysvaltain maavoimat ja merijalkaväki ryhtyivät yhdessä kehittämään helikoptereita käytäviä maavoimien orgaanisia lentoyoukkoja. Toiminta oli kuitenkin vielä tässäkin vaiheessa varsin improvisoitua, sillä esimerkiksi helikoptereiden aseistamista tutkittiin täysin epävirallisissa toimikunnissa ja vieläpä ilman virallista rahoitusta. Aseistamiskokeiluja johti eversti **Jay D. Vanderpool**, jonka osasto kokeili kaikkia ajateltavissa olevia ja irtisaatuja aseita - mm. konekivääreitä, pieniä tykkeitä ja raketteja - helikoptereihin. Tässäkin vaiheessa helikoptereita kohtaan tunnettiin voimakkaita epäilyjä jopa maavoimien piirissä, ja Vanderpoolin kokeiluosastosta käytettiin yleisesti nimitystä "Vanderpoolin hullut".²³³

Kehitystä ei voinut kuitenkaan pysäyttää, ja pian helikoptereiden kehitystyö sai virallisen tunnustuksen. Arvokkaita tuloksia Yhdysvallat sai *NATO* -liittolaisiltaan Englannilta ja Ranskalta. Erityisesti jälkimmäisen kokemukset helikoptereiden käytöstä Algerian sodassa (1954 - 1962) olivat tuiki tärkeitä. Siinä ranskalaiset olivat saaneet ensimmäisinä käytännön sotakokemusta konekivääreillä ja raketeilla varustettujen helikoptereiden toiminnasta. Vuonna 1958 ranskalaiset myös ensimmäisinä käyttivät taistelutoiminnassa panssarintorjuntaohjuksilla varustettuja helikoptereita. Samoihin aikoihin myös havaittiin, että paitsi sissisodassa myös mahdollisessa ydinsodassa helikopterit olisivat varsin käyttökelpoisia. Nyt ryhdyttiin suunnittelemaan, että ydinlatauksen räjäyttämisen jälkeen oli tärkeää pystyä siirtämään joukkoja mahdollisimman nopeasti. Tässä helikopterit olivat enemmän kuin sopivia.²³⁴

²³² Peltonen, s. 30 - 33.

²³³ Laari, s. 37. Ks. myös Peltonen, s. 31.

²³⁴ Dougherty, s. 27 - 28; Laari, s. 37 ja Peltonen, s. 31.

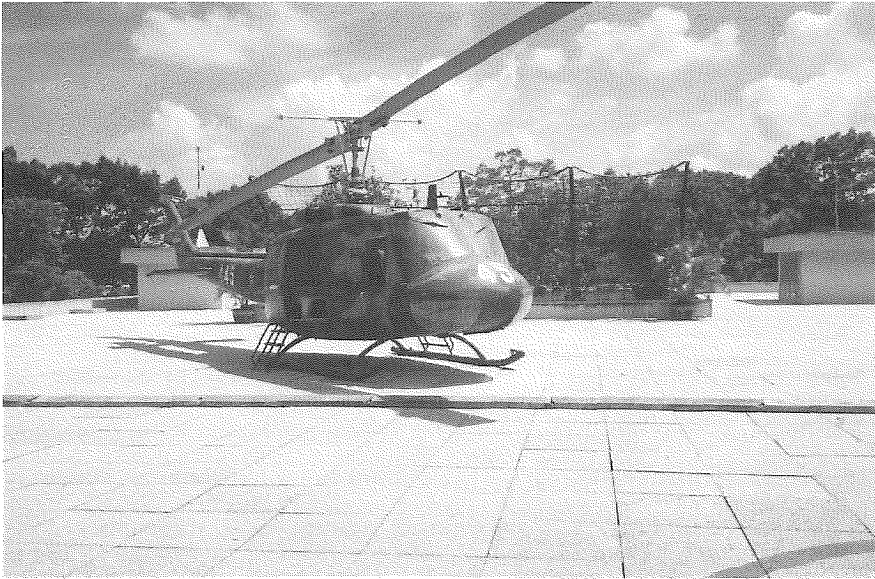
8.2. Ilmamekanisoinnin synty

Ilmavoimat ei lopultakaan pystynyt estämään helikoptereiden kehitystyötä, ja 1960-luvun alusta lähtien kehitys voimistui valtavasti. Jo vuonna 1962 syntyi käsite "ilmaliikkuvuus" (*"airmobility"*). Samaan aikaan armeijakunnan kokoonpanoon tuli ilmarynnäkköpataljoona (*air assault battalion*). Tässä yhteydessä on tähdellistä korostaa, että nykypäivän yhden merkityksellisimmän ja tällä haavaa Suomessakin paljon puhutun taisteluopin eli ilmamekanisoinnin²³⁵ synnyssä puolustusministeri Robert McNamaralla oli tärkeä ellei peräti ratkaiseva rooli. Mielenkiintoista kyllä hän on ollut myöhemmin yksi pääsyytetyistä väiteltäessä Vietnamin sodan häviöön johtaneista syistä. Helikoptereiden mahdollisuuksista suuresti kiinnostunut McNamara antoi nimittäin virkakautensa lähes ensimmäisenä toimenpiteenä vuonna 1962 maavoimien lentojoukkojen johdolle tehtäväksi selvittää *"rohkeasti uuden näkökulman perinteisesti tiukkaan maahan sidottuun liikkuvuuteen"*.²³⁶

Puolustusministeri McNamaran näkyvä asettuminen helikoptereiden kehittämisen taakse merkitsi helikoptereiden lopullista tuleamista maavoimien orgaanisiksi lentojoukoiksi. Jo seuraavana vuonna eli 1963 perustettiin ilmarynnäkködivisioona (*Air Assault Division*). Tulevien tapahtumien kannalta McNamaran vuonna 1962 antama tuki helikoptereille tapahtui juuri viime hetkillä, mutta silti riittävän ajoissa: Yhdysvaltain liittyttyä taistelujoukoillaan Vietnamin sotaan vuonna 1965 maavoimille oli saatu kehitettyä aivan uusi ilmakuljetustaktiikka.

²³⁵ Jouni Laarin tutkimuksessa ilmamekanisoinniksi kutsutaan taistelutaktiikkaa, jossa joko siirretään mekanoituja joukkoja helikoptereilla tai taistelutehtävissä panssarivaunut korvataan kokonaan helikoptereilla. Laari, s. 7. Yhdysvaltain ilmaliiikkuvuuden kehityksestä ks. tarkemmin: John J. Tolson, *Airmobility, 1961 - 1971. Vietnam Studies*, Department of the Army (Washington D.C., 1973).

²³⁶ Laari, s. 47. Ks. myös House, s. 161 - 162.

Kaikkien Etelä-Vietnamissa palvelleiden amerikkalaissotilaiden hyvin tuntema UH-1 -kuljetushelikopteri. Kuvan helikopteri on entisen Etelä-Vietnamin presidentin palatsin 3. kerroksen katolla. (Kuva Martti Peltosen kokoelmasta)

Lisäksi helikopterien moottoritekniikan alalla oli saavutettu merkittäviä saavutuksia.²³⁷ Kehitystyön tuloksena pystyttiin luomaan Vietnamin sodan tunnetuin tavaramerkki - luotettavaksi tunnustettu työjuhta *UH-1 Huey* -kuljetushelikopteri. Puolustusministeri McNamara oli myös saanut varmistettua riittävän rahoituksen helikopteritaktiikan kehittämiseksi. Taktiikan tutkimisen suhteen aika ei olisi voinut olla sopivampi: perinteiselle mekanisoituihin joukkoihin nojautuvalle taktiikalle sopimaton Vietnam oli mitä parhain paikka saada käytännön kokemusta helikopteritaktiikasta.²³⁸

²³⁷

Ibid.

²³⁸

Ibid.

Vuodesta 1965 lähtien helikopteritaktiikka kehittyi entistä voimakkaammin. Samana vuonna ilmarynnäködivisioonan nimi muutettiin. Siitä tuli "*1st Cavalry Division Airmobile*" eli "1. Ratsuväkidivisioona", joka 428:lla tulituki- ja kuljetushelikopterillaan osoittautui hyvin käyttökelpoiseksi. Divisioona pystyi kuljettamaan yhdellä kerralla ilmaiteitse noin kolmasosan sen 15 800 miehestä. Divisioonan tykistörykmenttiin kuului myös rakettiaseistuksella varustettu 43 koneen helikopteripatteristo. Tämän patteriston helikoptereita käytettiin maahanlaskuosastojen tukena erityisesti alueilla, jonne tykistön tulta ei saatu ulotetuksi. Raketeilla aseistettuja helikoptereita käytettiin tykistön tapaan massamaista tulitukitoimintaa vaativaan tehtävään, kun pelkkiä tulitukihelikoptereita käytettiin lähinnä yksittäisten maalien tulittamiseen.²³⁹

Divisioonan taistelukyky lisääntyi merkittävästi syyskuussa 1967, kun Vietnamiin saapuivat maailman ensimmäiset juuri tulituki-tehtäviin modifioidut taisteluhelikopterit (*AH-1G Huey Gobra*). Nämä olivat ensimmäisiä helikoptereita, joissa oli tulitukitehtävän edellyttämä monipuolinen aseistus ja riittävä suoja. Uusi taisteluhelikopteri lunasti heti siihen asetetut odotukset ja sen rooli vuoden 1968 Tet -hyökkäyksen torjunnassa oli aivan keskeinen. Vuonna 1972 taisteluhelikoptereissa käytettiin ensimmäisen kerran panssarintorjuntaohjuksia, joilla aiheutettiin pohjoisvietnamilaisille panssareille suuria tappioita. Tästä rohkaistuneena ryhdyttiin helikopterista kehittämään erityistä panssarintorjuntaversiota.²⁴⁰ Taisteluhelikopterien käyttöönotolla 1960-luvun lopussa oli myös huomattava periaatteellinen vaikutus: nyt oli ensimmäistä kertaa mahdollisuus havaita, että jalkaväen tukitehtävien lisäksi helikopterista oli hyvää vauhtia tulossa itsenäinen taisteluväline. Tämä

²³⁹ Peltonen, s. 31 - 32 ja 53 - 54 ja em. MpKK:n yleisesikuntaupseerikurssin ryhmätyö "Amerikkalaisten saamat kokemukset ilma-aseen käytöstä Vietnamin sodassa lentotoimintalajeittain tarkasteltuna", s. 48 - 49. Ks. myös Laari, s. 37 - 38

²⁴⁰ Ibid.

kehitysnäkymä on todellisuutta tultaessa 2000-luvulle. Helikopterille on siis tällä haavaa käymässä juuri samoin, kuin mitä tapahtui panssari-vaunulle 1930-luvulla: helikopterit - kuten aikanaan panssari-vaunut - ovat siirtymässä puhtaasta jalkaväen tukiasseesta itsenäiseksi taisteluvälineeksi.²⁴¹

Taktiikan kannalta suurta edistystä merkitsi vuonna 1966 perustettu 1. Lentoprikaati (*1st Aviation Brigade*), jonka johtoon alistettiin kaikki Etelä-Vietnamissa toimivat maavoimien erilliset lentoyksiköt. Prikaatin vastuulla oli tukea maavoimien yhtymiä, kehittää ja yhdenmukaistaa helikopterien lento- ja lentoturvallisuusohjeita sekä huolto- ja korjaustoimintaa ja tutkia ennen muuta operaatiotaitoa. Vuoden 1968 puolivälissä prikaati oli yksi suurimmista yhtymistä Etelä-Vietnamissa: sen kokoonpano käsitti yli 25 000 henkilöä ja 4 230 eri tyyppistä helikopteria ja lähes sata lentoyksikköä. Lentoprikaatin toiminta oli myös kunnioitusta herättävää. Esimerkiksi vuoden 1967 aikana prikaatin helikopterit suorittivat 1,2 miljoonan lentotunnin aikana yli 2,9 miljoonaa eri tyyppistä lentotehtävää.²⁴²

8.3. Helikoptereiden taktinen ja operatiivinen merkitys

Varmasti yksi merkittävimmistä - ja monien tutkijoiden mielestä merkittävin - sodasta saatu kokemus liittyy helikoptereiden käyttöön taistelu- ja kuljetusvälineenä maavoimien operaatioissa. Helikopterit ja niiden käyttö muodostuivat ylivoimaisesti sodan merkittävimmäksi sotavarustuksen sovellutukseksi. Helikopterit yksittäisenä taisteluvälineenä ovatkin vaikuttaneet eniten maavoimien ilmakuljetteisten joukkojen ja ylipäätänsä maavoimien taktiikan kehitykseen. Jo helikoptereiden valta-

²⁴¹ Laari, s. 46. Ks. myös Wallace P. Franz, *Airmechanization: The Next Generation*. *Military Review*. The Professional Journal of the United States Army 2 / 1992, s. 59 - 66.

²⁴² Peltonen, s. 54 - 55.

vat suoritusluvut kertovat, että taktiikan kehittämiseksi ainakaan kokemuksen puute ei muodostunut ongelmaksi. Vietnamin sodan aikana maavoimien, merijalkaväen, ilmavoimien ja laivaston helikoptereilla suoritettiin yhteensä yli 36 miljoonaa lentosuoritusta. Rynnäkö- ja kuljetushelikopterit takasivat maavoimille erittäin suuren liikkuvuuden. Mekanisoiduille joukoille vaihtelevassa ja vaikeassa Kaakkois-Aasian maastossa helikopterit osoittivat ylivoimaisuutensa vastaansanomattomalla tavalla jalan liikkuvia sissejä vastaan taisteltaessa. Maavoimien tulivoima myös lisääntyi oleellisesti tulituki- ja panssarintorjuntaan kehitettyjen helikoptereiden kautta. Tällä oli suurta vaikutusta myös maavoimien taktikkaan, jota kehitettiin lähinnä Euroopan sotanäyttämöllä silmällä pitäen. Ja Euroopassa yksi suurimmista ongelmista liittyi Varsovan liiton lukumääräisesti ylivoimaisten panssarivaunujen torjuntaan.²⁴³

Yhdysvaltain ilma-aseen käyttöä Vietnamin sodassa tutkineen Martti Peltosen mukaan Yhdysvaltain maavoimien jalkaväkipataljoonat tai -yhtymät eivät suorittaneet yhtäkään taistelutehtävää ilman helikoptereiden tai taktisten ilmavoimien tukea. Erityisen painoarvon saivat maavoimien orgaaniset helikopterijoukot tykistöä täydentävänä ja tukevana taisteluvälineenä. Näin sodan kokemusten perusteella Yhdysvaltain maavoimien lähitulitaktiikka muuttui ratkaisevasti. Helikoptereiden käyttöarvoa lisäsivät myös niiden pienet tappiot: vihollisen ilmatorjunta ampui yhden helikopterin alas 19 500 lentoa kohden. Vaikka luku ei kerrokaan koko totuutta sissien vaatimattoman ilmatorjunnan vuoksi, parantuneen panssaroinnin ansiosta helikopterit eivät siltikään

²⁴³ Peltonen, s. 59 lähtien ja em. MpKK:n yleisesikuntaupseerikurssin ryhmätyö "Amerikkalaisten saamat kokemukset ilma-aseen käytöstä Vietnamin sodassa lentotoimintalajeittain tarkasteltuna", s. 50 - 54. Ks. myös Robert F. Cocklin, US Army 1975. Air Force Magazine 8 / 1975, s. 38 - 43.

Mainittu lentosuorite jakaantui seuraavasti:

taisteluhelikoptereiden lennot: 3 932 000 lentoa, joukkojen maahanlaskuja vihollisalueelle: 7 547 000 lentoa, materiaalikuljetukset: 3 548 000 lentoa ja muita lentoja 21 098 000 (tiedustelu-, tulenjohto-, pelastus- ja valvontalennot). Summers, Jr. (1985), s. 190.

olleet helppo maali. Sodan loppuvaiheessa sissien tehostuneen ilmatorjunnan vuoksi helikopteritaktiikkaa muutettiin. Tällöin mm. lentokorkeutta pudotettiin 460 metristä aivan puunlatvojen tasalle. Matalalento-taktiikan avulla saatiin menestyksellä hyödyntää vihollisen ilmatorjunnan katvealueita. Kuljetushelikoptereiden suojaa lisäsi oleellisesti myös taisteluhelikoptereiden tulo saattotehtäviin.²⁴⁴

Sotilasjohtajan taktisesta näkökulmasta tarkasteltuna joukkojen kuljetus ilmateitse merkitsi aivan uudenlaisia mahdollisuuksia: jalkaväen mahdollisuus kontrolloida aluetta moninkertaistui, mutta ennen kaikkea johtaja pystyi reagoimaan nopeasti esille tuleviin mahdollisuuksiin vihollisen löytämiseksi ja lyömiseksi, hyödyntämään yllätystä ja katkaisemaan vihollisen pakotiet. Helikopterikuljetuksen ansiosta maasto ei muodostunut hidastavaksi tekijäksi. Tämä mahdollisti, että joukon johtaja pystyi tarvittaessa viivästyttämään päätöksentekoa ja jopa muuttamaan suunnitelmia kesken ilmakuljetuksen. Maastosta johdettujen rajoitteiden vähennyttyä ratkaisevasti huomiota saatettiin kohdistaa nyt entistä enemmän itse viholliseen. Maavoimien taktiikan kehittämisen kannalta helikopterit tarjosivat joukkojen ja materiaalin kuljetusvälineenä sekä tiedustelu-, valvonta- ja tulenjohtovälineenä ja suoraan tulitukeen pystyvinä mahdollisuuksia, joista Korean sodan veteraanit pystyivät parhaimmillaan vain uneksimaan.²⁴⁵

Aiheellisesti on esitetty, että helikopterit merkitsivät vähintään yhtä suurta muutosta, kuin mitä salamasota merkitsi sodankäynnille toisen maailmansodan alussa.²⁴⁶ Vietnamin sodan aikana kävi nimittäin täysin selväksi, että tuli ja liike tulisivat yhä suuremmissa määrin siirtymään ilmaan - ja ennen kaikkea panssarivaunujen kustannuk-

²⁴⁴ Peltonen, s. 59 ja em. MpKK:n yleisesikuntaupseerikurssin ryhmätyö "Amerikkalaisten saamat kokemukset ilma-aseen käytöstä Vietnamin sodassa lentotoimintalajeittain tarkasteltuna", s. 50 - 54.

²⁴⁵ John H. Hay, Jr., Vietnam Studies. Tactical and Materiel Innovations. Department of the Army (Washington D.C. 1974), ks. esim. s. 3, 6, 8 - 9, 12 - 20, 74, 126 ja 178 - 180.

²⁴⁶ Hay, Jr., s. 179.

sella. Onhan juuri sotahistoria todistanut, että vain liikkeen ja tulen yhdistämisellä on pystytty saavuttamaan todellisia voittoja. Liikkeen kasvamisessa on nähtävissä selvä kehityskulku, jossa helikopterit edustavat sen viimeisintä vaihetta. Ensivaiheessa sotilaiden varustaminen kengillä kasvatti huomattavasti sotajoukon liikettä. Sitten hevosen ja muiden karioeläinten hyväksikäytön jälkeen liike siirtyi pyörille ja telaketjuille. Tämän jälkeen kuvaan tulivat mukaan kiinteäsiipiset lentokoneet ja niiden avulla tehtävät maahanlaskut. Maavoimien liikesodankäynnin kehityksen viimeistä vaihetta edustavat helikopterit. Ne ovat kasvattaneet liikkeen nopeutta aivan ratkaisevasti.²⁴⁷

Helikoptereiden käyttöönoton seurauksena panssarivaunut ovat menettäneet aikaisempaa merkitystään erityisesti liikenopeuden ja yllätyksen suhteen. Sotataidolliselta kannalta tarkasteltuna helikopterit ovat osoittaneet merkityksensä vastaansanomattomalla tavalla. Edellyttäähän yllätyksen saavuttaminen aina nopeutta, ja yllätys on puolestaan aivan keskeinen tekijä onnistuneessa hyökkäyksessä. Hyvin suoritettu yllätys pieninkin voimin tehtynä voi muuttaa ratkaisevalla tavalla taisteluvoimien suhdetta, koska nopeudella aikaansaatu yllätys antaa menestykselliselle maasodankäynnille välttämättömän aloitteen. Ja aloitteella vihollinen pakotetaan mukautumaan omaan operatiiviseen päämäärään. Mikäli salamasodankäynnille välttämätöntä suhteellista ylivoimaa ei pystytä saavuttamaan ratkaisevassa kohdassa, hyökkäyksellä ei ole onnistumisen edellytyksiä. Tälle radikaalille, mutta vankkaan kokemukseen perustuvalla toteamuksella muutoksen voimakkuudesta voidaan hakea esikuvaa johtavien liikesodankäynnin teoreetikkojen näkemyksistä panssarivaunujen merkityksestä.²⁴⁸

²⁴⁷ Laari, s. 30 ja 34 ja Franz, s. 59 - 66.

²⁴⁸ Ibid.

8.3.1. Taktisen menestyksen kehittäminen operatiiviseksi sotatoimeksi

Tämän vuosisadan yksi merkittävimmistä sotataidon teoreetikoista ja salamasodankäynnin ensimmäinen johtava teoreetikko, englantilainen everstiluutnantti (myöh. kenraalimajuri) **John Frederick Charles Fuller** kirjoittikin, että

"ainoa menestyksen synnyttävä tekijä on yllätys [...] läpimurto edellyttää yllätystä [...] menestyksen hyväksikäyttö ja takaa-ajo vaativat liikkeen jatkuvuutta [...] kaikki sodan periaatteet on saavutettavissa, jos kyetään liikkeeseen ja liike saavutetaan vastustajan kustannuksella.²⁴⁹

Ensimmäisen maailmansodan viimeisillä hetkillä Fuller esitti aikaansa edellä olevan suunnitelman keisarillisen Saksan lyömiseksi. Suunnitelma olisi ollut toteutuessaan ensimmäinen salamasodan prototyyppi. Tämä "*Plan 1919*" eli "Suunnitelma 1919" -nimellä tunnetuksi tullut ja seuraavan maailmansodan johtavat sotataidolliset periaatteet sisältänyt suunnitelma korosti yllätyksen, tulen ja liikkeen ratkaisevaa vaikutusta hyökättäessä syvälle vihollisen selustaan.²⁵⁰

Fullerin suunnitelman mukaan Saksa tulisi lyödyksi, jos panssarivaunuja käytettäisiin niiden suurimmalla mahdollisella nopeudella saksalaisten rintamantakaisten esikuntien tuhoamiseksi. Esikunnat olivat keskimäärin noin 28,8 kilometrin syvyydessä. Operaatioon kuluisi Fullerin mukaan ainoastaan kaksi tuntia. Suuren nopeuden ja tulen yhteisvaikutuksesta saksalaisten puolustusjärjestelyt saataisiin täydelliseen sekasortoon tuhoamalla armeijoiden, armeijakuntien ja divisioonien esikunnat. Näin suurella nopeudella suoritettu yllätyshyökkäys ei kohdistuisi esimerkiksi lähempänä oleviin saksalaisiin tykistöasemiin, vaan ratkaiseva isku suuntautuisi huomattavasti pidemmälle

²⁴⁹ Laari, s. 29.

²⁵⁰ Ahto (1984), s. 98 - 99. Ks. myös Bond, s. 27 - 28.

eli operatiiviseen syvyyteen saakka. Tämän jälkeen seuraisi jalkaväen hyökkäys, jota vihollisen olisi mahdotonta menestyksellisesti torjua johtamisjärjestelmien lamaanuttua.²⁵¹

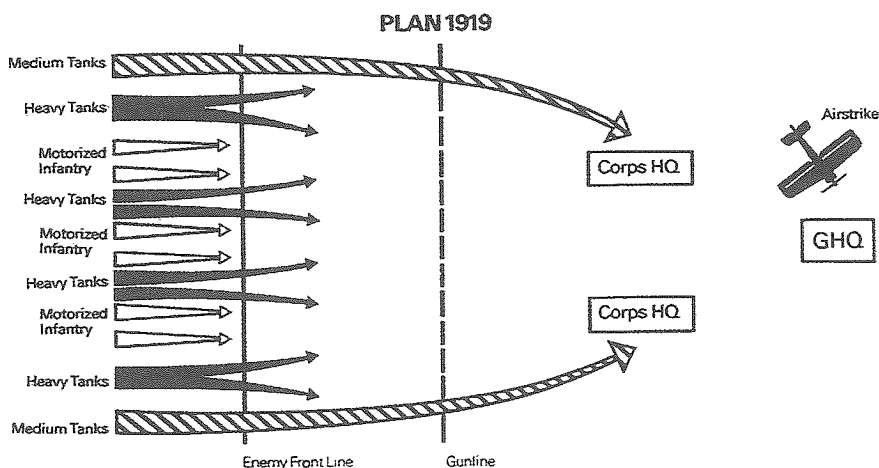
Suunnitelmansa laatimisen aikaan Fuller katsoi, että panssarivaunut - suojan, tulen ja liikkeen erinomaisena yhdistäjänä - tulisivat mullistamaan täydellisesti aikaisempia sodankäyntimenetelmiä. Operatiiviselta kannalta oli ensiarvoista, että panssarivaunut vapauttivat hyökkääjän sidonnaisuudesta tiestöön. Fuller arvioikin, että *"joka käsittää, että maanpinnalla voidaan liikkua nyt yhtä helposti kuin vesillä, sen voiton mahdollisuudet kasvavat melkein pä rajattomasti"*. Fuller ja monet muut ennakkoluulottomat teoreetikot - mm. hänen maamiehensä **Liddell Hart**, ranskalainen **Charles de Gaulle**, saksalainen **Heinz Guderian**, amerikkalainen **George Patton** sekä neuvostoliittolaiset **Mihail Tuhatshevski** ja **V.K. Triandafillov** - kehittivätkin liikesodankäynnin teoriaa kohti yhä täydellisempää mekanisointia. He katsoivat, että vain tällä tavalla pystyttäisiin saavuttamaan salamasodankäynnille ominaisia nopeita voittoja. Guderiania lukuunottamatta näiden upseerien mekanisointia korostavat sotataidolliset ajatukset eivät saavuttaneet juurikaan hyväksyntää maailmansotien välisenä aikana. Neuvostoliitossa puolestaan sotataidollista kehitystä hidasti 1930-luvun jälkipuoliskolla puna-armeijan johtoon ulottuneet puhdistukset, joiden seurauksena mm. Tuhatshevski teloitettiin maanpettuudesta kesällä 1937.²⁵²

Yhtä kaikki, liikesodankäynnin ensimmäisinä johtavina teoreetikoina Fuller ja Liddell Hart kuin myös de Gaulle saivat karvaasti kokea, että heidän esimiehensä eivät olleet ollenkaan halukkaita tai kykeneviä näkemään panssariaseen mahdollisuuksia seuraavassa sodassa. Ja tämä sota olisi luonteeltaan salamasotaa.²⁵³

²⁵¹ Ahto (1984), s. 98 - 99.

²⁵² Ahto (1984), s. 98 - 122. Ks. myös Svensson, s. 7, 15 ja 20 ja Paret (ed.), s. 181 ja 632.

²⁵³ Ibid.

Everstiluutnantti (myöh. kenraalimajuri) J.F.C. Fuller pani paperille jo kesällä 1918 seuraavan maailmansodan johtavat sotataidolliset periaatteet. Periaatepiirros Fullerin suunnitelmasta "Plan 1919", jolla sota piti ratkaista.

Esimerkkinä tuotakoon esille ensimmäisessä maailmansodassa mainetta niittäneen englantilaisen sotamarsalkka **Douglas Haigin** arvio Fullerin näkemyksistä vuodelta 1925:

"Eräät intomieliset puhuvat nykyään todennäköisyydestä, että panssarivaunut ja moottoriajoneuvot korvaavat hevosen. Minä uskon, että hevosen arvo ja mahdollisuudet tulevat säilymään yhtä suurina kuin ennenkin. Lentokoneet ja panssarivaunut ainoastaan täydentävät jalkamiehen ja hevosen osuutta."²⁵⁴

Sanottamaksi ei jäänyt Fullerkaan. Muutaman vuoden kuluttua hän kirjoitti, että

²⁵⁴ Ahto (1984), s. 103.

"sotilas on konservatiivisin luomus maan päällä. On todella vaarallista esittää hänelle uusi idea, koska hän ei omaksu sitä ennen kuin se on jo vanhentunut ja koska hän ei luovu siitä ennen kuin se on jo melkein tuhonnut hänet."²⁵⁵

Hahmotellun liikesodankäynnin tärkeimpänä välineenä oli panssarivaunu, jonka keskitetyllä käytöllä aikaansaadulla läpimurrolla katsottiin taistelu voitavan siirtää vastustajan operatiiviseen syvyyteen. Edellä mainittua Fullerin luonnehdintaa panssarivaunusta ja sen mahdollisuudesta liikkua maanpinnalla kuin laiva vedessä voidaan nykyään jatkaa esittämällä, että panssarivaunun tilalle voidaan panna uusin sotaväline-ehdokas - helikopteri. Onhan helikopterilla mahdollisuus vieläkin vapaammin liikkua ilmassa kuin laivalla karikkoisessa tai matalassa vedessä.

Ilmamekanisoinnin kehitystä ja tulevaisuuden näkymiä pohtivassa tutkimuksessaan **Jouni Laari** toteaa osuvasti, että tämä ajatus on elinvoimainen nykyäänkin ja ennen kaikkea tulevaisuudessa. Panssarivaunun rinnalle ja jopa tilalle ovat tulleet helikopterit. Vietnamin sodan jälkeen erityisesti taisteluhelikopterit löivät itsensä läpi peruuttamattomalla tavalla. Niiden merkitystä ei enää kukaan pysty kiistämään. Kehitys on tapahtunut paljolti panssarivaunujen kustannuksella. Englantilainen prikaatikenraali **Richard Simpkin** on esimerkiksi luonnehtinut, että taisteluhelikopterit ovat taistelupanssarivaunun ja lentokoneen lentävä yhdistelmä. Afganistanista saatujen kokemusten perusteella venäläiset ovat jopa menneet askelta pidemmälle arvioimalla, että helikoptereita voidaan hyvällä syyllä luonnehtia panssarivaunujen lentäviksi seuraajiksi. Siksi helikopterit tulevat tulevaisuudessa riistämään panssarivaunuilta niiden hallitsevan aseman taistelukentällä.²⁵⁶ Jouni Laari tutkimuksessaan kirjoittaaakin, että tämän seurauksena

²⁵⁵ Laari, s. 7.

²⁵⁶ Laari, s. 37 - 38.

"sodankäynti on siirtymässä nykyisestä maavoimien dominoimasta maa-/ilmavoimavaiheeseen sodankäynnistä kohti ilma-/maavoimavaihetta, jossa maajoukot tukevat ilmavoimakomponenttia. Osoituksena tästä kehityksestä on yhdysvaltalaisten divisioonien aiemmin hajanaisten helikopteriosastojen kokoaminen yhteen operatiivisesti itsenäiseksi lentoprikaateiksi [...]

Jo ilma-/maavoimavaiheessa taistelukenttää hallitsevat itsenäisesti taistelevat suuret helikopterimuodostelmat ja maa-ilmataisteluosastot, joiden liike ja **tulinopeus** on moninkertainen nykyisiin maajoukkoihin verrattuna. Kyky taistella kolmatta ulottuvuutta hyödyntäen tulee tulevaisuudessa muodostamaan ratkaisevan tärkeän suhteellisen edun.

Edellytyksenä on kehittää ja ottaa käyttöön aiemmin sodankäynnin mullistaneiden panssarivaunujen ja lentokoneiden tapaan perinteisiin taisteluvälineisiin nähden aivan uusi ja vallankumouksellinen väline, jossa yhdistyisivät maa- ja ilmataisteluvälineiden parhaimmat puolet. Tällä hetkellä helikopterit tarjoavat parhaimman lähtökohdan tällaisten uudenkaltaisten taisteluvälineiden kehittämiselle.²⁵⁷ (Iihav. J. Leskinen)

Käsillä olevan tutkimuksen kannalta on oleellista, että Vietnamin sota - huolimatta sen lopputuloksesta - merkitsi ratkaisevaa vaihetta ilmamekanisoinnin kehityksessä, jonka juuret ulottuvat aina 1920- ja 1930-luvulle asti. Vietnamin sota osoitti ensimmäisen kerran konkreettisesti, että helikoptereilla on täysi mahdollisuus saavuttaa kehityskaarillaan vastaava asema, kuin mitä panssarivaunut olivat saavuttaneet 1930-luvulla. Helikopterin vastaansanomattomana etuna panssarivaunuun verrattuna on sen kyky irtautua paremmin maasodankäynnin sidonnaisuuksista. Ennen kaikkea kysymys on edellä mainittujen liiketeoreetikkojen painottamasta liikkeen ja tulen ensiarvoisuudesta: vain liikkuvuus mahdollistaa toiminnan vapauden. Tätä kautta vain liikkuvuuden avulla saavutetaan operatiivista menestystä eli taktillisen menestyksen kehittäminen operatiiviseksi sotatoimeksi. Helikopterit tarjoavat erinomaiset edellytykset liikenopeuden ja edelleen taistelutempon kasvattamiseen. Helikopterin liikkuvuus on ylivoimainen panssarivaunu-

²⁵⁷ Laari, s. 35 - 36.

nuun verrattuna ja se tulee yhä suurenemaan helikopterin hyväksi. Paljolti tätä kehitystä edesauttaa se, että panssarivaunulla ei enää kyetä saavuttamaan merkittävää liikkeen nopeutumista. Panssarivaunu on jo vääjäämättömästi ohittanut kehityskaarensa huipun. Helikoptereiden suhteen asia on juuri päinvastoin: aseistuksen, suojaamisen, nopeuden, toimintasäteen ja ketteryuden parantamisessa on vielä paljon mahdollisuuksia käyttämättä.²⁵⁸

Vietnamin sota siis osoitti liikkeen ja tulen siirtymistä yhä enemmän ilmaan. Perinteitä kunnioittaen Yhdysvalloissa helikopterijoukot nimenkin perusteella rinnastettiin ratsuväkeen antamalla vuonna 1965 ilmarynnäkködivisioonan nimeksi "Ratsuväkidivisioona". Sotataidollisesta näkökulmasta katsottuna rinnastus ei ollut kaukaa haettu. Mekanisoinnin ja liikesodankäynnin yksi väsymättömmistä puolesta-puhujista Liddell Hart on kuvaillut ratsuväen luonnetta Yhdysvaltain sisällissodassa seuraavasti:

Liikkuva aselaji osoittautui tehottomaksi hyökkäyssotatoimissa aina, kun se toimi kiinteänä osana maavoimia [...] Kun liikkuvaa aselajia käytettiin itsenäisiin iskuihin erityisesti vastustajan yhteyksiä vastaan, saavutettiin ajoittain merkittävää tehoa [...] Menestys osoittautui olevan suurinta, kun liikkuvan aselajin operaatiot suoritettiin samanaikaisesti maavoimien operaatioiden kanssa ja kun vastustaja oli liikkeellä.²⁵⁹

Näin Liddell Hart halusi korostaa, että ratsuväen sitominen jalkaväen hitaaseen liikenopeuteen ei tuottanut menestystä. Sen sijaan tulosta alkoi syntyä, kun ratsuväelle annettiin mahdollisuus hyödyntää parasta ominaisuuttaan eli suurta liikkuvuutta hyökättäessä vihollisen operatiiviseen syvyyteen. Vietnamin sodan kokemukset osoittivat Liddell Hartin arvion merkityksen. Erityisesti voidaan nostaa esille helmi-huhtikuussa 1971 Yhdysvaltain ja Etelä-Vietnamin yhdessä toteuttama ilmarynnäkköoperaatio sissien Laosissa olevia tukikohtia vastaan. Tästä

²⁵⁸ Laari, ks. esim. s. 30, 34 - 35, 45 - 46 ja 63 ja Franz, s. 59 - 66.

²⁵⁹ Laari, s. 54.

Lam Son 719 -nimeä kantavasta operaatiosta tuli malliesimerkki helikoptereiden merkityksestä suurissa ilmarynnäkköoperaatioissa. *Lam Son 719* -operaatioissa kaksi etelävietnamlaista vahvennettua pataljoonaa kuljetettiin 120:llä kuljetushelikopterilla lähes 70 kilometrin syvyyteen sissien tukikohtien hävittämiseksi eli oman tykistön kantomatkan ulkopuolelle. Operaation toteutusta ei helpottanut, että tukikohdat oli varustettu voimakkaalla ilmatorjunnalla. Operaatiosta saadut taktiset kokemukset olivat hyvin merkittäviä, erityisesti taisteluhelikoptereiden taktiikan ja varustelun kehitykselle. Operaation jälkeen puiden latvoja hipovasta pintalentotaktiikasta tuli helikoptereiden vakiokäytäntö ja taisteluhelikoptereiden varustaminen panssaritorjunta-aseilla sai ratkaisevan alkusysäyksen.²⁶⁰

Helikoptereiden valtava merkitys maavoimien taktiikan kehittämiselle voidaan siis hyvällä syyllä rinnastaa toisen maailmansodan alun salamasota -taktiikan merkitykseen. Vietnamin sota osoitti konkreettisesti, että helikoptereiden avulla taistelukentälle saadaan aikaan tempo, jota ei voida saavuttaa millään muulla välineellä. Tämä on puolestaan merkinnyt reaktionopeuden ja -etäisyyden valtavaa kasvua. Yhdessä uusimpien asejärjestelmien, johtamis- ja tiedustelumahdollisuuksien sekä helikoptereiden kantaman ja nopeuden kanssa on syntynyt kokonaan uusi yhtymätyyppi ja sen mukana jopa uusi sodankäyntifilosofia. Vietnamin vaikutus ilmarynnäkködivisioonana on tästä kehityksestä hyvä esimerkki: aivan kuin toisessa maailmansodassa panssarivaunut koottiin panssaridivisiooniksi, helikopterit koottiin Vietnamin sodassa ilmarynnäkködivisioonaksi. Näin helikoptereita ei ripoleteltu läpi organisaation, vaan yhteen koottuina ja perusominaisuuksien mukaisesti käytettyinä ne saivat aikaan koko sodankäynnin muutoksen.²⁶¹

²⁶⁰ House, s. 164 - 168 ja Laari, s. 47 - 48.

²⁶¹ Ahvenainen, s. 101 ja 106.

Niin ikään Vietnamin sota osoitti Yhdysvalloille kouriintuntuvalla tavalla, että nopeaan ratkaisuun pyrkivälle hyökkääjälle taktinen taso on lopultakin hyvin epäsuotuisa sodan käymiselle. Taktinen taso sisältää liian paljon epävarmuustekijöitä, riskejä ja ennalta arvaamattomia tappioita. Tämän vuoksi operatiivinen taso - joka siis puuttui Vietnamin sodassa amerikkalaisjoukoilta - on osoittautunut välttämättömäksi. Tämä kehitys on tapahtunut suoraan taktisen tason kustannuksella. Läntiset ja itäiset sotatieteilijät ovat yksimielisestä: operatiivisen tason hallitsija on myös taistelutilan hallitsija.²⁶² On jopa esitetty, että tällä haavaa amerikkalaisessa sotataidossa ei olisi enää taktista tasoa, vaan sotataito muodostuisi strategisesta, strategis-operatiivisesta ja operatiivisesta tasosta. Tämä taktista tasoa heikentänyt kehitys on paljolti liittynyt liikesodankäynnin korostumiseen: liikesodankäynti vaatii sodankäynnin operatiivista tasoa ja vastaavasti operaatioiden mieltäminen vaatii liikesodankäynnin käsitettä.²⁶³

Vietnamin sodasta saatujen kokemusten perusteella ilmakuljetteisia joukkoja on lisätty sitä mukaan kuin operatiiviset kuljetusmahdollisuudet ovat kasvaneet. Seurauksena on ollut, että helikoptereiden määrä on lisääntynyt ja niiden kuljetuskyky on kasvanut suuresti. Vietnamin sota myös osoitti, että taktista liikkuvuutta suurempi merkitys on strategisen ja operatiivisen liikkuvuuden lisääntymisellä. Ilmakuljetteisten joukkojen varustaminen kevyillä panssaroiduilla ajoneuvoilla ja tykistöllä on osoittanut näiden joukkojen suuren taisteluarvon, kun niitä on kuljetettu vastustajan operatiiviseen syvyyteen.²⁶⁴ Hyvällä syyllä voidaan luonnehtia, että nykyään ilmakuljetteiset joukot toteutta-

²⁶² Markku Koli, Sodankäynnin muutokset ja puolustusjärjestelmän kehittämistarpeet. Maanpuolustuskorkeakoulu, Taktiikan laitos, taktiikan asiantietoja, julkaisusarja 2, nro 2 / 1995 (Helsinki 1995), s. 98 ja 100.

²⁶³ Em. MpKK:n Historian laitoksen 28.5.1998 laatima matkakertomus vierailusta RUS:issa. Alaliite 2.1: Havainnot keskustelusta RUS:in apulaisjohtaja Michael Codnerin kanssa. MpKK:n Historian laitos, Helsinki.

²⁶⁴ Markku Koli, Sodankäynnin ja taistelun kuva 2000. Maanpuolustuskorkeakoulu, Taktiikan laitos, julkaisusarja 2, nro 1 / 1995 (Helsinki 1995), s. 21.

vat Fullerin, Liddell Hartin, Tuhatshevskin ja muiden liikesodankäynnin teoreetikoiden ajatusta salamasodasta. Erona nyt on vain, että helikopterit ovat hyvää vauhtia tulossa panssarivaunujen rinnalle - ja mahdollisesti jopa niiden tilalle.

9. LOPUKSI

Vetäytyminen Vietnamista vuonna 1973 ja kahden vuoden kuluttua siitä tapahtunut Etelä-Vietnamin kukistuminen olivat Yhdysvaltain asevoimille ja koko kansakunnalle niin traumaattisia kokemuksia, että niiden heijastusvaikutuksia voidaan nähdä vielä nykyäänkin. Yhdysvallat oli voittanut kaikki tärkeimmät taistelut, mutta maa kuitenkin hävisi historiansa ensimmäisen sodan. Vietnamissa taistelleille ei järjestetty juhlaparaateja kotiinpaluun kunniaksi, vaan kansalliseksi häpeäksi tulleet sodasta haluttiin vain vaieta. Perustellusti onkin kysytty, miksi Yhdysvallat hävisi itse sodan eli kärsi strategisesti täydellisen tappion, vaikka taktisella tasolla voiton avaimet olivat kiistämättömät. Yhdysvaltain massiivisen sotakoneiston vastustaja kun oli sissisotaa käyvän köyhän maan armeija, joka oli ainakin materiaalisin resurssein mitattuna selvästi heikompi. Toisaalta sisseistä ei voida sanoa samaa sotataidollisessa mielessä.

Vuosi 1973 ja saman vuosikymmenen loppuvuodet ovat olleet synkimpiä, mitä Yhdysvaltain asevoimat on joutunut kokemaan koko historiansa aikana. Itse asiassa Yhdysvaltain asevoimien - ja erityisesti maavoimien - alamäki oli alkanut jo vuonna 1968, jolloin vihollinen oli Tet -hyökkäyksellään yllättänyt amerikkalaiset. Yhdysvaltain sotatoimien ulottaminen Kamputseaan sekä maaliskuussa 1968 maavoimiin kuuluneen komppanian suorittama yli 200 siviilin hengen vaatinut May Lain verilöyly ja siitä seuranneet tutkimukset puhuttavat amerikkalaisia vieläkin. Usko Yhdysvaltain toimien oikeutukseen Vietnamissa ja luottamus koko asevoimia kohtaan alkoi heiketä voimakkaasti 1960-luvun lopulta lähtien. Tappiontunnetta olivat omiaan vahvistamaan amerikkalaisjoukkojen moraalin ja koulutustason näkyvä heikkeneminen: huolestuttavan monet miehistöstä käyttivät huumeita ja syylistyivät vakaviin rikoksiin. Opiskelijoiden ampumiset Kent Statesin yliopistolla pidetyn mielenosoituksen aikana toukokuussa 1970 ja siitä

seuranneet suuret protestimarssit sotaan vastaan erottivat entisestään kansalaisia ja asevoimia toisistaan. Syystä kysyttiin, kuinka Yhdysvallat onnistuikin toimimaan sodassa vastoin kaikkia sotataidon ajattomia periaatteita.²⁶⁵

Tappiontunnetta vahvisti myös päävastustajan sotilaallinen kehitys. Sodan jälkeen jouduttiin toteamaan, että Neuvostoliitto ja sen johtama Varsovan liitto olivat vahvistuneet huomattavasti, kun Yhdysvaltain huomio ja resurssit olivat olleet sidoksissa Vietnamin käytyyn sotaan. Varsovan liiton joukot eivät olleet niinkään vahvistuneet määrällisesti, mutta niiden organisaatio ja varustelu olivat laadullisesti parantuneet. Yhdysvalloissa jouduttiinkin pian Vietnamin sodan jälkeen tunnustamaan, että Varsovan liitto oli suuresti saanut pienennetyksi länsimaiden laadullista etumatkaa ennen kaikkea tavanomaisen aseistuksen alalla.

Vietnamin sodan aikana Varsovan liiton moottoroituihin jalkaväkidivisiooniin oli lisätty huomattavia määriä panssarivaunuja. Näin Varsovan liiton divisioonilla oli entistä parempi hyökkäyskyky. Tämän lisäksi ennen kaikkea Neuvostoliitossa oli tehty paljon työtä panssariaseen laadun nostamiseksi. Tuloksena olikin, että vanhat T-54- ja T-55-malliset panssarivaunut oli pystytty korvaamaan 1970-luvun alkuaan mennessä huomattavasti tehokkaammalla T-62-mallilla. Lisäksi edellistäkin suorituskykyisempi T-72-sarjan panssarivaunu oli hyvää vauhtia tulossa suunnittelupöydältä ja koeajojen jälkeen joukkojen vahvuuksiin. Hyökkäyskyvyn vahvistamiseksi Varsovan liitossa oli myös uhrattu resursseja panssaroitujen miehistönkuljetusvaunujen ja moottorilavettisen tykistön laadun nostamiseksi. Maavoimien ohella kehitystä oli myös saavutettu paitsi Neuvostoliiton merivoimissa myös ilmavoimissa, joilla oli entistä suorituskykyisempiä koneita. Kaiken lisäksi Neuvostoliitto oli Vietnamin sodan aikana vähitellen sijoittanut

²⁶⁵ Herbert, s. 5 - 6 ja Maurice Matloff (ed), *American Military History*, Volume 2: 1902 - 1996 (Pennsylvania 1996), s. 345 - 348.

Varsovan liiton joukkoja idän ja lännen rajan välittömään läheisyyteen. Vietnamin sodan jälkeen Yhdysvalloissa jouduttiinkin toteamaan, että vuoden 1965 jälkeen NATOa vastaan oli ilmestynyt jopa viisi uutta panssaridivisioonaa.²⁶⁶

Vanha totuus on, että johtajille on annettava mahdollisuus tehdä virheitä ja ottaa niistä opiksi. Toinen asia on tietenkin, kuinka suureksi muodostuu virheiden ja sitä kautta oppimisen lopullinen hinta. Onko sotaa käyvän maan kansalaisten enemmistö valmis maksamaan mitä tahansa sotilasjohtajiensa ja poliitikkojensa oppimisesta? Yhdysvalloille Vietnamin sota aiheutti yli 200 000 sotilaan tappiot; kaatuneiden osuus oli hieman yli 57 000. Sodankäynnistä aiheutuneet valtavat menot heijastuivat myös vakavasti Yhdysvaltain kansantalouteen niin sodan aikana kuin sen jälkeenkin. Oppirahat olivat suuret, mutta vain suurvallalla on mahdollisuus maksaa virheistä korkeakin lasku. Toisaalta haavoja ryhdyttiin päättäväisesti nuolemaan muutaman hiljaisen ja häpeissään vietetyn vuoden jälkeen sodan päättymisestä. Presidentti Ronald Reagan toteutti varustautumisen, jonka vertaista Yhdysvaltain rauhan ajan historia ei ole kokenut. Amerikkalaiset kenraali ja amiraalit olivat lähes ymmällään saamiensa määrärahojen suuruudesta. Hengen kasvattamiseksi Reagan ryhtyi ponnekkaasti puhumaan Vietnamin sodasta "kunniallisena sotana" kommunisteja vastaan.

Puolustusmäärärahojen lähes tähtitieteitä hipovien summien ohella kiinnitettiin vakavaa huomiota myös sotataitoon. Puolustusministeri **Caspar Weinberger** julisti, että Yhdysvaltain joukkoja ei tul-taisi lähettämään minnekään taistelemaan, ennen kuin oltaisiin täysin varmoja voitosta ja ennen kaikkea siitä, haluttaisiinko ylipäättänsä sotilaallista voittoa. Toisen Vietnamin välttämiseksi Yhdysvallat otti osaa vain sellaisiin taisteluihin, joissa varmasti voitaisiin välttää tappio. Periaatetta noudatettiin sittemmin mm. Grenadassa, Libyassa ja Pana-

²⁶⁶

ibid.

massa.²⁶⁷ Esimerkiksi Panaman operaatio joulukuussa 1989 osoitti, että Yhdysvaltain sotilasjohto oli kiinnittänyt vakavaa huomiota Clausewitzin sotataidon periaatteisiin iskun yhdenaikaisuudesta. Olihan Clausewitzin juuri korostanut, että

"sääntö, jota olemme kehitelleet kuuluu siten: kaikkia joukkoja, joita olemme aikoneet käyttää ja jotka ovat käytettävissä, tulisi käyttää samanaikaisesti; niiden käyttö on sitä tehokkaampaa, mitä enemmän kaikkea voidaan keskittää yhteen toimintaan yhdellä hetkellä."²⁶⁸

Korkeimman upseeriston koulutuksessa kiinnitettiin erityistä huomiota sotataidollisiin tekijöihin. Kiitos tästä kuuluu yksinomaan eversti Harry G. Summersille. Voidaan liioittelematta todeta, että Yhdysvaltain maavoimissa virisi jopa sotataidollisen tutkimuksen renessanssi 1980-luvun alusta lähtien. Oppia ammennettiin niin sotahistoriasta kuin Clausewitzin, Sun Tzun ja monien muiden sodankäynnin teoreetikoiden ajattomista periaatteista. Tämä 1980-luvun alussa alkanut syvälinen kiinnostus palkittiin kymmenen vuotta myöhemmin Lähi-idän hiekkaaavikoilla.

Perustellusti voidaan todeta, että monella tapaa vasta Persianlahden sota ja sen tulos merkitsivät päätepistettä Vietnamin sodalle. Näin asia oli ennen kaikkea sotataidollisessa mielessä. Runsaan vuoden kuluttua Persianlahden sodan päättymisestä Yhdysvaltain Puolustushaaraneuvoston puheenjohtaja kenraali **Colin Powell** totesi, että sotilasjohtajat olivat lopultakin oppineet Vietnamin sodasta kertoneen raskaan sotahistorian läksynsä.²⁶⁹ Aikaisemmin sotataidollisiin teorioihin nihkeästi suhtautuneet, käytännölliset ja tekniseen ylivoimai-

²⁶⁷ Robert Buzzanco, *Masters of War. Military Dissent and Politics in the Vietnam Era* (Cambridge University Press 1996), s. 3.

²⁶⁸ Markku Koli, *Sodankäynnin muutokset ja puolustusjärjestelmän kehittämistarpeet*. Maanpuolustuskorkeakoulu, Taktiikan laitos, taktiikan asiantietoja, julkaisusarja 2, nro 2 / 1995 (Helsinki 1995), s. 97.

²⁶⁹ Buzzanco, s. 23.

suuteensa luottaneet amerikkalaiset upseerit osoittivat, että laiskanlaksy oli luettu.

SUMMARY**FROM TACTICAL VICTORIES TO STRATEGIC DEFEAT****The debate in the United States over the strategy, tactics, and lessons of the Vietnam War (1965 - 75)**

When North Vietnam succeeded in quickly beating the national army of South Vietnam with its massive offensive in the spring of 1975, a bitter fact had to be accepted in the United States: the country had lost the first war in its history. The price of defeat was not small: during the years 1965 - 73 the United States had lost slightly over 57 000 dead defending the government of South Vietnam. About 153 000 American soldiers had also been seriously wounded in the war. Economically the war waged by the armed forces of the United States and the military aid given to South Vietnam by the White House had claimed billions of dollars, which would come to burden American society for many years. In addition to the lost lives and dollars, the war inflicted a deep spiritual trauma, which still influences American society even now.

For the Americans, it was very difficult to accept the defeat, because on the battlefields of South Vietnam themselves the armed forces of the United States had not lost any significant battles to the guerillas. The loss of a great power to tiny North Vietnam was such a traumatic experience that keeping silent about the entire war was desired for many years. After the war it was asked in the United States, were the armed forces of the country completely bankrupt in the art of war? Unlike what could have been expected, the war did not thus at once cause a great national debate about the causes which had led to defeat. The time of self-criticism only came many years later.

The self-assessment could not, however, be dammed up forever. Starting at the change from the 1970's to the 1980's, the literature has grown, the final outcome of its growth such that by these days the Vietnam War has become one of the most researched and at the same time one of the most debated wars in the military history research practiced in the United States. A characteristic feature in the research dealing with the Vietnam War is a quite radical divergence of opinions. The debate so far can be roughly divided into four lines of thought. The opinions expressed by each of them differ greatly from each other.

The difference of opinion between the strategic researchers with their military backgrounds on the one hand and the civilian researchers on the other has especially come about over the suitability of the strategy followed in the war. It has also been asked, would the war have been winnable in the end or would the United States at least have had the possibility of escaping such a crushing defeat, as that which finally materialized in the spring of 1975 when North Vietnam conquered in the end all of South Vietnam with a massive offensive. On the other hand, many researchers have also proposed that from the very beginning the United States did not have any chance of getting out of a war fought in the conditions of Vietnam as a winner. The opponent of the United States was a military and political leadership which with discipline directed the state and was masterfully accomplished at guerilla war. It strove fanatically for its ultimate goal, the uniting of South Vietnam to communist North Vietnam, without caring about the losses. The military leadership of North Vietnam had decades of experience with guerilla conflict, which it exploited in every possible way against the troops of the United States.

The dispute is not merely between the military and civilian researchers, a difference of opinion is also to be found within both groups about the causes which lead to the outcome of the war. The

debate has been and also continues to be over the question, was the entire war at bottom mainly a political struggle or was it a question of a full-blooded military conflict? Does the United States have something to learn from the war in a strategic as well as in a tactical sense?

The first line of thought could be called the "Hard Line" or the "Hawk" School. Some of the officers of the armed forces of the United States, who served in leadership roles during the Vietnam War, have been the most visible of the adherents of the "Hard Line". Often possessing a professional military background, the "Hawks" have had as a starting point, the claim that the United States lost the war, because its armed forces did not receive permission from the country's political leadership to use their overwhelming military power, in regards to the guerillas, in the best possible manner. According to the advocates of the "Hard Line," the cause of the defeat ultimately has to be borne by the country's political leadership with its civilian experts, who lead the war from Washington without paying any attention at all to the views of the military leadership serving in the field during the war. According to the "Hawks," the United States would probably have won the war at some time without the interfering of the civilians. The "Hawks" ultimately hang the responsibility for the outcome of the entire war around the necks of President Lyndon B. Johnson and Secretary of Defense Robert McNamara.

The forceful criticism of the "Hawks" is especially aimed at the completely wrong way in which the massive aerial bombardment directed at North Vietnam was carried out. According to them, a different implementation of the aerial bombardment would have been able to decisively affect the final outcome of the war. Due to the strategy selected by the civilian leadership, the military leadership did not have any possibility of attaining victory with the aid of aerial power, because President Johnson and Secretary of Defense McNamara continually

put restrictions, which served political objectives, on the full-throttled conduct of the air war.

Johnson's and McNamara's orders for pauses in the bombing directed against North Vietnam, the secondary objectives of the bombing, and the general indifference of the political leadership towards the aerial bombardment plans of the upper military leadership meant, in the opinion of the "Hawks," that North Vietnam kept the ability, in spite of everything, to send fresh troops and equipment to South Vietnam to cover its losses. Thus, the aerial bombardment was not from the very beginning directed against those kind of targets in North Vietnam whose destruction would have affected the ability and will of North Vietnam to continue the war of attrition. The selected targets were also often in the end nearly meaningless to the military potential of largely agricultural North Vietnam. Because of the orders given by the political leadership, the strategic air force of the United States had to be used against the declared strategic tenets of its own doctrine.

The strategy of gradually strengthening bombardment implemented by the civilian leadership was against the entire strategic nature of the air force: the air force had, of course, just that ability to combine speed, surprise, and massive attack. Now the civilian strategists made the air force a part of their war of attrition, which did not use to maximum benefit the abilities and resources of the air force. The continuing pauses in the bombardment only prolonged the war, because during the pauses North Vietnam was able in peace and quiet to strengthen its aerial defense, disperse its most important military targets, and repair the damage caused by the bombing.

All in all the operations of the air force were compelled to be, by their nature, only reactive, which served the politics of deterrence practiced by the political leadership. According to the "Hawks," it followed unavoidably from this that limited warfare was marked by an obvious ineffectiveness: while the most important population centers and

tiny industry of North Vietnam were not completely destroyed, many millions of tons of bomb payloads fell mostly merely unseen into the jungle and often only against a hypothetical enemy. The handcuffing of the air force's power came in practice to extend the duration of the entire war.

In regards to the ground war, as it was carried out, the advocates of the "Hard Line" figure that because of the limits ordered by the political leadership, the military leadership serving in Vietnam did not have any other possibility than to fight a loss producing war of attrition against the guerillas, that is to pursue operations along the lines of the "search and destroy" principle. Many advocates of the "Hard Line" have judged that the whole strategy of attrition was not a strategy at all, if strategy is understood to be something which brings the entire war to a victorious conclusion. Most ill fated however was the fact, that the army and the marines were forbidden offensive operations against the enemy, North Vietnam, itself. According to the "Hawks," the political leadership forced the armed forces of the United States to abandon the benefits of overwhelming technology, mobility, firepower, and their precise use. It followed from this, that American soldiers had in practice to fight "with one hand tied behind their back."

According to the "Hawks," the United States had the possibility of winning the whole war in 1968. When the Tet-offensive, which was launched at the beginning of 1968 by the guerillas, failed, the military leadership of the United States requested big reinforcements in order to conduct a counterattack. The political leadership of the United States did not agree to this out of fear of a possible coming electoral defeat. The failed counterattack plans after the Tet-offensive have been characterized in the criticism of the "Hawks" as a decision of the political leadership which reminded one of a grotesque prize-fight. It was like having two boxers in a ring: one having the other on the ropes, close to a knockout, when the apparent winner's manager inexpli-

cably throws in the towel. Thus the physically weaker opponent also surprisingly became, without regards to his initially poor results in the contest, the final winner of the whole contest.

The Counterinsurgency School constitutes the second line of thought, which in part agrees with the views of the Hard Line "Hawks." The advocates of this line of thought figure, as in the previous case, that the entire war would have been winnable. In accordance with the "Hawks," they have also regarded it as important that the United States committed itself to defending the government of South Vietnam against the expansionist desires of North Vietnam. The resemblance ends with these details. Contrary to the "Hawks," the advocates of the Counterinsurgency School have emphasized that only the country's highest military leadership, who chose the conventional warfare methods used against the guerillas, is responsible in the end for the war's losing result. Instead, the military leadership should have adopted the same kind of methods of war as the enemy practiced. The representatives of this line of thought have emphasized that the Vietnam War was above all a political struggle by its nature and an insurgency war, which the military leadership of the United States should have taken part in with counterinsurgency warfare.

For its part opinions on the air war are greatly in conflict with the "Hawks." The researchers of the Counterinsurgency School only agree with the assessment of the "Hawks" about the ineffectiveness of the air war. Contrary to the "Hawks," they have, however, judged that no decisive or unrepairable losses were inflicted in the end on North Vietnam by the massive and economically expensive *Rolling Thunder* aerial bombing. Thus, the representatives of this line of thought have pointed out that the military leadership of the United States had not in the end learned from the slight results of the air war practiced during the Second World War and the Korean War. On the

contrary: the military leadership, which believed in the omnipotence of nuclear weapons, still regarded air power as decisive in war.

Millions of sorties and the dropping of many million of tons of bombs were not in the end capable of breaking the mental will of the enemy to continue the war, quite the opposite. The outcome also reminded one a lot of the influence produced by bombing during the Second World War: as with the Germans in their time, the North Vietnamese mental resistance and unity against the enemy also only strengthened, the greater the aerial bombardment became. The bombing was not able to prevent North Vietnam from sending troops and weapons to the battlefields of South Vietnam. The bombing above all furthered the cause of the Communist Party of North Vietnam: the party got with good reason to demand still greater sacrifices from the North Vietnamese in order to achieve the ultimate victory. Thus, by its bombing, the United States came - completely against its own objectives - to strengthen the position of the Communist Party: when destruction came to the home front of North Vietnam, the party got to strengthen its absolute control over its position and its subjects by pleading security.

The strategy implemented by the military leadership also gets for its part great criticism. Contrary to what the "Hawks" claimed, the advocates of the Counterinsurgency School judged that the selected strategy would not have worked in the conditions of Vietnam, even if the military leadership would have gotten its requested reinforcements for the final destruction of the guerillas in 1968. They also regard the "search and destroy" operations which had been implemented, as only the traditional offensive function of the infantry, which in no way suited the Asian environment in which the guerilla war was going on. The war of attrition selected by the military leadership of the United States brought problems when it was in effect, to which it was not possible to find solutions. When the war was prolonged, the war of

attrition caused the troops of the United States still greater losses and war fatigue. The ground forces were continuously expanded after the middle of the 1960's, although it was not even exactly known, for what purpose and to what outcome additional troops were really to be used.

The worst was, however, the complete underestimation of the enemy, which was clearly manifested in the adopted strategy. The military leadership of the United States was also not able to imagine that the guerillas would be capable of successfully fighting against the most powerful military machine in the world much less that the guerillas would have even the chance of winning the whole war. The continuing wrong evaluation of the action possibilities and strategies as well as the operational and the tactical aims of the guerillas lead to the fact that the United States' ground war operations developed difficulties right from the beginning. At the same time the atmosphere of aimlessness increased to a still greater degree among the American troops. The military leadership of the United States did not focus its attention on operational objectives, because the doctrine in force did not recognized the possibility of a war like that in Vietnam and operations in an Asian guerilla war.

During the search operations the troops of the United States and South Vietnam systematically destroyed the countryside, which in turn provoked a large flood of refugees. This in turn increased the social chaos in the south and ultimately strengthened the support for the guerillas among the population of the countryside. By focusing attention only upon the aerial bombardment of North Vietnam, the development of the country's society was generally neglected and the army of South Vietnam was nearly completely disregarded. The result of this was that the already weak economic and social structure of South Vietnam drifted into still greater chaos.

The representatives of the Counterinsurgency School figure that the causes which lead to the defeat of the United States are to

be sought in the actions of the military leadership, i.e. among those who conducted the war. The commanding officers are accused of incompetence in adapting to the new methods of warfare: the military leadership of the United States became entangled in new and strange conditions with the old war of attrition doctrine, using massive firepower and emphasizing movement, which because it was mainly intended for Europe did not suit the conditions of Vietnam. The military leadership simply did not understand the revolutionary nature of the war.

The generals of the United States and North Vietnam had, from the viewpoint of strategy, a decisive difference of views over the objectives of warfare: the military leadership of the United States regarded armed force as mainly a tool for finding and destroying the enemy, but the military leadership of North Vietnam used its army - taking heed of the principles of Clausewitz's strategy - as an instrument for the implementation of its political objectives above all. The military leadership of North Vietnam also honored the strategic thoughts of the ancient Chinese general Sun Tzu. Certainly one of the most important was Sun Tzu's tenet, which also came to be implemented nearly to the letter: the tactical successes of the United States did not in the end lead to a strategic victory. Sun Tzu said:

"The height of strategy is not the achievement of a hundred victories in a hundred battles. The height of strategy is the defeat of the enemy without a battle. In war it is thus chiefly important to attack the enemy's strategy."

The representatives of the Counterinsurgency School have claimed that the United States made its fatal mistake by paying so little attention to the training of the national army of South Vietnam. In the little training it did, the United States also succumbed to its own errors: the South Vietnamese should not have been trained to fight a war based upon the use of conventional heavy firepower and movement, but they

would have been able to be of use in engaging in counterinsurgency warfare. The representatives of this line of thought have even expressed the opinion that when needed the Americans would have had to adopt with a good conscience the role of the "good colonialist" for a period of time when training the troops of the army of South Vietnam to manage independently against the guerillas. The representatives of the Counterinsurgency School have also judged that with another kind of strategy the war in South Vietnam would have been completely winnable - and ultimately by the actions of the South Vietnamese themselves, if they would not have been given a copy of the mistakes of the United States. If, thus, it would have succeeded, the war would possibly have ended in an altogether different manner than it did in the spring of 1975.

According to the representatives of the third line of thought or the "Doves" the loss of the United States would not have been avoidable in the end, even if the military leadership of the country would have received from the political leadership permission to use military power without limits or at least noticeably more freely than what in the end occurred. According to the "Doves," the loss would also not have been avoidable, even if the troops of the United States would have adopted another kind of warfare, which would have been better suited to the struggle against the guerillas. Thus, the "Doves" do not agree with the views of the Hard Line and Counterinsurgency Schools about the causes which lead to defeat in the Vietnam War. Instead they have emphasized that the essence of the entire problem is markedly more multi-faceted. Because of this, the causes which lead to the defeat of the United States must be sought above all from other factors than the limitations on the use of military force or the wrong type of warfare. Deeper investigations into the social conditions of Vietnam, the inexperience of the United States in conducting counterinsurgency wars, and the role of Vietnam in the anti-Communist security policy of the

United States give a better answer, when the developments leading to the defeat are examined.

According to the "Doves," the gradually drift of the United States still deeper into the Vietnam War came largely from the fact that the United States in its self assurance could simply not imagine that the authoritarian leadership of poor and tiny North Vietnam could fanatically fight a war for its ultimate goal, the achievement of the conquest of South Vietnam, without counting the coming losses even against the world's largest military power. Thus, the "Doves" have expressed the opinion that even the massive escalation of the war would not have in the end brought a change to the war's final outcome.

One of the most visible spokesmen of this school is the American Robert E. Osgood. His first proposition is that one cause for the defeat is to be found in the difference in the historical background and social conditions of South and North Vietnam: the entire Republic of South Vietnam had been more or less born by chance as a result of the negotiations of the great powers in 1954. Thus it was that the country completely lacked all the real attributes of a nation-state. The state, which was based on agriculture, was governed from the centralized cities at the expense of the countryside and village communities. The corrupt government officials of the capital city did not possess any experience with the methods of democratic governance. In addition, the entire social order and national security was based on a completely untrustworthy, and in counterinsurgency unskilled, army. All in all there never was time for a national feeling, by whose power the country and its population would have been able to hold out for its part against its northern neighbour's continuing attempts at conquest, to arise in a military junta ruled South Vietnam. The military junta of South Vietnam was more than incapable of shaping this feeling.

According to Osgood, the massive economic aid and military support given by the United States to isolate the gueril-

las from the population of the countryside was not capable of correcting the inability of the government of South Vietnam to compete for the support of the people. On the other hand, the isolation attempts and other counterinsurgency warfare special operations lead by the United States could not from the very beginning have resulted in success, because they were not, to a sufficient degree, based upon an adequate knowledge of local conditions. In addition, the efforts of the United States suffered from poor leadership, negligent management, and a lack of coordination between the isolation operations and the ground forces. All in all there was entirely too large a cultural gulf between the United States and South Vietnam for the successful implementation of counterinsurgency warfare. The society of South Vietnam was entirely too divided to resist the guerillas. North Vietnam was able to fight an exhausting war without time limits by adjusting the intensity of the war according to time and place. North Vietnam also succeeded in exhausting the United States, whose political leadership did not have the desire or also the possibility to support the weak government of South Vietnam and fight a war which continuously produced losses without end.

Because of a weak national feeling, the countryside of South Vietnam offered fertile soil to the disciplinedly lead guerillas of the national liberation front, which was supported by North Vietnam, who promised a better future to the countryside population by fighting against corrupt officials, the officers who controlled the land, and foreigners. The actions of the United States and the government of South Vietnam in concentrating the population in the towns and biggest villages did not further the strengthening of national feeling. In order to implement this goal, the driving almost by force of the population from the countryside into the cities was attempted. Thus, the diminishing of the significance of the countryside as a support area for the guerillas was attempted.

According to Osgood, the giving of a freer hand to the military, i.e. the quick escalation of the war, would not have brought a final victory for the United States, because the leadership of North Vietnam fought only for victory in the whole war without caring about tactical losses and time. The effect of this was completely clear; not one of the North Vietnamese leaders could abandon that goal, if he wanted to preserve his place in the power elite of the country. The driving of the troops of the United States out of South Vietnam, the vanquishing of the army of South Vietnam, the conquering of the country, and the final unification with North Vietnam were goals carved in stone, about which it was not acceptable to bargain in the least degree even under the threat of great losses. The character and the resolution to bring the war to its successful completion of the leadership of North Vietnam was also not really recognized in the United States. The causes of the defeat of the United States are ultimately to be found in the social conditions predominating in South Vietnam and in its historical heritage, not, in the end, in the strategy and tactics practised in the war itself.

One of the main claims of the "Doves" is, thus, the view that the United States was from the very beginning doomed to defeat, limited warfare was not able to achieve success. Victory, i.e. the preservation of the independence of South Vietnam, would have been accomplished only by completely destroying all of North Vietnam either by aerial bombardment or with ground forces. This was in its turn both domestically and from a foreign policy standpoint completely impossible. Vietnam was simply not suitable for the United States' politics of limited warfare nor did the leadership of North Vietnam have the least desire to yield to the pressure of the United States.

The debate maintained by the third line of thought about the strategy which led to defeat in the Vietnam War got a completely new dimension at the beginning of the 1980's, when Colonel Harry G. Summers, Jr., a veteran of the Korean War and the Vietnam War, pub-

lished his book *"On Strategy. The Vietnam War in Context,"* which gave rise to both a great national and an international discussion. The appearance of the book considerably raised the level of debate about the strategy of the Vietnam War, because Summers was the first researcher to base his biting criticism upon the principles of classical military strategy when critically considering the causes which lead to the defeat. Summers connected his critical analysis to the strategic thoughts of Sun Tzu and especially the Prussian military theorist Carl von Clausewitz.

Summers has especially emphasized that the Vietnam War which started in the 1960's, or the Second IndoChina War, was anything but an insurgent guerilla war: instead it was from the very beginning a conventional war, which the civilian and military leadership of the United States was not, however, capable of understanding. According to Summers, only the First IndoChina War, i.e. the war fought by the French in Vietnam between 1946 and 1954, was by its nature an insurgent guerilla war, but the nature of the Second IndoChina War was already entirely different. It was only and solely a conventional war.

Summers claims that the political and especially the military leadership of the United States did not understand that the government of North Vietnam only used the guerillas operating in South Vietnam as a smoke screen to hide their real intentions. Thus, the entire guerilla war in South Vietnam was in reality from the beginning a form of warfare planned, prepared, carried out, and maintained by North Vietnam. Summers also points to the revelations made after the Vietnam War: even the former military leadership of North Vietnam has also come to admit that the entire guerilla operation in South Vietnam was completely planned and lead from North Vietnam during the war. From the very beginning the guerilla movement operating in South Vietnam was not, therefore, born spontaneously in any way, nor

did the movement possess a certain degree of autonomy as is often claimed. The guerilla movement was completely a creation of North Vietnam and was used as a tool for bringing down the government of South Vietnam and for conquering the country.

The military leadership of the United States was not able to understand that the guerilla war practiced by North Vietnam in South Vietnam was only a tactical and not a strategic war of North Vietnam. The military leadership of North Vietnam itself implemented the strategic theory of Clausewitz, for example in the principle of economy of force: by engaging in a guerilla war in the south, North Vietnam wanted to save its main forces and play for time to exhaust the troops and home front of the United States. For its part, by fighting only against the guerillas the United States completely neglected one of Clausewitz's most central principles, i.e. the significance of the center of gravity. To Clausewitz, the center of gravity was the hub of all force and movement on which everything depends. That's why the center of gravity had to be set against the center of gravity of the enemy in one attack after another, so that the enemy would become permanently off balance.

It was not thus in Vietnam. The United States consciously refused to direct military operations against the most important centers of gravity of North Vietnam, its army, capital Hanoi, the assistance transports coming from China and the Soviet Union, and the leadership of North Vietnam. Instead, the United States concentrated only on directing its force and movements against the guerillas, which were only one instrument of war to North Vietnam. Thus, the United States concentrated its power completely against the wrong center of gravity. According to Summers, the guerilla movement operating in the South did not deserve to get attention even as a valuable center of gravity, because guerilla operations were but a tool of North Vietnam among a group of others. As proof of this, Summers presents the Tet -offensive

executed by the guerillas in 1968, in practice the guerillas were seen to be completely destroyed in the counterattacks of the United States which followed the offensive, but without regard to this the war still continued as fiercely as in its former pattern.

Summers also points out that compelled by its wrong strategy the armed forces of the United States were like a simple bull in the grip of a rage which only attacked the toreador's red cape, but not the bull fighter himself. The United States had not appreciated Clausewitz's principles of the economy of force or the necessity of the center of gravity or generally any other principle of strategy which Clausewitz required. It was, of course, on the center of all force and movement of the army of North Vietnam, i.e. on the center of gravity, which all American force should have been concentrated. Thus, the United States fought the wrong type of war. In addition to this, the United States fought the war in the wrong place and against the wrong enemy. All in all, according to Summers, the wrong strategic thinking also led to the wrong military operations on the battlefield itself.

Summers has ironically stated in addressing the Vietnam War that the strategy selected by the military leadership of the United States does not even deserve to be called a "strategy". It was, according to him, at its best only a "grand tactic," which did not however have the ability to win the war itself. Certainly this "grand tactic" showed its effectiveness on the battle field, because through it the United States caused its opponents very significant losses: North Vietnam's most significant general Vo Nguyen Giap has admitted that almost 600 000 men were lost in battle during the years 1965 - 1968. The inflicting of large casualties in men does not, however, by itself suffice for winning a war. Summers cites Clausewitz's principle, according to which military victory is only produced in the end when the war's main political goal, i.e. peace, has been achieved. In this regard, in accordance with Clausewitz, Summers reminds us that tactical victories do not automa-

cally lead to strategic success and vice versa. The irony is that the tactical victories of the United States which followed one another did not in the end prevent a strategic defeat. On the other hand, the continuing tactical losses of North Vietnam did not prevent the North Vietnamese from achieving in the end strategic victory in the entire war.

Summers regards the inability of the highest officers in the country to understand the difference between the enemy's strategy and tactics as a serious deficiency. When North Vietnam shifted to the strategic offensive in the war by carrying out sometimes a tactical offensive and sometimes a tactical defense, always each time depending on the situation, then the military leadership of the United States was no longer able to figure out the method of thinking of its opponent. It continually got mixed up between the strategy and tactics of North Vietnam. Thus, the military leadership of the United States succumbed to imagining completely wrongly that a tactical attack of North Vietnam was a strategic offensive. According to Summers, North Vietnam continuously practiced the strategic offensive, the offensive, of course, always becomes strategic, when it is directed at the achievement of political objectives, i.e. at that about which war generally is fought. North Vietnam had only one political objective: the conquest of South Vietnam. North Vietnam, which was on a strategically offensive footing for the achievement of this objective, conducted, always according to the situation, sometimes tactical defense and moved from time to time to the tactical offensive.

The worst was, however, that the incomprehension of the Americans did not only apply to appraisals of the enemy. According to Summers, the military leadership of the United States got completely mixed up between its own strategy and tactics. Thus, the supreme military leadership of the United States did not know what it was talking about, when it proudly characterized the counterattacks carried out after the Tet -offensive of 1968 as strategic attacks: according to Sum-

mers, the United States did not make one single strategic attack during the entire war, because operations in the ground war never extended to the soil of North Vietnam. Instead, the United States directed its military operations only against a second class factor, i.e. the guerillas operating in the south. In regards to this, the United States counterattacks after Tet can only be characterized as tactical attacks, but not by any means as strategic attacks.

All in all, Summers judges that after the Second World War the abilities in the art of war of the military leadership of the United States had fallen to an inexcusably low level. This especially applied to the clear understanding and perception of military strategy. After the victorious Second World War the country's military leadership, believing in its overwhelming military technology and ultimately in the omnipotence of nuclear weapons, had completely neglected the development of theoretical military strategic thought. Because of this, the train of thought of the higher military leadership in strategic questions was anything but logical and concise. Many American officers regarded strategic research as even a complete waste of time, because in their opinion the coming of nuclear weapons had made the traditional strategic principles untenable.

According to Summers, American officers after the Second World War were not able to understand strategy based upon traditional Clausewitzian strategic principles. Officers had lost the ability to understand that the most fundamental meaning of the use of force is always the achievement of victory. By concentrating on the theoretical model of limited warfare and trusting in the effect of massive firepower, leading officers were incapable of stating basic questions based upon traditional strategy. According to Summers, developments after the Second World War had simply produced a very worrying "strategic vacuum" inside the officer corps of the United States.

According to Summers, the causes leading to defeat in the Vietnam

War can above all be best understood with the help of the strategic principles formulated by Clausewitz. From the works of Clausewitz, Summers especially brings up the following principles: objective, offensive, economy of force, simplicity, unity of command, mass, movement, surprise, and security. According to Summers, the military leadership of the United States failed in carrying out nearly every principle.

In addition to appreciation, Summers has also received sharp criticism. With good cause Summers' critics have asked, who was in reality more genuinely interested in the fate of South Vietnam: guerillas operating upon their own soil and the leadership of North Vietnam trying to conquer the country or the United States fighting a war far from its homeland? Which side was in the end ready to wait longer and risk more lives on behalf of South Vietnam? Would the voters in the United States have approved if American troops would have been kept in South Vietnam and after a possible attack also in North Vietnam for an undefined period of time at the same time as American losses would have grown continuously? According to many of Summers' critics, as difficult as it is for many Americans to admit Vietnam was simply not suitable for the limited warfare of the United States: in the end there was no sense for a western democratic great power to fight with great firepower against a small and totalitarian state, which regardless of sacrifices fought a total war. It did not lessen the unsuitability of the war to the United States, that the material supporters of North Vietnam were mainly two totalitarian great powers, China and the Soviet Union, whose political leadership did not need to be concerned about coming elections and the freedom of the mass media. All in all, Summers' critics have judged that the principles of Clausewitz were simply not suitable for the conditions of the Vietnam War.

The armed forces of the United States have thus been characterized as not having lost a single meaningful battle in Vietnam.

Much has subsequently followed from this generally accepted statement, that the tactics of the ground forces of the United States were headed in the right direction and worked in practice. Already during the war many reports drawn up about the battles emphasized above all the technology and technical changes in place of tactical revisions. Likewise battle reports brought up the fact that troops had adapted in their areas of responsibility to the tasks given by doctrine, with respect to the terrain and the enemy, in a suitable manner.

Certainly other kinds of opinions have been presented about the validity of the tactics. Viewpoints have mostly followed the opinions of the schools presented above about the meaningfulness of the selected strategy. For example, in army circles the opinion has been presented that the strategy as well as tactics should have been better developed to respond to the nature of the guerilla war fought in South Vietnam. In other words, the Vietnam War taught the world's largest military power its inability to win against lightly armed and poorly equipped guerillas by conventional warfare only. In order to win against the guerillas the land forces of the United States should have aimed at beating the guerillas according to their own methods, i.e. by implementing counterinsurgency warfare. This would have required that in order to beat the guerillas the Americans should have become guerillas themselves. The opponents of this viewpoint have for their part contended that because of the exceptional nature of the Vietnam War, the United States did not have anything tactical to learn from the war: the real duty of the armed forces of the United States was the defense of Western Europe against the troops of the Warsaw pact. Thus the United States should also have continually focused its main attention only on the battle which was to be fought over Europe. It follows from this that the nature of the coming war would much recall the battles of the Second World War, in which the use of massive firepower combined with movement came to play the main role.

This latter opinion was also clearly reflected in the field manuals (FM 100-5/1976 and 1982) of the United States Army published at the end of the 1970's and the beginning of the 1980's after the Vietnam War. There is reason to emphasize that in the most important of these regulations of the land forces the Vietnam War was not even mentioned by name once! In the leaderships of both the land forces and the air force it was deemed that the method of warfare in Vietnam had been entirely too exceptional. Because of this, there was nothing in a tactical sense which was to be learned from the war when preparing for a fight with the troops of the Warsaw pact lead by the Soviet Union and especially against their quantitatively overwhelming armor.

Naturally the single most significant reason for the uselessness of the tactical experience was based upon the known fact that the land forces of the United States didn't lose a single battle to the guerillas. As a result of this the cause of the war's final outcome has been seen as being found chiefly in the wrong strategy not in the tactics. Successful tactics did not thus guarantee the winning of the whole war. From this, furthermore, has followed the widely accepted view that efforts to improve tactics also would not in the end have changed the end result of the war into something else.

Certainly one of the most significant - and in the minds of many researchers absolutely the most significant - experiences resulting from the war was connected with the use of helicopters as a tool for fighting and a method for transportation in the operations of land forces. Helicopters and their use overwhelmingly constituted the war's most significant adoption of military equipment. Already the dominance by helicopters of the number of sorties carried out tells us that at least in the development of tactics the lack of experience did not constitute a problem: during the Vietnam War the army, marine, air force, and navy helicopters sortied altogether over 36 million times. Helicopters

as a tool of combat have influenced most of all the aerial transportation of ground troops and generally the development of ground tactics.

When considered from the tactical viewpoint of the military leadership, the transport of troops by air signified an entire new kind of possibility: the ability of infantry to control an area was multiplied many times. A commander was capable of reacting quickly to opportunities that came up for finding and fighting the enemy, benefiting from surprise, and cutting off the lines of retreat of the enemy. A merit of transportation by helicopters was that the terrain did not constitute a delaying factor and thus the commander of a unit was able, when needed, to change decisions and even plans without delay in the middle of aerial transportation. From the standpoint of the development of ground forces' tactics, helicopters offered continuing possibilities as a transportation tool for troops and material, as a tool for intelligence gathering, surveillance, fire control, and of direct fire support, which the veterans of the Korean War would at best been able to only dream about.

It has been claimed with good cause that helicopters signified at least as great a change to warfare as blitzkrieg signified at the start of the Second World War. During the Vietnam War it became completely clear that fire and movement would become shifted to the air to a still greater degree - and above all at the expensive of armor. It has been, of course, proved in military history that only by uniting fire and movement has it been possible to achieve total victory. The new combined type and the philosophy of warfare which came along with it have been born as an outcome of the Vietnam War.

The 1st Cavalry Division Airmobile which operated in Vietnam is a good example of this development: just as in the Second World War armor was collected to make it an armored division, helicopters were collected in the Vietnam War to make it an airmobile division. Thus helicopters were not scattered throughout the organization,

but collected together and used according to their basic properties they achieved a change in the entire warfare.

Likewise the Vietnam War showed the United States in a concrete manner that to an attacker seeking a quick decision the tactical level is in the end a very unacceptable level on which to wage war. The tactical level contains too many factors of uncertainty, risks, and unforeseen losses. Because of this, the operational level - which was lacking among American troops in the Vietnam War - has been shown to be indispensable. This development has occurred directly at the expense of the tactical level. Western and eastern military scholars are unanimous: the commander of the operational level is also the commander of the battle situation.

It has already been stated that at this time there is no longer a tactical level in the American art of war, rather the art of war is constituted from strategy, strategic-operational, and operational levels. This development of the weakening of the tactical level has much to do with the emphasis on mobile warfare, mobile warfare demands an operational level of warfare and correspondingly the perception of the operational demands the concept of mobile warfare.

One consequence of the Vietnam War is attached to the development of the art of war. It could be said without exaggeration that even a renaissance in the art of war was kindled in the land forces of the United States from the beginning of the 1980's. Knowledge was acquired from both military history and the timeless principles of Clausewitz, Sun Tzu, and many other theoreticians of warfare. This deep interest which started in the 1980's was rewarded ten years later in the deserts of the Middle East.

After the Vietnam War it had to be recognized in the United States that, in the spirit of blitzkrieg warfare, it was necessary to clarify, how one would win the coming war's first battle - because the first battle of the following war could happen to be its last. It can be stated

with good reason that in many ways the Persian Gulf War and its outcome signified a certain kind of end point to the Vietnam War, above all in the sense of the art of war. The Chairman of the Joint Chief of Staffs of the United States, General Colin Powell, stated a good year after the Persian Gulf War that military commanders have finally learned the hard lessons told by military history of the Vietnam War. American officers, who earlier trusted in their technical superiority and took a lukewarm attitude to strategic theories, have shown that corrective lessons have been taken.

LÄHTEET

Julkaisemattomat lähteet

Maanpuolustuskorkeakoulun (MpKK) Sotahistorian laitoksen ja tekijän hallussa oleva aineisto (Helsinki)

FM-100-5/1956 ohjesääntösuomennos. Pääesikunnan Ohjesääntötöimiston asiakirja nro 148 / 8b, sal / 21.6.1956.

MpKK:n Historian laitoksen 28.5.1998 laatima matkakertomus vierailusta RUS:issa. Alaliite 2.1: Havaintoja keskustelusta RUS:n apulaisjohtaja Michael Codnerin kanssa. MpKK:n Historian laitos, Helsinki.

Julkaistu alkuperäisaineisto

Field Manual 100-5, Operations, 19 February 1962. HQ Department of The Army (Washington DC 1962).

Field Manual 100-5, Operations, 1 July 1976. HQ Department of The Army (Washington DC 1976).

Field Manual 100-5, Operations, 29 April 1977. HQ Department of The Army (Washington DC 1977).

Julkaisemattomat opinnäytteet ja tutkielmat

Amerikkalaisten saamat kokemukset ilma-aseen käytöstä Vietnamin sodassa lentotoimintalajeittain tarkasteltuna. Maanpuolustuskorkeakoulun (MpKK) historian ryhmätyö, työryhmä 8. Maanpuolustuskorkeakoulu, Jatkotutkinto-osasto, yleisesikuntaupseerikurssit (marraskuu 1996, MpKK:n Historian laitos).

Ojala, Hannu; Yhdysvaltain interventiokyky ja sen kehitysnäkymät 1990-luvulla. Maanpuolustuskorkeakoulun (MpKK) diplomityö nro 1846 (elokuu 1993, MpKK:n yleisesikuntaupseerikurssin kurssikirjasto).

Riuttala, Eero; Yhdysvaltojen maavoimien taktiikan kehittyminen toisen maailmansodan jälkeen. Sotakorkeakoulun diplomityö nro 1302 (heinäkuu 1977, Sota-arkisto).

Tenhunen, Juha; Vietnamin sodan maasotatoimien tärkeimmät operatiivis-taktilliset kokemukset. Sotakorkeakoulun diplomityö nro 1122 (heinäkuu 1973, Sota-arkisto).

Kirjallisuus ja artikkelit

Ahto, Sampo; Sodankäynti umpikujassako? Ferdinand Otto Miksche: Vom Kriegsbild, Stuttgart 1976. Sotilasaikakauslehti 6 - 7 / 1977.

Ahto, Sampo; Sotataito. Kirjassa Strategian käsikirja. Sotatieteen laitoksen julkaisuja XXI (Helsinki 1983).

Ahto, Sampo; Sotateoriat maailmansotien välisenä aikana. Kirjassa Sotahistoriallinen Aikakauskirja 3 / 1984. Sotahistoriallisen Seuran ja Sotatieteen laitoksen julkaisuja (Joensuu 1984).

Ahvenainen, Sakari; Sodankäynnistä, elektroniikasta ja elsosta. Tiede ja ase. Suomen Sotatieteellisen Seuran vuosijulkaisu nro 52 / 1994 (Joensuu 1994).

Asprey, Robert B.; War in the Shadows. The Guerrilla in History (London 1975).

Beaumont, Roger A.; Joint Military Operations. A Short History (Westport, Connecticut 1993).

Blaufarb, Douglas S.; The Counterinsurgency Era: U.S. Doctrine and Performance, 1950 to the Present (New York 1977).

Bond, Brian; Liddell Hart. A Study of his Military Thought (London 1977).

Bradford, Jr., Zeb B.; US Tactics in Vietnam. Military Review. Professional Journal of the US Army 2 / 1972.

Buzzanco, Robert; Masters of War. Military Dissent and Politics in the Vietnam Era (Cambridge University Press 1996).

Clausewitz, Carl von; Ajatuksia sodasta ja johtamisesta. Alkuteos: Vom Kriege (12. painos). Suomentanut O. V. Kaarnakari (Helsinki 1980).

Clausewitz, Carl von; *On War*. Edited and Translated by Michael Howard and Peter Paret (Princeton, New Jersey 1984).

Clausewitz, Carl von; *Principles of War*. Teoksessa *Roots of Strategy*. Book 2, 3. *Military Classics*. du Picq's *Battle Studies*, Clausewitz's *Principle of War*, Jomini's *Art of War* (Harrisburg 1987).

Clodfelter, Mark; *The Limits of Air Power. The American Bombing of North Vietnam* (New York 1989).

Cochran Jr., Alexander S.; *The Impact of Vietnam on Military Planning, 1972 - 1982: Some Tentative Thoughts*. Kirjassa *Military Planning in the Twentieth Century*. Proceedings of the Eleventh Military History Symposium 10-12 October 1984. USAF Academy. Edited by Harry R. Borowski, Office of Air Force History, United States Air Force (Washington D.C. 1986).

Cocklin, Robert F.; *US Army 1975*. *Air Force Magazine* 8 / 1975.

Currey, Cecil B.; *Victory at Any Cost. The Genius of Viet Nam's Gen. Vo Nguyen Giap* (London 1997).

Doughty, Robert A.; *The Evolution of US Army Tactical Doctrine, 1946 - 76*. *Leavenworth Papers*; no.1. *Combat Studies Institute*. US Army Command and General Staff College, Fort Leavenworth (Kansas 1979).

Doyle, Edward ja Lipsman, Samuel; *The Vietnam Experience. America Takes Over, 1965 - 67* (Boston 1982).

Dunn, Joe P.; *On Legacies and Lessons: The Literature and the Debate*. Kirjassa *The American War in Vietnam. Lessons, Legacies, and Implications for Future Conflicts*. Edited by Lawrence E. Grinter and Peter M. Dunn. *Contributions in Military Studies*, Number 67 (Greenwood Press, Westport, Connecticut 1987).

Dunn, Peter M.; *On Strategy Revisited: Clausewitz and Revolutionary War*. Kirjassa *The American War in Vietnam. Lessons, Legacies, and Implications for Future Conflicts*. Edited by Lawrence E. Grinter and Peter M. Dunn. *Contributions in Military Studies*, Number 67 (Greenwood Press, Westport, Connecticut 1987).

Dunn, Peter, M. and Grinter, Lawrence E.; *Lessons, Legacies, and Implications of Vietnam*. Kirjassa *The American War in Vietnam. Lessons, Legacies, and Implications for Future Conflicts*. Edited by Law-

rence E. Grinter and Peter M. Dunn. Contributions in Military Studies, Number 67 (Greenwood Press, Westport, Connecticut 1987).

Dunnigan, James F. and Macedonia, Raymond M.; Getting It Right. American Military Reforms After Vietnam to the Persian Gulf and Beyond (New York 1993).

Eggleston, Noel C.; On Lessons: A Critique of the Summers Thesis. Kirjassa The American War in Vietnam. Lessons, Legacies, and Implications for Future Conflicts. Edited by Lawrence E. Grinter and Peter M. Dunn. Contributions in Military Studies, Number 67 (Greenwood Press, Westport, Connecticut 1987).

Franz, Wallace P.; Airmechanization: The Next Generation. Military Review. The Professional Journal of the United States Army 2 / 1992.

Giap, Vo Nguyen; People's War, People's Army (Hanoi 1974).

Gropman, Alan L.; Lost Opportunities: The Air War in Vietnam, 1961 - 1973. Kirjassa The American War in Vietnam. Lessons, Legacies, and Implications for Future Conflicts. Edited by Lawrence E. Grinter and Peter M. Dunn. Contributions in Military Studies, Number 67 (Greenwood Press, Westport, Connecticut 1987).

Harrison, James P.; History's Heaviest Bombing. Kirjassa Jayne S. Werner and Luu Doan Huynh (editors), The Vietnam War. Vietnamese and American Perspectives (New York 1993).

Hartcup, Guy; The Silent Revolution. The Development of Conventional Weapons, 1945 - 85 (London 1993).

Hauser, William L.; Firepower Battlefield. Military Review. Professional Journal of the US Army 10 / 1971.

Hay, Jr., John H.; Vietnam Studies. Tactical and Materiel Innovations. Department of the Army (Washington D.C. 1974).

Hayden, H.T. (ed); Shadow War. Special Operations and Low Intensity Conflict (California 1992).

Heiskanen, Raimo; Talvisodan operaatioiden johtaminen ja edellytysten luominen sodankäynnille päämajan operatiivisen osaston näkökulmasta. Toimittanut Pekka Kurenmaa (Saarijärvi 1996).

Herbert, Paul H.; *Deciding What Has to Be Done: General William E. DePuy and the 1976 Edition of FM 100 - 5*. Leavenworth Papers, Number 16. U.S. Army Command and General Staff College, Fort Leavenworth (Kansas 1988).

Herring, George C.; *America's Longest War: The United States and Vietnam, 1950 - 1975* (New York 1979).

Herring, George C.; *American Strategy in Vietnam: The Postwar Debate*. Kirjassa *The Evolution of Modern Warfare*. Combat Studies Institute C610. Terms II and III, Syllabus/Book of Readings. U.S. Army Command and General Staff College, Fort Leavenworth, Kansas (1996). Artikkelin on myös löydettyävissä: *Military Affairs* 46 / April 1982.

Herring, George C.; *The Strange "Dissent" of Robert S. McNamara*. Kirjassa Jayne S. Werner and Luu Doan Huynh (editors), *The Vietnam War. Vietnamese and American Perspectives* (New York 1993).

Hooker Jr., Richard D.; *Redefining Maneuver Warfare*. *Military Review*. The Professional Journal of the United States Army 2 / 1992.

House, Jonathan M.; *Toward Combined Arms Warfare: A Survey of 20th-Century Tactics, Doctrine, and Organization*. U.S. Army Command and General Staff College, Combat Studies Institute, Research Survey No. 2 (1984).

Hung, Nguyen Manh; *The Vietnam War in Retrospect: Its Nature and Some Lessons*. Kirjassa *The American War in Vietnam. Lessons, Legacies, and Implications for Future Conflicts*. Edited by Lawrence E. Grinter and Peter M. Dunn. *Contributions in Military Studies*, Number 67 (Greenwood Press, Westport, Connecticut 1987).

Hyötyläinen, Tapani; "Preeriasoturi". *Kylkirauta* 3 / 1997. Kadettikuntary:n jäsenlehti nro 196 (Loimaa 1997).

Jamieson, Neil L.; *Understanding Vietnam* (Berkeley and Los Angeles, California 1995).

Kesseli, Pasi (toim.); *Kumouksellinen ja vastakumouksellinen sota*. Tutkimus Malaijan (1948 - 60), Vietnamin (1946 - 75) ja Algerian (1954 - 62) sodista. Maanpuolustuskorkeakoulu, Historian laitos, julkaisusarja 2, n:o 4 (Saarijärvi 1998).

Koli, Markku; *Maavoimien rooli Yhdysvaltain kansallisessa turvallisuusstrategiassa*. *Sotilasaikakauslehti* 9 / 1993 (Mikkeli 1993).

Koli, Markku; Sodankäynnin ja taistelun kuva 2000. Maanpuolustuskorkeakoulu, Taktiikan laitos, julkaisusarja 2, nro 1 / 1995 (Helsinki 1995).

Koli, Markku; Sodankäynnin muutokset ja puolustusjärjestelmän kehittämistarpeet. Maanpuolustuskorkeakoulu, Taktiikan laitos, taktiikan asiatietoja, julkaisusarja 2, nro 2 / 1995 (Helsinki 1995).

Kolstela, Risto; Clausewitz ja Yhdysvaltain sotataito. Maanpuolustuskorkeakoulu, Historian laitos, julkaisusarja 2, n:o 3 (Saarijärvi 1998).

Koskinen, Hannu; Operaatiotaidon ja taktiikan tutkimuksesta. Maanpuolustuskorkeakoulu (Defensor patriae) 2 / 1998 (Helsinki 1998).

Krepinevich, Jr., Andrew F.; The Army and Vietnam (Baltimore, Maryland 1986).

Laari, Jouni; Ilmamekanisointi - Maasodankäynnin siirtyminen kolmanteen ulottuvuuteen. Maanpuolustuskorkeakoulu, Taktiikan laitos, taktiikan tutkimuksia, julkaisusarja 1, nro 1 / 1997 (Joutsa 1997).

Leonard, Raymond W.; Learning from History: Linebacker II and U.S. Air Force Doctrine. Kirjassa Selected Readings. Combat Studies Institute, C610. U.S. Army Command and General Staff College, Fort Leavenworth (Kansas 1994).

Lewy, Guenter; America in Vietnam (New York 1978).

Liddell Hart, Basil Henry; Strategy. The Indirect Approach (London 1954).

Littauer, Raphael and Uphoff, Norman (ed); The Air War in Indochina. Revised Edition. With a Preface by Neil Sheehan. Air War Study Group, Cornell University (Boston 1972).

Matloff, Maurice (ed); American Military History, Volume 2: 1902 - 1996 (Pennsylvania 1996).

McMahon, Richard A.; Indirect Approach. Army 8 (august) / 1969.

Michael Jr., Stanley J.; Vietnam: failure to follow the principles of war. Marine Corps Gazette. Professional Magazine For United States Marines 8 / 1977.

Millet, Allan R.; "On Strategy. Vietnam War in Context", reviewed by Col Allan R. Millet. Marine Corps Gazette. Professional Magazine For United States Marines 8 / 1982.

Milton, T.R.; USAF and the Vietnam Experience. Air Force Magazine 6 / 1975.

Momyer, William W.; Air Power in Three Wars (Washington D.C. 1978).

Mättölä, Ali; Venäjän sotataidon kehitysnäkymiä. Maanpuolustuskorkeakoulu (Defensor patriae) 2 / 1998 (Helsinki 1998).

Nalty, Bernard C. (ed); The Vietnam War. The History of America's Conflict in Southeast Asia (London 1996).

Nhuan, Vu; "Black Page in the History of the U.S. Military Art", Tap Chi Cong San, no 12 / 1984.

Osgood, Robert E.; Limited War Revisited. A Westview Special Study (Boulder, Colorado 1979).

Owens, Mackubin Thomas; Vietnam as Military History. Kirjassa The Evolution of Modern Warfare. Combat Studies Institute C610. Terms II and III, Syllabus/Book of Readings. U.S. Army Command and General Staff College, Fort Leavenworth (Kansas 1996). Artikkelin on myös julkaistu aikakauslehdessä: Joint Forces Quarterly 3 / 1993.

Palmer, Dave Richard; Summons of the Trumpet. U.S.-Vietnam in Perspective (2. painos, San Rafael, California 1979).

Papp, Daniel S.; Vietnam: The View from Moscow, Peking, Washington (Jefferson, North Carolina 1981).

Paret, Peter (ed.), Gordon A. Craig and Felix Gilbert; Makers of Modern Strategy from Machiavelli to the Nuclear Age (Princeton, New Jersey 1986).

Peltonen, Martti; Korean ja Vietnamin sotien vaikutukset ilma-aseen käyttöajatukseen ja käyttöön Yhdysvaltojen maavoimien sotatoimissa. Maanpuolustuskorkeakoulu, Historian laitos, julkaisusarja 2, n:o 1 (Saarijärvi 1996).

Saariaho, Pekka; Teoria doktriinin perustana. Yhdysvaltain maavoimien uusi taisteluoppi sodankäynnin periaatteiden valossa. Maanpuo-

Iustuskorkeakoulu, Taktiikan laitos, julkaisusarja 1, nro 2 / 1996 (Vaasa 1996).

Sharp, Ulysses S. Grant; Strategy for Defeat. Vietnam in Retrospect (San Rafael, California 1978).

Short, Anthony; The Origins of the Vietnam War (3. painos, Singapore 1996).

Sien-chong, Niu; Two Forgotten American Strategists. Military Review. Professional Journal of the US Army 11 / 1966.

Sivonen, Pekka; Ydinasepelote Yhdysvaltain poliittisen vallankäytön muovaajana. Ulkopoliittisen instituutin julkaisuja (Jyväskylä 1992).

Spector, Ronald H.; "How Do You Know If You're Winning?": Perception and Reality in America's Military Performance in Vietnam, 1965 - 1970. Kirjassa Jayne S. Werner and Luu Doan Huynh (editors), The Vietnam War. Vietnamese and American Perspectives (New York 1993).

Stilwell, Richard G.; An Evolution in Tactics - The Vietnam Experience. Army 2 (february) / 1970.

Suggs, Robert C. and Wolak, Brenda M.; Mao's Three Stages: Fact Or Fantasy? Military Review. Professional Journal of the US Army 11 / 1966.

Summers, Jr., Harry G.; On Strategy: The Vietnam War in Context. Strategic Studies Institute, US Army War College, Carlisle Barracks (Pennsylvania 1981).

Summers, Jr., Harry G.; Vietnam War Almanac (New York 1985).

Summers, Jr., Harry G.; A Strategic Perception of the Vietnam War. Kirjassa The American War in Vietnam. Lessons, Legacies, and Implications for Future Conflicts. Edited by Lawrence E. Grinter and Peter M. Dunn. Contributions in Military Studies, Number 67 (Greenwood Press, Westport, Connecticut 1987).

Summers, Jr., Harry G.; Full Circle. World War II to the Persian Gulf. Military Review. The Professional Journal of the United States Army 2 / 1992.

Summers, Jr., Harry G.; Historical Atlas of the Vietnam War (New York 1995).

Sun Tzu; Sodankäynnin taito. Suomentanut Heikki Karkkolainen (Vaasa 1982).

Svensson, Bengt; Sir Basil Liddell Harts strategiska teorier och dess tillämplighet på modern krigföring. Militärhögskolan, Strategiska Institutionen, Serie S:1/1996 (Sverige 1996).

Thies, Wallace J.; When Governments Collide. Coercion and Diplomacy in the Vietnam Conflict, 1964 - 1968 (University of California Press 1980).

Thompson, James Clay; Rolling Thunder. Understanding Policy and Program Failure (The University of North Carolina Press 1980).

Thompson, Robert; No Exit from Vietnam (London 1969).

Thompson, Robert; Peace Is Not At Hand (London 1974).

Thompson, Robert (ed); War in Peace. An Analysis of Warfare since 1945. Consultant Editor Sir Robert Thompson. Introduction by John Keegan (London 1981).

Tilford, Jr., Earl H.; Air Power in Vietnam: The Hubris of Power, s. 76. Kirjassa The American War in Vietnam. Lessons, Legacies, and Implications for Future Conflicts. Edited by Lawrence E. Grinter and Peter M. Dunn. Contributions in Military Studies, Number 67 (Greenwood Press, Westport, Connecticut 1987).

Tolson, John J.; Airmobility, 1961 - 1971. Vietnam Studies, Department of the Army (Washington D.C. 1973).

Vickers, George R.; U.S. Military Strategy and the Vietnam War. Kirjassa Jayne S. Werner and Luu Doan Huynh (editors), The Vietnam War. Vietnamese and American Perspectives (New York 1993).

Visuri, Pekka; Turvallisuuspolitiikka ja strategia (Juva 1997).

Weigley, Russell F.; The American Way of War. A History of United States Military Strategy And Policy (New York 1973).

Westmoreland, William C.; A Soldier Reports (Garden City, N.Y. 1976).

MAANPUOLUSTUSKORKEAKOULUN SOTAHISTORIAN LAITOKSEN
JULKAISUSARJA

2

N:o 1. Martti Peltonen, Korean ja Vietnamin sotien vaikutukset ilma-aseen käyttöajatukseseen ja käyttöön Yhdysvaltojen maavoimien sotatoimissa. Saarijärvi 1996.

N:o 2. Mikael Feldt, Israelin sotilaalliset vastatoimet Intifadan kukistamiseksi Länsirannalla ja Gazassa. Saarijärvi 1997.

N:o 3. Risto Kolstela, Clausewitz ja Yhdysvaltain sotataito. Saarijärvi 1998.

N:o 4. Pasi Kesseli (toim.), Kumouksellinen ja vastakumouksellinen sota. Tutkimus Malaijan (1948 - 60), Vietnamin (1946 - 75) ja Algerian (1954 - 62) sodista. Saarijärvi 1998.

ISBN 951-25-1010-3
ISSN 1239-7016